

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

SELÇUK BARAN'IN ROMANLARINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM

Neslihan KÖSEDAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/2011

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

SELÇUK BARAN'IN ROMANLARINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM

Neslihan KÖSEDAĞ

Danışman: Prof. Dr. Mustafa APAYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/2011

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüMüdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Anabilim / Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS / DOKTORA /SANATTA YETERLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan:Unvan, Ad Soyadı
(Danışman)

(İmza)

Üye: Unvan, Ad Soyadı

(İmza)

Üye: Unvan, Ad Soyadı
(İmza)

Üye: Unvan, Ad Soyadı

(İmza)

Üye: Unvan, Ad Soyadı

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../.....

Unvan, Ad Soyadı

Enstitü Müdürü

Not:Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET**SELÇUK BARAN'IN ROMANLARINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR****YAKLAŞIM****Neslihan KÖSEDAĞ****Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı****Danışman: Prof. Dr. Mustafa APAYDIN****Aralık 2011, 207 sayfa**

Dünyadaki bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmelere paralel olarak uyum sağlayan edebi eleştiri yöntemleri 20 yy.ın başlamasıyla çeşitlilik kazanır. 20. yy.dan önce bir yapıt eleştiri çatısı altında değerlendirilirken –yapıt odaklı değil de- yapıtı ortaya koyan yazara, yazarın yetiştiği çevreye, eğitime vb. etmenlere göre bir değerlendirme yapılmakta idi. 20. yy.da akılcı düşünce ile hareket eden modernist sanatçılar eski sanat eleştirmenleri gibi yapıtı dışsal faktörlerle değerlendirme yerine, dil bilim ve dilbilgisi gibi kavramların ışığı altında değerlendirmeye başladılar. Kazanılan bu anlayış da yapısalcılık ve post-yapısalcılık gibi yöntembilimlerini ortaya çıkarır. Yapısal kökenli olan göstergebilim ise göstergeleri temel alarak incelemeye ve eleştirmeye başlayarak kendi yöntembilimini ortaya koyar.

20. yüzyılın en önemli ve en önde gelen kuramı olan göstergebilim, mimariden sinemaya, reklamdaki televizyona, antropolojiden dilbilime kadar pek çok sahada kendine uygulama alanı bulur ve zaman içinde edebî eserlerin anlaşılmasında da kullanılan bir metot olmaya başlar. Hangi metotla gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin göstergebilim incelemelerinin temel amacı insanı kuşatan anlamlar evrenini ve bu evren içindeki anlamların üretilme sürecini kavramaktır.

İki ana bölümden oluşan çalışmamızın birinci kısmında göstergebilimsel eleştiri yönteminin temel ilkeleri açıklanmış ve ek olarak Selçuk BARAN'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Selçuk Baran'ın *Güz Gelmeden*, *Bozkır Çiçekleri* ve *Bir Solgun Adam* adlı romanlarına göstergebilim eleştiri yöntemi uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Selçuk Baran, Bir Solgun Adam, Bozkır Çiçekleri,
Güz Gelmeden

ABSTRACT**A SEMIOTIC APPROACH TO SELÇUK BARAN'S NOVELS****Neslihan KÖSEDAĞ****A Master of Arts Thesis, Sub-Department of Turkish Language and Literature****Consultant: Prof. Dr Mustafa APAYDIN****November 2011, 207 pages**

Literary criticism methods, that accord paralel with the scientific, technological and social developments in the world, gain variety with the beginning of the twentieth century. Before the twentieth century, when it comes to criticism, a literary work was evaluted in terms of the factors such as the creator of the work, the neighbourhood of the author, education - not focusing on the work itself. In the twentieth century, modernists, who have rational thinking their ways, begin to evaluate the work in the light of linguistics and grammar terms rather than external factors like the other art critics. This perspective disclose methodologies like structuralism and post-structuralism. However, semiotics which has structural origin displays its own methodology starting to examine and criticise using signs as a base.

Semiotics, the most significant and premier theory of the twentieth century, finds a field of application for itself in a wide area which ranges from architecture to cinema, advertisement to television, anthropology to linguistics and also begins to be a method used in understanding literary works within the time. The main aim of the semiotics examinations, with whichever method they are made, is to conceive the world of meanings that surrounds man and the producing process of these meanings in this world.

In the first part of our study consisting of two main parts, the basic principles of criticism methods are explained and additionally you are informed about the works and the life of Selçuk Baran. And in the second part, the semiotic criticism method is applied to the novels of Selçuk Baran's called *Before Fall*, *Steppe Flowers* and *A Pale Man*.

Key words: Semiotics, Selçuk Baran, A Pale Man, Steppe Flowers, Before Fall.

ÖN SÖZ

Göstergebilim, Türkiye’de adını 1990’lı yıllardan sonra duyurmaya başlamıştır. Göstergebilimin, kelime anlamı, terminolojisi, gelişimi gibi konuların üzerine çokça kitap, makale, tez yazılmışsa da özellikle göstergebilim yöntemiyle yeterli derecede uygulama çalışması yapılmamıştır.

Bu araştırmada, Selçuk BARAN’ın (1933-1999) üç romanının göstergebilimsel eleştiri metoduyla çözümlenmesi amaçlanmıştır.

1970’lerden 1990’lı yılların ortalarına kadar süren yazma serüveninde, altmış iki öykü, üç roman, bir tiyatro oyunu ve iki çeviriye de imza atan Selçuk Baran’ın, *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1987), *Güz Gelmeden* (2000) adlı romanlarına göstergebilimin metin çözümleme yöntemi esasları uygulanacaktır.

Göstergebilimsel çözümlemenin ortak bir yöntembilimi olmadığı için çok farklı okumalar, çok farklı çözümleme örnekleri ortaya çıkmıştır. Biz de kendimize Mehmet Rifat’ın yöntembilimini temel alıp, kuramı romanlara uyguladık.

Birçok zorluğu beraberinde getiren bu tez çalışması boyunca hiçbir desteğini benden esirgemeyen, çalışmanın her aşamasında bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren ve yardımcı olan çok değerli hocam Prof. Dr. Mustafa APAYDIN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Neslihan KÖSEDAĞ

ADANA, 2011

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Anlam Üretme Süreci/ Anlam Çözümleme Süreci.....	4
Tablo 2: Greimas'ın Eyleyenler Şeması.....	9
Tablo 3: Eyleyenler Eksenini.....	9
Tablo 4: Göstergebilimsel Dörtgen.....	12
Tablo 5: Eyleyenler Şeması.....	37
Tablo 6: Eyleyenler Şeması.....	39
Tablo 7: Eyleyenler Şeması.....	42
Tablo 8: Eyleyenler Şeması.....	44
Tablo 9: Eyleyenler Şeması.....	46
Tablo 10: Mehmet Taşçı'nın Mekânsal Tablosu	56
Tablo 11: Göstergebilim Dörtgeninin Elemanları.....	59
Tablo 12: Göstergebilimsel Dörtgen.....	59
Tablo 13: Göstergebilimsel Dörtgen.....	60
Tablo 14: Eyleyenler Şeması.....	100
Tablo 15: Eyleyenler Şeması.....	103
Tablo 16: Eyleyenler Şeması.....	105
Tablo 17: Eyleyenler Şeması.....	107
Tablo 18: Eyleyenler Şeması.....	109
Tablo 19: Seyfi'nin Mekansal Tablosu.....	123
Tablo 20: Nurten'in Mekansal Tablosu.....	125
Tablo 21: Müfit'in Mekansal Tablosu.....	130
Tablo 22: Göstergebilimsel Dörtgenin Elemanları.....	135
Tablo 23: Göstergebilimsel Dörtgen.....	135
Tablo 24: Göstergebilimsel Dörtgen.....	136
Tablo 25: Göstergebilimsel Dörtgen.....	137
Tablo 26: Göstergebilimsel Dörtgen.....	138
Tablo 27: Göstergebilimsel Dörtgen.....	139
Tablo 28: Eyleyenler Şeması.....	167
Tablo 29: Eyleyenler Şeması.....	170
Tablo 30: Eyleyenler Şeması.....	171
Tablo 31: Eyleyenler Şeması.....	174

Tablo 32: Eyleyenler Şeması.....	176
Tablo 33: Erol'un Mekansal Tablosu.....	186
Tablo 34: Nilgün'ün Mekansal Tablosu.....	187
Tablo 35: Memedali Bey'in Mekansal Tablosu.....	188
Tablo 36: Suat'ın Mekansal Tablosu.....	190
Tablo 37: Affan Usta'nın Mekansal Tablosu.....	192
Tablo 38: Filiz'in Mekansal Tablosu.....	193
Tablo 39: Selim'in Mekansal Tablosu.....	194
Tablo 40: Göstergebilimsel Dörtgenin Elemanları.....	199
Tablo 41: Göstergebilimsel Dörtgen.....	199
Tablo 42: Göstergebilimsel Dörtgen.....	200
Tablo 43: Göstergebilimsel Dörtgen.....	201

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii

1. BÖLÜM**GİRİŞ**

1.1.Çalışmanın Amacı.....	1
1.2.Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	1
1.3.Çalışmanın Yöntemi	1

2. BÖLÜM**GÖSTERGEBİLİM KURAMI**

2.1.Göstergebilimin Tanımı.....	3
2.2.Göstergebilim Çözümleme Düzeyleri.....	3
2.2.1.Anlatı Çözümlemesi	5
2.2.1.Söylem Çözümlemesi.....	10
2.2.3.Mantıksal-Anlamsal Düzeyin Çözümlemesi.....	11
2.2.4.Göstergebilimsel Dörtgen.....	11
2.3. Selçuk Baran'ın Hayatı ve Eserleri.....	12

3.BÖLÜM**SELÇUK BARAN'IN ROMANLARINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR****YAKLAŞIM**

3.1. Bir Solgun Adam.....	16
3.1.1. Yüzeysel Metin Yapısı.....	16
3.1.2. Anlatı Düzeyi.....	17
3.1.2.1. Kesitler.....	17
3.1.2.2. Anlatı İzlenesi.....	35

3.1.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri.....	46
3.1.3. Söylem Düzeyi.....	47
3.1.3.1. Kişileşme.....	47
3.1.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi.....	48
3.1.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması.....	51
3.1.4. Mantıksal-Anlamsal Düzey.....	56
3.1.5. Göstergebilimsel Dörtgen.....	58
3.2. Bozkır Çiçekleri.....	61
3.2.1. Yüzeysel Metin Yapısı.....	61
3.2.2. Anlatı Düzeyi.....	61
3.2.2.1. Kesitler.....	62
3.2.2.2. Anlatı İzlencesi.....	96
3.2.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri.....	109
3.2.3. Söylem Düzeyi.....	111
3.1.3.1. Kişileşme.....	111
3.1.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi.....	112
3.1.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması.....	120
3.2.4. Mantıksal-Anlamsal Düzey.....	131
3.2.5. Göstergebilimsel Dörtgen.....	135
3.3. Güz Gelmeden.....	141
3.3.1. Yüzeysel Metin Yapısı.....	141
3.3.2. Anlatı Düzeyi.....	142
3.3.2.1. Kesitler.....	142
3.3.2.2. Anlatı İzlencesi.....	164
3.3.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri.....	177
3.3.3. Söylem Düzeyi.....	178
3.3.3.1. Kişileşme.....	178
3.3.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi.....	179
3.3.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması.....	184
3.3.4. Mantıksal-Anlamsal Düzey.....	196
3.3.5. Göstergebilimsel Dörtgen.....	199

4. BÖLÜM**SONUÇ VE ÖNERİLER**

SONUÇ.....	203
KAYNAKÇA.....	205
ÖZGEÇMİŞ.....	207

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Amaç

Hangi yaklaşımla gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin göstergebilim araştırmalarının temel amacı insanı çevreleyen anlamlar evrenini ve bu evren içindeki anlamların üretilme sürecini kavramaktır. Bir edebi yapıt olan roman türünde verilen metinleri daha iyi anlamak için göstergeleri arasındaki ilişkiyi iyi bir şekilde çözümlenmek gerekmektedir. Bu çalışmada, Selçuk Baran'ın romanlarındaki, olay örgüsü, kişiler, uzam, zaman, merak unsurları ve anlam izleklerine göstergebilim yöntem kuralları uygulanarak daha iyi anlaşılabilir çözümlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam Ve Sınırlar

Türk romanının ilk örneklerinden başlamak üzere kurgulanan metinlere göstergebilim yöntemini uygulamak mümkündür. Son zamanlarda özellikle göstergebilim kuramının ne olduğu üzerine Ege Üniversitesi çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bununla beraber, Ankara, İstanbul, Hacettepe, Marmara ve Atatürk Üniversitelerinde bu kuram esas alınarak çok sayıda metin çözümlemesi lisansüstü ve doktora tez çalışmalarına konu olmuştur.

Selçuk Baran'ın üç romanına göstergebilim kuramı uygulanarak metin çözümlemesi yapılacaktır.

1.3. YÖNTEM

Geçmişten bugüne kadar edebi yapıtları değerlendirme, yorumlama ve çözümleme yöntemleri oluşturulmuş, geliştirilmiştir. Bu yöntemler, dünyanın siyasal, ekonomik, ideolojik yönelimleri doğrultusunda ve bunların getirdiği gereksinimlerin sonucu olarak ortaya çıkmışlardır. Roman çözümleme sürecinde uygulanabilecek pek çok teknik, metot ve yaklaşımlar vardır. Biz de, lisansüstü tez çalışmamızda göstergebilimsel metin yorumlama yönteminden yola çıkarak Selçuk Baran'ın romanlarını çözümleneceğiz.

Göstergebilimsel bir çözümleme, araştırmacıyı metin dışına yönelmek yerine metni, metinden hareketle incelemeye, metnin işleyiş şeklini dikkate almaya yönelterek metindeki doğru anlamın yakalanmasını; somutlama sürecinde ise kaynak metnin mantıksal, anlamsal, söylemsel düzenin eşdeğerli olarak metne taşınabilmesini sağlayacaktır. Göstergebilimin metin çözümlemede ortaya koyduğu araçları kullanarak,

Baran'ın romanlarının eşsüremlilik içinde yüzeyden derine anlamsal oluşum aşamaları gösterilecektir.

2. BÖLÜM

GÖSTERGEBİLİM KURAMI

2.1. Göstergebilimin Tanımı ¹

Göstergebilim (semiotics, semiology)², bilinen en genel tanımıyla gösterge ve gösterge dizgelerini inceleyen bir bilimdir. Ancak bu tanımıyla göstergebilim tam manasıyla anlaşılabilir. “Gösterge, genel olarak, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanır. Bu açıdan, sözcükler, simgeler, işaretler, vb. gösterge olarak kabul edilir.” (Rifat, 2009, s.11)

Her şeyden önce göstergebilimin iskeletini oluşturan ‘gösterge’ kavramının iyice anlaşılması gerekmektedir. “Gösterge, genel olarak bir başka şeyin yerini alabilecek nitelikte olduğundan kendi dışında bir şey gösteren her türlü nesne, varlık ya da olgu”dur. (Vardar, 1988, s.111) “Daha geniş bir tanımla, gösterge, insanların bir topluluk yaşamı içinde birbirleriyle anlaşmak amacıyla yarattıkları ve kullandıkları doğal diller (Türkçe, İngilizce, Fransızca vb.), çeşitli jestler (el, kol, baş hareketleri), sağır-dilsiz alfabesi, trafik işaretleri, bazı meslek gruplarında kullanılan flamalar, reklam afişleri, moda, mimarlık düzenlemeleri, yazın, resim, müzik gibi çeşitli birimlerden oluşan ve ses, yazı, görüntü, hareket gibi gereçler vasıtasıyla gerçekleşen dizgelerin oluşturduğu anlamlı bütünü birimleridir. Mesela bir tablodaki bir renk ögesi ya da bir figür bir gösterge olarak değerlendirilebileceği gibi, bir yazınsal yapıta bir kahramanın amacı ya da davranışı vb. çevresindeki öbür birimlerle ilişkiye girmiş bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Sonuçta göstergebilim, sadece dilsel göstergeleri değil, temsili olan ve anlamlı bir bütün oluşturan her şeyi inceler.” (Rifat, 1992, s.6)

2.2. Göstergebilimin Çözümleme Düzeyleri

Göstergebilim çözümleme yönteminde üç aşamanın varlığından söz edebiliriz: *anlatı düzeyi*, *söylem düzeyi* ve *mantıksal-anlamsal düzey*. İlk iki düzey metnin yüzeysel yapısını ortaya çıkarırken son düzey olan mantıksal-anlamsal düzey derin yapıyı ortaya çıkarır. Yüzeysel düzeyde incelenen yapı, içerik bağlamında bir *gösterilen inceleme*sidir. Metin çözümleyici burada, kurmaca metnin biçimini açığa çıkarır. Son aşama olan mantıksal-anlamsal düzeyde ise; “derin yapıdaki anlam, bir dereceye kadar edebiyatın dışında, başka dizgeler ve oluşumlarla olan ilişkide aranmalıdır. Kısacası, edebiyattaki derin yapıyı araştırmak, sonuçta bizi, daha genel geçer yaşamsal doğrulara (hakikatlere) götürür. Öyleyse göstergebilimsel yapı araştırması da, bizi sonuçta

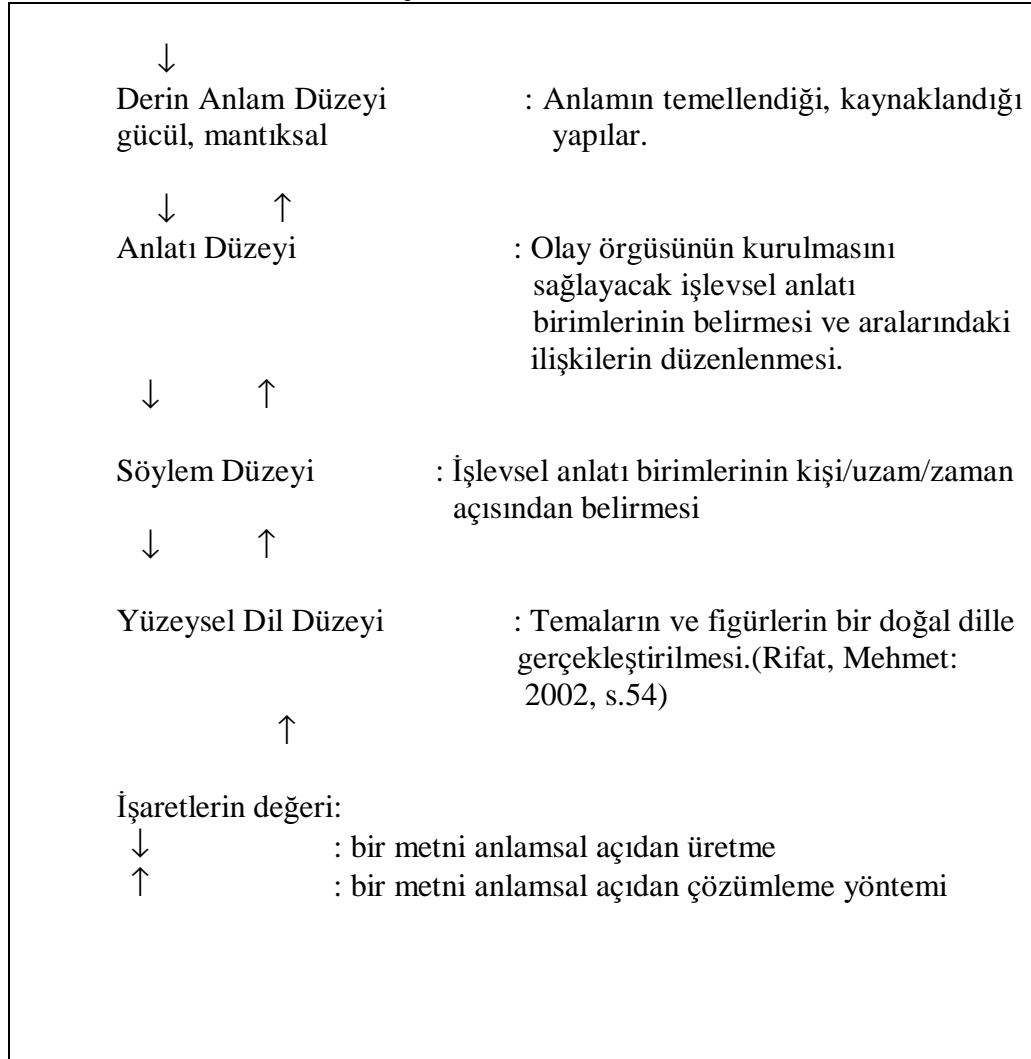
¹ Çalışmamızın Giriş kısmındaki bütün bilgiler Mehmet Rifat’ın *Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları ile Gösterge Eleştirisi*, Zeynel Kiran’ın *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Hilmi Uçan’ın *Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim*, Fatma Erkman’ın *Göstergebilim’e Giriş*, R. Barthes’ın *Göstergebilimsel Serüven*, Ayşegül Yüksel’in *Yapısalcılık ve Bir Uygulama* adlı eserlerden derlenmiştir.

² Semiotics ve semiology kavramları aynı alanı kapsamaktadır fakat Avrupalılar daha çok *semiology*’yi, Anglo-saksonlar ise *semiotics*’i kullanmayı tercih etmektedirler. 1970’li yıllardan itibaren de Avrupalıların *semiotics* kavramını kullanmaya başladığı anlaşılmaktadır. Bkz. Guiraud, Pierre, *Göstergebilim*, İmge Yay., Ankara, 1994, s.18,19.

yaşamla toplumla ilgili bazı düzlemlere götürecektir.” (Erkman-Akerson, 2005, s.148) Mehmet Rifat çözümleme sürecinin aşamalarını şu şekilde göstermiştir:

Tablo 1

Anlam Üretme Süreci/ Anlam Çözümleme Süreci

(Rifat, 2007, s. 58)

2.2.1.Anlatı Çözümlemesi

2.2.1.1.Kesitleme İşlemi

Yapıtların çözümlenmesinde birçok yöntem ele alınmıştır. Uygulanan bu yöntemlerde yorum farkları bulunsa da, ele alınan metne, anlatıya ya da öyküye uygulanacak ilk işlem *kesitlere ayırmadır*. (Barthes, 2005, s.172)

Kesitleme işleminin odağında ele alınan metnin anlam kavşaklarına, daha göstergebilimsel terminoloji ile söylersek *okuma birimlerine* ayrılması yer almaktadır. *Kesitleme İşlemi*, anlatı düzeyinde yapılacak ilk işlemlerdendir.

Barthes bu konuda şunları söylemiştir:

Bir metni anlamak yalnızca öykünün gelişimini izlemek değildir, aynı zamanda çeşitli düzeylerin belirlenmesi, anlatı düzeyinin yatay eksen üstünde

yer alan bağıntılarının metinde örtük olarak var olan düşey eksen üstünde yer alan bağıntılarının metinde örtük olarak var olan düşey eksen üzerindeki anlam düzeylerinde de değerlendirilmesidir; bir anlatıyı okumak yalnızca bir sözcükten bir başka sözcüğe geçmek değil, aynı zamanda sürekli olarak bir düzeyden bir başka düzeye geçmek demektir. (Yüksel, 1981, s.47-48)

Metnin dizimsel eksenine uygulanacak kesitleme işlemi, anlam kavşaklarını gösterecek olan okuma birimlerini saptamaya yarar. Çeşitli uygulamalar sonucu elde edilmiş, geçerliliği doğrulanmış kesitleme ölçütleri arasında öncelikle şunları sayabiliriz:

Basımsal ayrılığa göre kesitleme: Ezgiselliğe göre bölümlenen sözlü anlatım dizgelerine karşılık, yazılı anlatım dizgeleri özellikle basım aşamasında karşımıza çıkan sayfa düzenlemesinin getirdiği birçok ayırıcı işaretle doludur. Sözelimi, metnin sayfaya yayılış düzeni, değişik noktalama işaretlerinin kullanılışı, hem okuru hem de çözümlemeyi etkileyen özelliklerdir. Başka bir deyişle, söz konusu bu özellikler, romanı okuma birimlerine ayırmada çözümlemeciye yön verir. Göstergebilimci, bu boşlukların yapısını saptadığı an, romanın hem biçimsel hem de anlamsal dizgesini yeniden üretebilecek duruma gelmiştir.

2.Zamansal ayrılığa göre kesitleme: Anlatı izlenceleri değişik zaman boyutları içinde yer almalarının yanı sıra, süredizimsellik göstermezler. Anlatılarda, şimdiki zaman, yakın geçmiş zaman, uzak geçmiş zaman ya da gelecek zaman iç içe geçmiş olabilir. Öte yandan, zamansal bütünlük de gösterebilir. Anlatıda akan zaman birimleri kesitleri oluşturur.

3.Uzamsal ayrılığa göre kesitleme: Uzamın bilinmesi zamanın saptanmasına, zamanın bilinmesiye uzamın saptanmasına yarar. Anlatıdaki her uzam değişikliği kesitleri oluşturur.

4.Kişi ayrılığına göre kesitleme: Anlatılarda özel kişi adlarının yanı sıra, birer dilsel özne değeri taşıyan kişi adlarıyla da karşılaşırız. Adılar arası dönüşüm, yapıtı değişik anlatı kesitlerine ayırmada çözümlemeciye yol gösteren başka bir ölçüttür.

5.Mantıksal ayrılığa göre kesitleme: Anlatılarda kullanım sıklığı sebebiyle dikkat çekecek sözcükler, kelimeler, terimler bulunur. Bu tür göstergeler arasındaki değişim kesitleri oluşturur.

Kesitlere ayırma, kendi içinde bir ilk çözümlemeyi oluşturur ve metnin düzenlenişini ortaya koyar. Ortaya çıkan bu kesitler, olayların sunumunu, anlatının anlatılış biçimini düzenler ve okuyucuya öykünün sunduğu anlatı ritimlerini görme imkânı sağlar. Seçilen metnin, yazılı biçiminde, paragraf ayırımıyla, tümce bölümlenmesiyle ve baskı harflerinin seçimiyle belirginleşen grafik bir düzen içerir. Bu grafik düzen, olayları anlatan bir makro kesiti ortaya koyar. Grafik düzen kesitlere ayırmada öncelikle bakılması gereken noktadır. (Uçan, 2006, s.99)

Barthes, kesitleme konusunda şunları kaleme almıştır:

İncelemek üzere önerdiğim metni birbirini izleyen ve genellikle çok kısa kesitlere (bir tümce, bir tümce parçası, en fazla üç dört tümcelik öbek) ayıracağız ve parçaları 1'den başlayarak numaralayacağız. Bu kesitler okuma birimleridir. Bir okumabirim, bir metinsel gösterendir kuşkusuz; ama bizim buradaki amacımız gösterenleri değil de (çalışmamız biçimle ilgili bir çalışma değildir) anlamları gözlemek olduğu için, kesitlemenin kuramsal olarak temellendirmesi gerekmez (dil'de değil de söylem'de olduğumuzdan gösteren ile gösterilen arasında kolayca fark edilebilecek bir işlevdeşlik bulunması

beklenmemelidir: Birinin öbürüne nasıl denk düştüğünü bilmiyoruz, dolayısıyla da, göstereni kesitlemeyi, gösterilenin gizli kesitlemesinden yararlanmadan kabul etmemiz gerekir). Kısacası, anlatısal metnin, okumabirimlerine ayrılması tam anlamıyla deneyimseldir, rahat çalışma kaygısıyla benimsenmiştir: Okumabirim keyfi bir üründür, içine anlamların dağılımının gözlemlendiği bir kesittir yalnızca; cerrahların ameliyat alanı olarak adlandıracakları şeydir. Yararlı okumabirim ancak bir, iki ya da üç anlamın (metin parçasının oylum'u içinde üst üste binmiş olarak) geçtiği okumabirimdir. (Barthes, 2005, s.172)

2.2.1.2. Anlatı İzlenesi ve Kiplikleri

Her metnin içerik düzlemine ilişkin bir oluşum biçimi, üretiliş düzeni vardır ama, bunun yanı sıra, yine her metnin 'bir şeyler anlatması', yani bir öykü, bir anlatı taşınması da söz konusu olabilir göstergebilim açısından.

İki durum ya da iki durum sözcüğü arasındaki ayırım, öykü ya da anlatı boyutunda bir dönüşüm olduğunu gösterir. Bundan dolayı, anlatı çözümlemesinde yapılacak ilk iş, sözdizimsel işlevlerin, teknik bir terimle belirtecek olursak *eyleyenlerin* (*Özne/Nesne; Gönderen/Gönderilen; Yardımeden/Karşıçıkan*) yer aldığı ve en yalın sözdizimsel anlatı yapısı diye tanımlayabileceğimiz *temel sözcükleri* saptamaktır. *Temel sözcük* de en az iki eyleyen arasındaki ilişkiden doğar ve iki biçimde gerçekleşir.

2.2.1.2.1. Durum Sözcüğü

Özne ile Nesne arasındaki ilişki; Özne ya Nesne'den ayrıdır ya da onunla birliktedir. Bu özellikleri, göstergebilim şu simgesel öğelerle belirtmektedir: Ayrılık : (Ö V N) Birliktelik: (Ö ∧ N)

2.2.1.2.2. Edim Sözcüğü

Bir durum sözcüğünü bir başka durum sözcüğüne dönüştüren edimin oluşturduğu sözcüktür. Bir işlemi, bir dönüşümü belirtir. Bu özelliğin simgesel gösterimi şöyle yapılır: [(Ö V N) → (Ö ∧ N)].

Demek ki, bir anlatının oluşması en azından bir *başlangıç durumu* (durum sözcüğü) ile bir *sonuç durumunun* (bir başka durum sözcüğü) ve bu iki durum arasındaki *temel dönüşümü* (edim sözcüğü) gerçekleştirecek bir *dönüştürücü öznenin* varlığını gerektirir.

Başlangıç durumunu sonuç durumuna ulaştırın temel dönüşümün gerçekleşme sürecini ya da daha teknik bir anlatımla bir edim sözcüğünün bir durum sözcüğünü etkileyip yeni bir durum sözcüğüne dönüştürmesi sürecini göstergebilimciler *anlatı izlenesi* (anlatı programı) olarak adlandırılırlar. Anlatı boyutundaki sözdizimsel düzeni çözümlemeye girişen bir göstergebilimcinin birinci etkinliği, durum sözcüklerini saptamak, ardından da bu sözcüklerin dönüşümlerini izlemektir. Çünkü bir anlatı izlenesi ancak bir Özne'nin başka bir Özne'yi etkileyerek, içinde bulunduğu durumu bir başka duruma dönüştürmesiyle olur. Anlatı izlenesi de dört evre içerir: *eyletim/edinim/edim/yaptırım*.

2.2.1.2.3. Anlatı İzlencesinin Birinci Evresi: Eyletim (Manipülasyon)

Bir anlatının, bir olay örgüsünün oluşması genelde, temel dönüşümü gerçekleştirecek, yani olayın akışını yönlendirecek bir Özne'nin aranıp bulunmasıyla sağlanır. Bir başka deyişle, bir eyleyen (bir insanı, bir hayvanı, bir nesneyi, bir kavramı kapsayan işlevsel ve biçimsel birim; yani bu bağlamda *Özne*), herhangi bir eylemi yapmayı, bir başka eyleyenin (yani bir *Gönderen* ya da *Görevlendiren*) önerisiyle ya da zorlamasıyla üstlendiği gibi, doğrudan doğruya kendi kendine, kendi isteğiyle de üstlenebilir: Yani ya bir başkası tarafından (Gönderen) eyleme geçirilir (zorunlu olmak) ya da eyleme geçmeyi kendisi ister, hiçbir zorlama olmadan (istemek). Demek ki, eyletim aşaması, Gönderen ile Özne arasındaki ilişkidir. Gönderen, belli bir izlenceyi uygulatmak amacıyla, bulduğu (ya da bulacağı) Özne'yi etkilemeye, inandırmaya çalışır. Gönderen'in bu *inandırıcı edimine* karşılık, Özne de *yorumlayıcı edimiyle* Gönderen'in söz ve davranışlarının gerçekliğini, doğruluğunu araştırır, bunları kendi bakış açısına göre yorumlayıp değerlendirir, izlenceyi uygulayıp uygulamamaya karar verir. Kuşkusuz böyle bir durum, gönderen ile Özne arasında eşit düzeyde bir ilişki kurulduğu zaman geçerlidir. Eğer söz konusu iki eyleyen arasında bir uzlaşma, bir anlaşma olursa, o zaman izlenceyi gerçekleştirmek için bir *sözleşme* yapılır. Ama gönderen ile Özne arasında eşit düzeyde bir ilişkinin kurulmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Sözgelimi, Gönderen, Özne'ye göre daha üstün bir durumda, ona istediğini yaptırtacak bir durumda bulunabilir. Böyle olunca da Özne, Gönderen'in istediğini, kendi istemese de yerine getirmek zorunda kalır. Her iki koşulda da anlatı izlencesi, Gönderen'in *eyletimiyle*, yani Özne'yi *manipüle etmeyi* başarmasıyla başlamış olur.

2.2.1.2.4. Anlatı İzlencesinin İkinci Evresi: Edinim (Kompetans)

Birinci aşama gerçekleşirse, yani bir Özne, Gönderen'in izlencesini uygulamayı kabul ederse, o zaman eylemi gerçekleştirebilmesi için gereken bazı yetenekleri de ya doğuştan edinmiş olması ya da bu izlencenin gerekli kıldığı koşullara göre sonradan edinmesi gerekecektir. Dolayısıyla bu evre de *edinim* (*edinç* ya da *kompetans* da denir) diye adlandırılmıştır. Edinim evresinde Gönderen'in işlevi biter ve Özne gereken yetenekleri (*yapmayı bilmek* ve *yapabilmek*) belli sınamalardan (*yetilendirici sınamadır* burada söz konusu olan) geçerek edinmeye çalışır. (bunlara doğuştan sahip değilse kuşkusuz). Özne'nin anlatı izlencesinin akışını sağlayacak temel dönüşümü yapabilmesi, yani Gönderen ile yaptığı sözleşmeyi gerçekleştirebilmesi, ancak söz konusu yeteneklerle donanmasıyla olanaklıdır. Bu özelliklerden, yeteneklerden birinin eksikliği, Özne'nin başarısızlığına yol açar. İlk sınamada başarısızlığa uğrayan Özne, yeteneklerle tam olarak donanmak için edinim evresini yeniden yaşar. Özne, gerekli yetenekleri edinmeye çalışırken, anlatı izlencesi içine giren bazı başka eyleyenlerden destek görür (*Yardımedenler*), bazıları da *karşı-izlenceyle*, Özne'nin çabalarını engellemeye çalışır (*Karşı-çıkanlar* ya da *karşı-özneler*)

2.2.1.2.5. Anlatı İzlencesinin Üçüncü Evresi: Edim (Performans)

Özne gerekli yetenekleri edinince, yani yetilendirici sınamadan başarıyla çıkınca, anlatı izlencesinin gerçekleşmesini sağlayacak asıl eylemini yapabilir. Bu da *yetilendirici sınamanın* ardından *sonuçlandırıcı sınamayı* da başarıyla

yerine getirmesi (*yapmak, gerçekleştirmek*) demektir (edim). Böylece, Dönüştürücü Özne'nin gereken eylemi yapması ve Nesne'sine (Amacına) ulaşmasıyla başlangıç durumundan sonuç durumuna (*dönüşümlü durum*) geçilmiş olur.

2.2.1.2.6. Anlatı İzlenesinin Dördüncü Evresi: Yaptırım (Sanksiyon)

Özne'nin edimi, kendisini görevlendiren, yani anlatı izlenesini benimsettiren Gönderen tarafından değerlendirilir bu evrede. Bir başka deyişle, yaptırım, Özne'nin başarısına ya da başarısızlığına göre ödüllendirildiği ya da cezalandırıldığı evredir. Özne edim aşamasındaki *sonuçlandırıcı sınamadan* başarıyla çıkmışsa yaptırım aşamasında da *onurlandırıcı sınamadan* başarıyla geçecektir. Yaptırım evresindeki değerlendirmeyi dönüştürücü eylemi gerçekleştiren Özne'nin kendisi de yine kendisine dönük olarak yapabilir. Eğer görevi kendi kendine üstlenmişse. Demek ki, anlatı izlenesinin başlangıcında yapılan sözleşme uyarınca Gönderen, anlatı izlenesinin sonunda yeniden ama bu kez yeni bir işlevle belirir: Gönderilen (ya da Değerlendiren) işleviyle ortaya çıkıp Özne'nin edimini denetler, değerlendirir. Sonuçta Özne, ediminde başarılıysa ödüllendirilir, başarısızsa cezalandırılır. (Rifat: 2007, s.41-42-43)

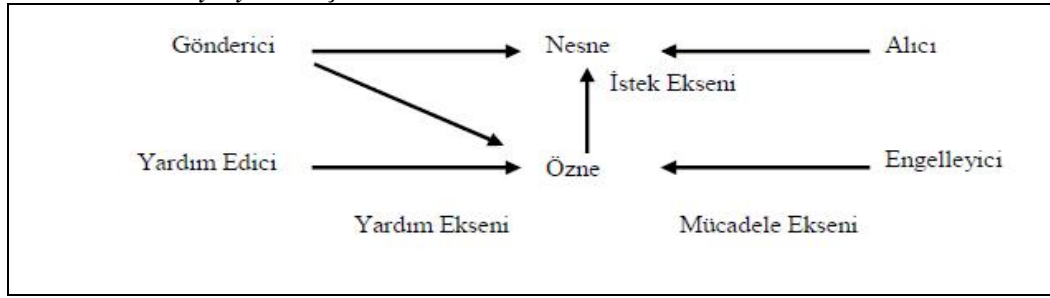
Metin çözümleyici, bir kurmaca metinde bütün bu ilişkileri gözlemleyebilir: Bir özne, başlangıçta ya nesnesinden ayırdır ya da birliktedir. Özne, gönderici ile temasa geçer ve aralarında bir sözleşme yapılır (*eyletim*); bu aşamadan sonra özne, *yapma edincini* kazanır (*edinç*); amacını ulaşmak için çalışır (*edim*); sonuç olarak da özne amacına ulaşırsa ödüllendirilir, amacına ulaşamazsa yaptırım uygulanır.

2.2.1.3.A.J. Greimas'ın Eyleysel Örnekçesi

Söylem düzeyinin bireysel nitelik taşıyan oyuncularını, üretici sürecin anlatsal sözdizim basamağında işlevlerine indirgenerek soyutlaşır. Bu nedenle de eylemleriyle tanımlanarak, *eyleyen* terimiyle gösterilirler. Bu terim pek çok kişiye yabancı gelmektedir. İlk kez Fransız dilbilimci L. Tensiére'in kullandığı bu terim, bir sözcüde "eylemin belirttiği oluşa etken ya da edilgen biçimde katılan varlık ya da nesne" olarak tanımlanır. Göstergebilimde de bu yakın bir anlamda, sözcenin gerçekleşme düzleminde yer alan kişi kavramının karşılığı olarak kullanılır. Ne var ki, L. Tesniére'in kuramında olduğu gibi, A.j. Greimas'ın kuramında da "varlık ya da nesne"nin gerçekleştirildiği eylem önemli olduğu için, eyleyen kavramı kişi kavramından çok daha geniş kapsamlıdır. İnsan da olabilir, nesne de, tekil de olabilir, çoğul da, somut da olabilir, soyut da. Öte yandan, gene eylemin ya da işlevin önde gelmesi nedeniyle, gerçekleşme düzleminde tek bir varlık ya da nesne olarak tanımlanan bu öge, içerik düzleminde birkaç eyleyen işlevini birden yüklenebilir, başka bir deyişle, aynı zamanda birkaç eyleyenin karşılığı olabilir. Bunun sonucu olarak, eyleyeni bir varlıktan çok bir 'bağıntının bir ögesi' olarak tanımlamak gerekir.

V. Propp, Rus halk masallarında otuz bir işlev saptayıp kahramanların bu işlevlere göre, eylem alanlarıyla tanımladıklarını belirttikten sonra, söz konusu masalları yedi tür kahraman içeren bir anlatı olarak tanımlamıştır. V. Propp'tan esinlenen A.j. Greimas ise, bu işlevleri öncelikle bir eyleyen sorunu olarak ele alır ve V. Propp'un vardığı sonuçları geliştirerek aşağıdaki eyleysel örnekçeyi oluşturur:

Tablo 2
Greimas'ın Eyleyenler Şeması

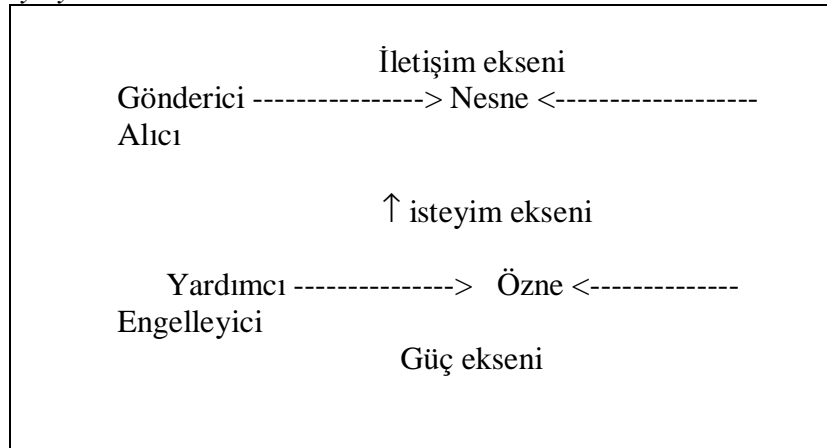
(Rifat, 2007, s. 45)

Anlatıda ilk göze çarpan birimler, kuşkusuz, olaylarda özgün rol oynayan kişiler ya da insan biçimine bürünmüş kavramlardır. A.J. Greimas, eyleyen dediği bu birimlerle oyuncularını birbirinden ayırır. Eyleyenler genellikle insan, ama bazı anlatılarda da soyut kavramlardır: toplum, zenginlik, şeref, namus vb. Eyleyen, karmaşık kişiliğiyle karşımıza çıkan bir oyuncu olmayıp, bulunduğu durum, çevresindekilerle ilişkileri açısından özellik kazanan kişidir. Anlatının başından sonuna dek hep bir tutumu sürdürmeyebilir de, sürdürebilir de. *Gönderici* iken *özne*, *yardımcı* iken *engelleyci* durumuna geçmesi olasıdır. Ayrıca, birden çok kahraman tek bir eyleyensel rol üstlenebilir. Böylece, örneğin engelleyci işlevi bir grup tarafından gerçekleştirebilir. Böyle eyleyenlere *ortak eyleyen* denilir. Eğer bir anlatı, birbiri içine geçmiş birden çok anlatıdan oluşuyorsa, bu karmaşık bir anlatıdır. Bu durumda, bir anlatıda *özne-kahraman* olan kişi, başka bir anlatıda *gönderici* durumuna geçebilir.

A.J. Greimas kişiyi ne olduğuyla değil de ne yaptığıyla değerlendirir. Bu model altı eyleyensel sınıfı kendi aralarında ikişer ikişer birleştirir:

1. İsteyim ekseninde Özne-Nesne karşıtlığı
2. İletişim ekseninde Gönderici-Alıcı karşıtlığı
3. Güç ekseninde Yardımcı-Engelleyci karşıtlığı (Kıran, 2007, s.271-272-273)

Tablo 3
Eyleyenler Ekseni

(Kıran, 2007, s.273)

2.2.1.Söylem Çözümlemesi

Anlatısal yapıların (örneğin sözcelerin) *sözceleme* işleminden geçirilerek bir söylem durumuna geldiği görülür bu aşamada. *Söylemselleşme* diye adlandırabileceğimiz bu süreç üç altbileşenden oluşur:

- a.Kişileşme (ya da oyunculaşma);
- b.Zamansallaşma;
- c.Uzamsallaşma.

Bu üç altbileşen aracılığıyla anlatı sözceleri bir yandan *uzam* ve *zaman* içine yerleşirken, öte yandan sözcelerdeki işlevsel öğelerin (eyleyenlerin) çeşitli “rol”ler yüklenip kişileştikleri görülür: Sözgelimi, Özne yalnızca Özne olarak kalmayıp bir “Balıkçı”, bir “Derviş”, bir “ressam”, bir “bilim adamı”, vb. nitelikleri olan bir kişiye dönüşür. Böylece, eyleyenler belli bir uzam ve zaman içinde somutlaşırken, hem sözdizimsel hem de izleksel nitelikler taşımaya başlarlar. (Rifat: 2001, s.98)

2.2.2.1.Oyunculaşma

Anlamsal ve sözdizimsel bileşkelerin değişik öğelerini kendinde toplayan söylemsel bir bileşkedir. Bu aşamada eyleyenler bir işlev olmaktan çıkıp bir kahraman olur, bir kişilik kazanır. Adları, dış görünüşleri, işleri, toplumsal durumları vb. ile söyleme derinlik, inandırıcılık, gerçeklik boyutu katarlar.

2.2.2.2.Zamansallaşma

Tıpkı oyunculaşma gibi anlamsal ve sözdizimsel bileşkelerin kendisinde toplandığı söylemsel bir bileşkedir. Temel sözdizimde yer alan, dönüşümleri oluşturan anlatı izlencelerinin mantıksal bir biçimde (önce/sonra) zincirlemesini olanaklı kılar. Söylem düzleminde zamansallaşma gün, hafta, ay, mevsim adları, tarihler aracılığıyla belirginleşir. Bir söylemde zaman hep konuşan özne tarafından belirlenir.

2.2.2.3.Uzamsallaştırma

Uzam kavramına günümüzde çok önem verilmektedir. Bu süreç de tıpkı oyunculaştırma ve zamansallaşma gibi söylemin oluşturucu bir sürecidir. Anlatısal sözdizimdeki anlatı izlencelerinin ve bunların zincirlenmelerinin uzamsal çerçevesini belirler. Söylemsel yapılarda oyunculaşan eyleyenler uzam ile iki tür ilişkidir: Birincisi uzam konusundaki bilgileri (bilmek, görmek, sezmek, ayırsamak, anlamak vb. fiillerle gerçekleşir), ikincisi uzam içindeki devinimleridir (koşmak, yürümek, oturmak, toplamak vb. fiillerle anlatılabilir).

Uzam kavramı çok zengin bir sözcük dağarcığıyla anlatıldığı için, üzerinde çalışılan metinlere göre ulamlara ayrılır: burası/orası; çevreleyen/çevrelenen; açık/kapalı; alt/üst vb. (Kıran, 2007, s.185-186)

2.2.3.Mantıksal-Anlamsal Düzeyin Çözümlemesi

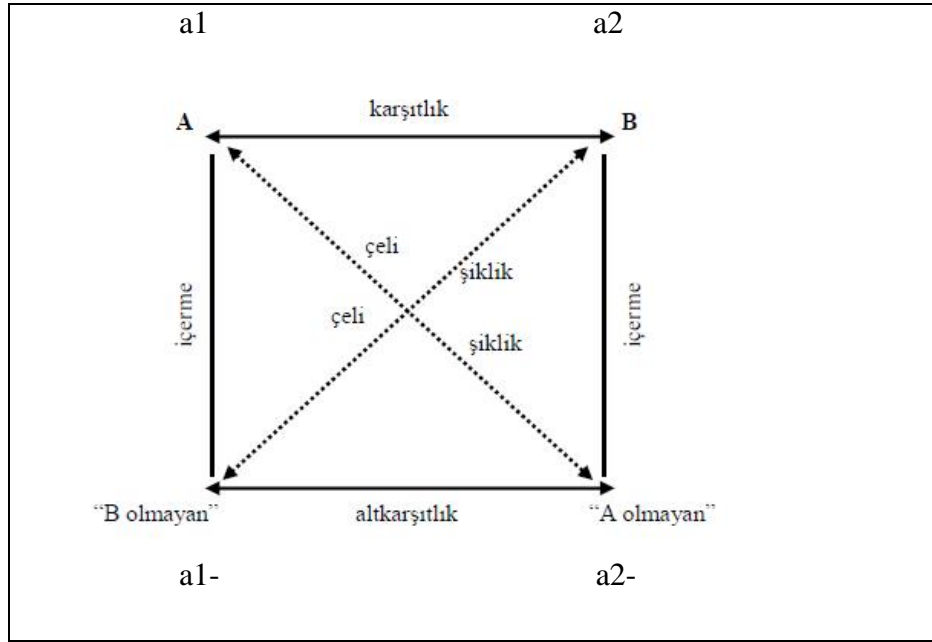
Greimas'ın getirdiği en önemli yorumlarından biri ise, üçüncü boyut olan temel anlamsal boyut düzlemindedir. Bu üçüncü boyut, öteki iki boyutun daha gerisinde yatan *derin anlam*dır. Bu boyutta metin, edebiyat dışındaki bazı dizgelerle ilişki kurar. Bu boyut, dünyayla ve yaşamla ilgilidir. Dünyadaki temel karşıtlıklar üstüne kurulur. Her metin, hatta bir metnin içindeki her kesit, bazı temel karşıtlıklar üstüne kurulur ve bu temel karşıtlıkların değişimini ve dönüşümünü ele alır. [...] Greimas, edebiyat için şöyle der: “Edebiyatta, yalandan ve bireysel plandaki felaketlerden başka bir şey olmayan şeyler, toplumsal planda gerçeğe ve özgürleşmeye dönüşür” (Greimas, 1970, s.13) Bunu şöyle açıklayabiliriz: Edebiyatın yaşamla ve toplumsal olanla belli bir bağlantısı vardır. Bir edebiyat metninde bir kezlik bir felaket öyküsü ya da bir kurmaca öyküsü olarak karşımıza çıkan şey, aslında, toplumsal düzlemdeki bazı derin doğruları yansıtır. Derin yapıdaki anlam, bir dereceye kadar edebiyatın dışında, başka dizgeler ve oluşumlarla olan ilişkilerde aranmalıdır. Kısacası, edebiyattaki derin yapıyı araştırmak, sonuçta bizi, daha genelgeçer yaşamsal doğrulara (hakikatlere) götürür. Öyleyse göstergebilimsel yapı araştırması da (çözümlemesi), bizi sonuçta yaşamla, toplumla ilgili bazı düzlemlere götürecektir. Yani, daha derin anlam katlarına. [...]Greimas, tüm kültür nesnelere (edebiyat, mitoloji, resim...), derin yapı (derin anlam) düzleminde, yaşamla hesaplaştığını savunur. Her bireyin ya da toplumun temelinde bir oluş tarzı vardır. Göstergesel nesnelere (bu arada tabii ki edebiyat da) bu oluş tarzına bağlı olarak biçimlenirler. Greimas'a göre, derin yapıyı oluşturan da, aslında insanın *bireysel ve toplumsal varoluş sorunları*dır. Bu varoluş değerleri ve biçimleri, derin yapının bileşenlerini oluşturur. Bu bileşenler de ancak mantıkla açıklanabilir ya da başka bir deyişle, bunlar mantığın kendi bileşenleridir. Mantığın bileşenleri, *yaşamdaki temel karşıtlıklardan* oluşurlar ve en derin yapıda yer alırlar. Yazar, en derin yapıdaki bu bileşenleri, yüzeysel anlatı düzleminde ve biçimsel seçimlerle nesnelleştirir. Kendi algısını, topluma ve yaşama dönük derin algısını, okuyucuya sunar (tabii ki belli dönüştürümlerle ve bireysel yaratıcılığı sayesinde). Bu dönüştürümün kabul görmesi, beğenilmesi de yazarın yeteneğine, içebakışın derinliğine bağlıdır.(Erkman, 2005, s.147-148-149)

2.2.4.Göstergebilimsel Dörtgen

Bir anlatının genel yapısı çelişkin içerikleri eklemleyen bir anlam eksenini üzerinde yer alır. Anlamın temel yapısını temsil eden bu anlam eksenini göstergebilimsel dörtgen biçiminde gösterilebilir.

F. de Saussure'un <<anlam karşıtlıklardan doğar>>, savıyla, L. Hjelmslev'in <<dil bir göstergeler dizgesinden çok bir ilişkiler dizgesidir>> savı dilbilimciler ve göstergebilimciler arasında büyük bir kabul görmüştür. Aynı düşüncelerden yola çıkarak, anlamı oluşturan değişik karşıtlık türleri üzerinde durmak gerekir. Böylece göstergebilimcinin uğraşısı karşıtlıkların saptanmasından ilişkilerin tanımlanmasına kaymıştır. İşte göstergebilimsel dörtgen, tüm kavramsal karşıtlıkları zorunlu kılan ilişkilerin görsel bir biçimde yeniden sunumudur.

Tablo 4
Göstergebilimsel Dörtgen

(Rifat, 2001, s.46)

A. J. Greimas, göstergebilimsel dörtgeni “herhangi bir anlamsal kategorinin mantıksal eklemelişinin görsel sunumu” olarak tanımlar. (Uçan:2002,s.89) Göstergebilimsel dörtgen, anlatıda oluşan anlamın bir özetidir. Anlatıdaki ilişkiler, dörtgendeki karşıtlık ($a1 \text{ } \beta \text{ } a2$; $a2- \text{ } \beta \text{ } a1-$), çelişiklik ($a1 \leftrightarrow a1-$; $a2- \leftrightarrow a2$) ve içirme ($a2- \text{ } \alpha \text{ } a1$; $a1- \text{ } \alpha \text{ } a2$) ilişkileriyle açıklanır. (Kıran, 2007, s.327-328)

Sonuç olarak, Göstergebilimsel okuma (çözümleme), bir gösterge dizgesine, bir anlamlı bütüne, bir metne yaklaşımda, en kaba çizgileriyle şu üç yolu izler: *söylemi çözümler*; *anlatıyı çözümler*; *temel yapıyı çözümler*. Çözümleme de bir anlamsal bütünün düzenini ayrıştırıp yeniden kurmak, yeniden üretmek demektir: hem söylem, hem anlatı, hem de temel yapı boyutunda.

Göstergebilimsel okuma, bir metnin, bir gösterge dizgesinin yapısını ayrıştırıp yeniden yapılandırırken, kendi okuma modelini geliştirecek atılımları da (bilimsel buluş yapma) araştırır. Göstergebilim, metinleri durağan, sonuçlanmış ürünler olarak görmez, onların salt iç kuruluş düzenini çözümleyen bir etkinlik alanı olarak kalmak istemez. Göstergebilim *anlam üretim süreçlerini* yeniden yaşamayı amaçlayan bir tasarı olarak, söylemleri *eylem halindeyken* “yakalama”ya çalışır. Bu açıdan *anlam fıskırmasının* sonuçlanmasını değil, yaşanmasını araştıran, salt *sözceyi* değil, *sözcelemeyi* de ele alan bir tasarıdır göstergebilim. Sürekli gelişmesini ve haz vermesini de bu anlayışa borçludur. (Rifat, 2001, s.46-47)

2.2.5.Selçuk Baran’ın Hayatı ve Eserleri

7 Mart 1933’te Ankara’da dünyaya gelen Selçuk Baran’ın annesi, “Uşak’ın köklü ailelerinden Banazlıların kızı Halide Hanım”, babası ise

“Ankaralı ziraat teknisyeni Talat Veziroğlu”dur. Ailenin tek kızıdır. Kendisinden on yaş küçük bir erkek kardeşi vardır. Dört yaşında iken okumayı kendi kendine öğrenecek kadar zeki ve başarılı bir öğrenci olan Baran, henüz on iki yaşındayken yazar olmayı planlamıştır.

İlköğretimine başladığı üç sınıflık İsmet Paşa’dan sonra Atatürk İlkokulu’na gider. Klasik batı müziği tutkusu da o yaşlarda başlamıştır. Ankara Kız Lisesi’ni ve ardından Hukuk Fakültesini derece ile bitirir.(1954) Hukuk Fakültesi’ndeki hocalarından, Berlin’de bir üniversitede rektör olan Prof. Huriç’in tavsiyesi ve teşvikleriyle burslu olarak Almanya’da yüksek lisans yapma imkânı bulur. Burada hem lisansını geliştirir hem de Alman hukuku konusunda çalışmalar yapar.

Dönüşte İtalya’ya uğrar. Oradan deniz yoluyla Ankara’ya gelecektir. Bu gemi yolculuğunda hayatının tek aşkı olan opera sanatçısı Ayhan Baran’la tanışır. 3 Nisan 1957’de evlenirler. Ancak evliliklerinin ikinci yılında Ayhan Baran’ın kanser olduğu anlaşılır. Selçuk Baran, işinden ayrılarak eşinin tedavisi süresince onun yanında olur. Bu evlilik sonucunda iki kız çocukları olur.

Eşinin hastalığı, Selçuk Baran’ın hayatında ciddi endişelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Hastalığın atlatılmasından sonra da aralarındaki buzlar erimeyecektir. Çocukluğundan itibaren okumaya, yazmaya büyük ilgi duyması, kocası ile aşkını arzu ettiği gibi yaşayamaması, çocuklarının ve evin sorumluluğunun ağırlığı, yazarı mutsuzluğa, dahası ümitsizliğe sürüklemektedir. Zamanla kocasıyla aralarında çözümleyemediği bir uzaklık yavaş yavaş kendini hissettirir. Çocuk sahibi olmalarının dahi doğru olup olmadığını sorgulamaya başladığı bu günlerde hayatından memnun olmadığını günlüklere şöyle itiraf eder:

“Kitap okumayalı küçük şeyler düşünmeye alıştım, ufkum daraldı. Hayatı kıyasıya yaşayamadığımdan şikâyetçiyim. Buna sebep, derinliğine duyulardan yoksun oluşum mu, yoksa çok çeşitli duygular arasında bocalayışım mı? Bazen uslu, akıllı bir kadıncık oluveriyorum. Çocuklarım ve kocamın sevgisinden başka bir şey istemem gibime geliyor. Sonra çapraşık, ne olduğunu tam kestiremediğim fikirler; ne olduğu meçhul hisler beni sınımsız kavrayıveriyor. Onları çözebilsem belki rahat ederdim. Ama o kadar az vaktim var ki. Hepsini şuurumun altına itiyorum. Orada boğuşup duruyorlar. Bu boğuşmadan vücudum yorgun ve halsiz düşüyor...”

İlk zamanlar Selçuk Baran’ın yazdıklarını ciddiye almayan Ayhan Baran, eşinin bu konudaki ısrarı karşısında, ona yazması için elinden geldiğince uygun ortamlar hazırlamaya çalışır. Ne var ki, evliliklerinin üçüncü yılından itibaren, Ayhan Baran’ın hayatına başka kadınlar girmeye başlamıştır.

1986’da evliliklerini kurtarabilmek için İstanbul’a taşınırlar ancak Selçuk Baran burada mutlu olamadığı için 1993’te Ankara’ya geri taşınır. Ankara’ya taşındıktan sonra yaşamındaki kırılganlıkların yanında sağlık problemleri onu depresyona iter. 1994’te mide kanaması geçirir. Kişilik olarak mücadeleci bir insan olan Baran, Kasım 1999 tarihinde geçirdiği mide kanamasına yenik düşerek hayata veda eder.

Selçuk Baran, altmış iki öykü, üç roman, bir tiyatro oyunu ve iki çeviri bırakmıştır. (Yılmaz, 2010, s.17-18-19-20)

2.2.5.1. Öyküleri

2.2.5.1.1. Haziran (1972, 1973 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü)

Yirmi bir hikâyenin yer aldığı ilk öykü kitabı olan *Haziran*, aynı zamanda ödül alan ilk eseridir. Bu eserinde; *Odadaki* (1966), *İhtiyar Adam ve Küçük Kız* (1969), *Konuk Odaları* (1970), *Kavak Dölü* (1968), *Anne* (1968), *Işıklı Pencere* (1969), *Ceviz ağacına Kar Yağdı* (1966), *Kent Kırğını* (1970), *Sokaklarda* (1966), *Zambaklı Adam* (1970), *Islık* (1971), *Göç Zamanı* (1970), *Oyun* (1971), *Tuba* (1971), *Analar ve Oğullar* (1970), *Porto-Rikolu* (1970), *Umut* (1971), *Leylak Dalları* (1971), *Saatler* (1971), *Haziran* (1972), *Bir Yabancı* (tarihsiz) adlı öyküler yer almaktadır.

2.2.5.1.2 Anaların Hakkı(1977, 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı)

Dokuz öykü yer almaktadır *Çardak* (1968), *Mısırlar* (1973), *Dükkanın Önü* (1970), *Emekli* (1969), *Bahçede* (1971), *Kayalık Yoncaları* (1970), *Sarmaşıklar* (1969), *Kabuk* (1973), *Anların Hakkı* (1972) adlı öyküler yer almaktadır.

2.2.5.1.3. Kış Yolculuğu (1984)

Üç uzun hikâyeden oluşan eserdeki öykülerden *Türkan Hanımın Ölümü*, aynı zamanda tiyatro oyunu olarak da sanat dünyasında yer almıştır. *Türkan Hanımın Ölümü* (tarihsiz), *Temmuz*, *Ağustos*, *Eylül* (tarihsiz), *Kış Yolculuğu* (tarihsiz) adlı öyküler yer almaktadır.

2.2.5.1.4. Tortu (1984)

Yazarın farklı yapıda bir eseridir. Eserde birbirinin devamı beş öykü yer alır. *Ablam* (tarihsiz), *Arif Hikmet Bey* (tarihsiz), *Zekiye* (tarihsiz), *Tortu* (1977) adlı öyküleri yer almaktadır. *Yelkovan Yokuşu* (1989): Yedi öyküden oluşan eserde; *Yelkovan Yokuşu* (1983) *Değirmen* (1976), *Bozacıda* (1979), *Öğle Saatleri* (1979), *Rose Bonbon* (1983), *Bakırçalığı* (1986), *Eğrelti Yeşili* (1984) yer almaktadır.

2.2.5.1.5. Arjantin Tangoları (1992)

On bir öyküden oluşan eserde; *Krizantemler* (1982), *Mor Hikâye* (1988), *Mektup Yazmak* (1978), *Ağ* (1978), *Sıcak*, *Çok Sıcak Bir Yaz* (1987), *Firavun'un Mezarı* (1978), *Ayak Sesleri* (1987), *Gorilim ve Ben* (1982), *Al Küheylan* (1987), *Karacalar Su İçmeye İndiler* (1987), *Arjantin Tangoları* (1983) yer almaktadır.

2.2.5.1.6. Porselen Bebek (1996)

Dört öyküden oluşan eserde; *Porselen Bebek* (tarihsiz), *Acı* (tarihsiz), *İnci*(tarihsiz), *Mariya Çelasta*(tarihsiz) yer almaktadır.

2.2.5.2. Romanları

2.2.5.2.1. Bir Solgun Adam (1975, 1974 Milliyet Sanat Mansiyon)

Baran'ın ilk romanıdır. Roman protagonistisi emekli bankacı Mehmet Taşçı, yalnız bir yaşamı tercih eden *Bir Solgun Adam*'dır. Emekli olduktan sonra karısını ve çocuğunu terk ederek Dürnev Hanım'ın çatı katında tek başına yaşamaya başlar. Kaldığı çatı katının sahibi Dürnev Hanım'ın ve kendisi gibi olan yaşlı arkadaşlarının

tüm ilgilerine rağmen, daha fazla içine kapanır. Sonunda herkesi ve her şeyi terk ederek kendini yolculuklara adar.

2.2.5.2.2. Bozkır Çiçekleri (1987, 1979 Milliyet Sanat Mansiyon)

Eser, Ankara'nın bozkırını çağrıştırmasının yanında, Ankara'nın memur hayatını, bürokrasisini anlatan bir Ankara romanıdır. Bozkır Çiçekleri'nde, yalnızlığı seçmediği halde sonuç olarak yalnız kalan protagonist ile 70'li yılların Ankara'sı anlatılır. Yolları bozkırın ortasında kesişen Seyfi'nin, Nurten'in ve Müfit'in gözünden, yer yer umutlu, yer yer coşkulu ama çokça hüznü bir resim çizilir.

2.2.5.2.3. Güz Gelmeden (2000)

Yazarın ölümünün hemen ardından yayımlanan eser, Suat Engin'in Ankara'daki evini terk ederek bir sahil kasabası olan Yaşılçay'a gelişi ile başlar. Suat'ın Yeşilçay'a geldiği sıralarda, kasabanın zenginlerinden Memedali Bey'in oğlu Erol ise, yarı çıplak ve alelacele bir şekilde baba evine dönmüştür. Evin kızı Nilgün ise, genç yaşına rağmen babasının, Erol'un ve evin sorumluluklarını yüklenmiş, olgun bir kızdır. Ancak Nilgün yakın geçmişte, esrarengiz bir genç olan Yusuf ile bir aşk ilişkisi yaşamış ve onun apansız ayrılışı ile zor günler geçirmiştir.

2.2.5.3. Tiyatroları

2.2.5.3.1. Türkan Hanımın Ölümü

Oyunun adı Ankara Devlet Tiyatrosu afişlerinde *Türkan Hanım* olarak geçmektedir. Eser, Devlet Tiyatroları'nda sahnelenmiş üç perdelik bir oyundur.

2.2.5.4. Çevirileri

2.2.5.4.1. Ronald Dahl'ın *Çarli'nin Büyük Cam Asansörü*

2.2.5.4.2. Ernest Hırş'ın *Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri*. (Yılmaz, 2010, s. 19-20)

3. BÖLÜM

SELÇUK BARAN'IN ROMANLARINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR

YAKLAŞIM

3.1. Bir Solgun Adam

3.1.1. Yüzeysel Metin Yapısı

“Bir Solgun Adam” metni dış göstergelerden anlaşıldığı kadarıyla YKY tarafından basılarak yayımlanmış bir “Roman”dır. Romanlar, edebi türler arasında “kurmaca” özellikli metinlerdir. Bir Solgun Adam metni de kapağında “Roman” yazısı itibariyle kurmaca metinler arasında yer alır.

“Bir Solgun Adam” romanı iki kez – Milliyet Yayıncılık,1975, YKY,2010- olmak üzere farklı yayınevleri tarafından farklı kapak tasarımlarıyla basılmıştır. Ön kapakta, tasarımı Nahide Dikel’e ait bir fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğraf, Baran ailesinin arşivinden alınmış Selçuk Baran’a ait bir fotoğraftır. Kapak tasarımında ağırlıklı olarak kırmızı rengi kullanılmıştır. Kırmızı rengi, insanı huzursuz eden bir renktir, ayrıca kan basıncını ve solunumu arttırıcı etkisi vardır. Aile arşivinden seçilen bu fotoğrafta Baran’ın, şüphe duyan bakışlarıyla iç dünyasının çok da huzurlu olmadığı gösterilmek istenmiştir, belki de. Ayrıca bu fotoğraf, hem kırmızı rengine uygun, hem de roman protagonistisi Mehmet Taşçı’nın *bulantı*larını somutlaştıran bir fotoğraftır. Ayrıca roman, Halide Veziroğlu’na ithaf edilmiştir. Halide Veziroğlu, yazarımızın annesidir.

Çözümlememizde, Mehmet Rifat’ın göstergebilimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Anlatı düzeyinde, kesitleme işlemi, anlatı izlencesi ve anlatı izlencesinin kipliklikleri incelenmiş; söylem düzeyinde, oyunculaşma, uzam ve zaman kavramlarının düzenlenişi ortaya çıkarılmış; mantıksal anlamsal düzeyde ise verilmek istenen mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kesitleme işlemi yalnızca mekansal ayrılığa göre yapılmış, varsa kesit içi çatışmalar, belirtilmiştir. Anlatı düzeyindeki kesitleme işleminden yola çıkarak kurmaca ve yaşam arasındaki ilişkiyi gösteren derin anlamsal düzeye (mantıksal-anlamsal düzey) ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak Greimas’ın göstergebilimsel çözümleme yönteminin ilk basamağı olan *yüzeysel metin yapısı* da kullanılmıştır.

Roman, beş bölümden oluşmaktadır. Ağırlıklı olarak benöyküsel-içöyküsel anlatıcı ile sınırsız bakış açısı kullanılmıştır. Zaman, iki yıllık bir süreye yayılmıştır. Uzamda ise, belli aralıklarla değişim söz konusudur; ancak baskın uzam İstanbul'dur. Anlatının işlevsel eyleyenleri, Mehmet Taşçı, Dürnev Hanım, Nevin, Sadık Dönmez'dir. Diğer anlatı eyleyenleri ise, Fusun, Gülümser, Zekiye, Nail, Pembe'dir.

3.1.2. Anlatı Düzeyi (Anlatı Çözümlemesi)

3.1.2.1. Kesitler

3.1.2.1.1. 1. Kesit (11-102)

İlk kesitte, ağırlıklı olarak benöyküsel bakış açısı kullanılmıştır. Yaşanan gelişmeleri emekli bankacı Mehmet Taşçı'nın(Ö1) tuttuğu günlükten okuruz. Kesitin çekirdek işlevi, Mehmet Taşçı'nın(Ö1) kim olduğu ve yaşadığı bunalımlardır. Kesit 2 Ekim tarihli bir günlükle başlar:

Bu defteri alalı bir hafta oluyor; daha bir şeycikler yazamadım. Günlük tutmaya kalkışmak kendimi önemsemek gibi geldi bana. Çünkü ancak önemli kişiler, söz gelimi yazarlar, düşünürler, generaller günlük tutarlar. Sonra onlar yayımlanır. Herkes de okur. Ben önemsiz, herhangi bir insanım: Eski bir bankacı... (BSA., s.11).

Romanın protagonistisi "*emekli bankacı Mehmet Taşçı(Ö1), yoğunlaştığı içsel yolculuğunda giderek yalnızlığa mahkûm olan Bir Solgun Adam'dır* (Yılmaz, 2010, s.173). Emekli olduktan sonra karısını ve kızını terk eder. İstanbul'un kalabalık semtlerinden birinde Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katındaki odasını kiralar. Halasından miras kalan evin kirasını da kızına ve karısına devreder. On yıldan fazla bir süredir yalnız yaşamaktadır. Günlük tutmasının sebebini şöyle açıklar: "*Çaresizliğimden gidip bu defteri aldım. Yakınmalarımı, şaşkınlığımı, uğradığım düş kırıklıklarını yazabilmek için*" (BSA., s.13).

Yazar-anlatıcı, 'sarı' rengini kullanmıştır. Sarı, hem geçiciliği hem de bunalımın göstergesi olan bir renktir:

Evet, bilinçsiz olarak gittim, bu defteri aldım. Şimdiye dek defterler aldığım olmuştur. Sarı yapraklı, kalın defterler... [...]

Bu kez –nedense- sarı defter istemedim. Dükkândaki raflara baktım, 'Ciltli bir şey yok mu?' diye sordum. Satıcı çocuk, çeşitli renk ve boyda defterler yığı ölüme. Hangisini alacağımı şaşırtdım. Sonunda büyük boyda, çizgili, marjlı, kırmızı-siyah ebru kapaklı bir tane seçtim (BSA., s.12-13).

Mehmet Taşçı(Ö1) geçirdiği bu on yılı ve geçmiş yaşantısı hatırlamak istememektedir. Aldığı bu sarı defterler de hatırlamak istemediği o yıllara aittir ve

dolayısıyla yazar-anlatıcı sarı rengiyle geçiciliğe gönderime bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sarı rengi eskiliği de –yani geçmiş yaşantısı- çağrıştırmaktadır. Bu sefer sarı rengini seçmemesi, geçmişte olanları hatırlamamak istemeyişine uygun bir davranıştır.

Mehmet Taşçı'nın(Ö1) görüştüğü arkadaş sayısı sınırlıdır. En çok görüştüğü kişi ev sahibi ve ona kısmi bakıcılık yapan Dürnev Hanım'dır(Ö2). Dürnev Hanım(Ö2) da yalnız bir insandır. Diğer bir deyişle Dürnev Hanım(Ö2) ve Mehmet Taşçı(Ö1) birbirlerinin yalnızlıklarını gidermektedirler. Mehmet Taşçı'nın(Ö1) diğer arkadaşları ise Rüştü Bey(Ö5), Nadir Bey(Ö3), Abdullah Bey'dir(Ö4). M. Taşçı'nın değişikliğe asla tahammülü yoktur. Ancak içten içe bir şeylerin değişeceğini hisseder ve bu yüzden korkmaya başlar:

Değişiklik... Bir bilebilsem, kesinlikle sınırlarımı çizebilsem, nelerin değiştiğini teker teker anlatabilsem... Ama daha çok bir izlenim, bir sezgi konusu, yüreğimdiki korkunç tedirginliğin nedeni sandığım bir durum bu. Belki yanılıyordur. 'Hayatı birden tekdüze bulmaya başlamıştı' diye bir cümle nasıl düşünülmezse tıpkı öyle. Dünya, önceleri de pekâlâ yaşanılabilir haldeyken, ben bu dünyaya bile alışmışken, değişmeler nereden çıktı' [...]

İlk korkum bir kahve fincanıyla başlamıştı. O sabahı bütün ayrıntılarıyla hatırlıyorum.

Ben sabahları sütlü kahve içerim. Dürnev Hanım kızarmış bir dilim ekmek, bir parça peynir ya da zeytinle birlikte tepsiye koyar, getirir sütlü kahvemi. O geldiğinde ben masamın başında oluyorum. Ya kitap okuyordum ya da birtakım notlar almaktayım. Dürnev Hanım sütlü kahvemi krem rengi bir porselen fincanla getirir. Üzerinde küçük sarı gelincikler bulunan bir porselen fincanla. Önceleri gelinciklerin sarı renklerine alışmamıştım. Çünkü aklımda kaldığına göre, gelincik denen kır çiçeği kırmızı olur. Üstelik yanılmıyorsam eğer, gelincik kırmızısı denilen bir renk bile vardır. Ama işte bunlar sarıydı. Ben de zamanla alıştım. Hatta fincanımı sevmeye başladım, küçük bir ev hayvanı, sözgelimi bir kanarya ya da kedi yavrusu gibi.

O sabah değişik bir fincan koydu önüme, Dürnev Hanım. Donuk beyaz renkte, çiçeksiz, dar ağızlı, yaldız kuşaklı, kısacık, uyduruk bir şey... Şimdiye dek böyle bir fincana rastlamamıştım. Hem benim her zaman süt içtiğim fincan şişmanca, altı da üstü de aynı genişlikte, bu yüzden tabağına güvenle abanan heybetli bir fincandı. Bununsa altı dar; şöyle bir kımıldatmanıza kalmadan devrilecek. Bu yüzden elimden geldiğince masayı sarsmamaya çalışarak yerimden fırladım (BSA., s.14-15).

Emekli bankacı Mehmet Taşçı'nın(Ö1) hayatında unutamadığı bir kadın vardır. Bunun izlerine metinde şöyle rastlarız: *"Gülüşiünün arkasına saklanmak gereğini duymayan bir tek kadın tanıdım ben"* (BSA., s.24).

Mehmet Taşçı(Ö1), emekli olup bir başına olmayı, istediği bir hayatı yaşamak için seçmiştir. Mehmet Taşçı'nın(Ö1) yaptığı sıradan işler vardır: Sık sık bira evine gitmek, kahvehaneye gitmek, kitap okumak, gazete okumak... Bir de sınırlı sayıda olan

arkadaşlarıyla oyun evinde bilardo ve bezik oynamak... Hayatta olup bitenler Mehmet Taşçı'nın(Ö1) umurunda değildir. O sadece kendi iç dünyasıyla. Yalnızlığı, sessizliği ve kimsesizliği istemektedir. Yaşama sevincini kaybetmiştir. Deyim yerindeyse bitkisel hayattadır. Ayrıntıların ve hayatının değişmesini hiçbir şekilde istemez. Her gün sokağından geçen hem kavalını çalıp hem yoğurduğunu satan yoğurtçuyu bekler. Onun kavalını duymadığı gün rahatsız olur:

Dürnev Hanım odamdan çıktıktan sonra kahvaltımı edemedim. Sütü kahvem fincanda soğuyup kaldı. Öylece ne kadar oturmuşum bilmiyorum. Birden, karşı evin balkonundan yatak çarşaflarını silkeleyen genç kadını görüverdim. Benim kahvaltı ettiğim saatlerde o yatak çarşaflarını silkeler. Nasıl oldu bilmem, birden rahatlayıverdim. Sonra yoğurtçunun kavalını duydum. Hayır, galiba her şey insafsızca değişmemiştir. Hiç değilse küçük sokağımız gündelik yaşantısını olduğu gibi sürdürüyordu. Giyinip aşağı indiğimde, et kamyonunun köşeyi döndüğünü gördüm. On buçuk dediniz mi, gelir et kamyonu.

Balkonda çarşaf silkeleyen kadına, yoğurtçuya, et kamyonunun şoförüne, günlük düzenimizin bu şaşmaz koruyuculuklarına içimden teşekkür ettim (BSA., s.26-27).

Mehmet Taşçı(Ö1) için Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu kendi hayatında bir şey değiştirmeyecektir:

Oysa bana kalırsa, inanç bir bütündür; toptan bir kabullenme ya da yâdsıma kısacası...[...] Dindar kişilere bakıyorum: Onlar için din, vazgeçemedikleri bir inanç kaynağı, boyun eğdikleri buyruk ve yasaklar yığını değil, alışkanlık hiç değil. Yararcılığı içeren Osmanlı akılcılığın yönettiği topluca bir davranış biçimi, koklamaya alıştıkları hava, hatta bir iklim aslında (BSA., s.32).

Metinde *Candide*'e gönderimde bulunmaktadır. Mehmet Taşçı(Ö1) *Candide*'i okurken eğlenmektedir. Çünkü *Candide* hayata yılmayan bir iyimserlikle bakmaktadır. Tam tersi bir kişilik olduğundan Mehmet Taşçı'nın(Ö1) bu eğlencesi alayla karışık bir eğlencedir.

Mehmet Taşçı(Ö1) bir gün kızıyla karşılaşır. Kızı büyümüş, evlenmiş ve Mehmet'in(Ö1) tanıyamayacağı kadar değişmiştir. Kızıyla ayaküstü konuşur. Kızına karşı içinde sevgi dâhil en ufak bir his duymaz, duyamaz. Bu konuşmada kız kendisinden çok annesinden bahseder:

Evimi, işimi bırakıp buralara geledi, eski tanıdıklardan kimseyi göremediğimi yazmıştım. Yalnız bir kez kızıma rastladım; üç yıl oluyor. Bayram dolayısıyla Dürnev Hanım'a uygun bir armağan bulup almak üzere dolaşırken Beyoğlu'nda bir karşılaştık. Bir kumaşçı dükkânından çıkıyordu. Beni görünce şaşırıldı. Sevindi. Anlaşılan uzun bir süredir böyle bir karşılaşmayı bekliyordu, istiyordu. Hazırdı buna. Bana söyleyeceklerini bile çoktan ezberlemiş olmalıydı. Belki de her gün belirli bir zaman ayırıyordu bunun için. Bana söyleyeceklerini bir kez daha gözden geçiriyor, ayrıntıların üzerinde daha bir dikkatle duruyor, yeni

olayları da eklemeyi unutmuyor; bu arada artık eskimişlerini çıkartıyordu. Örneğin ilk yıllar yalnızca işe başlayışını bütün ayrıntılarıyla anlatacakken, evlenmesi, çocuklarının doğumu, bir kat sahibi olmaları daha çok önem kazanmış, yalnızca çalıştığını bildirmekle yetinmeyi yeğlemişti. Görünüşü, anlattıklarını doğruluyordu. Şişmanlamış güzelleşmişti. Üzerinde iyi dikilmiş, kürk yakalı bir palto vardı. Saçları sarıya boyanmış, özenle kabartılmıştı. Elleri bakımlı, tırnakları pembe cilalıydı. “Annem de bizimle oturuyor.” diye anlattı. ‘Bu yüzden isteyken gözüm arkada kalmıyordu. Tabii hizmetçi de var. Annem yalnız çocuklara bakar. Bu da bir eğlence onun için. Arada yemek pişirir. Canı isterse yani. Fazla yorulmasını istemiyoruz doğrusu.’ Özellikle annesinin mutluluğu, rahatlığı üzerinde duruyordu. Sağlığı da yerindeymiş eski karımın. Damadı onu pek seviyor, pek sayıyormuş (BSA., s.44).

Mehmet Taşçı'nın(Ö1) karşılaştığı diğer bir kişi ise yukarıda bahsettiğimiz hâlâ unutamadığı, hâlâ sevdiği kadın olan Nevin'dir(Ö6):

17 Mart'tı, bir çarşamba'ydı. Bahar belli belirsiz duyuluyordu. Ben kaldırımlar üzerindeki kitap sergilerinden birinin önünde durmuş, bakıyordum. Yanımda dikilen kadının uzun süredir beni süzdüğünün farkındaydım. Koyu renkli kalın paltomu gülünç buldu galiba diye düşündüğümü hatırlıyorum. Hatta ne demelere bu güneşli Mart sabahında ince bir şey giyemedim diye de kendi kendime söylenmişim. Sonra aradan, değil on iki yıl, otuz iki yıl bile geçse unutamayacağım bir ses ‘merhaba’ dedi. Oydu Nevin'di. Her zamanki içten, dostça gene de hafifçe alaylı gülümseyişi bile değişmemişti. (Çok sonra Nevin'in sanıldığına gibi atılgan ve korkusuz olmadığını, aslında herkes gibi kendine göre birtakım korkularının bulunduğunu, alaylı sanılan gülümsemesiyle sıkılganlığını geçiştirmeye çalıştığını anlamıştım.)Yaşlanmıştı tabii. Ellisini geçmiş olmalıydı. Saçları ağarmış, biraz da kilo almıştı. Gene de bir genç kız gibi canlı ve hareketliydi. Her zamanki gibi yalın, hiç göze çarpmayan, ancak konuştuğunda, bakışlarını üzerinizde ya da bakılmaya değer bulduğu bir nesnede yoğunlaştırdıkça sezinleyebileceğimiz çekiciliğiyle yanı başımdaydı. Ben de aptal aptal duruyordum (BSA., s.45).

Nevin(Ö6), emekli olmadan önce çalıştığı bankadan arkadaşıdır. Birbirlerine âşık olurlar ancak bu aşk sadece mektuplarla devam eder. Nevin(Ö6) tarafından yazılan ve Mehmet Taşçı(Ö1) tarafından sürekli cevapsız bırakılan mektuplarla... Nevin(Ö6) de evlidir ve iki çocuğu vardır. Aralarındaki bu aşk mektuplardan ileriye gitmez. Nevin(Ö6), Mehmet Taşçı'dan(Ö1) önce bankadan ayrılır ve bu karşılaşmaya kadar görüşmezler. Mehmet Taşçı(Ö1), Nevin'in(Ö6) kendisini değiştirmesi korkusu ve ona olan sevgisinin büyüklüğünden çekinmesi sebebiyle ondan uzaklaşır:

Hani kendimden bile saklıyordum onu sevdiğimi? Saat bir olmuş. Sokaklarda yürümek için vakit çok geç. Konyak içeceğim bir yer bulabileceğim de şüpheli. Nevin, tuhaf bir adam olduğumu söyler dururdu. Ben de kendi kendime ona duyduğum sevginin biraz hasta bir sevgi olup olmadığını sormuşumdur ara ara. Hayır, elbette hasta bir sevgi değildi. Yalnız çok şiddetli, çok yoğun, bölünmemiş bir sevgiydi. Yüreğimde hayatın çeşitli görünüşlerine, dünyadaki başka varlıklara yönelebilecek ne kadar sevgi varsa, hepsini ona karşı

duyuyordum. Onu sevmek, yaşamayı sevmek, dünyayı sevmek gibi bir şeydi. Bu yüzden ondan kaçmaktan başka çarem yoktu. Kırıntılarla, yasaklanmış gizli buluşmalarla yetinemezdim. Nevin, bütünüyle benim olmalıydı. Oysa onunla birlikte yaşamayı aklımdan bile geçiremezdim. Kocasını, çocuklarını bırakamazdı ki. Çünkü onlardan vazgeçecek kadar sevmiyordu beni. O yalnızca hayatı seviyordu. Bütün biçimleriyle. Bütün olanaklarını yoklayarak, deneyerek, her şeye birden sahip olmaya çalışarak yaşamak istiyordu. Kocasını belki de kendini çok fazla vermişti işine. İş ona yetiyordu. Nevin'se hepimizin katlandığı tekdüze yaşama biçiminin sınırlarını zorlamak, kendine özgü atak düşüncelerine uygun gerçekleri denemek istiyordu. Ben bir olanaktım, değişik bir gerçektim, o kadar. Gönlünce denemek istiyordu beni. Yalnızlığıma çekilmemi de korkakça ve edilgin bir direniş olarak nitelendiriyordu. Bu korkakça direniş, nedense daha güçlü kılmıştı beni. Sonunda geri çekilen Nevin oldu. Bunun aslında benim yenilgi olmup olmadığını hala düşünüp dururum. [...]

Dün yazdıklarımı okudum da... Fazla duygulanmıştım. Neredeyse kendime acıyacak olmuşum. Oysa yitirdiğim bir şey yok. Diyelim ki Nevin'le birlikte yaşamam mümkün oldu. Ben karımdan ayrıldım, o da kocasını, çocuklarını bıraktı. Beni kendine uydurmak için elinden geleni yapacaktı. Yani kusurlarımla, kendine hiç benzemeyen yönlerimle olduğum gibi kabullenemeyecekti beni. Yağmurlu, poyrazlı kış gecelerinde Santral Oteli'ne taşınıp İstanbul'un çatılarını seyretmekten tutun da, Levent'in çıplak sırtlarında gözüne ilişen bir top ağacın altında piknik yapmaya varıncaya kadar canının çektiği ne varsa, hepsini benimle yaşamaya kalkışacaktı. Pijamam sırtımda, elimde gazetem, onunla oturup çay içmem bile olanaksızdı (BSA., s.51-52).

Mehmet Taşçı'nın(Ö1) her sabah gidip bir bardak bira içtiği bira evi hayatında çok önemli bir yer teşkil eder. Her sabah birasını içerken kitap ya da gazetesini mutlaka aynı masada okur. Onun servisine bakan garson bile on yıldır değişmemiştir. Rum asıllı Yani, her sabah Mehmet Taşçı'ya(Ö1) birasını getirir. Ama son günlerde 'alıştığı' bira evinde de farklı şeyler olmaktadır. Eskiden تنها ve sessiz olan bira evi şamata eden gençler tarafından işgal edilir ve Mehmet Taşçı'nın(Ö1) kitap okumasını engeller. Bunlara ek olarak her zaman oturduğu masayı artık boş bulamaz. Ayrıca Yani de garip davranmaya başlar. Yani çağrılmadığı sürece kendisini yanına gelmez, çağrıldığında ise sol elinde bir mendille Mehmet Taşçı'ya(Ö1) ne arzu ettiğini sorar. Bütün bunlar Mehmet Taşçı'da(Ö1) tedirginlik yaratır. Birkaç hafta sonra bira evi geçici süreyle kapanır. Bira evinin sahibi Nuri Bey, oğluna devreder. Oğlu da bira evini bir pastaneye dönüştürmek için tadilata girer. Bira evine gittiğinde kapıda onu Yani karşılar ve bir daha buraya gelmemesini ister. Mehmet Taşçı'nın(Ö1) her zaman seçtiği masaya gelen adamlar bira evinin sahibi tarafından yanlış anlaşılmalıdır. Mehmet Taşçı'nın(Ö1) tekdüze yaşantısı değişmeye başlar. İlk değişiklik kitap okumak için parka gitmesidir. Birkaç kez gittikten sonra parkın ağaçlarının kesilmesi ihtimali ile oraya da gitmez olur.

Mehmet Taşçı(Ö1) böylece daha kötüye doğru hızla yol alır. Kitap, gazete okuyamaz. Bira evi yoktur. Rahatça içip ve kitap okuyabilecek yeni bir bira evi bulamaz. Bu bunalımları yaşayan Mehmet Taşçı(Ö1) vasıtasıyla yazar-anlatıcı ‘kendini tanı’ cümlesiyle ‘varoluşçuluk’ felsefesine büyük bir gönderimde bulunur:

Bu sabah ‘kendini tanı,’ dedim, hem de yüksek sesle. Bunu neden yaptım, bilmiyorum. Pek çok yerde rastladığım bir cümle bu. Aydınlanma çağı felsefesi, bütün dinler kendimizi tanımamızı isterler. Tabii kendi önerdikleri yolu izleyerek... ‘Kendini tanı,’ dedim, sonra şaşırıp durdum olduğum yerde. Daha sonra düşünmeye başladım. Yıllardır kendimleyim. İyi yürekli, uyuşuk, birbirleriyle hiç kavga etmeyen yaşlı karı kocalar gibi beraberim kendimle. Başörtülü kadın sorar: ‘Sütünü ısıtayım mı?’ ‘Isıt ya, ısıt.’ Sonra adam, kadına: ‘Artık yün çoraplarını giysen,’ der, ‘biliyorsun, romatizmaların var. Bu havada azar sonra.’ Kadın söz dinler ve elceğiyle ördüğü yün çoraplarını dizlerine kadar çeker. İşte böyle. Kendimle anlaşmam bu kadar benim. Buna anlaşma denirse eğer. Kendimle nasıl doğru dürüst anlaşmaya, yeni gerektiğinde kavga ederek anlaşmaya yanaşmadımsa, dünyayla anlaşmaya da yanaşmadım (BSA., s.79).

Mehmet Taşçı(Ö1), can sıkıntısından kurtulmak için kendini yollara vurmaya düşünür. Yollarda yürümek ister, hiçbir şey düşünmeden. Yola çıkmak için sonbaharı bekler çünkü sıcak günlerde yürümeyi göze alamaz. Özellikle şoselerden yürümek ister çünkü şoselerden daha az taşıt geçtiğini düşünür.

Metinde, Mehmet Taşçı’nın(Ö1) *solgunluğuna* dair ilk gösterge şöyle kullanılmıştır: “Çoktandır oyun salonuna gitmiyorum. Bizimkileri görmüyorum. Dürnev Hanım söyleniyor “yüzünüz solgun,” diyor” (BSA., s.84).

İki aydır arkadaşlarıyla görüşmeyen Mehmet Taşçı’nın(Ö1) ziyaretine arkadaşı Rüştü Bey(Ö5) gelir. M. Taşçı, Rüştü Bey’in sitelerine karşılık olarak çıkacağı yolculuğun hazırlıklarıyla uğraştığını belirtir. Ancak bu sadece bir bahanedir. Ertesi gün hem arkadaşı Rüştü Bey’e söz verdiği için hem de diğer arkadaşlarını görmek için oyun evine gider:

Hiç canım istemiyordu, gene de Rüştü Bey’e söz verdiğim için oyun salonuna gittim. Bizimkilerin hemen hepsi oradaydı. Rüştü Bey’le Nadir Bey bezik oynuyorlar, ötekiler de onları seyrediyordu. Aptallık benimkisi biliyorum, ama elimde değildi; bir suçlu gibi girdim kapıdan. Onlar da beni görünce, suçumu biliyorlarmış da, yüzüme vurmamak büyüklüğünü gösteriyorlarmışçasına – sözümona- doğal görünmeye çalıştılar. Bunda fazla ileri gittiklerinden gerçek duyguları belli oldu. Yalnız Rüştü Bey yüzüme pek anlamlı bakmakta bir sakınca görmedi. Havadaki garipliği sezdiğimden, bana soru sorulmasına yol açmayacak bir biçimde davrandım. Kısaca selamlaştıktan sonra elimi Nadir Bey’in iskemlesinin arkasına dayayıp onu seyretmeye koyuldum. [...]
Biramı içtikten sonra oyun salonundan çıktım, “hoşça kalın” falan demedim. Zaten kimsenin bana baktığı yoktu (BSA., s.92-96).

Aradan hemen hemen bir ay geçtikten sonra arkadaşı Nadir Bey(Ö3), M. Taşçı'yı akşam yemeğine davet eder: *“Nadir Bey’in akşam yemeği çağrısı... Kim bilir gene kaç tane bol yeşillikli resim yapmıştır. Ayrıca bu çağrıyla bana gücenmediğini, ne kadar yüce gönüllü biri olduğunu da göstermek istemiştir”* (BSA., s.97-98).

Bu yemek çağrısından türlü anlamlar çıkaran M. Taşçı, Dürnev Hanım'a(Ö2), Nadir Bey'i(Ö3) arayıp hasta olduğunu söylemesi için yalvarır. Bu telefonda sonra M. Taşçı, Dürnev Hanım'a söylediği yalandan etkilenecek hasta olur ve yataktan çıkamaz. *“Nadir Bey'i atlatmış, hasta olduğumu söylemişim ya, gerçekten hasta hissediyordum. Pijamamla yatağıma girmiş, sırtımı iki yastığa dayamış, öylece oturuyordum”* (BSA., s.98).

Hasta olduğunu öğrenen Nadir Bey(Ö3), M. Taşçı'yı ziyaret eder. Nadir Bey(Ö3), geldiğinde M. Taşçı yatakta 'solgun' bir şekilde yattığı için yalanı anlaşılmaz ve M. Taşçı bu duruma oldukça sevinir. Yaşanan bu yalan söyletme durumundan sonra M. Taşçı'nın arkadaşlarıyla yolları ayrılır. Bir daha kimse M. Taşçı'yı ne sorar ne de ziyaretine gelir. Dürnev Hanım(Ö2) da ziyaretlerini iyice seyrekletmiştir. M. Taşçı iyice yalnız kalır. Zaman da eylül ayını göstermektedir. M. Taşçı, beynini kemiren yola çıkmak fikrine iyice kendini kaptırır. Yola çıkmayı hem ister bunun için hazırlıklarını tamamlar, hem de yola çıkacağı gün bir sürü bahaneler sıralar kendine. 1. kesitin sonuna dek M. Taşçı'nın Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katından ayrılıp ayrılmadığına emin olamayız:

Galiba bütün hazırlıklar tamam. Bankadaki paramı çektim, bir kısmını yolculuk çeki olarak aldım. Dürnev Hanım'a bırakacağım yedi bin lirayı bir zarfa koydum; bir de pusula yazdım. Çantam hazır. Son anda aklıma geldi; iki paket kağıt mendil, bir şişe kolonya, sabun, mum, kibrit, iki çorap bir de yün kazak koydum çantama. Gittim, başıma bir de kasket aldım, yün atkıyı unutmadım. Kitaplarımı bırakıyorum. Yalnız bu defteri alıyorum. Dürnev Hanım aklına eser de karıştıracak olursa, kendisi hakkında yazdıklarımı okuyabilir. Bu da hiç olmaz.

Evet, her şey hazır. Ama hala neden bekliyorum, bilmem. Çok dolaştım, yorgunum. Aklım da iyice karışık. En iyisi yatağa girmek... Yarın bir karar veririm artık.

Önceleri yola çıkacağımı düşündükçe heyecanlanıyordum. Bayağı istiyordum yola çıkmayı. 'Yola çıkmaz' deyimini seviyordum. Ama şimdi ancak bir zorunluluk gibi geliyor bana. Çok acı çekiyorum. Sanki birisi bana büyük bir kötülük yaptı, canıma okudu, arkadan vurdu. Elbette böyle birisi yok. Aksine herkes benimle ilgilendi. Rüştü Bey, Nadir Bey odama kadar geldiler. Dürnev Hanım çorba, hoşaf taşıdı durdu. Gene de birisi var, bana oyun oynadı. [...]

Üstelik sabaha karşı yola çıkmam gerekecek. Dürnev Hanım uyanmadan kapısının altından zarfı atmalıyım. Sabahın erken saatleri... Gün ağarmamıştır

daha. Sokaklarda hala lambalar yanar. İnsanın sahip olduğu her şeyi yitirdiği saatlerdir bunlar. Korkmak bile gelmez elinizden. Öylesine çaresizsinizdir. Tutsaklığı kanıksamış bir tutuklu gibi sürüklenir durursunuz (BSA., s.102-103).

3.1.2.1.2. 2.Kesit

“Mehmet Taşçı, ancak Kadıköy’e kadar gidebildi. Kadıköy’de vapurdan inerken çaresizliğini, acısını, korkusunu daha bir duyuyordu; ama kararlıydı. Bir iskele hamalına İzmit’e giden otobüslerin kalktığı yeri sordu. Bunu yapması da, gerçekten, kararlığının kesin bir kanıtıydı” (BSA., s107).

Kesit sınırsız bakış açısıyla verilmiştir. Kesitin çekirdek işlevi Mehmet Taşçı’nın(Ö1) Nevin’e(Ö6) gitmek için verdiği çabalardan ibarettir. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi Mehmet Taşçı(Ö1) Kadıköy’e gider. İzmit’e giden otobüslerin olduğu yere doğru giderken gözüne bir kahvehane ilişir ve karnını doyurmak için kahvehaneye girer. Karnını doyurur. Bu sırada yağmur başlar. Kahvehanede otururken yine çok sayıda mazeretler öne sürer, ne yapacağını bilemez bir haldedir. Yağmur dindikten sonra bir bira evi bularak birasını içer. Geceyi Kadıköy’de bir otelde geçirmeyi planlayan Mehmet Taşçı(Ö1), gözüne ilişen ilk telefonda Nevin’i(Ö6) arar. Onu bulmaya kararlıdır. Fakat telefonu kimse açmaz. Bira evinden sonra bir pastaneye oturur ve saat başı Nevin(Ö6) telefonu açana dek arar. Bütün çabaları boşa çıkar, en sonunda telefon rehberinde Nevin’in(Ö6) telefonun karşısında yazan adresi not alır ve Osmanbey’e doğru yol alır. Telefonu olan ilk eczaneye girer. Bu seferki denemesinde telefona cevap verilir fakat telefondaki ses Nevin’in(Ö6) boşandığı kocasına aittir. Eski kocasından Nevin’in(Ö6) adresini alır ve düşünmeden Nevin’e(Ö6) gider.

3.1.2.1.3. 3.Kesit

Araba durdu. Müşterisinin yerinden kıpırdamadığını gören sürücü, onu uyarmak zorunda kaldı, ‘geldik beyim’ dedi. Mehmet irkildi, sonra parayı ödeyip arabadan indi. Önündeki apartmanın kapısından içeri girdi. Beşinci katta oturuyordu Nevin. Merdivenleri ağır ağır çıktı. Sakin oluşuna şaşıyordu. ‘ilaçtandır,’ diye düşündü. On bir numaralı kapının zilini çaldı. Kapı açılmıyacaktı, biliyordu. İçerde ayak sesleri duyuldu. ‘çocuklardan biridir,’ dedi Mehmet içinden. Kapı aralandı (BSA., s.112).

Kesit, ağırlıklı sıfır odaklayım ile verilmiş olup bol diyaloglardan oluşur. Kesitin çekirdek işlevi Nevin’i(Ö6) ve ailesini tanımış olmamızdır.

Mehmet Taşçı(Ö1), Nevin'e(Ö6) gelir; ama Nevin'e(Ö6) verecek mantıklı bir cevabı yoktur. Bu yüzden de kalkıp gitmek ister. Ancak Nevin(Ö6) buna engel olur. Mehmet Taşçı'ya(Ö1) iyi gelebilecek bütün olanakları sunar. Sıcak bir duş, konyaklı çay, rahat bir yatak... Ertesi gün beraber kahvaltı yaparlar. Mehmet'ten(Ö1) gitmeyeceğine dair söz aldıktan sonra Nevin(Ö6) işine gider.

Kesit, çiçek göstergeleri yönüyle oldukça zengindir: “*Masanın üzerindeki tek vazoda üç kuru dal, bir de kocaman sarı krizantem vardı. Pencerenin içinde bir sardunya saksısı duruyordu. Mutfakta da bir küpe çiçeği vardı*” (BSA., s.117).

Sarı krizantem, *karşılıksız sevgi* anlamına gelmektedir ve ilgili bölümde dört kez daha sarı krizantemin ismi geçmektedir. Ayrıca Mehmet taşçı(Ö1) da kendini sarı bir krizanteme benzetir. Bu çiçek göstergesi ile Nevin'in(Ö6) yaşadığı karşılıksız aşka ve aşklara gönderimde bulunmaktadır. Saksıda bulunan sardunya çiçeği, için rahat olsun, her zaman yanındayım anlamına gelir ve iki kez daha ismi geçer. Küpe çiçeği ise sevimlilik ve cana yakınlığın göstergesidir. Nevin(Ö6), Mehmet'in(Ö1) bu ani ve habersiz ziyaretini hiç sorgulamadan, ona bir şey sormadan ve onu cana yakın samimi bir arkadaş gibi evine kabul eder. Metinde geçen çiçek göstergeleri durumlara ve kişiliklere uygun bir şekilde kullanılmıştır.

Nevin(Ö6) öğleden sonra eve gelir. Yemek hazırlar. Yemek esnasında sohbet ederler. Mehmet'in(Ö1) ne yapmak istediğini öğrenir. Ancak Mehmet(Ö1) her zamanki gibi kapalı kutudur. Pek fazla konuşmaz. Akşam bir restaurantta konuşmanın daha iyi olacağını söyler. Böylece açıklama yapmaktan kurtulur.

Yemekten sonra da sohbet ederler; ancak genel itibariyle Nevin(Ö6) konuşur; bir yandan örgüsünü örer. Mehmet(Ö1) Nevin'in(Ö6) kocasından ayrılma sebebini öğrenmek ister. Böylece merak edilen Nevin(Ö6) karakterinin ayrı geçen on iki yılını ve kişiliğini öğreniriz. Nevin(Ö6) hem yalnız hem de yalnız olmayan bir kadındır. Yalnız değildir çünkü arası iyi olmayan çocukları ve onların arkadaşları sık sık Nevin'i(Ö6) ziyarete gelirler ve beraber sohbet ederler. Bu sohbetler genel olarak siyasi içeriklidir. Nevin(Ö6) yalnız bir kadındır çünkü yaşıtı ve onu anlayabilecek bir arkadaşı yoktur. Bu sohbetler, bünyesinde birçok siyasi ve edebi göstergeyi barındırır. Nevin(Ö6), çocukları tarafından burjuva olmakla eleştirilir: “*Çocuklarım kendi çocuklarım pek aramazlar beni. Plaklarım, vazolarım, fırında pişirdiğim yemeklere dudak bükerekler. Fazlasıyla burjuva bulurlar beni. Burjuva bulurlar ve yanımda rahat edemezler*” (BSA., s.125).

Nevin'in(Ö6) kocasından ayrılma sebebi ise bilim adamlığından vazgeçip elde ettiği paraya daha çok para katmak için iş adamı olmayı seçmesidir:

Eskiden...Eskiden severdim. Sonraları çok değişti. Bir zamanlar yalnızca bilim adamıydı. Profesörlüğü elde edince artık bilim yapmayı gereksiz buldu. Elde ettikleriyle para kazanmayı yeğledi. İş adamlarımız, bu profesörlerle çok iyi anlaşılıyorlar nedense. Profesörler de onlarla. İş adamlarını alçakgönüllü, hoş ve kültürlü buluyorlar. Kocam şimdi bankacıları, sigortacıları, holdinglerin genel müdür yardımcılarını Abdullah'ta yemeğe çağırıyor. Hilton'da masonlarla, rotaryenlerle şişirilmiş kokteyllere gidiyor; Türkiye'deki sanayileşmenin geleceği, Avrupa Birliği ekonomik büyüme, varsa dolar krizi üzerinde kehanetlerde bulunuyor, böylece büyük adam olduğuna inanıyor (BSA., s.126).

Metindeki edebi göndergeler ise şunlardır: A.J. Cronin'in *Yeşil Yıllar*'ı, L. Bromfield'in Plutzer kazanmış romanı *Erken Gelen Sonbahar*'ı, John Steinback'in *Bitmeyen Kavga*'sı, Mihail Şolohov'un Nobel Ödülü kazanmış romanı *Uyandırılmış Topraklar*'ı, Joseph Kessel'in *Gölgeler Ordusu*, Ignazio Silone'nin *Fontamara*'sıdır. Metnin ilerleyen sayfalarında ise *Bazarov*'a rastlarız. Metinde adı geçen eserlerin ortak yanı, baskıcı rejimlerin doğurduğu sonuçları eleştirmeleridir.

Mehmet(Ö1) ve Nevin'in(Ö6) sohbetleri, Salih adında bir gençle bölünür. Salih'in gelişle birlikte Nevin(Ö6) belki de hem edebi hem siyasi en büyük eleştirisini yapar:

Bütün delikanlılar birbirlerine benzerler, ondandır. Dostoyevski'nin "üniversiteli işçiler"indendir çünkü. "Üniversiteli işçiler" deyimini pek tutmuşlardı önceleri. Dostoyevski'nin olduğunu duyunca bozuldu. Hemen bu iki sözcüğün anlamında geçici ve tutucu bir yan bulmayı başardılar. Çünkü Dostoyevski'yi sevmezler. Okuyup da beğenmediklerinden değil, Dostoyevski'nin bir tek kitabını ellerine bile aldıklarını sanmıyorum. Ne var ki, biri Dostoyevski'nin sosyalizme karşı olduğunu söyleyivermiştir onlara. Bu 'üniversiteli işçilerin bir özelliği de bu tür birilerine fazlaca inanmaları, onların dediklerini herhangi bir araştırma yapmak gereğini duymadan kabul etmeleridir. Neyse, onlar istedikleri kadar kızabilirler, ben onlara "üniversiteli işçiler" demeye devam ediyorum (BSA., s.129).

3.1.2.1.4. 4.Kesit

Kesit, ağırlıklı sınırsız bakış açısı ile yazılmış ve diyaloglardan oluşmaktadır. Nevin(Ö6) ve Mehmet'in(Ö1) akşam yemeği için bir içki evine gitmesiyle başlar. Mehmet(Ö1), uzun uzun konuşmak için Nevin'i(Ö6) bu şekilde yönlendirir, öğle yemeğinde fakat içki evine girip oturduklarında ise:

Mehmet'in ne konuşacak, ne de parmaklarını kıpırdatacak hali vardı. İskemlesinde sessizce oturuyordu, istem gücünü yitirmişti. Birinin kendisini gürültüsüzce kurşunlamasını bekliyordu sanki. Daha doğrusu ölmeyi bile istemek, beklemek gereksiz geliyordu. [...] 'Ne oluyor bana böyle,' diye

düşündü biraz da ürkererek, ‘saat başı değişiyorum. Daldan dala atlıyorum neredeyse... Erinç, sıkıntı, umutsuzluk, sevinç, kötümserlik derken şimdi de paramparça oldum (BSA., s.133).

Bu kesitte, *Bir Solgun Adam* isminin esin kaynağına rastlarız:

Az önce yetkin bir yapıta benzetmiştim sizi. Öylesiniz de... Ama müzeye kaldırılmanızın zamanı geldi bana kalırsa. Vermeer’in dinsel bir coşkuyla, toptan bir kendini adayışla boyadığı tablolara benziyorsunuz. Pencere önünde kitap okuyan bir adam. Sessiz, doygun bir adam. Pencerenin sokağa değil de, düzenli bir avluya baktığı hemen anlaşılıyor. Az sonra ötelere gelen bir çığlıkla adam azıcık sarsılacak, ama kitabını okumaya devam edecek... Ne dersiniz? Ya da Pieter de Hoch... Güzelim dik açılar... Geometrik düzenle uyumlu ışık... Ve gene sessizlik... Son Solgun Adam’ adını taşıyan bir tabloya karşı çıkar mıydınız? (BSA., S.134).

Nevin(Ö6), Mehmet’in(Ö1) konuşmaya başlaması için susar; fakat Mehmet(Ö1) ne soracağını ne konuşacağını bilemez. Bu akşam yemeğini de o anın sıkıntısından kurtulmak için söylemiştir. Mehmet(Ö1) bir süre konuşmuş olmak için Dürnev Hanım’dan(Ö2), tuttuğu günlükten bahseder. Ama Nevin(Ö6) son uyarısını şöyle yapar:

“Garson vodkaları yeniledi. Nevin saatine baktı:

-Fazla zamanımız kalmadı, dedi. Biraz gayret edin.

-Nasıl?

-Boşu boşuna gelmediniz bana. Benimle konuşmak istiyordunuz. Söylemek istediklerinizi henüz söylemediniz. Mehmet çaresizlikle vodka bardağına sarıldı. Bir iki yudum içti ” (BSA., s.136).

Mehmet’in(Ö1) aslında ne sormak ne de konuşmak istediği bir şeyler vardır. Belki de Mehmet(Ö1), Nevin’in(Ö6) ev sahipliği altında kendini ezilmiş hisseder ve bu ezik ruh halini yenmek için Nevin’e birkaç soru sorar:

-Siz bende ne bulmuştunuz o zamanlar, diye sordu güçlkle ve birden kızarıverdi.

-Bu sorunun cevabına çok mu önem veriyorsunuz?

-Evet, bilmem gerekiyor. O zaman çok şey değişecek sanıyorum. Hiç değilse kendi hakkımda karar vermem kolaylaşacak. Tabii tersi de olabilir.

-Hadi canım, numara yapmayın, diye güldü Nevin. Kendi hakkınızda çoktan karar vermişsiniz. Her zaman söylerim ya... Belki yarım yüzyıl önce vermişsiniz bu kararı. Şu var ki, sizin yargınız her gün karşılaştığımız gerçeklere de uymuyor. Gerçek bizim görüşümüzden mi ibarettir yalnızca? Bir zamanlar inandığımız şey, günün birinde kocaman bir soru olarak karşımıza çıkmaz mı? Siz, yargınızı değiştireceğinize, gerçekleri, binlerce gerçeği bu yargıya uydurmaya çalıştınız belki de. Ne zor bir iş! Üstelik ne boşuna gayret! Siz şimdi bütün bu çabanızı haklı çıkaracak bir yardımcı arıyorsunuz. Yazık ki, size yardım etmeyeceğim.

-Yani bir zamanlar bende ne bulduğunuzu söylemeyecek misiniz?

-Hayır. Sizinle bir zamanlar aramızda geçenler yalnız beni ilgilendiriyor. O zamanlar her şeyi tek başıma yaşadım. Bunu unutmayın. Yalnız kendime saklamak istediğim şeyi nasıl açıklarım? Bu konuda siz herhangi bir yabancından farksızsınız çünkü? (BSA., s.136-137).

Böylece Nevin(Ö6), hem Mehmet'ten(Ö1) yaşanmamış şeylerin intikamını alır hem de ne kadar güçlü bir kadın olduğunu gösterir. Yemekten sonra eve geldiklerinde, Mehmet(Ö1) gitmek ister. Ancak vakit çok geç olduğundan Nevin(Ö6) gitmesine izin vermez. Mehmet(Ö1), sarhoş olduğu için yatağa yatar yatmaz sızar. Ertesi günü sabahında Nevin(Ö6) işine gider. Mehmet(Ö1) de Nevin'in(Ö6) evinden ayrılır. Yine nereye gittiği metnin basımsal ayrılığına göre ikinci bölümün sonuna dek belli olmaz.

3.1.2.1.5. 5.Kesit

Kesit, sınırsız bakış açısıyla yazılmıştır. Çekirdek işlevi ise, Nevin'in(Ö6) kızıyla olan ilişkisinin hangi boyutta olduğunu öğrenmemizdir. Kesit, belki de metnin merak unsurunun en fazla olduğu kısmıdır ve bahsedilen merak unsuruyla başlar:

Nevin, çalıştığı şirkete gider gitmez, telefonla gelinini aradı; Füsün'la (kızıyla) görüşmek istediğini, bu akşam eve gelirse sevineceğini söyledi. Herhangi bir tatsız olay olmadığını, Füsün'u meraklanmamasını, onunla kişisel bir konuyu görüşeceğini de sözlerine ekledi. Gelinine telefon ettikten sonra görevini yapmış gibi rahatladı (BSA., s.138).

Nevin(Ö6) kızı Füsün'u Mehmet'in(Ö1) durumunu takip etmesi için çağırır. Çünkü onun yine kayıplara karışmasını istemez. Nevin'in(Ö6) bu isteğini kızı yerine getirmek için ona söz verir. Nevin'in(Ö6) kızı ile olan ilişkisi normal seyirde değildir. Füsün, annesine 'Nevincik' diye hitap eder. Füsün, annesinin çoğu özelliğine dayanmamaktadır:

Füsün hala ayaktaydı. Annesinden izin isteyip radyoyu kapattı. Şu soylu oda müziğinden tiksiniyordu. Sonra çevresine bakındı, alaya alacak bir şeyler aradı, bulamadı. Köy yaşantısı ile ilgili resimler boyamaktan vazgeçmeyen başkentli hanım kız, anti-faşist oyunlar için afişler yapan sakalı züppe hakkındaki görüşlerini daha önce belirtmiş, sardunya saksısına, küpe çiçeğine dudak bükümüştü. Burjuvalar, akıllarını başlarına toplamak gereğini duyunca, kısa yoldan popülist olup çıkıyorlardı nedense. Yazık ki, görünürlerde Füsün'a iğneli sözler söyletecek herhangi bir yenilik yoktu. Annesi, evini abur cuburla doldurmakta, görgüsüz bir küçük burjuva gibi değil de, soylu bir aydın gibi davranmakta direniyordu (BSA., s.143).

Füsün, kültürlü, iyi eğitim almış ve güzel bir kızdır. Onu akranlarından ayıran bir özelliği de siyasi olayların ve gençlik hareketlerinin içinde yer almasıdır. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Füsün annesine sık sık eleştiri oklarını yöneltir. Burjuva

olarak gördüğü annesinin severek dinlediği Klasik Batı Müziği'ni küçümser. Füsün için annesi, *nihilistleri* okuya okuya kafasını karıştırmıştır. Füsün'a göre gençler birer *Bazarov* değildir ve hayattan maddi beklenti içerisinde olanlar asla idealist olmazlar.

Şehirli, güzel bir genç kız olan Füsün, geceleri caddelerde tek başına dolaşmaktan korkmaz. Annesine uzun zaman önce “anne” demeyi bırakmıştır, ona yalnızca “Nevincik” diye hitap etmektedir.

Füsün, takip edeceği kişiyi merak ederek Mehmet(Ö1) hakkında sorular sormaya başlar. On iki yıl sonra Nevin'e(Ö6) göre Mehmet Taşçı'nın(Ö1) barındığı dünyada bulunmak güç gerektiren bir durumdur. Nevin'in(Ö6) bu tahlili ile Mehmet Taşçı'yı(Ö1) daha yakından tanımış oluruz:

Bak, dinle beni... Senin sandığın gibi işe yaramaz bir adam değildir o. Onun gibilerinin yaşamı çok şey öğretir insana... Düşün, iyi bir bankacıydı. Önemli bir mevkii vardı. Yani o günlerde, bir erkeği mutlu edebilecek pek az şeyden, en önemlisine sahipti. Ama odasına yakışmazdı. Daha doğrusu odası ona yakışmazdı. Hep kaçıp kurtulmak isterdi sanki. İşini en yetkin biçimde görür, gene de masasına iğreti otururdu. İçimizde bir yabancıydı. Ama bunu benden başkası sezinlememişti. Kimseleri incitmek istemediğinden, banka işlemlerinin, bürokrasi çarkının içinde ezilmiş binlerce kişiden biri gibi davranırdı. Ne var ki, bu arada en çok incinen kendisi olurdu. Günün her saatinde inciniyor olmalıydı. Çok dürüsttü çünkü. Belki salt bu yüzden benden kaçtı. Çok kolay incinirdi dedimse, onunki bir küçük burjuva alınganlığı, duygusallığı değildi. Asla! Bağımsız bir adamdı. Bürokrat aile babası ve bağımsız. Bütün bunların bir arada olması şaşırtıcı değil mi? Bunu sana anlatamam. Nasıl acı çektiğini de anlatamam. Yaşamasını sürdürebilmek için gerekli olan en az uyumu sağlayabilmesi, kim bilir neler pahasına olmuştu! Çünkü dış dünyada yalnızca noksanlıklar görüyordu. Acısını kendisinden bile saklıyor olmalıydı. Kapısını kapar, belki pencereden bakıp bir ağacın dallarını, damlara konup kalkan güvercinleri seyreder, öylece geçiştirirdi üzüntüsünü. Sonra uysal, güleç, onurlu yüzüyle insanların arasına katılırdı (BSA., s.145-146).

3.1.2.1.6. 6.Kesit

Kesit, Mehmet Taşçı'nın(Ö1) ağzından, yine günlüğüne yazdığı notlar şekliyle verilir. Mehmet'in(Ö1) Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katındaki odasına döndüğünü şu ifadelerden anlarız: “*Karanlık... Yağmur yağacak... Gazeteye baktım, ekim ayı gelmiş bile. Karanlık... Zaten çatıdaki odam hiçbir zaman yeterince aydınlık olmadı. Gene de bu karanlıktan hiç çıkmamalıydım*” (BSA., s.153).

Nevin'den(Ö6) ayrıldıktan sonra tekrar Dürnev Hanım'ın(Ö2) yanına dönen Mehmet(Ö1) kendisini odaya kapatır. Farklı bir maceraya kalkışmış ve başarısız olmuştur. Bu başarısızlık Mehmet'i(Ö1) iyice umutsuzluğa sürükler. Dürnev

Hanım(Ö2) ise haftalar sonra Mehmet'i(Ö1) karşısında görünce ağlar ve ilk sözlerinden biri yine 'solgun'luğuna dair sözleri olur.

Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) evine döner ancak yine kararsızlıklar içindedir. Bazen Dürnev Hanım'ın(Ö2) evine hiç dönmemiş olmayı diler, bazen de Dürnev Hanım'ın(Ö2) evinden hiç gitmemiş olmayı yeğler. Yine yeniden *yola çıkmak* deyimini kafasında oluşmaya başlar ve yine yorgun olduğu gerekçesiyle daha sonraki bir zaman dilimine ertelenir. Yalnızlıktan şikâyet eder.

3.1.2.1.7. 7.Kesit

Kesit, Mehmet Taşçı'nın(Ö1) ağzından, günlüğüne yazdığı notlar şekliyle verilir. Mehmet(Ö1), yine ani bir karar alıp, Dürnev Hanım'ın(Ö2) evinden ayrılır: *“İstasyon Otel... Ne biçim bir ad bu? Sanki Kadıköy'de istasyon var da...”* (BSA., s.160).

Mehmet Taşçı(Ö1), bu İstasyon Otelinde yaklaşık bir buçuk ay kalır. Otel oldukça pis ve kamyon şoförlerinin geceledikleri bir oteldir. Mehmet(Ö1), yine yalnızdır ve bu yalnızlığı paylaşacak bir Dürnev Hanım(Ö2) da yoktur.

Kesitin, çekirdek işlevi ise, ilerde hakkında daha çok bilgi sahibi olup yaşamın en kötü yüzlerinden birine tanık olacağı bir kadınla tanışmasıdır: *“Karşı odadaki komşum bir kadın... Uzun etekli, boz giysili bir kadın. Ne işi var burada, kamyon sürücülerinin arasında? Besbelli yaşlı bir kadın...”* (BSA., s.162).

3.1.2.1.8. 8. Kesit

“Bu kez dönüşümü haber vermedim. Dürnev Hanım'a uğramadan, usulca merdivenleri çıkıp odamın kapısını açtım. Elimden geldiğince az gürültü yapmaya çalışıyordum. Ama yatağıma yeni yatmıştım ki, kapım hafifçe vuruldu” (BSA., s.162).

Mehmet Taşçı(Ö1) yeniden Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katına döner. Döndüğünde kendi hasta hissettiği için hemen uyumaya çalışır. Mehmet'in(Ö1) durumu her zamankinden farklıdır. Kısmi hafıza kaybı yaşar, yakın geçmişi bile hatırlayamamaktadır: *“Defterimi yitirmemişim, paltomun cebindeydi. Yoksa çantamı bile bile bir köşeciğe bıraktım da, o sırada defteri çantamdan çıkarıp cebime mi koydum, hiç bilmiyorum.”* (BSA., s.163).

3.1.2.1.9. 9.Kesit

Mehmet Taşçı(Ö1), yine Kadıköy'deki İstasyon Oteli'ne gider. Bulantıları burada da devam eder. Metruk binalar, hurdalıklar, kırlar arasında dolaşır. Çamurlarda bata çıka yürürken destek olması için kendine bir sopa edinir. Zamanla bu sopa Mehmet Taşçı'nın(Ö1) ayrılmaz bir parçası olur. Yine hastadır, yine *solgundur*.

3.1.2.1.10 10.Kesit

Eve döneli kaç gün oldu bilmiyorum. Uzun zaman hasta yatmışım. Bu süre içinde kendimde değildim. Yalnız bir sabah kapımın çok hızlı vurulduğunu, sonra Dürnev Hanım'ın ve başkalarının yatağıma doğru eğildiklerini hatırlıyorum. Bu arada Nevin de geldi. Yüzünü göremiyordum. Sesinden tanıdım.

İki gün önce gene geldi. Ama kapımı açmadım ona... 'Bu kılıkta, bu perişan odada karşınıza çıkamam,' dedim. 'Çok özür dilerim, anlıyorsunuz değil mi? İyi olur olmaz ben kendim size gelirim. Söz veriyorum.' Hiç sesini çıkarmadan gitti. Gücenmemiştir. O beni anlar.

Dürnev Hanım bana bakmaya devam ediyor. Artık kovamam onu, çok ayıp olur sonra. Hem öyle bitkinim ki, bırakıverdim kendimi, beni ne yaparlarsa yapsınlar. Üstelik bu sessiz ilgiyi istiyorum galiba. Çünkü hastalık beni çocuklaştırdı. Dürnev Hanım'ın sevecen yüzünü görmek hoşuma gidiyor. Çok konuşmuyor artık. Bir kez 'gazete ister misiniz' diye sordu. Sonra cevabımı beklemeden, 'aman okumayın daha iyi,' dedi, 'Hiç iyi şeyler yok gazetelerde. Ortalık pek karışık. Oysa burası ne sessiz, değil mi? Birazcık uzak durun dünyanın hayhuyundan. Zaten kötü günler geçirmediniz...' (BSA., s.166-167).

Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) evine eskisinden daha hasta bir şekilde döner. Böylece Mehmet'in(Ö1) duygusal gidiş gelişleri mekâna da yansır. Zihni karmakarışıktır. Dürnev Hanım'ın(Ö2) sayesinde iyileşen Mehmet(Ö1) yaklaşık bir ay kaldığı İstasyon Oteli'nde olanları anımsamaya başlar. 7. kesitte varlığı bulunan karşı oda komşusu bu kesitte hem bir yüze hem de bir isme kavuşur. İlk karşılaşmaları ise şöyle olur:

Otele gelişimin ikinci haftasıydı. Öğleden sonra odama dönerken karşı kapının ardından bir iniltinin geldiğini duydum. Gerçi, kimselere yüzünü göstermeyen bir kadınla ilgilenmem yakışık almazdı, ama duyduğum ses, öyle olağan bir inilti değildi. Daha çok bastırılmaya çalışılan, gene de engel olunamadığından ağızdan fırlayıveren boğuk çığlıklara benziyordu. Bunu saptayınca dayanamadım, kapıyı vurdum. Ses kesildi. Yeniden bu kez daha hızlı vurdum. Çok zayıf bir ses:

-Kim o diye sordu.

-Ben karşı odada oturuyorum., sesinizi duydum da... Hasta mısınız? Belki yardım edebilirim size.

-Doktor falan istiyorsanız...[...]

O kocaman gözlerini daha da açarak uzun uzun süzdü beni. Sonra yüzü birden acıyla kasıldı. Kapıyı yarı aralık bırakarak içeri koştu. Belki gene gelir diye bir süre bekledim. Gelmeyince kapıyı itip içeri girdim. O, yatağına uzanmış, kıvranıyor, inliyordu. Yanında durduğumu fark edince davrandı; yatağının altından çekip çıkardığı bir torbayı karıştırmaya başladı. İçinden iki ilaç tüpü çıkardı, bana uzatıp yeniden inlemeye koyuldu (BSA., s.167-168).

Adı Gülümser(Ö7) olan bu kadına yardım eden Mehmet(Ö1), bir müddet onunla arkadaş olur. Konuşmalarından İç Anadolu olduğu anlaşılmaktadır. On ay önce Hüsnü adlı kamyon sürücüsü evlenme vaadiyle kandırıp genç kadını buraya getirmiştir. Konuşmaları çelişkilidir. Uzun süre yalnız kaldığı için Mehmet'le(Ö1) ahbablık etmeye başlar. Ona göre erkekler kadınlarla oturup sohbet etmezler ama Mehmet(Ö1), yaşlı olduğu için kendisiyle konuşmaktadır. Gülümser(Ö7) yirmili yaşlardadır ve kendi istekleri ile imkânları arasında sıkışmış, bocalamaktadır. Gülümser(Ö7) *“bir gün ağlayarak Mehmet'e(Ö1) gelir ve artık Hüsnü'nün kötü davranışlarına dayanamadığını söyler. Mehmet(Ö1), memlekete gidebilmek için kendisinden para isteyen bu kadını çaçaron bir müşteriye benzetir”* (Yılmaz, 2010, s.152) Bir müddet sonra Gülümser'in(Ö7) Mehmet'i(Ö1) kandırdığı ve Mehmet'ten(Ö1) aldığı paralarla kendine renkli giysiler, ayakkabılar aldığı meydana çıkar. Mehmet(Ö1) ise sonradan Gülümser'in(Ö7) kocasını terk ederek Hüsnü'yle kaçtığını ve bu kaçma olayının da Gülümser'in ilk vukuatı olmadığını otel kâtibinden öğrenir. Bütün bunları öğrendikten sonra bile Gülümser'in(Ö7) iyiliğini ister biçimde konuşan Mehmet(Ö1) otel kâtibinin şu sözlerinden üzüntü duyar ve yine bir mekân değişikliğine gider:

-Ah beyim, ah, dedi otel kâtibisi, içini çekerek, bu yaşa gelmişsiniz ya, dünyayı, insanları hiç tanımıyorsunuz. Ya da yüreğiniz çok iyi. Gülümseri sokağa bakan odaya koymak ha? O zaman –sözüm meclisten dışarı- burası kerhaneye döner. Gülümser pencereden bakar, el salladığı adam soluğu yukarıda alır. Siz alın şu paranızı hele. Hüsnü bu parayı veremeyecek kadar yoksul değildir, üzülmeyin. Böylece hak yerini bulmuş oldu. Boğaz tokluğuna kadın kapatmak neymiş anlasın. Buyurduğunuz gibi o da can... Giyinmek ister, azıcık dolaşım hava almak ister. Sayenizde giyindi kuşandı işte. Varsın, parasını da dostu ödesin (BSA.,s.175).

Mehmet(Ö1) böylece yaşamın kötü yüzünü görür, bu da *solgunluğunun* artmasına sebep olur.

3.1.2.1.11 11.Kesit

Mehmet Taşçı(Ö1), yine Dürnev Hanım'ın(Ö2) evindedir. Dürnev Hanım(Ö2), Mehmet'i(Ö1) biraz daha iyi olmasını sağlamak için elinden geleni yapmaktadır ancak

Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) bütün iyiliklerini göz ardı etmektedir. Ara ara Nevin(Ö6) Dürnev Hanım'a(Ö2) gelir. Fakat Mehmet'i(Ö1) görmeden gider. Kesitin en önemli olayı Mehmet Taşçı'nın(Ö1) bir gazetede ölüm ilanı okumasıdır. Bu ilanı ilk gören kişi ev sahibesi Dürnev Hanım'dır(Ö2). Aslında Mehmet Taşçı(Ö1) ölüdür, bu yüzden de ölüm ilanını okuduğunda hiçbir şekilde etkilenmez. Dürnev Hanım'ın(Ö2) zoruyla ilanı veren gazetenin yazı işleri ilgilenen bölümüne gider ve görevli kişiyle konuşur. Bu görevli kişi ilanın kimse tarafından verilmediğine dikkat çeker. Mehmet Taşçı'nın(Ö1) tüm ısrarlarına rağmen bu görevli bir disiplin meselesi olduğunu öne sürerek bu haberin tekzip edilmesine karşı çıkar. Böylece Mehmet Taşçı'nın(Ö1) ölüm ilanı yalanlanmaz. O, hem ruhen –ilanında sonra da- bedenen ölmüştür.

Kesit sonunda Mehmet(Ö1), yine 'yola çıkmak' istemektedir.

3.1.2.1.12. 12. Kesit

Mehmet Taşçı yağmurluğunu giydi. Dışarıda güneş vardı, ama ceketle çıkmayı istememişti nedense. Belki de gizlenmek, örtünmek gereğini duyuyordu da bunu gereksediğinin pek farkında değildi. Odadan çıkınca kapısını kapattı, kilitledi, anahtarı üzerinde bıraktı. Merdivenlerden indi. Nasıl olsa Dürnev Hanım ayak seslerini dinleyecek değildi artık. Bu yüzden adımlarının tahta basamaklarında gürültü çıkarmasına aldırmadı. Sokağa çıktı. Evini, on bir yıldır alıştığı sokağı, dükkânları bir daha dönmek üzere bırakıp gittiğini aklına bile getirmedi. Yürürken, dünkü gibi sendelemediğini fark etti; yere sıkı ve sağlam basıyordu. Böyle güvenle ölümüne doğru gidiyordu. Bunu biliyor, aldırıyor, aldırmadığına seviniyordu. Öte yandan bu sevinci gözünde büyütüyordu (BSA., s.193).

Kesit, sıfır odaklayım ile üçüncü kişinin ağzından verilmiştir. Yukarıdaki alıntıdan Mehmet'in(Ö1) yaşadığı en büyük dönüşüme tanık oluruz. Mehmet(Ö1) yola çıkar fakat bu sefer daha istekli, daha kendi güvenli ve en önemlisi kararlı olmasıdır. Bu kararlılık onda az da olsa mutluluk yaratır.

Mehmet(Ö1), içinden gelen gizlenme duygusuyla üzerine bir yağmurluk giyerek yola devam eder. Artık ölüme gittiğine inanmaktadır. Uzun süre kırlarda yürümeye devam eder. Önce doğuya doğru yol alır sonra kuzeye gider ve denize kavuşur. Burada bir kasabaya rastlar. Bu kasaba öncelikle kendisini oldukça korkutur. Ondan uzaklaşmaya çalışır fakat bir türlü uzaklaşamaz. Uzaklaştığı zaman da farklı bir korku kendisini ele geçirir. Beş gün boyunca kasabanın yakınlarında doğada tek başına dolaşır.

3.1.2.1.13. 13. Kesit

Kesit, sınırsız bakış açısıyla yazılmıştır. Beş günlük yürüyüşün ardından korktuğu kasabaya gider çünkü aç kalmıştır. Çorba içmek için önünde durduğu bir lokantanın garsonu Mehmet'i(Ö1) kolundan tutarak içeriye alır. Tek başına yemeğini yiyen bir adamın masasına oturtur. Masadaki adam ise kasabanın yerlisinden Sadık Dönmez'dir(Ö8). Kasabalı ile çok fazla anlaşamayan Sadık(Ö8), kasabaya yeni gelen insanlardan farklı şeyler öğrenmek için onları kendi masasına davet etmeyi alışkanlık haline getirmiştir. Böylece Mehmet'le(Ö1) ahabap olur. Yemek yiyip, sohbet ettikten sonra Sadık(Ö8), Mehmet'i(Ö1) evine götürür.

3.1.2.1.14. 14.Kesit

Kesit yine benöyküsel bakış açısıyla verilmiştir. Mehmet(Ö1), Sadık'ın(Ö8) evinde kalmaya başlar. Kesit de Mehmet'in(Ö1) Sadık'ın(Ö8) evindeki sakin misafirlik süresi anlatılmaktadır. Mehmet(Ö1) burada doktor kontrolleri de yapıldığından bir nevi sanatoryum hayatı sürmektedir. Bunun yanında uzun olmamak şartıyla kırlarda yürüyüşlere çıkar, çiçekler toplar. Artık daha olumlu düşünmeye başlar. Bu süreçte kimseye, hatta kendine bile dürüst olmadığını fark eder. Sağlığı yerine gelmiş, kendini daha güçlü hissetmeye başlamıştır. İçinde anlamlandıramadığı bir sevinç yeşerirken, sebepsiz yere tekrar huzuru kaçar: *“Belki acı çekmeyi de özlemiştim. Çaresizliğimle, belleğimle, öğrendiklerimle ilgisi olmayan, doğrudan doğruya dışımdaki bir nesnenin, kısacası ulaşılamayan bir insanın yokluğunun verdiği somut, amansız acı... Onun da büyüüp serpilmesine, umduğum sevinç uğruna göz yummuş, korkularımı bir yana itivermişim”* (BSA., s.229).

Yanlarında misafir kaldığı Sadık Dönmez'in(Ö8) ahababı Nail(Ö11) adlı gencin aileye zarar vereceğini hissettiği anda olacaklara karışmamak ve kimsenin kendisine soru sormaması için oradan ayrılmayı düşünür. Evin arabacısına kendisini garaja bırakmasını ister. Mehmet Taşçı(Ö1) yine yollara dönmüştür. Kafasında ise Sivas'a ya da Kars'a gitme planları yapmaktadır. Kesit, Mehmet Taşçı'nın(Ö1) yine yeniden yollara düşmesiyle sonlanır.

Sonuç olarak;

Mehmet Taşçı, sevginin insana yüklediği sorumluluklardan kaçır. Emekli olduktan sonra, karısını bıraktığı gibi, kızını da bırakmış, kendisini her şeye rağmen seven kadını terk etmiştir. Ardından yaşlı ev sahibesi Dürnev Hanım'ı ve arkadaşlarını da bırakarak, tesadüfen tanıştığı Sadık Dönmez'in evine sığınır ve misafir edildiği evi de gözünü kırpmadan bırakır. Bu solgun adam gerçekte

kendini soldurmak için çaba sarf etmektedir. Oysa kendisine birçok kereler yaşama dönmesi için dost eller uzatılmış, o ise hepsini reddetmiştir” (Yılmaz, 2010, s.178).

Anlatıyı mekânsal ayrılığa göre inceledikten sonra anlatı izlencesinin incelenmesine geçebiliriz. Anlatı izlencesi üç başlık altında incelenecektir. On Yıldır Değişmeyen Solgun Adam, Terk Etmeyi Alışkanlık Haline Getiren Solgun Adam, Çareyi Yollara Düşmekte Bulan Solgun Adam.

3.1.2.2.Anlatı İzlencesi

3.1.2.2.1.On Yıldır Değişmeyen Solgun Adam

Bu defteri alalı bir hafta oluyor; daha bir şeycikler yazamadım. Günlük tutmaya kalkışmak kendimi önemsemek gibi geldi bana. Çünkü ancak önemli kişiler, söz gelimi yazarlar, düşünürler, generaller günlük tutarlar. Sonra onlar yayımlanır. Herkes de okur. Ben önemsiz, herhangi bir insanım: Eski bir bankacı...Gene de bir politikacı, savaş görmüş emekli bir subay gibi kendimi önemsemediğimi, salt böylesi bir duyguyla günlük tutmaya kalkışmadığımı nereden bilebilirdim? İki üç gün düşündüm. Yıllardan sonra neden bu gereksinmeyi duyduğumu araştırdım. Bu da çok yorucu oldu benim için. Salt kendimi ilgilendiren konularda inceden inceye düşünmeye –nasıl derler- kılı kırk yarmaya alışkın değilimdir pek. Yaşamım boyunca bir kez oturup uzun uzun kafa yordüğüm hatırlıyorum. Halamdan kalan o küçük mirasa konunca, emekliliğimi isteyip karımdan ve kızımdan ayrılmayı düşünmüştüm. Çok çok zor olmuştu kesin bir karara varabilmek ve onu uygulamak... Çünkü insanlar tek başlarına bir odaya çekildiler mi, istekler hepten güçleniyor; böyle güçlenince de düştün çok, gerçeğe benzeyiveriyor. Kısacası ilk adımı atmadan önce, insan her şeyi başarabileceğini sanıyor. Sıra o ilk adımı atmaya gelince... Geçelim. Geçmişimle ilgilenmek istemiyorum (BSA., s.11).

Yazar-anlatıcı, anlatıda ağırlıklı olarak benöyküsel ve sınırsız bakış açılarını kullanır. İlk kesitte, roman protagonistinin ruhsal yapısı bilinç akışı tekniğiyle ortaya konur. Yukarıdaki alıntılardığımız kısım, Mehmet'in(Ö1) içinde bulunduğu ruh hali hakkında bilgi vermektedir. Mehmet(Ö1), kendisini önemsiz bir varlık olarak görür; fakat önemli, tarihe ismini yazdırmış tarihi kişilerin mektuplarını okur. Yazar-anlatıcı, gerçekte, Mehmet'in(Ö1) kendisini önemli biri olarak hissetmeyişi ile Mehmet'in(Ö1) önemli kişilerin mektuplarını okumasıyla bir ironi yaratır.

Solgun Adam, Mehmet Taşçı(Ö1) on yıldır bir çatı katında kiracı olarak yaşamını sürdürür. On yıl boyunca hayatı kitap okumak –özellikle tarihi kişilerin mektupları-, sabahları bira içmek, hayatın anlarını yakalamakla geçer ve bu on yılda Mehmet'in(Ö1) hayatında hiçbir değişiklik olmaz. Aynı zamanda Solgun Adam Mehmet Taşçı(Ö1)

değişikliklere tahammül edememektedir. Fakat bir gün artık değişikliğin kaçınılmaz olduğunu hissetmiş ve korkmaya başlamıştır:

Değişiklik... Bir bilebilsem, kesinlikle sınırlarımı çizebilsem, nelerin değiştiğini teker teker anlatabilsem... Ama daha çok bir izlenim, bir sezgi konusu, yüreğimdaki korkunç tedirginliğin nedeni sandığım bir durum bu. Belki yanılıyorumdur. “Hayatı birden tekdüze bulmaya başlamıştı” diye bir cümle nasıl düşünülmezse tıpkı öyle. Dünya, önceleri de pekâlâ yaşanılabilir haldeyken, ben bu dünyaya bile alışmışken, değişmeler nereden çıktı”[...] İlk korkum bir kahve fincanıyla başlamıştı. O sabahı bütün ayrıntılarıyla hatırlıyorum.

Ben sabahları sütlü kahve içerim. Dürnev Hanım kızarmış bir dilim ekmek, bir parça peynir ya da zeytinle birlikte tepsiye koyar, getirir sütlü kahvem. O geldiğinde ben masamın başında oluyorum. Ya kitap okuyorumdur ya da birtakım notlar almaktayım. Dürnev Hanım sütlü kahvem krem rengi bir porselen fincanla getirir. Üzerinde küçük sarı gelincikler bulunan bir porselen fincanla. Önceleri gelinciklerin sarı renklerine alışmamıştım. Çünkü aklımda kaldığına göre, gelincik denen kır çiçeği kırmızı olur. Üstelik yanılmıyorsam eğer, gelincik kırmızısı denilen bir renk bile vardır. Ama işte bunlar sarıydı. Ben de zamanla alıştım. Hatta fincanımı sevmeye başladım, küçük bir ev hayvanı, sözgelimi bir kanarya ya da kedi yavrusu gibi. [...]

Anlatmam gereken bir olay daha var; tıpkı şu fincan olayına benzeyen... Sabahları, Dürnev Hanım kahvaltımınla birlikte gazetemi getirir. O sabah her zamanki gibi kahvaltımı getirmişti. Tepsiyi pencerenin önündeki küçük masaya koydu ve ellerini önüne kavuşturup bekledi. Bir eksiklik olmalıydı, ama çıkaramıyordum. Belki Dürnev Hanım biliyordur diye düşündüğümden, yüzüne baktım.

-Gazeteniz gelmedi bugün, dedi Dürnev Hanım, biraz alaylı.

-Neden?

-Artık çıkmayacakmış, gazeteci söyledi. [...]

Dürnev Hanım odamdan çıktıktan sonra kahvaltımı edemedim. Sütlü kahvem fincanda soğuyup kaldı. Öylece ne kadar oturmuşum bilmiyorum. Birden, karşı evin balkonundan yatak çarşaflarını silkeleyen genç kadını görüverdim. Benim kahvaltı ettiğim saatlerde o yatak çarşaflarını silkeler. Nasıl oldu bilmem, birden rahatlayıverdim. Sonra yoğurtçunun kavalını duydum. Hayır, galiba her şey insafsızca değişmemişti. Hiç değilse küçük sokağımız gündelik yaşantısını olduğu gibi sürdürüyordu. Giyinip aşağı indiğimde, et kamyonunun köşeyi döndüğünü gördüm. On buçuk dediniz mi, gelir et kamyonu.

Balkonda çarşaf silkeleyen kadına, yoğurtçuya, et kamyonunun şoförüne, günlük düzenimizin bu şaşmaz koruyuculuklarına içimden teşekkür ettim (BSA., s.26-27).

Mehmet(Ö1) artık bir şeylerin değiştiğinden ve değişikliğin kendisini de etkileyeceğinden emindir. Aradan on yıl geçmiş ve Mehmet(Ö1) bu on yılı tekdüze bir şekilde yaşamıştır. Bu değişikliğe bir de bira evi ve bira evine gelenler eklenir. Mehmet(Ö1), her sabah oturduğu boş masanın artık zaman boş olmadığı görür. Önceden daha sessiz olan bira evi artık gençlerin şamatalarından geçilmez. Birkaç hafta sonra tadilat için kapanan bira evi yeni haliyle bir pastane olacaktır. Mehmet Taşçı(Ö1),

artık bütün bu değişikliklere karşı yola çıkmanın çıkar yol olduğunu düşünür. Mehmet(Ö1) böylece bir nevi savunma mekanizması geliştirir. Mehmet(Ö1) yola çıkmayı çok istememektedir; ancak bu fikrini sürekli ertelemektedir.

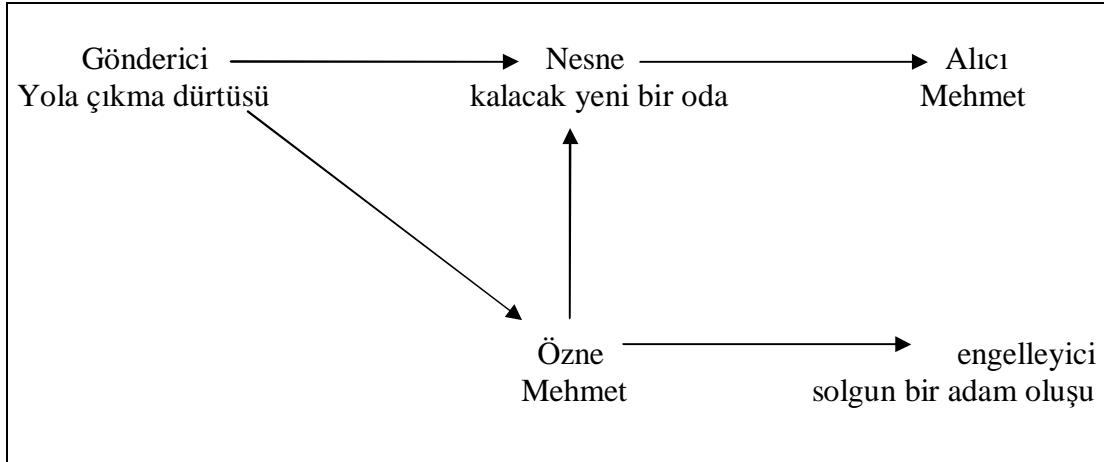
Evet, her şey hazır. Ama neden hala bekliyorum, bilmem. Çok dolaştım, yorgunum. Aklım da iyice karışık. En iyisi yatağa girmek... Yarın bir karar veririm artık.

Önceleri yola çıkacağımı düşündükçe heyecanlanıyordum. Bayağı istiyordum. Ama şimdi ancak bir zorunluluk gibi geliyor bana. Çok acı çekiyorum. Sanki birisi bana büyük bir kötülük yaptı (BSA., s.102).

Sonunda on yıldır yaşadığı çatı katındaki odasını ve Dürnev Hanım'ı(Ö2) terk eder. Yani yola çıkma dürtüsü baskın gelir ve aynı zamanda gönderici rolünü üstlenir. Özne 'istemek' kipliği içerisinde yer alır. Mehmet(Ö1), nesnesine ulaşır, artık çatı katında değildir. Ve ilk dönüşümünü gerçekleştirir. Bu dönüşümü kendi başına icra ettiği için dönüşlü bir dönüşüm olur. Mehmet'in(Ö1) bu durumu eyleyenler şemasında şöyle gösterilir:

Tablo 5

Eyleyenler Şeması

Mehmet Taşçı, *Göndericiden* gelen yola çıkma dürtüsü ile harekete geçer. *Özne*, *göndericiden* gelen bu *sözleşme* ile *nesnesine* doğru yola koyulur. *Engelleyici* olan durumu yani *solgunluğu* Mehmet Taşçı'ya başta tereddütler yaşatsa da çekinik kalır ve Mehmet Taşçı, *alıcı* olarak değer *nesnesine* ulaşır.

3.1.2.2.2. Terk Etmeyi Alışkanlık Haline Getiren Solgun Adam

Mehmet(Ö1) çatı katındaki odasını ilk kez bıraktığında ancak Kadıköy'e kadar gidebilir. Bir kahvede çay içerken Nevin'i(Ö6) arama duygusu içini sarar. Yarım

günlük bir çaba sonucunda Nevin'in(Ö6) evini öğrenir. Nevin'le(Ö6) oturup konuşmak ister; çünkü kendisini bir tek Nevin'in(Ö6) anlayacağını düşünür:

-Böyle ansızın çıkıp geldiğim için özür dilerim, dedi, biraz sonra daha yatışmış olarak. Neden size geldiğimi de anlatacak durumda değilim. Sabahleyin dörtte kalktım, o zamandan beri de yollardayım. Pek kendimde değilim açıkçası.
-Saat dörtte mi kalktın? Demek bu kadar çok zamanını aldı buraya gelebilmek.
-Evet. Daha doğrusu bilmiyorum. Buraya gelmek için çıkmamıştım yola. Uzun, çok uzun bir yolculuk düşünüyordum. İzmit'e gidecektim. Oradan da bir şose bulup yürüyecektim." (113)

Nevin(Ö6), Mehmet'in(Ö1) konuşmak istediğini öğrenince güzel bir öğle yemeği hazırlar; fakat Mehmet(Ö1) dışarıda yemek ister ve dışarıda konuşmak ister:

-Bana söyleyecek başka bir şeyin yok mu?
-Bilmem ki... Daha doğrusu vardır tabii. Olmalı. Yoksa neden buraya geleyim, değil mi? Ama şimdi söyleyecek söz bulamıyorum. Oysa sizinle... Yani seninle olursam kolayca konuşacağımı sanıyordum. Ne konuşacağımı bilmiyordum gerçi, gene de... Seni görünce dilim çözülür sanıyordum. Belki bir lokantada falan buluşacağımızı düşünmüştüm. Sahi, bak lokantada olsaydık mutlaka konuşurdum. Çünkü biliyorsun, seninle hep lokantalarda buluşurduk.
-İyi, gideriz lokantaya. Yalnız akşamı beklesek... Hazırladığım sofrayı bırakıp gidecek değiliz ya (BSA., s.120).

Nevin(Ö6), Mehmet'in(Ö1) isteğine uyar ve akşam yemeği için dışarı çıkarlar:

Yemekleri, mezeleri Nevin seçti. Mehmet'in ne konuşacak, ne de parmaklarını kıpırdatacak hali vardı. İskemlesinde sessizce oturuyordu, istem gücünü yitirmişti. Birinin kendisini gürültüsüzce kurşunlamasını bekliyordu sanki. Daha doğrusu ölmeyi bile istemek, beklemek gereksiz geliyordu. [...] 'Ne oluyor bana böyle,' diye düşündü biraz da ürkererek, 'saat başı değişiyorum. Daldan dala atlıyorum neredeyse... Erinç, sıkıntı, umutsuzluk, sevinç, kötümserlik derken şimdi de paramparça oldum. [...]

-Sanki çok önemli olaylar yaşıyormuşum da, onları ille bir yere geçirmem, saklamam gerekliymiş gibi... Ama yazdıklarımı seviyordum. Başımdan geçen olayları yaza yaza, giderek yaşamı daha bir sevmeye başladım. Garip değil mi? Yazdıklarımı sık sık yeni baştan okuyorum. Karşımda beni dinleyen biri vardı sanki öylesine hevesliydim. Düşüncelerimi, yaptıklarımı destekleyen ya da hepten beğenmeyen, hatta onlarla eğlenen biri... Çoğu zaman bir sözcük üzerinde bile duran biri... Bu... Siziniz. [...]

-Boşu boşuna gelmediniz bana. Benimle konuşmak istiyordunuz. Söylemek istediklerinizi henüz söylemediniz.

Mehmet çaresizlikle vodka bardağına sarıldı. Bir iki yudum içti.

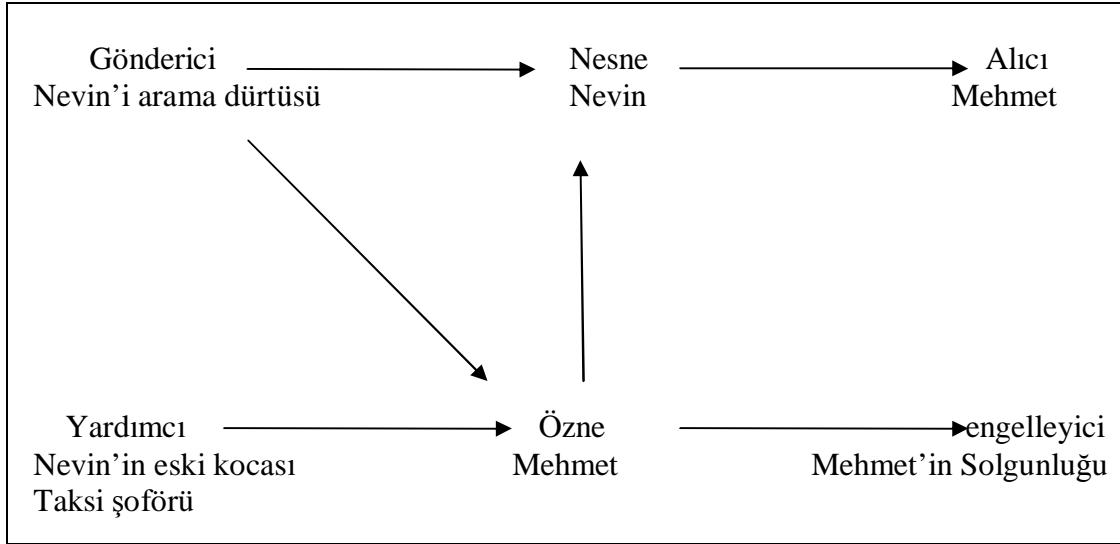
Sonra:

-Siz bende ne bulmuştunuz o zamanlar, diye sordu güçlkle ve birden kızarıverdi (BSA., s.136).

Özneyi harekete geçiren ve gönderici rolünü üstelenen şey Nevin'i(Ö6) arama duygusu olur. Özne, harekete geçerek Nevin'e(Ö6), yani değer nesnesine ulaşır. Değer nesnesine ulaştıktan sonra ne yapacağını bilemeyen özne konuşmaları sürekli erteleme

peşine düşer. Nitekim asıl söylemek istediklerini akşam yemeğine saklar. Böylece özne, değer nesnesini 'ikna' edimi içinde olur. Öznenin bu ikna edici edimi 'bildirmek' ve 'yaptırmak' kipliği içerisinde yer alır ve öznenin 'istediği' gibi akşam yemeği için dışarıda bir lokantaya gidilir. Durum eyleyenler şemasında şöyle gösterilir:

Tablo 6

Eyleyenler Şeması

Özne, *gönderici* ile yaptığı *anlaşmayla* yani Nevin'i arama dürtüsünün baskın gelmesiyle harekete geçer. Bu hareketin başarıya ulaşması için *yardımcı* eyleyenler devreye girer. Öncelikle, Nevin'in eski kocası, Nevin'in adresini ve telefonunu Mehmet Taşçı'ya vererek yardımcı olur, daha sonra da taksi şoförü, Mehmet'i istediği adrese götürmekle... *Yardımcıların* da katkılarıyla *alıcı*, *nesnesine* yani Nevin'e ulaşarak hareketini başarıyla sonuçlandırır.

Mehmet(Ö1), Nevin'den(Ö6) ayrıldıktan sonra çatı katında döner. Dürnev Hanım(Ö2), kendisini ağlayarak karşılar. Yeniden evindedir, yeniden karanlıktadır:

Buraya dönmemeliydim. Bir başka ev tutmalı ya da otele gitmeliydim. Karımı, kızımı bıraktıktan sonra onları bir daha nasıl aramadımsa, Dürnev Hanım'ı da öyle hiç görmemeliydim.

Belki gene çıkar giderim. Ama önce şu yorgunluğumun, bitkinliğimin geçmesini beklemeli, kendime gelmeliyim. Sırtım, boynum ağrıyor. Başım da... Bu yüzden kitap, gazete okuyamıyorum. Dürnev Hanım çeşitli ilaçlar getiriyor. Hiçbiri işe yaramıyor.

Kitap okuyamıyorum, dışarı çıkamıyorum; ne yapıyorum peki? Şaşılacak şey, gün gene geçiveriyor; bakıyorum akşam olmuş. Sonra uyuyorum. Ne kadar uzun ve derin uyuyorum... Kalktığımda nerede bulunduğumu, kim olduğumu bile unutmuş oluyorum. Kimliğimden habersiz bulunduğum o çok kısa an... İlk uyanışım güzel oluyor. Sonra kendimi ve odamı tanıyınca, bir yerime bıçak batırılmış gibi irkiliyorum.

Kimsem yok... Hiçbir şeyim yok, kitap raflarında duran üç beş tozlu kitaptan başka. Dürnev Hanım, uzun yıllar beraber olmamızın yarattığı alışkanlıkla bana bağlı. Değişsem gene sever mi beni? Yoksa ötekiler gibi üstüme üstüme gelir, nedensiz, dayanaksız itham eder mi? Anılarım bile yok. Anılarıma yaklaşabilmek için yeterince yaşlanmadım mı yoksa? Kendimi zorluyorum; kopuk, kısa, anlamsız görüntüler gidip geliyor. Anılarım bunlar mı? (BSA., s.155).

Mehmet(Ö1) bu duygular içinde çatı katında bir ay kalır. Yine Dürnev Hanım'a(Ö2) haber vermeden çatı katından ayrılır. Kadıköy'de bir otele yerleşir. Bir hafta ikamet ettikten sonra yeniden çatı katındaki odasına döner. Kısa bir süre sonra yine çatı katını terk ederek Kadıköy'deki İstasyon Oteli'ne döner. Mehmet'in(Ö1) ruhsal değişimlerine paralel olarak mekân da sık sık değişir. Otelde kaldığı zaman Gülümser(Ö7) adında bir kadınla tanışıp dolaylı yolla hayatı hakkında bilgi sahibi olması Mehmet'i(Ö1) derinden etkiler. Dünyanın çirkin yüzüne tanık olur:

-Ah beyim, ah, dedi otel kâtipi, içini çekerek, bu yaşa gelmişsiniz ya, dünyayı, insanları hiç tanımıyorsunuz. Ya da yüreğiniz çok iyi. Gülümseri sokağa bakan odaya koymak ha? O zaman –sözüm meclisten dışarı- burası kerhaneye döner. Gülümser pencereden bakar, el salladığı adam soluğu yukarıda alır. Siz alın şu paranızı hele. Hüsnü bu parayı veremeyecek kadar yoksul değildir, üzülmeyin. Böylece hak yerini bulmuş oldu. Boğaz tokluğuna kadın kapatmak neymiş anlasın. Buyurduğunuz gibi o da can... Giyinmek ister, azıcık dolaşıp hava almak ister. Sayenizde giyindi kuşandı işte. Varsın, parasını da dostu ödesin.” Her şeyi denedim. Şimdi ne olacak? Evden kaçtım, Nevin'e gittim. Otelleri denedim. Bir kadın sevdim. Dağ bayır dolaştım. Kahvelerde, pis lokantalarda kamyon sürücülerıyla arkadaşlık ettim. Deneyecek ne kaldı? (BSA., s.175).

Kırgın bir şekilde çatı katına döner. Dürnev Hanım(Ö2) yine hizmette ve ikramda eskisi gibidir. Mehmet(Ö1), yine yalnız, yine tek başınadır. *Bulantıları* kat be kat artmaktadır:

Tek düze, herkes gibi yaşamının kolaylığından, o korkunç ölçüde güç kolaylıktan, gönlümce yaşamının kolayca üstesinden geline zorluğuna sığınmıştım günün birinde. Ne değişti? İki arasında ayrımı bulmak elimden gelmiyor. On bir yıl gönlümce yaşadım. On yıl kendime hiçbir yeni şey katmadan... Okuyup öğrendiklerim bana ne kattı? Hiç... Yaşadığım günler ömrümü parçaladı. Ondan bir şeyler götürdü, dağıttı. Bütünlüğünü bozdu (BSA., s.180).

Mehmet(Ö1), bugünlerde gazetenin birinde kendi ölüm ilanını okur:

İlanı okudum ve sustum. Dürnev Hanım ellerini beline dayamış, yüzünde kim bilir nasıl bir öfkeyle bekliyordu. Ben suskumu sürdürüyordum. Ne söyleyebilirdim ki! Sonunda o dayanamadı. -Ne diyorsunuz bu işe, diye sordu.

Sesiyle kınıyordu beni. Sanki hırsızlık yapmış, adam öldürmüş ya da buna benzer bağışlanmaz suçlar işlemiştim. Oysa olan biten pek basitti; yalnızca ölmüştüm. Bundan ötürü de kimse suçlanamaz.

-Yanlışlık olmalı, dedim omuzlarımı silkerek. Ne var ki, umursamazlığımınla Dürnev Hanım'ı yatıştıracağımı sanmıyorum. Yazı işleri müdürünü görürüm, diye eklemek zorunda kaldım. Siz de bilirsiniz, bu gazeteler yalan yanlış demez, aklıklarına geleni yazarlar (BSA., s.185).

Mehmet(Ö1), kendi ölüm ilanını okuduğunda ne şaşırır ne de bu yanlıştan dolayı sinirlenir. Dürnev Hanım(Ö2) bile bu durumdan Mehmet'ten(Ö1) daha çok endişelenir. Mehmet'in(Ö1) tepki göstermemesinin altında kendini ölü olarak görmesi yatmaktadır. Çünkü ölümler yalnızdır, ölümler sürekli uyur, ölümlerin sevgiye ihtiyacı olmaz vs... Mehmet(Ö1), yaşadığı halde ölüden farksızdır. Ancak durumu bu hale kendi getirir.

Yazı işleri müdürüyle konuşan Mehmet(Ö1), bu yanlış ilanı bir türlü düzeltiremez ve düzeltiremediği için herhangi bir üzüntü de duymaz. Durumu öğrenen Dürnev Hanım(Ö2) artık Mehmet'i(Ö1) evinde istemez. Mehmet(Ö1) de bunun üzerine çatı katını terk eder:

Hiçbir şeyi gereksemiyorum. Güvenlik duygumu yitirdim. Kendi güvenliğimi korumak için bundan böyle birtakım çabalara başvurmayacağıma da ayrıca seviniyorum. İnsanın en çekilmez yükünün şu yapay güvenlik tedbirleri olduğunu anlıyorum. Güvenlik tedbirleri uygar kent yaşamının getirdiği bir yenilik. İnsanın kendini koruma içgüdüsünün gerektiği tedbirle hiç ilgisi yok. Üstelik güvenlik tedbirleri korkuyu gereksiz yere büyütüyor çoğaltıyor, kendini koruma içgüdüsüyle hiç ilgisi bulunmayan çeşitli korkular yaratıyor. Şimdilerde, karanlık ormanda, ıssız ovalarda at sürmeye kalkışan yok. Tek başına çıkılan bu tür yolculuklara 'serüven' deniyor ve insanın serüvenden ödü patlıyor.

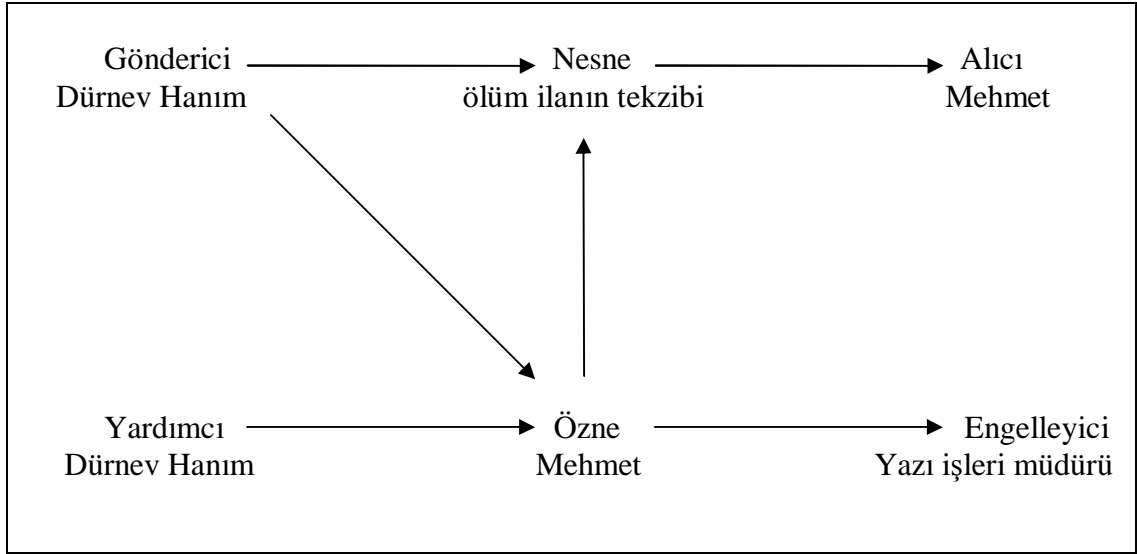
Bütün bunları neden yazdım? Ne gereği var? Anlaşılan ölümüne alışamadım daha.

Defterimi bırakıyorum. Onu nasıl yok edeceğimi düşünecek değilim. Cebimde kaç para bulunduğunu bile hatırlamıyorum. Bütün ağırlıklarımı bırakıyorum. Bedenimin ağırlığını da bilmediğim bir günde ya da saatte bırakıvereceğim (BSA., s.188-189).

Dürnev Hanım(Ö2), ölüm ilanının tekdibi için Mehmet'i(Ö1) harekete geçirir ve gönderici rolünü üstlenir. Dürnev Hanım(Ö2) aynı zamanda ikna edimi içerisindedir. Değer nesnesi ise ilanının tekdibidir. Yazı işleri müdürü de engelleyici eyleyen rolü ile karşımıza çıkar. Durum eyleyenler şemasında şöyle gösterilir:

Tablo 7

Eyleyenler Şeması

Mehmet Taşçı'nın, bu şemadaki *göndericisi* vücut bularak somutlaşır. *Özne*, Dürnev Hanım'la bir *anlaşma* edimi içerisindedir. *Özne*, değer *nesnesine* ulaşmak için Dürnev Hanımdan *yardım* görür. Biraz da onun söylenmelerinden kurtulmak için harekete geçen *alıcı*, *nesnesine* ulaşır. Ancak bir türlü tehzibi yayımlaması için yazı işleri müdürünü ikna edemez. Dolayısıyla *engelleyici* baskın gelir ve ölüm ilanının tehzibi gazetelerde yer almaz.

3.1.2.2.3. Çareyi Yollara Düşmekte Arayan Solgun Adam

Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ı(Ö2) ve çatı katındaki odasını bir daha dönmek üzere terk eder. Mehmet'in(Ö1) bu sefer daha farklı duygular içindedir. Yola çıkmasıyla beraber değer nesnesi de değişir:

Mehmet Taşçı yağmurluğunu giydi. Dışarıda güneş vardı, ama ceketle çıkmayı istememişti nedense. Belki de gizlenmek, örtünmek gereğini duyuyordu da bunu gereksediğinin pek farkında değildi. Odadan çıkınca kapısını kapattı, kilitledi, anahtarı üzerinde bıraktı. Merdivenlerden indi. Nasıl olsa Dürnev Hanım ayak seslerini dinleyecek değildi artık. Bu yüzden adımlarının tahta basamaklarında gürültü çıkarmasına aldırmadı. Sokağa çıktı. Evini, on bir yıldır alıştığı sokağı, dükkânları bir daha dönmek üzere bırakıp gittiğini aklına bile getirmede. Yürürken, dünkü gibi sendelemediğini fark etti; yere sıkı ve sağlam basıyordu. Böyle güvenle ölümüne doğru gidiyordu. Bunu biliyor, aldırıyor, aldırmadığına seviniyordu. Öte yandan bu sevinci gözünde büyütüyordu" [...] ... Yürürken birine çarpıyor, özür dilemek gereğini duymuyordu bile. Arabaların önüne atılı atılıveriyordu, sert fren yapıp duran arabanın penceresi açılıyor, kara saçlı bir baş eğiliyor, ağız dolusu küfrediyordu. Mehmet söylenenleri duymuyor, anlamıyor, yalnızca yürüyordu (BSA., s.193).

Gerçekte Mehmet(Ö1), kendi ölümüne doğru yola çıkar. Çıktığı ilk gün birkaç ölüm denemsi yapar ancak başarılı olamaz. Mehmet'in(Ö1) değer nesnesi artık ölüm olur. İkinci ölüm denemesinde de başarılı olamaz:

Belirsiz bir hışırtıyla uyandı. Çok uyumamış olmalıydı. Güneş de yeni batmıştı anlaşılan. Ortalık pek karanlık değildi. Hiç ışık olmamasına karşın, denizle yolu seçebiliyordu. Denizin yükseldiğini de görüyordu. Birden önündeki sular yola vurmaya başladı. Sonra bütün yolu sular kapladı. Bu kıyılarda gelgite rastlamak olacak iş değildi, insan şaşırır kalırdı. Ama Mehmet şaşırıp da ne yapacaktı? Aldırmadı. Yalnızca ayağa kalkmayı denedi. Bunu neden yaptığını da bilmiyordu. Ayağa kalkmayı denedi ya denizin direnci fazlaydı. Mehmet sulara karşı koyup doğrulmaya çalışırken sendeledi, boylu boyunca sulara gömüldü. Açıklara doğru sürüklenirken 'Yolculuğun sonuna geldim,' dedi. Ertesi sabah aynı duvarın dibinde uyanınca da şaşırmadı. Her şey olağandı. Yalnız, bedenini yitirmiş gibiydi. Belki de hala çok yorgun ve bitkindi. Ondandı bütün bunlar. Yeterince uyumuştı (BSA., s.195).

Mehmet(Ö1), beş gün boyunca tepeden tepeye, sırttan sırta dolaşır durur. En sonunda bir kasaba görür. Fakat bu kasaba kendisini oldukça rahatsız eder:

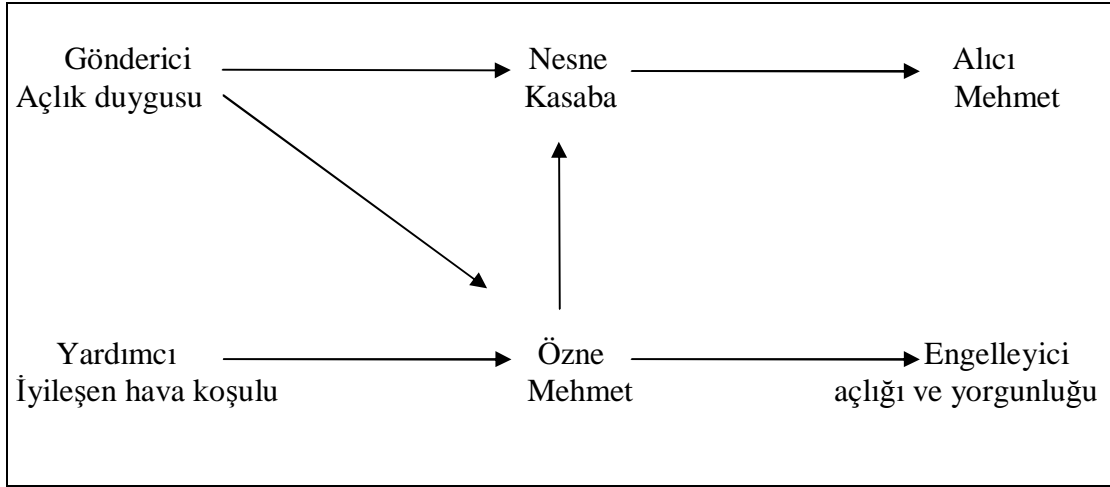
Ekmek isteyecek birini bulmak için çevresine bakmıyor, uzakta bir çiftçi ya da çoban görüyor, oraya vardığında adamı bulamıyordu. 'Alınyazım mı bu benim? Kentlerden kaçamayacak mıyım? İşte, hiç değilse ekmek bulmak için kasabaya gitmek zorundayım' Zaten hangi tepeye yürürse, arkasını döndü mü kasabayı görüyordu. Öğlene doğru dumana dönüşen buğu hep vardı kasabanın önünde. Arada güneş vurunca, evlerin camları parlıyordu[...] (BSA., s.198). Gene kendimi koruyorum işte. Bunca sakınlı olmak da neymiş? Ama her şeyi bir anda boşlamak kolay değil... Alışkanlık işte... Hiç değilse bir kaya dibi, bir yarık arıyorum. Başkaldırmak, boşlamak buraya kadarmış demek. Açlığa dayandım dayanmasına ya, başımı sokacak bir yer aramaktan kendimi alamıyorum. Ağaç altı, kapı dibi, kaya çıkıntısı da olsa... İçine yerleşebileceği en derin yarığı aradı. Onunla da yetinmedi, yarığın tepesinde bir de kaya çıkıntısı bulunsun istedi. Kendisini yağmurdan en çok koruyan yere gövdesini yerleştirmeye çalıştı. Üzerine de yağmurluğunu örttü. Şimşekler, gün ortası bir gaip aydınlatıyor ortalığı. Mehmet zaman zaman kamaşan gözlerini kapatıyor, kulaklarını tıkıyordu. Gök gürledikçe dağdan kayalar kopacak, gövdesi de kayalarla birlikte aşağıya yuvarlanacak sanıyordu. Ama böyle bir şey olmuyordu. Sonra iri damlalar düşmeye başladı. Otlar, dikenler ve toprak birden kokusunu verdi. Daha sonra sağanak boşandı. Uzaklarda hala şimşekler çakıyor, gök gümbürdüyordu (BSA., s.199-200).

Anlatının diğer bir ironisi ise, Mehmet'in(Ö1) ölümü bu kadar isteyip de bir türlü ölememesidir.

Mehmet(Ö1) defaâtle ölmeyi denese de başarılı olamaz. Hala hayatta olan Mehmet(Ö1), karnını doyurabilmek için kasabaya doğru yol alır. Mehmet(Ö1) değer nesnesi bir kez daha değişir. Değer nesne kasaba olur. Gönderici rolünü ise açlık duygusu üstlenir. Durumu, eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 8

Eyleyenler Şeması

Özne, açlık duygusunun verdiği acizlik ile en yakın kasabaya doğru yola koyulur. Dolayısıyla gönderici ile özne arasında sözleşme yapılmış olur. Özne, kasabaya doğru yol alırken hava şartlarının iyi olması onu daha çabuk değer nesnesine ulaştırması için yardım etmiş olur. Her ne kadar açlığı ve yorgunluğu engelleyici eyleyen olarak karşısına çıksa da, alıcı başarılı bir şekilde nesnesine yani kasabaya ulaşır.

Kasabada tesadüfen tanıştığı Sadık Dönmez(Ö8) ile akşam yemeğini yer ve Sadık'ın(Ö8) misafiri olarak onun evine gider. Sadık(Ö8), Mehmet'i(Ö1) iyice tedavi ettirip iyileştirdikten kahvaltılarını ve akşam yemeklerini birlikte yemeye başlarlar. Sadık'ın(Ö8) yeşillikler içindeki evi Mehmet'in(Ö1) sağlığına olumlu etki eder:

Sabahleyin altıda kalktım. Giyinip tepelere doğru yürüdüm. Her yan kır çiçekleriyle örtülüydü. Eğilip bir tanesini kopardım. Ve ağladım. Sonra toprağa oturdum. Elimdeki çiçeğe uzun uzun baktım... Bir adı olmalıydı, ama ben bilmiyordum. Sadık Bey de istediğim kitabı bulamamıştı. Çiçekleri anlatan bir kitap arıyordum ya... Yakup aklıma geldi ve 'damla' adını koydum çiçeğe. Sevinç gözyaşlarımdan bir damla. Uçuk pembe renkte yaprakları vardı. Öyle küçüktü ki... Nasıl bu kadar küçük olabilirdi! Kundaktaki bebekler gibiydi tıpkı. Bir kez daha ağladım. Sonra boylu boyunca otların üzerine uzandım. Ezilmiş otları, ıslak toprağı kokladım. Sol elimle çimenleri, toprağı avuçladım. Çünkü sağ elimde çiçek vardı. Aklım hep ondaydı zaten. Küçük çiçekte... Damla'da... O elimdeyken yeterince özgür değildim. Sonra baktım, onu düşürmüşüm. Üzülmedim. Ömrü kısa olacaktı nasıl olsa... Madem kırlarda binlercesi var.

Yürüdüm, toprağa uzandım, taşlara oturdum. Kısacası aklıma eseni yaptım. "Ne iyi burara geldim" diyemedim, "Ne iyi döndüm," dedim. [...]

Her sabah komşu teperde gezinti yapıyorum. Artık hastalığım geçip de iyice güçlendiğimden, akşamları da çıkıyorum.[...]

Bıkıp usanmadan çiçek topluyorum. Çiçek toplamanın da ayrı bir zevk, tutku, hatta iş olduğunu bilmezdim. Kendimi kaptırıveriyorum. Topluyorum, topluyorum 'aman şu pembe de pek yakışacak morların yanına,' diyorum... Bu

yüzden olmayacak yerlere tırmanıyorum; tökezleyip yarlara düşmeme ramak kalıyor. Sonra bakıyorum, tam yolumun üstünde onca güçlülere katlanarak kopardığım çiçekten bir küme durmakta. (222)

Sağlığım adamakıllı düzelmişti... Hiç bu denli iyi olmamıştım. Bir delikanlı gibi diriydim. Yürüyor, yürüyordum tepelerde. Kimileyin yemek zamanımı bile geçiriyor, öyle dönüyordum eve. Korkunç acıkmış oluyordum, ama hi. Yorulmuyordum.

Ne var ki, ilk günlerdeki gibi yatağa yatar yatmaz uyuyamıyordum artık. Neden bilmem, bir sevinç vardı içimde... Yüreğimi doldurup soluğumu kesiyordu. Büyük bir gücün damarlarımı zorladığımı duyuyordum (BSA., s.221-222-229).

Mehmet(Ö1), solgun bir adam iken gününün çoğunu uyuyarak geçirmekteydi. Ruh sağlığı yerinde olmayan bireyler uykuyu bir kaçış olarak gördükleri için sürekli uyuma modunda olurlar. Ancak uyku bu tür problemliler için bir kaçış değildir aksine ruh sağlığını daha geriye, daha karanlığa götürür. Mehmet Taşçı(Ö1) için de durum böyledir. Ancak doğayla iç içe olduktan sonra Mehmet'in(Ö1) ruhi durumu değişiklik gösterir. Anlatı boyunca tanık olmadığımız ruh hallerine tanık oluruz, ağlaması, yüreğinde nedensiz sevinç duyması gibi...

Günlerini birbirine benzer şekilde geçiren Mehmet'in(Ö1) Sadık'ın(Ö8) Nail(Ö11) adında eski bir arkadaşının gelmesiyle tadı kaçar. Çünkü Nail'den(Ö11) hoşlanmaz, çünkü onun Sadık(Ö8) ve ailesini kullandığını düşünmektedir.

Evet, en iyisi hemen çıkıp gitmek... İki kat çamaşırımı, gömlekleremi gazeteye sararım şimdilik. Sonra bir çanta alırım. Umut Anıları'nı bırakıyorum. Belki Sadık Bey okur da, ikinci Dünya Savaşı hakkında bilgi edinir. Daha sonra ev halkına saygıyla teşekkürlerimi sunar, iyi günler dilerim. Halil kasabada. Garaja Yakup götürür beni. Sadık Bey'in dükkânına uğrayacak değilim.

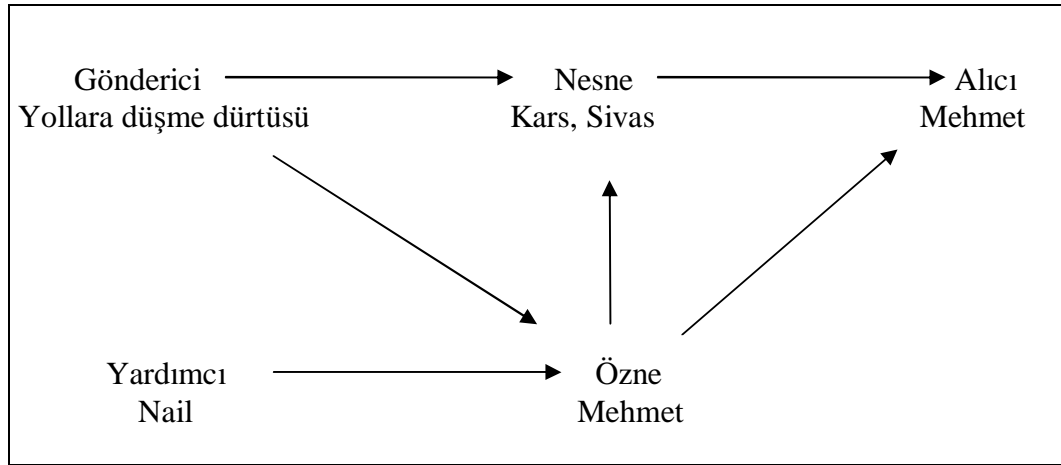
Garajdan kalkan ilk otobüse atlarım, nereye olursa... Daha sonra serin bir yere gitmek istiyorum. Kars'a falan. Hiç görmedim oralarını. Belki Sivas'ta kalırım. Sivas serin olurmuş. Duymuştum, trenle Sivas'a giderken kırmızı kayalarla kaplı dar bir boğazdan geçilirmiş. Kayalar öyle sivriymiş ki, insanın gözüne gözüne batarmış. Harran Ovası'nda da gök alçacıkmiş, geceleri yıldızlar dolarmış gözünüze.

Ya on yıl erken geldim dünyaya ya da on yıl geç. Ara yerde bir geçittem. Bir el boğazımı sıkıp duruyor. Biri de çıkmış göğsüme oturmuş. Çok kalmadı şurada ama... Erken ya da geç başlanan on yılın bitmesine.

Bir şey beklemezse eğer insan, on yıl çabuk geçiyor (BSA., s.245).

Mehmet'in(Ö1) ruhi durumunda gelişmeler meydana gelince yine başka yerlere gitme fikri hâsıl olur. Mehmet'in(Ö1) değer nesnesi bir kez daha değişir. Gönderici rolünü yollara düşme duygusu üstlenir. Durumu, eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 9

Eyleyenler Şeması

Kurmaca metnin, son eyleyenler şemasında *öznenin göndericisi* soyuttur. *Özne*, içinden gelen sesi dinleyerek yine uzamını değiştirmek ister. Kasabadan ayrılmasına yardım eden Nail, öznenin yardımcı eyleyenidir. Herhangi bir *engelleyci* eyleyeni olmayan *alıcı*, *nesnesine* ulaşmak yani Kars'a ulaşmak için yola koyulur.

Başlangıç durumunda şu birleşim söz konusu idi:

Ö V N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi yollara düşme; V, birleşimi temsil eder.)

Yani başlangıçta, *özne* değer nesnesinden ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur:

Ö ^ N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi yollara düşme, ^; ayrışımı temsil eder.)

Sonuç olarak, *özne*, anlatının başında değer nesnesinden ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. *Özne* istediği değer nesnesine kavuşur.

3.1.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri

Anlatı izlencesinin ilk evresi olan eyletim (etkileyim)'de bir anlatının, bir olay örgüsünün oluşması genelde, temel dönüşümü gerçekleştirecek, yani olayın akışını yönlendirecek bir *Özne*'nin aranıp bulunmasıyla sağlanır. Bir başka deyişe, bir eyleyen, herhangi bir eylemi yapmayı, bir başka eyleyenin önerisiyle ya da zorlamasıyla üstlendiği gibi, doğrudan doğruya kendi kendine, kendi isteğiyle de üstlenebilir: yani ya bir başkası tarafından(gönderen) eyleme geçirilir ya da eyleme geçmeyi kendi ister, hiçbir zorlama olmadan (istemek) (Rifat, 2007, s.42).

Başlangıç durumunda *özne*, Ö1(Mehmet)'dir. *Eyletim* aşamasında Ö1(Mehmet), *istemek* kipliği içindedir. Herkesi, her şeyi bırakıp bir şosedede yürüyüp uzaklaşmak ister. Anlatımızda, *Özne*(Mehmet), doğrudan doğruya, kendi isteğiyle harekete geçer.

Göndericinin yani içinden gelen duygu ve dürtülerden yola çıkarak harekete geçer. Yani, “Anlatı izlencesi, Gönderen’in eylemiyle, yani özneyi manipüle etmeyi başarmasıyla başlamış olur” (Rifat,2007, s.42).

Bu başarının sonucunda, yani göndericinin eylemi ile Ö1 ikinci evre olan *edinim* (edinç, kompetans) evresine geçer.

Birinci aşama gerçekleşirse, yani bir Özne, Gönderen’in izlencesini uygulamayı kabul ederse, o zaman eylemi gerçekleştirebilmesi için gereken bazı yetenekleri de ya doğuştan olması ya da bu izlencenin gerekli kıldığı koşullara göre sonradan edinmesi gerekecektir. Edinim evresinde Gönderen’in işlevi biter ve Özne gereken yetenekleri edinmeye çalışır (Rifat,2007, s.42-43).

Bu evrede *yapmayı istemek, yapmayı bilmek, yapabilmek kiplikleri* vardır. Ö1(Mehmet), yola çıkmak için gerekli hazırlıklarını yapar ve yola çıkma eylemini gerçekleştirmek için bu kiplikleri elde etmeye çalışır.

“Özne, gerekli edinimleri elde etmesiyle üçüncü evreye yani *edim (performans)* aşamasına geçer. Özne gerekli yetenekleri edinince, yani yetilendirici sınamadan başarıyla çıkınca, anlatı izlencesinin gerçekleşmesini sağlayacak asıl eylemini yapabilir” (Rifat,2007, s.43). “Özne kipsel değerlerle donanınca, amacını gerçekleştirmede bir engel kalmaz artık. Eyleme geçerek aradığı Nesne’ye ulaşır. Edinçi izleyen edim başlangıçtaki durumu (Ö V N) yeni bir duruma (Özne Nesne’ye kavuşmuştur: Ö Ü N) dönüştürür” (Rifat,2007, s.97). Bu evrenin kipliği *yapmaktır*. Öznemiz, bu evrede beklenen eylemi gerçekleştirir. Mehmet(Ö1), istediği şeyi, yani şehirlerden uzak, sessiz yerlerde olur ve bunu da yollara düşerek, yürüyerek yapar. Böylece Ö1, nesnesine kavuşur. Dönüştürücü öznenin beklenen eylemi gerçekleştirmesiyle başlangıç durumundan sonuç durumuna geçilmiş olur.

İzlencemizin son evresi *yaptırım (sanksiyon)* evresidir. “Öznenin, başarısına ya da başarısızlığına göre ödüllendirildiği ya da cezalandırıldığı evredir bu” (Rifat,2007, s.97). Ö1(Mehmet), başarılı olmuştur. İsteddiği şeyi elde etmiştir. Bunu da anlatının sonundaki Kars’a ya da Sivas’a gitmek için garaja gitme ifadesinden anlarız.

3.1.3. Söylem Düzeyi (Söylem Çözümlemesi)

3.1.3.1. Kişileşme (Oyunculaşma)

Metindeki kişiler Mehmet(özne, Ö1), Dürnev Hanım(yardımcı, Ö2), Nadir Bey (Ö3), Abdullah Bey (Ö4), Rüştü Bey (Ö5), Nevin (dolaylı yardımcı, Ö6), Gülümser

(Ö7), Sadık Dönmez (dolaylı yardımcı, Ö8), Pembe(dolaylı yardımcı, Ö9), Zekiye (Ö10), Nail (dolaylı yardımcı, Ö11)

Bir eyleyenin gerçekleştireceği eylemi boyunca sahip olduğu kendine has özellikleri vardır. Bu özellikler birleşerek izleksel bir rol oluşturur. Başlangıç durumunda, anlatıdaki öznenin(Ö1) geçmiş, kaç yıldır ne yaptığı, hangi mesleğe sahip olduğu gibi bilgiler verilir. Bu sebeple üstlendiği bu izleksel rolü metnin başından sonuna dek izleyebiliyoruz. Ö1, emekli olunca ‘solgun’ olmayı meslek haline getirir. On yıl boyunca yaptığı şeyler hemen hemen aynıdır. Fakat bir gün içinde her şeyi terk edip şoseselerde yürüme fikri meydana gelir. Bu fikre daha fazla dayanamayarak kendini yollara vurur.

On yıl sonra çatı katını ilk terk ettiğinde kendini Nevin’in(Ö6) evinde bulur. Kendisini anlayacak tek insanın Nevin(Ö6) olduğunu bilmesine rağmen onunla iken de duygu ve düşüncelerini açmaz. Yani Nevin’in (Ö6) kendisine yardım etmesini önler. Nevin’den(Ö6) sonra dört kez daha her şeyden kaçmayı dener. Ancak bu kaçışlar sırasında kötü şeylere tanık olur. Ve ‘solgun’luğu giderek artar. Son kaçışı yani dördüncü kaçışında asıl istediği eylemi gerçekleştiren Mehmet(Ö1) kendini alabildiğine uzanan dağların, tepelerin ortasında bulur. Üç kez ölme teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanır. Sonunda ihtiyaçlarını karşılamak üzere gittiği kasabada tanıştığı Sadık Dönmez’den(Ö8) yardım görür. Sadık(Ö8) koşulsuz bir şekilde Mehmet’e(Ö1) yardım eder. Onu kendi evinde misafir edip, hastalığını tedavi ettirir. Fakat sonradan ortaya çıkan Nail(Ö11) yüzünden kasabadan ayrılmak zorunda kalır. Nail(Ö11) de dolaylı bir yardımcı olur çünkü Mehmet(Ö1) onun yüzünden Sadık’ı(Ö8) terk etmek zorunda kalır. Sonunda özne yeniden yollardadır.

Anlatıdaki eyleyenler kurmaca dünyasına aittir ancak adları ve sosyal statüleriyle gerçek dünyaya gönderimde bulunarak anlatıda gerçeklik izlenimi yaratmada çok da başarılı olamamıştır.

3.1.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi

Romanın büyük bir kısmı günlüklerden oluşmaktadır. Günlükler ise zaman kavramının en açık göstergeleridir.

Roman ilk bölümü, 1965 yılının 2 Ekim tarihiyle başlar, 3 Ekim, 7 Ekim, 10 Ekim, 12 Ekim, 13 Ekim, 16 Ekim, 19 Ekim, 21 Ekim, 25 Ekim, 8 Kasım, 11 Kasım, 13 Kasım, 20 Kasım, 26 Kasım, 25 Kasım (zamanda geriye dönme olmuştur.), 5 Aralık, 8

Aralık, Ertesi Gece, 9 Aralık, 23 Aralık, 3 Ocak, 5 Ocak, Şubat, 3 Mart, 5 Mart, 18 Mart, 20 Mart, 24 Mart 1966, 3 Nisan, 20 Nisan, 30 Nisan, 3 Mayıs, 8 Mayıs, 12 Mayıs, 20 Mayıs, 20 Haziran, 2 Temmuz, 10 Temmuz, 16 Temmuz, 18 Temmuz, 25 Temmuz, 22 Ağustos, 3 Eylül, 12 Eylül, 15 Eylül, 20 Eylül, 22 Eylül tarihiyle sona erer. Böylece hemen hemen bir yıllık bir süre anlatılmış olur.

Mehmet Taşçı(Ö1), ailesini terk edeli on yıl olmuştur. Bu on yılı Dürnev Hanım'a(Ö2) ait olan çatı katında kiracı olarak geçirmiştir. Romanın ilk bölümü aynı zamanda romanın ilk kesitidir ve bu ilk kesit tamamen günlüklerden oluşur. Bu günlük 2 ekim 1965 tarihiyle başlayıp 22 eylül 1966 tarihiyle sonlanır. Bu süre zarfı içerisinde Mehmet Taşçı'nın(Ö1) on yıl önceki hayatına, Dürnev Hanım'la(Ö2) geçirdiği on yıla ve arkadaşlarıyla olan ilişkisine tanık oluruz. Günlüğün tarihlerinin rastgele seçilmiş olması muhtemeldir.

Mehmet'in(Ö1) en son yazdığı günlük tarihi 22 Eylül'dür. Bu tarihten sonra Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) evinden ayrılır. Romanda, ne zaman ayrıldığına dair herhangi bir gösterge mevcut değildir. Çatı katından ayrıldıktan sonra Nevin'e(Ö6) gider ve iki gün boyunca Nevin'de(Ö6) kalır.

Mehmet Taşçı(Ö1), 10 Ekim tarihinde Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katına döner. Anlatı, bu tarihten sonra yine günlükler şeklinde ilerler. Aynı zamanda anlatının üçüncü kısmı olan bu bölümün tarihleri ise şöyledir: 10 Ekim, 20 Ekim, 28 Ekim, 30 Ekim, 3 Kasım, 12 Kasım, 15 Kasım, 17 Kasım, 19 Kasım, Aralık sonu belki ocaktayız., ikin gün sonra, Ertesi gün, Mayıs gelmiş olmalı, Gene bir mayıs günü, ertesi gün şeklindedir. Mehmet Taşçı(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) evinde on sekiz gün sonra dönmüştür. 10 Ekim tarihiyle başlayan günlük bölümü mayıs ayında kesin olmayan bir günde yine sona erer. Kurmaca metnin bu ikinci günlük –üçüncü bölüm- bölümündeki zaman kavramı ilk bölüme göre daha belirsizdir. 'Galiba hala nisandayız.', 'Mayıs gelmiş olmalı.', 'Gene bir mayıs günü.' gibi zaman ifadelerine sıkça rastlarız. Bu zaman zarfında Mehmet Taşçı(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katını 3 kez terk eder ve geri döner. İlk terk edişi 15 Kasım 1966'ya denk gelir ve bir buçuk aylık bir süreyi kapsar. Aralık ayının sonunda eve döner. Ancak 2 gün sonra evini yine terk eder ve Kadıköy'deki otele gider. Otelde bir ay kalır. Bu bir ayda ise Gülümser'e(Ö7), kamyoncu sevgilisine rastlar ve hayat hikâyelerine tanık olur. Gülümser'in(Ö7) içinde bulunduğu duruma daha fazla dayanamayan Mehmet(Ö1) soluğu Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katında alır. Mehmet'in(Ö1) dönüşüne en çok Dürnev Hanım(Ö2) sevinir. 1967 yılının mayıs ayına kadar çatı katında bulantılarına devam eder. Mayıs

ayının bir gününde Mehmet Taşçı(Ö1) ölüm ilanını okur. Dürnev Hanım'ın(Ö2) zoruyla gazetenin ilgili bölümüne gider fakat bu yanlış ilanı bir türlü tekzip ettiremez. İlanın değişmediğini öğrenen Dürnev Hanım(Ö2) ise Mehmet Taşçı'ya(Ö1) kötü davranmaya başlar. Yemek getirmez, getirdiği yemekleri de Mehmet'in(Ö1) nefret ettiği tepside sunar. Bu göstergelerden Mehmet(Ö1) kovulduğunu ve bir ceketini alarak yollara düştüğünü anlarız.

Kendini kırlara veren Mehmet(Ö1), önce doğuya sonra kuzeye doğru yol alır. Zaman hala mayıs ayıdır. Mehmet Taşçı(Ö1) adeta bir rüyada gibi oradan oraya yürür ve beşinci gün tırmandığı bir tepenin ardında bir kasaba görür. Bu kasabadan kaçmak isteyen Mehmet(Ö1), bir gün boyunca tepeleri, kayalıkları tırmanır ancak aç kaldığı için ertesi gün kasabaya doğru yol alır. Kasabada o akşam Sadık Dönmez(Ö8) ile tanışır ve Sadık(Ö8), Mehmet'i(Ö1) evinde misafir eder.

Sadık Dönmez'in(Ö8) evine yerleşeli 5 gün olur. Bu beş günün ilk birkaç gününü dinlenmekle geçirir çünkü hastalanmıştır. Kurmaca metinde, Mehmet'in(Ö1) Sadık Dönmez'in(Ö8) evine yerleşmesiyle günlükler yeniden başlar. İlk zaman göstergesi 1967 yılının 17 Mayısına aittir ve günlük şu tarihlerle ilerler: 12 Mayıs, 17 Mayıs, 20 Mayıs, 24 Mayıs, 29 Mayıs, 1 Haziran, 2 Haziran, Birkaç gün sonra, 6 Haziran, 17 Haziran, 27 Haziran, 2 Temmuz, 3 Temmuz, 5 Temmuz, 12 Temmuz, 13 Temmuz şeklindedir. Sadık Dönmez'in(Ö8) evi kasabanın dışında ormanlık bir alanın içindedir. Mehmet(Ö1) fiziksel gücünü topladıktan sonra evin etrafında doğayla oyalanır. Çiçek toplar, ağaç köklerini rengârenk boyayarak yeni şekler elde eder. Bütün bunlar psikolojisine de iyi gelir ve eskiye nazaran daha olumlu düşünmeye başlar. 27 Haziran tarihinde Sadık Dönmez'in(Ö8) arkadaşı Nail(Ö11) gelir. Sadık(Ö8), Nail'le(Ö11) de Mehmet'le(Ö1) tanıştığı gibi tanımıştır. Mehmet(Ö1), Nail'den(Ö11) hoşlanmaz. Çünkü Nail'in(Ö11) Sadık'ı(Ö8) kullandığını fark eder. Ayrıca Nail(Ö11) işin hep züppelik boyutundadır. Sadık Dönmez'in(Ö8) de Nail'e(Ö11) tuhaf bir zaafı vardır. Nail'den(Ö11) bir türlü vazgeçmez. Nail(Ö11), Sadık'tan(Ö8) istediği miktarda para kopartamayınca ev ahalisinin gözünü korkutacak bir haber yayar. Eğer istediği parayı alamazsa Sadık Dönmez'in(Ö8) tek kızı Zekiye'ye kötülük yapacaktır. Bunu haber alan Mehmet(Ö1) artık Sadık'ın(Ö8) evinde kalmanın gereksiz olduğunu düşünür ve 13 Temmuzda kasabanın garajından Sivas'a ya da Kars'a gitmek için yol alır. Kurmaca metnin son paragrafı Mehmet'in(Ö1) ağzından verilerek zamana gönderge yapar:

Ya on yıl erken geldim dünyaya ya da on yıl geç. Ara yerde bir geçittem. Bir el boğazımı sıkıp duruyor. Bir de çıkmış göğsüme oturmuş. Çok kalmadı şurada ama... Erken ya da geç başlanan on yılın bitmesine.

Bir şey beklemezse eğer insan, on yıl çabuk geçer (BSA., s.245).

Kurmaca metin iki yıllık bir süreyi kapsar. Katılımsal öyküleme söz konusudur.

Katılımsal Öyküleme:

Olay anında yapılan bir öyküleme türüdür. Mektup biçimindeki romanlar ve günlükler bu tür öykülemeye örnek gösterilebilir. [...] Bu tür bir anlatıda – çoğunlukla- içöyküsel anlatıcı konuştuğu ya da yazdığı anı merkez alıp geçmişe dönerek, geleceğe yönelerek, olayları anlatır. Bu durumda da sözlü dile benzer; canlı, okura yakın bir söylem oluşturur (Kıran, 2007, s.225).

Bu özelliklerin hepsi kurmaca metinde mevcuttur. “*Bununla birlikte, Mehmet Taşçı'nın çalışma hayatı, evliliği, Nevin'le on yıl öncesinde kalan gönül ilişkisi, esere zaman bakımından yirmi beş- otuz yıllık bir derinlik kazandırmaktadır*” (Yılmaz, 2010, s.186). 1965 yılının ekim ayında *solgun adam* on yılını doldurur ve harekete geçmenin vakti geldiğini hisseder. Birçok kez denemelerde bulunur ve her defasında başarısız olur. Fakat zaman 1967 yılının 13 Temmuzunu gösterdiğinde doğru zamanın geldiğini anlayarak tekrar yollara düşer.

3.1.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması

Romanda mekânın çok daha ayrı bir önemi vardır. Çünkü mekân Mehmet Taşçı'nın(Ö1) duygusal değişikliği ile paralel bir yön izlemektedir. Onun duygusal tavırlarına göre değişim gösterir. Mehmet(Ö1), on yıldır Dürnev Hanım'ın(Ö2) çatı katında yaşamaktadır. Kaldığı bu odanın nasıl bir yer olduğuna dair ilk tasvirler Mehmet Taşçı'dan(Ö1) dinleriz: “*Yoğurtçuyu görmemse olanaksız. Çatı katında oturduğumdan, pencerenin önündeki kiremit örülü dam, sokağı görmemi engelliyor*” (BSA., s.32). “*Çatı katında bir odam var. Pencereden İstanbul'un damlarını görüyorum*” (BSA., s.46).

Bir gün Mehmet'i(Ö1) ziyarete arkadaşı Rüştü Bey(Ö5) gelir. İkisi arasında olan konuşmalardan Mehmet'in(Ö1) kaldığı odaya dair bilgiler elde ederiz:

-Açık mı dursun? Ama kapınız doğrudan sahanlığa açılıyor. Oradan da herkesin ortaklaşa kullandığı merdivenlere... [...]

Böyle deyip kapıyı araladım. Rüştü Bey'de rahatladı. Daha doğrusu Dürnev Hanım'ın eski koltuğunun gevşemiş yaylarından biri kabasına batmış olmalıydı, bir tuhaf oturuyordu. Aslında o koltukta oturmak da alışkanlık ister. Bir ben bilirim orada nasıl rahat edileceğini, güzelce kitap okunabileceğini (BSA., s.85).

Mehmet Taşçı(Ö1) Dürnev Hanım'ın(Ö2) evine üçüncü dönüşünde iyice *solgunlaşır* ve yatağa düşer. Yine *bulantı*larının ortaya çıktığı bir zamanda odasında hiç fark etmediği ayrıntıları keşfeder:

Dama bakıyorum. Bu, kaçınılmaz bir şey... Gözlerim açık olduğu zamanlar, uyumadığım zamanlar hep bakmak zorundayım. Bu odada on bir yıldır oturuyorum. Bir, bir buçuk aydır da (yoksa iki mi, zamanın önemi kalmadı artık) yalnız duvarlara, tavana bakıyor olmalıyım. Ama nedense, ayrıntılara hiç dikkat etmemişim. Şimdi pek çok şeyi ilk kez görür gibiyim.

Tavan tahta... Yeşil boyalı, ama zamanla griye dönüşmüş, solmuş, kirlenmiş. İlk kez saptıyorum bunu. Tahtaların çoğunluğunun arası açık. Gene de yağmur sularının sızdığı olmadı hiç. İç tarafı sağlam döşenmiş olmalı. Anlaşılan kiremitlerde de çatlak yok. Gözüm pek seçmiyor, ama tahtaların sinek pislikleriyle benetlenmiş olduğuna yemin edebilirim. Duvarlar çok pis, badana ister. Dürnev Hanım kaç kez 'odanızı boyatalım,' demişti ya, kargaşalığa gelemediğimden istememişim. Dürnev Hanım haklıymış, gerçekten pismiş duvarlar. Ama böylelikle tekdüze bir görüntüden kurtulmuş oluyorum. Tavana yakın yerler kararış sözgelimi. Eskiden duvar takviminin bulunduğu yerde, isten bir çerçeve görülüyor (uzun süre duvar takvimini kullanmışım, alışkanlık... Geçen yıl son yaprağı kopardığımda, boş kartonu atmış, yerine yenisini almışım. Duvar takvimi oyalar insanı. Oyalanmasına oyalar da, ben bıkmışım artık. Çünkü bütün fırtınaları, sayılı günleri, atasözlerini ve manileri ezberlemişim. Bektaşî, Nasreddin Hoca ve Atatürk fıkralarını da... Takvim yaprakları, geveze ve bunak ihtiyarlara benziyor artık.)

Kimi yerlerde sıvalar dökülmüş. Gözümü dikip baktığımda, soluk sarı renk üzerine önce mavi, eflatun, daha sonra da mor lekeler olarak görünüyorlar. Renk değişimleri oy alıyor beni. [...]

Duvarlar böyle işte. Yukarıda anlattığım gibi... Odamın öteki bölümlerine henüz bakmadım (BSA., s.180-181).

Mehmet Taşçı'nın(Ö1) on yıldır kaldığı çatı katı dar, karanlık, pek temiz olmayan, yatağının haricinde küçük bir koltuğu üzerinde çiçekli yastıkta iki yüz seksen beş çiçek ve yüz otuz yedi yaprak bulunan ve bir de kitaplığı olan küçük bir odadır.

Bunun haricinde Mehmet'in(Ö1) en sevdiği diğer bir mekan ise her sabah gittiği bira evidir. Burada çalışan garson Yani de her sabah birasını getirir:

Bira evini mutlaka anlatmalıyım. Günümün önemli bir bölümü orada geçiyor. Üstelik pek de mutlu oluyorum bira evinde. Ne tuhaf, kapının üzerinde, çevresinde yeşil yapraklardan bir su bulunan kirli sarı renkte bir levha olduğunu biliyorum da, üzerindeki yazıyı bunca yıldır zahmet edip okumamışım. Açıkçası on yıldır gidip geldiğim bira evinin adını bilmiyorum. Belki de daha iyi... Bira evinin adı bira evidir. Bir oyun vardı (eskiden tiyatroya giderdim), adam köpeğin adını 'köpek' koymuştu.

Sabahları bira evi tenhadır. Pencerenin önündeki küçük yuvarlak masaya, benim masama kimseler oturmaz. Bira evinin en keyifli köşesi burasıdır. Çünkü içerisi güneş almaz, loştur. Güneş ışığı yalnız benim masamın bulunduğu pencereden saat on bir on iki arası girer, biraz ötedeki pencerelerin önünde gezinir, ama içerideki masalara kadar uzanmak zahmetine katlanmaz. Öğleden sonra sokağın

köşesini döner, bir daha da görünmez. Küçük yuvarlak masamda biramı yudumlarım, kitabımı okurum. Arada da sokağa göz atarım. Pırıl pırıldır, güneş içindedir sokak. Sokağa döşeli taşların eğri büğrülüğüne bu yüzden ayrılmaz insan. Bira evine gelirken geçtiğim bu sokak, ancak birbirine yaslanarak ayakta durabilen ve açık cümle kapılarından yüzlerce yıllık küf kokusu taşan dört beş katlı evlerle doludur. İnsan güneşin nerden delik bulup bu sokağı aydınlattığına, ısıttığına şaşar. Ama ben bütün biçimsizliğine rağmen severim sokağımı. Benim gerçek sokağım burasıdır; evimin bulunduğu sokak değil. Çünkü oradan bakınca ancak damları görürüm. Ne kadar eğilsem sokağı göremem, altımdaki katın kiremitleri sokağı görmemi engeller. Oysa bira evinde gözümün önünden bir sürü insan geçer (BSA., s.55-56).

Mehmet Taşçı(Ö1), çatı katını ilk terk ettiği zaman Kadıköy'e kadar gidebilir. Planı oradaki herhangi bir otelde kalmaktır. Ancak Mehmet'in(Ö1) içinde Nevin'e(Ö6) gitme fikri uyanır ve kendini Nevin'in(Ö6) kapısında bulur. Nevin'in(Ö6) evi Osmanbey'dedir:

Araba durdu. Müşterisinin yerinden kıpırdamadığını gören sürücü, onu uyarmak zorunda kaldı, 'Geldik beyim' dedi. Mehmet irkildi, sonra parayı ödeyip arabadan indi. Önündeki apartmanın kapısından içeri girdi. Beşinci katta oturuyordu Nevin. Merdivenleri ağır ağır çıktı. Sakin oluşuna şaşırıyordu. On bir numaralı kapının zilini çaldı. [...]

Rahat bir koltuğa oturmuştu. Karşısında bir koltuk daha vardı. Ayrıca bir sofyaya, küçük bir masa, duvarlarından birinde kitap farkları bulunuyordu. Yuvarlak masanın çevresinde üç sandalye sıralanmıştı. Masanın üzerine inen beyaz kağıt şapkalı lambadan yumuşak, ılık bir ışık yayılıyordu. Bu ışık ısıtıyordu belki de odayı. Eşyalar rahat ve sadeydi. Mehmet arkasına yaslandı. Varacağı yere varmıştı. [...]

...Göze batan hiçbir renk, eşya, fazlalık yoktu. Duvarda, kerpiç bir damın üzerine çıkmış iki tavuğu gösteren suluboya bir tablo, bir de tiyatro afişi vardı. Masanın üzerindeki tek vazoda üç kuru dal, bir de kocaman sarı krizantem vardı. Pencerenin içinde bir sardunya saksısı duruyordu. Mutfakta da bir küpe çiçeği vardı. Pencerenin içinde bir sardunya saksısı duruyordu. Mutfakta da bir küpe çiçeği vardı (BSA., s.116-117).

Nevin'in(Ö6) evi, Nevin'in(Ö6) kişiliğine uygun bir tarzda döşenmiştir. Sade, cana yakın, sevimli ve entel... Nevin(Ö6) gibi.

Mehmet(Ö1), Dürnev Hanım'ın(Ö2) evini ikinci ve üçüncü terk edişinde ise Kadıköy'deki İstasyon Oteli'nde kalır. Bu otel genelde kamyon şoförlerinin konakladığı bir oteldir:

İstasyon Oteli... Ne biçim bir ad bu? Sanki Kadıköy'de istasyon var da... Sahibi mutlaka Anadoluludur. Tren uğrağı olmayan küçük bir İç Anadolu kasabasından geliyordur. Oysa burası deniz kıyısı. Bari Liman Oteli, İskele Oteli falan deseydi. [...] İstasyon Oteli de kamyon sürücülerinin uğrağı olmuş. Benim gibi "beyefendi"lerinse yolu düşmezmiş İstasyon Oteli'ne... Bu yüzden olacak, beni el üstünde tutuyorlar. İkrâm olsun diye odama kocaman bir ayna getirdiler; geri çeviremedim. Oysa yüzümü görmeye hevesli değilim. Üstelik aynayı koyacak

yer yok. Bu yüzden boş duran öteki karyolanın üzerine koydum. Yatıp kalkarken hep kendi yüzümü, bedenimi görüyorum. Ne ikram, ne ikram!

Otel iyice pis. [...]

Odamın duvarları Çingene pembesi badanalı... Yer yer de fırçayla kavuniçi, çivit mavisi çekilmiş. Bütün bu renkler duvarda yama gibi duruyorlar. Yanlarına yaklaşmış baktım; birtakım kazıntıları, yazıları örtüyor olmalı bu cırlak lekeler. Besbelli kamyon sürücüleri duvarlara ayıp sözler kazıyorlar. Çünkü manilere dokunulmamış. Üstelik manilerin altlarındaki tarihler oldukça eski. Manileri okumaya kalkışmadım.

Odam iki kişilik. Denize bakıyor. Benden tek yatak parası alıyorlar. Adamakıllı ucuz: On iki buçuk lira. Burada uzun süre kalabilirim. Bu otelde yaşayabilirim. Üstelik otelin altı da kahve... İsteyince yukarıya çay, kahve getiriyorlar (BSA., s.159-160).

Burada ancak bir buçuk ay kalır. Bir buçuk ayın sonunda çatı katına döner. Birkaç gün sonra yeniden İstasyon oteline döner. Bir ay daha kalır ve Gülümser'den(Ö7) dolayı İstasyon Oteli'nden ayrılır ve bir daha oraya dönmez. Ne yapacağını bilemeyen Mehmet(Ö1) çatı katına döner. Üç ay sonra bir daha dönmemesine Dürnev Hanım'ı(Ö2) ve çatı katındaki odasını terk eder. Kendini yollara vurur:

Yolları, kavşakları geçti; vapura bindi. Karşı kıyıda iki simitle karnını doyurdu, rastladığı bir çeşmeden su içti. Akşama doğru çoğalan taşıt araçlarının, kaldırımı dolduran kalabalığın uğultusundan başı döndü. Açtı, yorulmuştu. Bir bakkaldan ekmek, peynir, iki şişe su alıp bir kese kâğıdına koydu. Arka sokaklara saptı. Hep yokuşlara doğru yürüdü, yokuşları tırmandı. Ortalık iyice karardığında, yüksek duvarlı bir bahçenin kapı girintisinde oturdu. Tenha bir sokaktı burası. Yolun bir yanı boyunca boş arsalar uzanıyordu. Ekmeğini, peynirini yedi. Su içti. Yağmurluğunu üzerine örtüp toprağa uzandı. Sabaha karşı üşüyerek uyandı. [...] Öğlene doğru yeni sulanmış bir tarlaya varınca, çamura batmamak için güneşi sağına alıp kuzeye yöneldi. [...] Sırtını duvara, yüksek duvara dayayıp oturdu. Çok yorgundu, ekmeğini yiyemeden uyudu. Belirsiz bir hışırtıyla uyandı. Çok uyumamış olmalıydı. Güneş yeni batmıştı anlaşılan. [...] Ertesi sabah yine aynı duvarın dibinde uyanınca şaşırmadı. Deniz, karşısında kıpırtısız uzanıyordu. Yükselen güneşin ışıkları denizin sesiz yüzüne çarpıyordu. Yolun kıyısına gidip suyun dibine bakmayı, yosunları, çakıl taşlarını, belki de yüzen küçük balıkları görmeyi geçirdi aklından, ama yerinden kalkmadı. Sonra nasılsa duvarın arkasını düşümdü. [...] Beşinci gün bir tepeyi tırmanınca, az ötede bir kasaba görüldü. Kasabanın üzerinde mavimsi bir buğu hafifçe dalgalanıyordu; toz ve duman zerrelereyle yoğunlaşmış, saflığını yitirmiş bir buğu... 'Oraya gidecek değilim. Şu ağaçlardan birinin altında uyurum. [...] Ertesi gün yine sırttan sırta amaçsızca dolaştı durdu. Belli bir yön seçip oraya gidemiyordu. Daha doğrusu kasabaya arkasına dönüp gidemiyor, kasabadan uzaklaşamıyordu. Kasaba Mehmet'i tedirgin ediyordu. Sanki oraya gitmesi kaçınılmazdı. [...] Sonunda kasabaya arkasını döndü. Hızlı hızlı yürümeye başladı. Kasabanın kendisi için kaçınılmaz olduğu düşüncesini kovmak istiyordu. Çok dik bir sırta tırmandı. Az sonra da kayalıklar başlıyor, tırmanmak güçleşiyordu. Kaymamak için ellerini de kullanmak zorundaydı. Aldırmadı. En

yüksek noktaya ulaşmak istiyordu. Pek de yüksek olmayan sırtın doruğu bir amaç, tutku, belki de kurtuluş umudu olmuştu Mehmet için.

Soluğu kesilince durdu. Bir taşın üzerine oturdu. Kasaba hala karşısındaydı. Yalnız biraz sağdaydı şimdi. Ancak, Mehmet dağı aşınca görünmez olacaktı. Dağın arkasında da bir kasaba bir kent vardı belki de. Ya da köyler... Ama bu şimdiden kestirilemezdi. [...]

İçine yerleşebileceği en derin yarığı aradı. Onunla da yetinmedi, yarığın tepesinde bir de kaya çıkıntısı bulunsun istedi. Üzerine de yağmurluğunu örttü. Şimşekler, gün ortası bir garip aydınlatıyordu ortalığı. Mehmet zaman zaman kamaşan gözlerini kapatıyor, kulaklarını tıkıyordu (BSA., s.197-198-199).

Mehmet'in(Ö1) şuuru kapalı şekilde hareket etmesi, onun aslında ölümü istediğinin göstergesidir. Derin bir yarık istemesi, bu yarığın başında da bir kaya çıkıntısı araması da ölüm isteğinin en büyük göstergesidir. Aslında bu yarık kendi mezarıdır.

Mehmet(Ö1) uyandığında ölmediğini, çok yorgun ve aç olduğunu fark eder. Çaresiz bir şekilde kasabanın yolunu tutar. Kasabada bir lokanta bulur ve orada tesadüfen Sadık Dönmez(Ö8) ile karşılaşır. Sadık(Ö8), Mehmet'i(Ö1) kendi evine götürür:

Sokak lambalarını geride bırakmışlar, kasabanın dışına çıkmışlardı. Araba hafif bir yokuşu tırmanıyordu. Önlerini arabanın sağına asılmış soluk bir fener aydınlatmaktaydı. Bu ışıkta, yolun iki yanı boyunca sıralanmış çalı kümeleri ancak seçiliyordu. On beş, yirmi dakika böyle gittikten sonra araba, iki katlı büyükçe bir evin önünde durdu. Sadık Bey cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı. İçeri girince elektrik düğmesini çevirdi. Üç ayak merdivenle geniş bir sofaya çıkılıyordu. Sofanın sağ yanında geniş bir merdiven, orta yerde hafif bir büküntü yaparak yukarı kata uzanıyordu. Merdivenlerin kalın tırabzanları oymalı meşedendi, yeni cilalanmış gibi parlıyordu. Üstte sofayı yandan çeviren asma bir balkon vardı. Balkonun korkuluğu da aynı biçimde oymalıydı (BSA., s.211).

Mehmet(Ö1), burada birkaç gün istirahat ettikten sonra doğaya açılır:

Sabahleyin altıda kalktım. Giyinip tepelere doğru yürüdüm. Her yanı kır çiçekleriyle örtülüydü. Eğilip bir tanesini kopardım. Ve ağladım. Sonra toprağa oturdum. Elimdeki çiçeğe uzun uzun baktım... [...]

Dolaştığım tepelerden bakınca Sadık Bey'in evi görünüyor. Beş dakika yürüyorum, bir de bakıyorum, epey uzaklaşmışım. Bu uzaklıktan evi, ahırları, samanlığı, kümesi görünce şaşırıp kalıyorum. Sağda solda ölü ağaçlar, sebze bahçeleri, bostanlar arasında komşu evler görünüyor. Onlar da bizimki gibi büyük, ama bakımsız. Yağmur yiye yiye yıpranmış, yosun tutmuş kayalara benziyorlar. Bacaları, balkonları yıkılmış... Besbelli sahipleri kasabaya göçmüşler (BSA., s.223).

Mehmet Taşçı(Ö1) bu şekilde hem sağlığına kavuşur hem de ruhi yönde daha olumlu düşünmeye başlar. Sadık Dönmez'in(Ö8) evine misafir olarak gelen

Nail'den(Ö11) hoşlanmayınca Sadık'ın(Ö8) evini de terk ederek doğuya doğru giden bir otobüse biner.

Tablo 10

Mehmet Taşçı'nın Mekânsal Tablosu

Çatı katı	esenlikli, kapalı, kapsayan
Bira evi	esenlikli, kapalı, kapsayan
Nevin'in evi	esenlikli, kapalı, kapsayan
İstasyon Oteli	esenliksiz, kapalı, kapsayan
Sadık Dönmez'in evi	Esenliksiz, kapalı, kapsayan

Mehmet, on yıldan daha fazla kaldığı çatı katında mutludur. İsteddiği zaman istediklerini yapma özgürlüğüne sahiptir. Çatı katı esenlikli, ancak kısıtlı bir alan olduğu için kapalı ve kapsayandır. Bira evi de Mehmet'in(Ö1) severek gittiği nadir mekânlardan biridir. Her sabah gider ve her zaman oturduğu masada birasını içerken diğer bir yandan da kitabını okur. Mehmet(Ö1), bira evinde mutlu olduğu için esenlikli ve yine kısıtlı bir alan sahip olduğu için kapsayan ve kapalıdır. Bir anlık verilen karar üzerine kendini Nevin'in(Ö6) evinde bulan Mehmet(Ö1), iki günde olsa Nevin'le(Ö6) iyi vakit geçirir. Dolayısıyla Nevin'in(Ö6) evi de esenlikli ve dar bir alan olduğu için kapalı ve kapsayandır. Sınırlı bir vakit İstasyon Oteli'nde kalan Mehmet(Ö1) burayı pek sevmez; zira otel oldukça pis ve kamyon şoförlerinin uğrağıdır. Biraz da zorluluktan kalmaktadır. Bu yüzden otel esenliksiz ve yine kısıtlı bir alan olduğu için kapalı ve kapsayandır. Son olarak da Sadık Dönmez'in(Ö8) evinde bir buçuk aydan fazla kalır. Ev kasabadan uzakta, sessiz ve ormanlık bir alan içindedir. Nail(Ö11) gelene kadar bu evde mutlu olur. Nail(Ö11) geldikten kısa bir süre sonra Sadık'ın(Ö8) evinden ayrılır. Dolayısıyla ev, esenliksiz, sınırlı bir alana sahip olduğu için de kapalı ve kapsayandır.

3.1.4. Mantıksal-Anlamsal Düzey (Mantıksal-Anlamsal Çözümleme)

“Bir Solgun Adam” metni varoluşçuluk felsefesi üzerine oturtulmuş bir metindir. Özellikle Sartre'in varoluşçuluk felsefesinin etkisi hissedilmektedir. Sartre ise varoluşçuluğun tanımını şöyle yapmaktadır:

Felsefe terimleriyle söylessek, her nesnenin bir özü, bir de varlığı vardır. Öz, sürekli nitelikler topluluğu demektir. Varlık ya da varoluş ise dünyada etkin olarak bulunuş demektir. Çoğu kimseler özün önce, varoluşun sonra geldiğine inanırlar. Örneğin, bezelyeler bir bezelye düşüncesine göre yerden biter, yuvarlaklaşırlar. Hıyarlar, ancak hıyarlık özüne uyarak hıyar olurlar: Bu düşünüş köklerini dinden alır. Bir ev kurmak isteyen kimsenin, ne biçim bir nesne yaratmak istediğini iyice bilmesi gerekir: Burada öz, varoluştan önce gelir. İnsanları Tanrı'nın yarattığına inanan kimseler ise şöyle düşünürler: Tanrı, insanları kendindeki insan düşüncesine göre var eder. Öte yandan, inançsız kimseler de şu geleneksel görüşe bağlanırlar: Nesne, ancak özüne uyduğu zaman var olur. Nitekim XVIII. yüzyıl hep şuna inandı: Bütün insanlara özgü ortak bir söz vardır: bu değişmez özün adı insan doğası'dır.

Varoluşçuluk ise tam tersini önce sürer bunun: İnsanda –ama yalnız insanda- varoluş özden önce gelir. Bu demektir ki, insan önce vardır; sonra şöyle ya da böyle olur. Çünkü o, özünü kendi yaratır. Nasıl mı? Şöyle: Dünyaya atılarak, orada acı çekerek, savaşarak yavaş yavaş kendini belirler. Bu belirleme yolu hiç kapanmaz, her zaman açıktır...[...]

Varoluşçuluk, köklerinden kopmuş, temelini yitirmiş, geçmişe, tarihe güvenini kaybetmiş, toplumda yabancılaşmış, mutsuz, huzursuz insan varlığını dile getiren bir felsefedir. Bu felsefe daha çok, toplum içinde yaşayan bireyin tehdit altında olduğu, günümüzle gelenek arasındaki bağlantının koptuğu, insanın manasız bir varlık haline geldiği, kendi kendini yitirmek tehlikesinin baş gösterdiği yerde ortaya çıkar. Özellikle, savaş ve bunalım ertesi yılları bu çıkışın keskinleştiği, göze battığı dönemlerdir (Sartre, 1981, s.9-10-11).

Roman protagonistisi Mehmet Taşçı'nın(Ö1) genel düşüncelerine baktığımızda alıntının ikinci paragrafı ile örtüşmektedir. Mehmet(Ö1) de temelini, geçmişini yitirmiştir. Geçmişini asla hatırlamak istemez. Topluma yabancılaşan *Solgun Adam* ilk olarak karısını ve kızını terk eder ve bunu kendisine el uzatan arkadaşlarını terk etmesi izler. Nevin'e(Ö6) ziyaretine geleceğini söylediği halde asla gitmez ve böylece onla da bütün bağını koparır. En son olarak da Dürnev Hanım'ı(Ö2) terk eder ve bir daha onu arayıp sormaz. Bütün bunların yanında Mehmet(Ö1) gerçekte kendi varoluşunu taşıyamaz. Dolayısıyla sürekli mutsuz ve huzursuz bir ruh hali içinde olur. Bu problemlili ruh hali de onu intihara sürükler. İntiharını üç kez dener ancak başarılı olamaz.

Roman, 1975 yılında yazılmıştır ancak 1966-1970 yılları arasını anlatmaktadır. Bu yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın uzantılarının etkileri insanlar üzerinde devam etmektedir. Buna ek olarak Türkiye'de askeri bir darbe olmuştur hatta darbe yıldönümlerinde de kutlanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla bütün bunlar Mehmet'te(Ö1) kırgın bir ruh oluşmasına yol açmıştır. Anlatı sonunda Mehmet'in De Gaulle'nin *Umut Anılarını* okuması tespitimizi destekler niteliktedir.

De Gaulle, Fransız devlet adamıdır. Saint-Cyr Askerî Okulunu bitirdikten sonra orduya girerek Birinci Dünya Savaşı'na katılan De Gaulle, İkinci Dünya Savaşı'nda Millî Savunma Bakanlığı ve Savaş Bakanlığı müsteşarlığı yapar.

Askerî girişimine siyasal bir nitelik kazandırmak isteyen de Gaulle, 1943'te Cezayir'de, Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesini kurar. Komite, Haziran 1944'te Fransa Cumhuriyeti Geçici Hükümetine dönüşür. Bu arada yeniden oluşturulan Fransız ordusu, Müttefiklerin yanında yer alarak Fransa'nın tam olarak kurtuluşuna katkıda bulunurken De Gaulle'ün yönetimindeki hükümet, ülkeyi yeniden düzenlemeye, önemli reformlar yapmaya girişir.

Mayıs 1958'de Cezayir olaylarının yarattığı bunalım sonucu yeniden iktidara geçen De Gaulle, 21 Aralık'ta da cumhurbaşkanı seçilir. Cezayir barışını ele alıp Cezayirliilerin kendi yazgılarını belirleme hakkından söz etmesi "Cezayir Fransa'nındır" diyenlerden tepki görse de halk oylamasından aldığı destekle Mart 1962'de, Cezayir'e bağımsızlık tanıyan anlaşmayı imzalar. Daha sonra birçok Fransız sömürgesine de bağımsızlıklarını verme siyasetini sürdürür.

Dış siyasette başarılı girişimleri olan De Gaulle iç siyasette öngörülen toplumsal, yönetsel ve bölgesel reformları gerçekleştiremez ve Nisan 1969'da cumhurbaşkanlığından istifa ederek siyaseti bırakır. İlk cildi 1970'te çıkan *Umut Anıları* adlı anı kitabının ikinci cildini tamamlayamadan ölür (<http://www.ansiklopedim.info/?p=2649>). (12.8.2011)

Varoluşçu felsefe geçmişi ve tarihi reddeden bir felsefedir. Varoluşçulara göre tarih de bir tarihtir. Anlatı boyunca Mehmet(Ö1) yalnızca tarihi kişilere ait tarihi mektupları okur. "Napolyon'un Mektupları", "Sophie Volland'a Mektuplar" gibi. Anlatının başında bu bir ironi gibi görünse de sayfalarda ilerledikçe bunun aslında ironiden çok bir çelişki olduğunu görürüz. Çünkü anlatının ortalarında Mehmet'in(Ö1) ağzından şu ifadelerle rastlarız: "*Eskisi gibi tarih kitapları okuyorum. Bilirsiniz, tarihe meraklıyım*" (BSA., s.48).

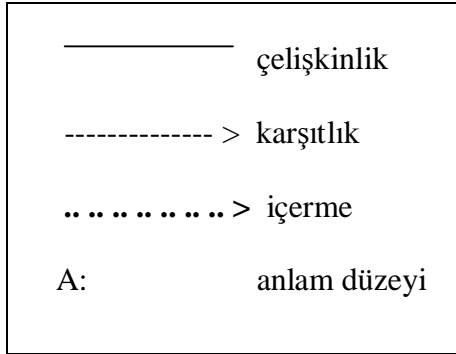
Bütün bunlara ek olarak; İskender Savaşır, Virgül Dergisinde, Selçuk Baran'ın *Solgun Adamı* Mehmet Taşçı ile Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adamı* Bay C arasında önemli bir kıyaslama yapar: "*Aylak adamın narsistik büyüklenmeciliği karşısında solgun adam bizden biridir –sıradan*" ("Selçuk Baran ve Biz", *Virgül*, S.25, s.35).

Anlatının derin düzeyinde belirtilen gerçekler ortaya çıkarıldıktan sonra, anlatıdaki karşıtlıklardan yararlanarak göstergebilimsel dörtgeni oluşturabilir ve inceleyebiliriz.

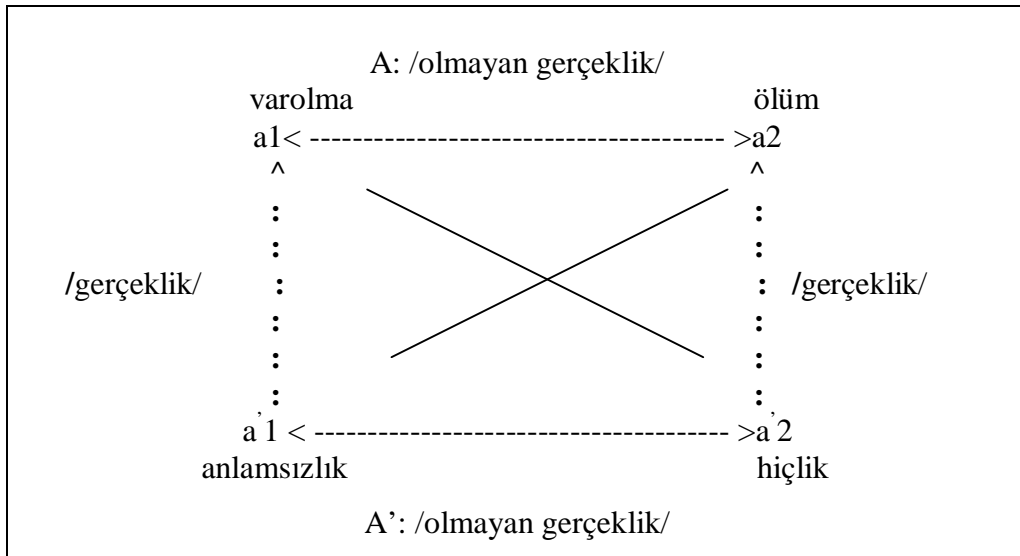
3.1.5.Göstergebilimsel Dörtgen

Anlatı genel olarak Mehmet Taşçı'nın(Ö1) *bulantılarını* konu edinir. Anlatı boyunca Mehmet'in(Ö1) yaşadığı en büyük çatışma *varolma ve ölüm* çatışmasıdır.

Tablo 11

Göstergebilim Dörtgeninin Elemanları

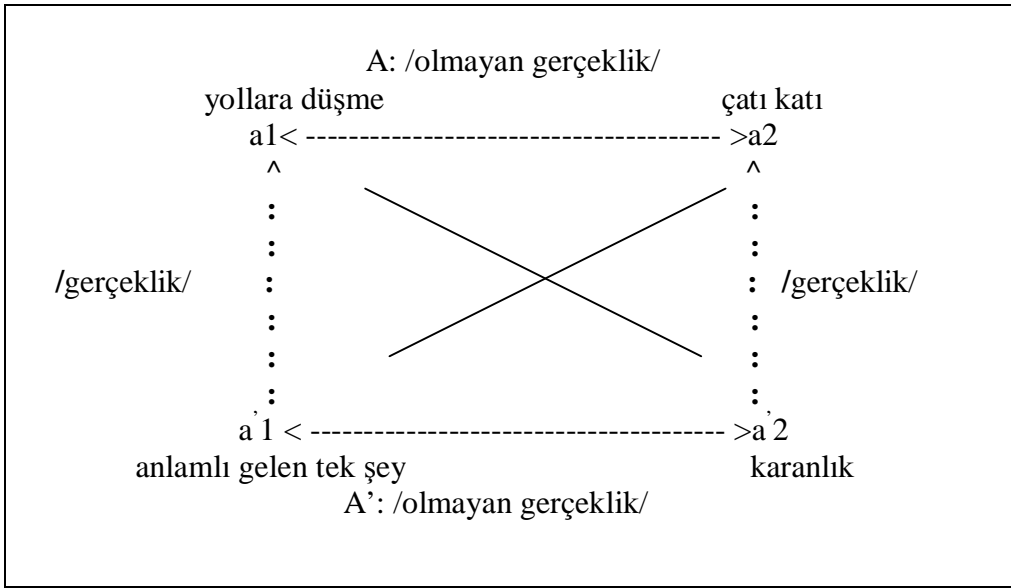
Tablo 12

Göstergebilimsel Dörtgen

Mehmet(Ö1), kendi varoluşundan çok da memnun değildir. Ona göre varoluş beraberinde anlamsızlığı getirmektedir. “Varoluş” ve “ölüm” bir arada olamadığı için bu iki kavram A:/olmayan gerçeklik / anlam düzeyini oluşturur ve aralarında karşıtlık ilişkisi vardır. “Varolma” ve “anlamsızlık” kavramları birbiri ile içerme ilişkisi içerisindedir. Nitekim Mehmet(Ö1) bu iki kavramı bir arada yaşadığı için “bulantı”ları hasıl olur. Ölümle birlikte varoluş sona ereceği için anlamsızlık da ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla “ölüm” ile “anlamsızlık” kavramları arasında çelişkinlik ilişkisi vardır.

Mehmet’in(Ö1) yaşadığı diğer bir çatışma ise “yollara düşme” ile “çatı katı”nda kalma çatışmasıdır. Mehmet’in(Ö1) odası karanlık, dar ve oldukça kapalıdır. Çatı katının karanlığında daha çok bunalıma girmektedir.

Tablo 13

Göstergebilimsel Dörtgen

Anlatının ortalarından itibaren Mehmet'e(Ö1) hâkim olan ‘yollara düşme’ dürtüsü bir zaman sonra dayanılmaz olur ve Mehmet’i(Ö1) çatı katından çıkarır. Böylece bu iki kavram A:/olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur ve aralarında karşıtlık ilişkisi doğar. “Çatı katı” bünyesinde “karanlık”ı barındırır. Dolayısıyla bu iki kavram arasında içerme ilişkisi vardır. Mehmet(Ö1) için hiçbir şey düşünmeden, kendini önemsemeyen yollarda yürümek anlamlı gelen tek şeydir. Hatta bunu başardığında sevinç bile duyar. Böylece bu iki kavram arasında içerme ilişkisi doğar ve /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. “Yollara düşme” ile “karanlık” kavramları arasında da çelişkinlik ilişkisi bulunur.

Sonuç olarak, “Bir Solgun Adam” metni, anlatı düzeyi başlığı altında on dört kesite ayrılmış, anlatı öznenin dönüşümü anlatı izlencesi başlığı altında incelenmiştir. Kişiler, zaman ve uzam kavramları söylem düzeyi başlığı altında ortaya çıkarılmıştır. Son olarak da mantıksal-anlamsal yapı incelenmiş ve karşıtlıklar göstergebilimsel dörtgende ortaya çıkarılmıştır.

3.2. Bozkır Çiçekleri

3.2.1. Yüzeysel Metin Yapısı

Bozkır Çiçekleri metni dış göstergelerden anlaşıldığı kadarıyla YKY tarafından basılarak yayımlanmış bir “roman”dır. *Bozkır Çiçekleri* metni de kapağındaki “roman” yazısı itibariyle kurmaca metinler arasında yer alır.

Bozkır Çiçekleri romanı iki kez –Özgür Yayın Dağıtım, 1987- YKY,2009- olmak üzere farklı yayınevleri tarafından basılmıştır. Ön kapak tasarımı Nahide Dikel’e aittir. Kapaktaki resimde Ayhan Baran tarafından çekilen Selçuk Baran’a ait bir fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğrafa ağırlıklı olarak yeşil rengi hâkimdir. Yeşil rengi, yaşamı, gençliği, ümitleri ve dinçliği simgeler. Böylece roman yeşil renge okuyucuyu bu kavramlara hazırlar. Selçuk Baran’ın üzerinde yünlü bir ceket olduğu görünmektedir, buna ek olarak başında yine yeşil ince bir fular bulunmaktadır. Bu göstergelerin sonucunda fotoğrafın sonbahar ya da kış mevsiminde çekildiğini söyleyebiliriz. Romanın ilk sayfasında Selçuk Baran’ın hayatına ve ikinci sayfasında ise romanın künyesine rastlarız. Künyenin hemen ardında ise “Veyis Örnek’in aziz anısına, Sevgiyle, minnetle...” yazısını okuruz. Veyis Örnek, Zara’da doğan bir bilim adamı ve yazardır. Orta öğrenimini Sivas’ta yapan Örnek yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tamamladıktan sonra Almanya ’da Tübingen Üniversitesi’nde dinler tarihi ve etnoloji alanında doktora yapar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde etnoloji asistanı (1961), doçenti ve profesörü (1971) olur. Sivas Hakikat gazetesinde 1949’da yayımlanan ilk öyküsünden sonra Varlık, Değişim, Sır, Türk Dili dergilerinde öyküleri, eleştirileri, kısa oyunları, çevirileri yayınlanır. Daha çok oyun yazarı olarak tanınan Örnek, Kurt, Pirinçler Yeşerecek, Manda Gözü adlı oyunları yazar. Örnek, 1980 yılında hayata veda eder. Bu notun bulunduğu sayfanın hemen ardındaki sayfa da ise Metin Altıok’a ait Aşk da Geçer adlı şiirinin bir kısmı not edilmiştir. “Acıya, aşka ve kışa/ Rengini savura savura/ Bozkır Çiçeği/ Kavrulur zamanla.” Arka kapakta ise metinden alınan bir kesit yer almaktadır.

Çözümlememizin anlatı düzeyinde, kesitleme işlemi, anlatı izlencesi ve anlatı izlencesinin kipliklikleri incelenmiş; söylem düzeyinde, oyunculaşma, uzam ve zaman kavramlarının düzenlenişi ortaya çıkarılmış; mantıksal anlamsal düzeyde ise verilmek istenen mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kesitleme işlemi öncelikle basımsal sonrasında ise zamansal ayrılığa göre yapılmış, varsa kesit içi çatışmalar, belirtilmiştir. Anlatı düzeyindeki kesitleme işleminden yola çıkarak kurmaca ve yaşam arasındaki

ilişkiyi gösteren derin anlamsal düzeye (mantıksal-anlamsal düzey) ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak Greimas'ın göstergebilimsel çözümleme yönteminin ilk basamağı olan *yüzeysel metin yapısı* da kullanılmıştır.

Bozkır Çiçekleri metni, “Seyfi, Nurten, Evlilik, Müfit, Gidenler” başlıklarıyla bölümlenmiştir ancak bu bölümlerde adı geçen şahısların anlatısı yoktur. Metnin ağırlıklı anlatısı Sıfır Odaklayım ile sağlanmıştır. Roman zamanı 12 Mart 1971 askeri muhtırasından önceki beş yılı kapsar, roman bu muhtıra ile sona erer. Uzam ise ağırlıklı olarak Ankara'dır.

Anlatının işlevsel eyleyenleri, Seyfi, Nurten, Müfit, Vasfiye Hanım'dır. Hayri Bey, Nazmi Bey, Nermin, Sevim, Mürüvvet de diğer anlatı kişileridir.

3.2.2. Anlatı Düzeyi (Anlatı Çözümlemesi)

3.2.2.1. Kesitler

Roman, öncelikle basımsal ayrılığa göre beş ana kesite ayrılacak, bu beş ana kesit kendi içinde de zamansal ayrılığa göre alt kesitlere bölünecektir. Beş ana kesit, A, B, C, D, E simgeleriyle verilip alt kesitler de A1, B1, C1... simgeleriyle gösterilecektir.

3.2.2.1.1. A Ana Kesiti (Seyfi) (11-55)

A kesiti, Seyfi'nin(Ö1), K.... şirketine ayniyat memuru olarak atanmasıyla başlar. Seyfi(Ö1) babasının ölümü üzerine üç ay önce başladığı tıp eğitimini bırakır, annesinin ve kendisinin geçimini sağlamak için tanıdıkları bir senatörün yardımıyla memuriyet hayatına atılır. Büyük heyecanla, büyük işler başarma tutkusuyla işe başlayan Seyfi(Ö1) daha on dokuz yaşındadır. Şirkette zamanla yeni kişilerle tanışır. Tanıştığı kişiler çoğunlukla kadındır. Kesit sonunda hayatına yeni bir başlangıç yaptıracak olan kadınla tanışır. A kesitini genel itibariyle açıkladıktan sonra alt kesitlere geçebiliriz.

3.2.2.1.1.1. A-1 Alt Kesiti (11-18)

A-1 kesiti, Seyfi'nin(Ö1) işe başlamasından itibaren ilk aldığı maaşa kadar olan zaman dilimini kapsar. Kesit, Seyfi ve annesi Vasfiye Hanımın(Ö2) bazı *kavramlar* karşısındaki bocalayışlarıyla başlar:

Seyfi, işe alınmadan önce K...şirketine birkaç kez gidip gelmek zorunda kalmış, ne var ki, bu gidiş gelişleri sırasında önemsenmez bir taşralı, zavallı bir yeni yetme, kısacası bir hiç olmadığını, üstelik hısmı sayılabilecek bir senatörün (o önemli kişinin) gösterdiği yakınlık sayesinde iş bulabilmek gibi bir ayrıcalığa

sahip bulunduğunu çevresine kanıtlayabildiğinden (ya da öyle sandığından) mutluluk duymuştu. Bu koca yapıya kısaca şirket deniliyordu ama düpedüz devlet dairesiydi işte. Bu gerçek, taşradan geleli altı ay bile olmayan Seyfi'yi de annesi Vasfiye Hanım'ı da oldukça şaşırtmıştı. Hele Vasfiye Hanım –varlığını, kuşkularını anlamlandırarak, izleyerek sürdürmenin gerekliliğine, içgüdüsüne boyun eğer gibi inandığından- daha bir ikirciklenmişti. Adı şirket olan bir yerde çalışarak insan nasıl devlet memuru ayrıcalığını, o soylu güvenliği nasıl kazanabilirdi? Uzun uzun düşündükten sonra fazla soru sormamaya, işi fazla kurcalamamaya karar verdi. Koskoca bir senatör yanılacak değildi elbette (Baran, 2009, s.11).

Seyfi(Ö1), şirketin bodrum katında adı Hayri Güven olan yaşlı bir memurun yanında ayniyat memuru olarak göreve başlar. Onun ilk izlenimleri insana dair değil de şirketin yapısına –binasına- dair olur. Yapıdaki ayrımcılık dikkatini çeker:

Öte yandan Seyfi, çalıştığı yerin hukuksal niteliğinden çok başka, kendince başka şeylerle uğraşmak zorundaydı. Sözelimi merdivenler vardı... Zaten başkente geldiğinde onu en çok ürküten, düş gücünün şimdiye kadar farkına varmadığı derinliklerini yoklayıp sarsan, aşırı bir iyimserlikle düşünülürse, tatmadığı güzellikleri muştulayan sonsuz basamaklı merdivenler, sonu yokmuş izlenimi veren, yazık ki birbirine çok benzeyen loş koridorlar ve hep kapalı duran, açmadan önce vurulması gereken kapılardı. Bazı kapıların ardından 'Girin!' diyen sert bir ses gelirdi; kimilerinden de, ne kadar beklenirse beklensin, hiç ses gelmezdi. İçerde tek başına oturup duran birisi bulunabiliyor ve 'Girin!' demek zahmetine katlanmıyordu.

Üstelik K... şirketinde iki tür merdiven vardı. Biri; büyük geniş kanatlı ön kapının açıldığı, zemini pembe mermer döşeli, üzerinde krem rengi sütunlar bulunan girişten, sağlı sollu kıvrak dönüşler yaparak yükseliyordu. Bu merdivenlerin basamakları da girişin zemini gibi pembe mermerdendi. Hep o zarif, kadınca kıvrılışlarla her katta, tıpkı bir balkonu andıran aydınlık sahanlıklarda dinlenerek yükseliyordu. Arkadaki merdivenlerse bilinen mozaikten yapılmıştı. Dik dönüşlerle, küçük pencerelerin yarı yarıya aydınlattığı sahanlıklarsa son buluyordu. Pembe merdivenleri genel müdürün, yardımcılarının, mühendislerin, kısaca kodamanların kullandığını söylemişlerdi Seyfi'ye. Ama koridorlar, ön ve arka merdivenlerin arasında bulunduğundan, insan yanılıp da pembe merdivenlere geçebilirdi arada. Pembe merdivenleri önemsiz memurların kullanmasının cezası neydi, işte bunu Seyfi'ye söylememişlerdi. Seyfi hiç değilse bu cezayı bilse, rahatlayacaktı" (Baran, 2009, s.11-12).

Seyfi'nin(Ö1) şirkette tanıştığı ilk kişi oda arkadaşı Hayri Doğan(Ö3)'dür. Hayri Doğan, yeniliklere ayak uyduramayan, eski usul çalışan yaşlı bir memurdur. Seyfi(Ö1), ilk önce onu müdürü zanneder ve saygıda kusur etmez. Hayri Bey(Ö3), Seyfi'nin(Ö1) kendi yerini alacağı korkusuyla çoğu işin nasıl yapılacağını Seyfi'ye öğretmez. Kendi içinde dalgalanmalar yaşayan, kendi hakkında bilgi vermekten kaçınırken hepten her şeyi ele veren biraz da geveze bir insandır. Bir zaman sonra Seyfi(Ö1) de şirketin ortamına uyar:

Masada oturan zayıf, kamburu çıkmış, seyrek saçlı, gözlüklü adam, kapının açıldığını, hademenin seslenişini duymamış olacaktı; başını kaldırmadı. Seyfi çekinerek masaya yaklaştı. Adamın tam karşısında durdu. Adam, hala önündeki deftere bir şeyler yazmaktaydı. Görünüşe bakılırsa, kendini iyice işine vermişti; olanı biteni görmüyor, duymuyor, çevresine aldırılmıyordu. [...] Hayri Bey, karşısındaki yaratığa ezilip küçülmesi için yeterli zamanı tanıdığına inandıktan sonra konuşmaya başladı; ‘Bana bir yardımcı vereceklerini söylemişlerdi ama...’ dedi, sözcükleri, anlamlarını önemsemediğini göstermek istercesine ince dudaklarından gevşek gevşek aşağı bırakarak, ‘Bu kadar tez davranacaklarını bilmiyordum. Ancak sonbaharda filan işe alınırsınız sanıyordum. Bu yüzden masa getirtmedim size. Neden önceden haber vermezler, bilmem ki! Madem bir yardımcı veriliyor, bu herkesten önce beni ilgilendirir. Neyse... Masa da şimdilik pek o kadar önemli değil. Nasılsa buluruz. Şimdilik o iskemlede oturun.’ [...] Seyfi, iki gün daha Hayri Beyin karşısındaki iskemlede oturdu. Adam ikide bir, ‘Sana bir masa bulmalı...’ diye söyleniyor, sonra da Seyfi’yi unutuyordu. Kimi zaman çıkıp gidiyor, bir iki saat görünmüyordu. [...] Üç gün sonra Hayri Bey, iki hademe çağırdı ve bitişik odadaki masalardan birini getirmelerini söyledi. [...] Hayri Bey’in, sözümona, gerçek düşüncelerini gizlemek için yaptığı bu tür konuşmalardan birinde, adamcağızın, Seyfi’nin şirkete gelişinden ürktüğü anlaşılıyordu. Hayri Bey’in tecrübeli ama yaşlı bir memurdu. Yeniliklere ayak uyduramıyor, bir sürü beceriksizlik yapıyor; yeteneksizliğinden ötürü bir türlü yükselemeyişinin yarattığı huysuzluk ve kötümserlik, çevresine –özellikle iş konusunda- sert davranmasına yol açtığından, işlerin aksamasına neden oluyordu. Kendisi de farkındaydı bütün bunların. Liseyi bitirmiş genç bir delikanlının kendi yerini almasından korkmuştu. Sonunda Seyfi’nin efendi bir çocuk olduğunu yerine asla göz dikmeyeceğini anlayınca, yatışmıştı. Gene de belli etmemeye çalışmakla birlikte, Seyfi’ye fazla güvenmediğini ya da artık ona güvenmeyeceği günlerin yaklaşmasından korktuğunu, elinde olmadan gösteriyordu. Bunun için kendine göre yararlı bulduğu önlemler almaktan da geri durmuyordu. Sözelimi, çok önemli birtakım işlemleri Seyfi’ye öğretmiyordu. ‘Dur hele, daha zaman var!’ diyordu. ‘Önce şu deftere geçirmeyi bir öğren bakalım. Bir yanlışlık yaparsın, kabak benim başıma patlar. Çünkü yukarıdakilerden biri, nedir bu kepezelik, diye beni karşısına alacak olsa, ben ne bileyim, yardımcım yapmış, haberim yok, diyemem ki. Hem seni gammazlamış olurum, hem de böyle bir özrü kimse kabul etmez...’ (Baran, 2010, s.15-16-17).

Hayri Bey(Ö3), Seyfi’yi(Ö1) tanıdıktan sonra onunla daha samimi olur. En azından iş dışında sohbet etmeye başlarlar. Hayri Bey(Ö3), şirkette çalışanlar hakkında kabataslak –kendince- bilgiler vermeyi de ihmal etmez.

Bu kesit, derin düzeyde metin çözücüyü, sınıfsal ayrılıklara götürür. Sınıf ayrılıkları karşımıza ilk kez *yapılarda* kendini gösterir. Dikkate değer diğer bir durum ise, insanların birbirine olan güvensizliğidir.

3.2.2.1.1.2. A-2 Alt Kesiti (18-24)

Kesit, Seyfi'nin(Ö1) aldığı ilk maaşla, şirkette ilk kez kadın arkadaşlarıyla tanışma zaman dilimi içerisinde yer alır.

Seyfi'nin(Ö1) aldığı ilk maaş kendisinde ve özellikle annesinde hüznün ve sevinç karışımı duygular hissettirir; çünkü Seyfi'nin(Ö1) babası ölünce aile borç yükü altına girmiştir. Akrabalardan alınan bu borçlar Vasfiye Hanım(Ö2) oldukça tedirgin etmektedir. Borç alınan akrabalarla var olan ilişkileri sıfıra indirmiştir. Bu yüzden, Vasfiye Hanım(Ö2) bu büyük günü sabırsızlıkla bekler:

Vasfiye Hanım o günün önemini biliyordu. Evi güzelce silip süpürmüştü, güzel yemekler hazırlamıştı. Kahverengi yünlü esvabını giyinip öyle karşıladı oğlunu. Seyfi, lokumla çorabı uzatınca bir hoş oldu. Yutkundu; oğluna sarılıp yanağını yanağına dayadı ama hemen çekti. Seyfi, koskoca bir adamdı artık. Birlikte sedirin üzerine oturdular. Seyfi aylığının bulunduğu zarfı çıkarıp annesine uzattı. Vasfiye Hanım şaşırды; 'Bu ne oğlum?' diye sordu. 'Aylığım anne. Sende dursun. Bana biraz harçlık ver, yeter. Otobüs parasından başka bir şey istemem' (Baran, 2009, s.20).

İlk kazandığı para Seyfi'de(Ö1) de farklı duygular yaratır. Çünkü az da olsa alım gücü artmıştır:

Annesi o yüz lirayı ille de harcamasını söylemişti mademki... Sinemaya da giderdi. Şirketten çıkınca hemen Dikmen'in kalabalık otobüs durağına yetişmesi gerekmiyordu artık. Neşeli insan yüzleriyle dolu ışıklı kaldırımlarda istediği gibi dolaşabilirdi. Doktor olup olmamasının da önemi yoktu. Anasının eline her ay vereceği zarflar, borcunun taksitleri olacaktı. İçini büyük bir sevinç kapladı. Hayat denen şeyi ucundan, kıyısından ilk kez duyuyor, bu kocaman bilinmeyi keşfetme tutkusu içinde yüreği kabarıyordu. Uzun süre holde oturdu. Uykusu yoktu. Kitap da okuyamıyordu. Mutlu, coşkulu, göremediği bir yerlere baktı. Sonsuzun, sınırsızın büyüdü alanlarında aylak aylak dolaştı durdu (Baran, 2009, s.21).

İlk aldığı maaştan sonra Seyfi(Ö1) eskiden olduğu gibi hemen eve gitmez. Işıl ışıl olan vitrinlere bakar. Beğendiği kıyafetlerin fiyatlarını sorar fakat bu kadar pahalı olmasına bir anlam veremez. Vitrinlerin önünde durup kıyafetler hakkında yorum yapan kadınların konuşmalarına kulak misafiri olur. Çiçekçiden gül almayı ister ancak tek bir gülün ücretinin annesi tarafından verilen harçlığının dörtte bir fiyatında olması onu güldürür. Bu *gülmenin* altında yatan sebep aslında Seyfi(Ö1)'nin Zara'da yaşadığı günlerde çiçeklere doğadan bedavaya elde etmesidir:

Ertesi akşam bulvar boyunca yürüdü. Vitrinlere baktı. Renk, ışık, insan bolluğu başını döndürüyordu. Serin havayı ellerinde, yüzünde duymak hoşuna gitti. İçinden kopan küçük, ürkek, gene de kararlı bir şey yukarılara doğru tırmanıyordu. [...] Çeşitli kadın giysileriyle donanmış bir vitrin önünde durdu.

Teker teker fiyatları okudu. Uçları püsküllü, ne işe yaradığını pek kestiremediği bir kemer otuz beş liraydı. Şaşırdı. Pırıl pırıl yanıp sönen bir kazak iki yüz lira... Renk renk çiçek desenleriyle süslü mendiller vardı, altı tanesi yirmi beş lira... Fiyatların yüksekliği başını döndürdü. 'Ne güzel...' diye mırıldandı. 'Harika!' Böyle değerli nesnelere bakabildiği için mutluydu. Sonra bir bere ilişti gözüne, yumuşacık bir şey olmalıydı. Tüyle içinde, pişmiş ayva renginde. Tam seksen lira... Bereyi avuçlarının içine almak, yumuşaklığını duymak istedi. 'Şu çizgiliyi gördün mü? İşte onun mavisini aldım ben.' 'Ben de kolları simle işli kahverengiye bayılıyorum ama öyle pahalı ki...' Yanında konuşan kadınlara baktı. Bütün Ankaralı kadınlar gibi iyi giyimli, kabarık saçlı, bakımlıydılar. Sevgiyle, belki de gülümseyerek süzdü kadınları. Kadınlar Farkına varmadılar (Baran, 2009, s.20-21).

Kişiliği daha tam olarak oturmamış olan Seyfi(Ö1) zaman zaman hayal âleminde yaşar. Okuduğu kitaplardan, seyrettiği filmlerden etkilenir. Seyrettiği bu filmin bir sahnesinden etkilenerek o da çiçekçiden gül almak ister. Çiçekçi gülün tanesinin on beş lira olduğunu söylemesiyle Seyfi(Ö1) gerçek dünyaya döner ve bir bocalama yaşar:

Sonra şık bir sepetin içine çok düzgün yerleştirilmiş pembe güller gördü. Güller ışık saçıyor gibiydi. Belki de taç yapraklarının renklerinin dibe doğru koyulaşmasındandı bu. Gül yapraklarının renkleri uçlara doğru iyice açılıyor, neredeyse saydamlaşıyordu. Yazın Ankara'ya geldiğinde gördüğü bir filmi hatırladı. Adamın biri –zengin, çok zengin bir adamdı bu- odasında sevgilisini bekliyordu. Sevgilisini beklerken küçük bir kovanın içine içki, masanın üzerindeki vazoya da pembe güller koyuyordu. Kadın içeri girer girmez, adam, pembe güllerden birini alıp ona vermişti. Kadın, gülü koklamış, konuşurken hep elinde tutmuştu.

Çiçekçiye girdi.

'Şu pembe güllerden istiyorum!' dedi.

Satıcı, sepeti vitrinden aldı, Seyfi'nin önüne koydu.

'Kaça?'

'On beş lira efendim.'

'Hepsi mi?'

'Hayır, tanesi on beş lira.'

Birden gülmeye başladı Seyfi. Başka zaman olsa utanır, yerin dibine geçer, hiç dünyaya gelmemiş olmayı yeğlerdi. Ama bu akşam başkaydı. Bir eğlente bulunuyordu bugün Seyfi. Her şey güzeldi, hoştu, gönlünceydi. Güldürücü de olabilirdi. Seyfi gülünce satıcı da güldü.

'Özür dilerim...' dedi Seyfi, 'Ama daha pahalı güller istiyordum ben.'

Kendisine bu güzel oyunu oynamak fırsatını veren adamın önünde saygıyla eğilip dükkândan çıktı.

O akşam yemekte pek konuşmadı Seyfi. Başından geçenleri anlatmadı. Bir tek çiçeğin on beş lira olduğunu bile söylemedi. Seyfi'nin yerine Vasfiye Hanım konuştu. Her zamanki gibi komşularından, geçmişten, Zara'daki, memleketteki günlerden söz etti. Seyfi'nin kendisini dinlemediğinin farkındaydı ama hiç belli etmedi. Oğluna suskunluğunun nedenini sormadı. Kendi kendine, 'Nesi var acaba? Bir derdi olmasın sakın?' bile demedi. Soru sormaktan korkuyordu (Baran, 2009, s.22-23).

Bu kesit, derin düzeyde bizi, ekonomik duruma götürür. 1970'lerin Ankara'sında memur maaşının alım gücüne şahit oluruz.

3.2.2.1.1.3. A-3 Alt Kesiti (25-48)

Seyfi(Ö1), kitaplar sayesinde şirkette yeni kişilerle tanışma fırsatı bulur. Kendinden yaşça büyük bu yeni kadın arkadaşlarından biriyle farklı, yüzeysel bir ilişki yaşar. Önce hukuk servisinde sekreter olarak çalışan Mürüvvet(Ö4) Hanımla tanışır. Mürüvvet Hanımla kitap mevzuunda konuşurken arkadaşı Nermin(Ö5) konuşmaya katılarak Seyfi'nin(Ö1) dikkatini çeker. Seyfi(Ö1), Mürüvvet Hanımdan(Ö4) aldığı *Yıldızların Altında* adlı kitap Christian Bieniek'e ait olup genel itibariyle –Seyfi'ye göre- yüzeysel yaşanan bir aşkı anlatmaktadır. Seyfi(Ö1) kitabı çabucak bitirir ancak hemen geri vermez. İkinci kez okuyup notlar aldıktan sonra ve kitabın hiçbir gizeminin kalmadığına hükmettiği zaman sahibine iade eder. Artık Nermin'i(Ö5) arama bahanesi normal şartlar altında oluşur ve Nermin'i(Ö5) arar. Seyfi'nin(Ö1) kalbi Nermin'i(Ö5) gördüğünde ya da düşündüğünde hızlı hızlı çarpar. Nermin'e(Ö5) karşı hissettiği şeylerin arkadaşlıktan farklı olduğunu şu göstergelerden anlayabiliriz:

Seyfi, Mürüvvet hanımdan aldığı kitabı okuyup bitirdikten sonra hemen geri vermedi. Orada, doğrudan doğruya yazılı olanlardan başka bir şeyler, birtakım ipuçları bulmaya çalıştı. Bazı bölümleri iki kez okudu; baktı, eski tadı kalmamıştı. Kitabın gizlediği hiçbir sır yoktu anlaşılın. Götürdü, sahibine geri verdi. Bu arada Nermin Hanım'ı hiç aramamıştı. Uygun bir sürenin geçmesini bekliyordu. Hem zaten okuyacak kitabı vardı. Ama Nermin'i görmeyi çok istiyordu. Hafta boyunca kantinde aradı. Bir kez, o da taa uzaktan görüldü. Yüreğinin neden böylesine hızla çarptığını anlamak istemedi. Sonra gece yattığında şu dizleri aklında geçirdi:

Yanıp sönerdi ıslak ıslak

Yeşil tütün rengine gözleri

Elbette Nermin, şairin sözünü ettiği kadınlardan değildi. Niksar, Ankara'ya çok uzaktı. Nermin'in elleri, karanlık odalarda tütün dizmiyordu. Ojeli ve çok bakımlı elleri vardı onun. Ama karanlık odalarda tütün dizen kadınların şaire verdiği hüznü veriyordu Seyfi'ye.

Bir gün Nermin kendisi telefon etti Seyfi, telefonla ilk kez özel olarak aranıyordu. Heyecanlandı.

'Hiç görünmediniz...' dedi Nermin kısıp sesiyle. Seyfi, ensesinde gene o hoş ürpertiye duydu. 'Kitaplarımız hazır, gelin alın.' [...] Ertesi gün dallardan birini aldı, geri vermesi gereken kitabın içine koyup Nermin'e götürdü. Yemekten sonra, merdivenlerden inerken Nermin yanına geldi.

'Teşekkür ederim...' dedi yavaşça.

Yanakları pembeleşmişti. Acele uzaklaşmak üzereyken, Seyfi uzandı, Nermin'in elini avucunda alıverdi. Nermin elini hemen çekecek ya da kırıncı, sert bir söz söyleyecek diye korkuyordu ama öyle bir şey olmadı. Az sonra

Nermin'in elini kendisi bıraktı. Nermin ancak o zaman, 'Ne yapıyorsunuz?' diye sordu; 'Aklınızı mı kaçırdınız siz?'

Hiç de kızgın görünmüyordu.

'Eliniz tuttum. Biliyor musunuz, elinizi sıktığım zaman kokusu benimkine geçiyor. Sonra da hiç çıkmıyor.'

Nermin'in bir şeyler söylemesini beklerken, yüzündeki anlatımı bile görmeye çalışmadan hemen uzaklaştı. [...]

Hep birlikte çatıya çıkan merdivenlere doğru yürüdüler. İlk basamaklar loştu. Küçük sahanlığı döndükten sonra da merdiven hemen hemen hiç ışık almıyordu.

Bir yerlerde bir ampul olmalıydı ama ne ampülü, ne de düğmesini görebiliyordu. 'Durun, ben elinizi tutayım...'

dedi Seyfi. 'Ben karanlıkta rahatça yürüyebilirim. Yanılmıyorsam karşımızda bir kapı var. Onu açtım mı, tamam.'

Nermin'in elini tuttu ve kolunu da kendi koluna geçirdi. Avucundaki eli yavaşça sıkıyor ve kendine doğru çekiyordu (Baran, 2010, s.30-32-40).

Nermin(Ö5), Seyfi'nin(Ö1) annesi yaşındadır. Hatta Seyfi'nin(Ö1) yaşında bir oğlu vardır. Kendi yaşında bir oğlu olduğunu öğrenen Seyfi(Ö1) çok şaşırır ve Nermin'i(Ö5) annesiyle kıyaslar. Nermin(Ö5) güleç bir kadındır, annesi ise çok az güler. Nermin(Ö5) boyalı saçları, makyajı ve giyimi kuşamıyla daha genç görünmektedir, annesinin ise saçları beyazlamış, yaşlı görünen bir kadındır.

Seyfi(Ö1) yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere *kitaplar* sayesinde kadınların ilgisini çekmeyi başarır. Bu sebeple *kitaplar* Seyfi'nin(Ö1) kullandığı en önemli göstergelerden biridir. Bu başarı Seyfi'yi(Ö1) mutlu etmeye yeter. Bu değişiklik Hayri Beyin(Ö3) dikkatinden kaçmaz ve Seyfi'yi(Ö1) uyarır. Bu uyarı Seyfi'de(Ö1) tam tersi bir etki yaratır: "*Seyfi, mutlu olması gerektiğini düşünüyordu. İşte, bol bol okuyabiliyordu. Tam altı tane yeni kitabı vardı. Önemsiz bir taşralıyken arkadaşlarının, özellikle kadınların ilgisini çekmeyi başarmıştı. Bu başarıyı abartıyor olamazdı. Hayri Bey de söylemişti; 'İşin iş!' demişti*" (Baran, 2009, s.33).

Seyfi(Ö1), Nermin(Ö5) sayesinde fazlaca kitap okumaya başlar. Nermin'in(Ö5) verdiği ilk iki kitap *Moby Dick* ve *Quo Vadis*'tir. Bu önemli iki kitap göstergesidir çünkü Seyfi'nin(Ö1) içinde bulunduğu durum ile yapmak ve yaşamak istediği durumlara gönderme yapmaktadır. *Quo Vadis, Nereye Gidiyorsun?* anlamına gelmektedir. *Quo Vadis*'te, 1905 yılında Nobel Edebiyat Ödülü alan Leh yazar Henryk Sienkiewicz I. yy Roma'sında yaşanan zulmü, zulme karşı destansı direnişi ve büyük bir aşkı anlatmaktadır. Markus'un Ligya'ya duyduğu aşk bedensel ve biçimsel kalıplardan öylesine sıyrılmıştır ki, 'Bu gece rüyamda senin ruhunu gördüm.' diyebilmektedir sevgilisine. Seyfi(Ö1) büyük bir *aşk* noksanlığı çekmektedir. İçten içe bir kadına âşık olmak ister. Aslında yaşamak istediği *aşk* tam da *Quo Vadis*'te yaşanan aşkın bir benzeridir.

Moby Dick, Beyaz Balinanın özgürlüğünü nasıl kaybettiğini yani onun nasıl avlandığını konu alan Herman Melville'nin bir kitabıdır. Seyfi'de(Ö1) aslında *Moby Dick* gibidir. Yaşadığı memleketten kopup –bir bakıma avlanıp- okumak için geldiği Ankara'da memuriyet hayatının cenderesine sıkışır.

Nermin'in(Ö5) verdiği diğer kitaplar da klasikleşmiş, dünya edebiyatına mal olmuş romanlardır. Seyfi(Ö1) roman kahramanlarıyla kendini özdeşleştirir. Kimi zaman kendini *Makar Alekseyeviç (İnsancıklar)* olarak görür ve mutfağın yanındaki yedi rublelik sefil odasında *Varvara Alekseyevna*'nın –yani Nermin- mektuplarını okurken bulur, kimi zaman Jean Valjean (Sefiller) olur, kimi zaman da *Edmonde Dantes (Monte Cristo)* olup Nermin'den(Ö5) intikam alırken bulur. Nermin'den(Ö5) intikam almayı hayal eder çünkü Nermin(Ö5) şirkette görev yerini değiştirmek zorunda kalır. Yazışmalar Servisinde çalışırken huysuz, kadınlarla çalışmayı sevmeyen bir patronun sekreteri olarak çalışmaya başlayacaktır. Nermin(Ö5) ilk başlarda bu durumdan oldukça üzüntü duyar. Seyfi'nin(Ö1) Nermin(Ö5) sayesinde tanıştığı diğer bir kadın arkadaşı Sevim(Ö6) ona destek olmaya çalışır ancak Nermin'in(Ö5) bu durumu oldukça abarttığı düşüncesindedir. Nermin'in(Ö5) bu üzüntülü zamanlarında da Seyfi(Ö1) onun yanındadır. Üzüntüsünü bastırmak için elinden geleni yapar. Nermin(Ö5) yeni yerinde göreve başlayınca değişir. Seyfi'yle(Ö1) telefonda oldukça soğuk bir ses tonuyla konuşur. Ona soğuk davranır. Bir müddet sonra Seyfi(Ö1) dayanamayıp Nermin'in(Ö5) odasına gider. Ziyareti sırasında Sevim'le(Ö6) karşılaşır. Nermin(Ö5) her ikisine de uzak davranır. İşlerinin yoğunluğu vb. şeyleri bahane eder:

Sonunda dayanamayıp geldiniz demek ki... Ama görüyorsunuz işte, çok işim var. Şu belgeleri nereye yerleştireceğimi bilemiyorum. Müdüre sordum, o da hemen bir cevap bulup veremedi. Sen söylesene Sevim, ne yapayım? “Önce aklını başına topla!” dedi Sevim hışım gibi. “Gerisi kolay. O elindeki kâğıtları koyacak bir yer nasıl olsa bulunur. Bana kalırsa, en iyisi sen onları al kışına sok!”

“Aaaa...” dedi Nermin şaşırarak.

Sevim, Seyfi'ye döndü; ‘Şaşırdın mı?’ diye sordu. ‘Ama ben böyleyimdir işte. Canım nasıl isterse öyle konuşurum. Kimseden çekinecek değilim. Bu kadın, yani Nermin demek istiyorum, işinin üzerine fazla düştü. Her şeyi gözünde büyütüyor. Bir kadın kırkına vardı mı, nelere sahip olduğunu, nelerden vazgeçmesi gerektiğini iyi bilmelidir artık. Budalalık yapmaya ise hiç hakkı yoktur. Hadi yürü, çıkalım bu odadan. Baksana Nermin'in bize çay, kahve filan ısmarlayacağı yok nasıl olsa. Oturmamız için bile yer göstermedi. Görüldüğü gibi yalnız işini düşünüyor.

“Yok, gitmeyin. Otursanıza canım!” dedi Nermin.

Sevim, ona aldırmadan Seyfi'yi kolundan tutup dışarı sürükledi. Nermin onlarla birlikte bulunmayı gerçekten istemiyordu anlaşılın. Gitmelerine engel olamaya kalkışmamıştı.

Dışarı çıktıklarında Sevim, “Bütün bunlara biraz da sen sebep oldun!” dedi olanca öfkesiyle. “Ben seni toy bir delikanlı sanmıştım... Neyse, hadi bas git şimdi. Nermin’den kitap filan istemeye kalkışma artık. Kitapsız kalırsan, git kendin satın al. Paran yoksa eğer, kitap okumayıver, anlaşıldı mı?” (Baran, 2009, s.43-44).

Böylece Seyfi’nin(Ö1), Nermin’le(Ö5) olan bütün bağlantısı bıçak kesigi gibi birden kesilir. Ancak Nermin(Ö5) bize önemli bir gösterge bırakır. O da ‘N’ harfi göstergesidir. Bu gösterge ileriki kesitlerde karşımıza çıkacak olan Ö7(Nurten) ile ilgili bir göstergedir.

Bu kesit, derin düzeyde bizi, -bugün de olduğu gibi- diplomasızsan, sen küçük bir insansın, önermesine götürmektedir.

3.2.2.1.1.4. A-4 Alt Kesiti (48-55)

Bu kesit, Seyfi’de(Ö1) yaşanan değişimleri anlatır. Seyfi(Ö1) giderek yalnızlaşmaktadır. Üstelik bu yalnızlığı giderecek bir aşk da bulamaz. Seyfi(Ö1) yalnızlaştığı gibi artık insanlara da yabancılaşmaya başlar. Aynı ölçüde *benlik* krizi yaşar.

Memleketteki edebiyat öğretmeni Nazmi Bey(Ö8) iş için kısa süreliğine Ankara’ya gelir. Seyfi’(Ö1) ile görüşmek ister ve görüşürler. Ama Seyfi(Ö1) bu görüşmeyi istemez. Öğretmenin sorularına kısa ve isteksiz cevaplar verir. Öğretmeni oldukça iyi niyetlidir, hatta Seyfi’nin(Ö1) İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne gitmesine ön ayak olur; ancak Seyfi(Ö1) bundan bile rahtsız olur:

“Büyümüşsün Seyfi!” dedi edebiyat öğretmeni. “Kocaman bir adam olmuşsun. Erkeklik yakışmış sana.”

Seyfi’nin yüzünden ayrılmayan gözlerinde hayranlık, sevgi ve içten bir ilgi okunuyordu. Öte yandan öğrencisinin böyle beğenilecek bir insan olmasında kendi çabalarının payını da düşünüyor, bundan duyduğu övüncü açıkça belli ediyordu. Seyfi rahatsız oldu. Başını öne eğdi.

“Babanı kaybetmişsiniz Seyfi. Başın sağ olsun!” Bir süre sustular. “Yazık oldu fakülteyi bıraktığına...” diye devam etti Nazmi Bey. “Gerçi bir yandan çalışıp öte yandan Tıp Fakültesine gitmeyi hiç düşünmedin mi?”

“Bilmem.”

Sıkıntısı giderek büyüyordu. Öğüt dinlemeyeli çok olmuştu. Aylardır kimse ona, ne yapması gerektiğini söylemeye kalkışmamıştı. Hayri Bey’in gevezeliklerine de zaten aldırdığı yoktu.

“İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne gidebilirsin söz gelimi... Ya da Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi’ne, hatta Hukuk’a. Oralarda devam zorunluluğu da yokmuş duyduğuma göre. Bir araştır bakalım... Okulun en iyi öğrencisiydin. Yüksek öğrenim yapmazsan yazık olur. Üstelik Ankara’dasın. Büyük bir kolaylık bu. Tabii çalışıp geçimini sağlaman, annene bakman da önemli. Ama

bu arada neden bir fakülte bitirmeyesin? Sen iki işin üstesinden gelecek kadar yeteneklisindir. Askerliğini er olarak mı yapacaksın yani? Seni er olarak düşünemiyorum. Olacak iş mi?”

Seyfi, artık öğretmeninin sözlerini dinlemiyordu. Bütün bunlar daha önce neden aklına gelmemiştir? Kendisiyle ilgili böyle önemli bir konuyu başkasının hatırlatması gururunu incitiyordu. Şimdiye kadar neden yalnızca yaşadığı günlerin iyi geçip geçmemesi kaygılandırmıştı onu? Geçmişini unutmak kolaydı ama bir geleceği olduğunu neden düşünememiştir. Yüreğindeki sıkıntı, o, nedenini anlamadan korkuya dönüşüyordu. [...] Sıkıntısını unutmak için sinemaya gitmeye karar verdi. Biletini aldı. Filmin başlamasına çok vardı. Bulvar boyunca yürüdü. Sıkıntısı giderek mutsuzluğa, sonra da öfkeye dönüşmüştü. Önüne gelene çarpıyor, özür dilemiyordu. Bir ara Rıdvan'ı görür gibi oldu, başını çevirdi. Bir de Rıdvan'la mı uğraşacaktı? İşte, bütün bağlarını koparıyordu. Eskiden o kadar çok sevdiği, saydığı, ilgisinden ötürü hoş bir gurur duyduğu öğretmeniyle son kez el sıkışmıştı. Aile çevresinden kopmuştu. Ama bağları koparmak hiçbir şey kazandırmıyordu insana. Özgürlük bile değildi bu. Çünkü aynı özgürlük duygusu içinde yerine yenilerini koymak gerekirdi... Bu kez, seçerek, isteyerek... [...] Günlerin getirdiklerini, boyun eğerek olmasa bile, göğüsleyerek kabullenmek de çıkar yol değildi. Çarpışmak, savaşmak gerekiyordu. Yazık ki, edebiyat öğretmeni haklıydı; bir diploma gerekliydi Seyfi'ye. [...] Hep yalnızdı. Yalnızlığını duyuyordu. Ölüp gidecek olsa ya da şirketten ayrılrsa, yokluğu fark edilmeyecekti bile. Kimse arkasından konuşmayacaktı, onu hatırlamayacaktı. Şu sıralarda gerçek bir arkadaşa ne kadar da ihtiyacı vardı... [...] Hayri Bey'e eskisi gibi saygılı davranmıyordu artık. Ondan çekinmesi, korkması gereksiz, hatta gülünçtü. Adamın hiçbir yetkisi yoktu ki. Hayri Bey'e soğuk davranmaktan, o konuşurken sözünü kesip dışarı çıkmaktan çekinmedi. Öğle yemeklerini Hayri Bey'le yemekten de vazgeçti. Sandviç alıp parklara gitti. Hem güneşlendi hem çevresine bakındı. Daha sonraki günlerde de paydos zili çaldığında dışarı çıkıp dolaştı; ikinci postada verilen yemeğe yetişti, canının istediği masaya oturdu (Baran, 2009, s.52-54-55).

Ancak kesitin en önemli olayı Seyfi'nin(Ö1) Nurten'le(Ö7) tanışmasıdır. Bir önceki kesitte aktardığımız 'N' harfi göstergesi burada karşımıza çıkar. Seyfi'nin(Ö1) âşık olduğu kadınlar 'N' harfiyle başlamaktadır. Ayrıca Nurten'le(Ö7) tanıştığı günde yağmur yağması duruma daha da anlam katmaktadır. Seyfi'nin(Ö1) Nurten'le(Ö7) ilk karşılaşması hoş bir şekilde gerçekleşmez:

Öğle paydosuna doğruydı; kapı birden sertçe açıldı. Kapının açılmasıyla da bir genç kız, top gibi odanın ortasına atıldı. Seyfi'nin yüzüne bile bakmadan doğru Hayri Bey'in masasına doğru yürüdü. Elinde bir top kâğıt vardı. Kâğıtları masanın üzerine fırlattı. “Sizden ekstra-strong kâğıt istemiştiniz!” dedi. “Hep böyle yapıyorsunuz. İstedğim kâğıdı alabilmek için ille kendim mi gelmeliyim? Sizden ne istenmişse lütfen onu yollayın. Kendi başınıza kararlar vermeye kalkışmayın!”

Hayri Bey, ellerini ovuşturarak ayağa kalktı. Karşısında bir genç kız değil de, genel müdür vardı sanki. Elinden geldiğince alttan alarak, “Özür dilerim

hanımefendi” dedi, “ekstra-strong kâğıdımız kalmamıştı da... Öyle değil mi Seyfi Bey?”

Seyfi durakladı. Yalan söylemek hoşuna gitmeyecekti ama Hayri Bey’i yalancı çıkarmak da olmazdı.

“Ben bugün malzeme alırken ekstra-strong kâğıt da getirdim.” Dedi kendince bir uzlaşma yolu bulduğunu sanarak.

Genç kız, Seyfi’ye döndü. Üzerinde açık renk; kürk yakalı bir ceket vardı. Çok güzel giyinmişti. Kürkün tüyleri arasından yükselen boynu pek görkemliydi. Saçlarını, arkasına topuz yaptığından, boynu olduğundan da uzun görünüyordu. Belki güzel sayılmazdı. Ama o uzun boyna ve boz renkli tüylerden oluşan çerçeveye çok yakışan bir yüzü vardı. Kadınlar kürkü bunun için seviyor olmalıydılar. Kürk, kadın yüzünü yüceltiyordu. Ama besbelli hiçbir kadına, şu kıza yakıştığı kadar yakışmazdı kürk. Böyle düşündü Seyfi ve kendisine çevrilen bakışlardaki ilgisizliğe, donukluğa aldırmadı. Aldırmazlığı, ayağa kalkmasına engel değildi tabii. Kızın hükmeden bakışları karşısında başka türlü davranmak, hatta ağzından çıkan her sözü bir buyruk gibi kabullenip boyun eğmemek elinde değildi.

“Ne duruyorsunuz?” dedi kız, “Hadi verin istediğim kâğıtları!” [...]

“Ben odanıza yollardım...” dedi Hayri Bey.

“Şimdi verin! Size kalsa iki gün daha beklemem gerekir belki. Derdiniz iş görmek değil, kuruşları biriktirmek... Ama zaman harcamakta üstünüze yok. Sizin görev anlayışınız da bu işte. Hadi, verin kâğıtları!”

“tıpkı filmlerdeki gibi...” diye aklından geçirdi Seyfi. Kızın sesindeki buyurucu, kesin tona karşın acele edemiyordu, büyülenmiş gibiydi. Sahnenin uzaması için elinden geleni yapacaktı nerdeyse. Sonunda kıpırdandı ve raflardan bir top kâğıt alarak uzattı. Kız, paketin üzerindeki iki yıllık tozu şöyle bir üfledi ve Seyfi’nin yalanını anlamış olduğunu belli etti. Kısaca teşekkür ettikten sonra kapıya doğru yürüdü. Kapıdan çıkmadan önce Seyfi’ye döndü:

“Adınız neydi sizin?”

“Seyfi, efendim.”

“Pekâlâ, Seyfi Bey, isteklerim için sizi ararım bundan sonra. Umarım, Hayri Bey’in kötü alışkanlıkları size de bulaşmamıştır.”

Kapıyı sertçe kapatarak çıktı.

“Orospu!” dedi Hayri Bey yerine otururken.

Seyfi başını önüne eğdi. Yüreği çarpıyordu. Deminki sahnenin etkisinden kurtulamamıştı. Hayatında kocaman bir kapı açılmış ve Seyfi o büyük salona girmişti şimdi. Boyuna girip çıktığı o birine çok benzeyen sigara dumanı dolu odalardan kurtulmuştu. Bir daha oralara dönmek istemiyordu. Hayri Bey susuyordu, belki Seyfi’nin soru sormasını bekliyordu. Konuşacak olursa, gene eski, dar yerde bulacaktı kendisini Seyfi.

“Bu şıllığı tanıyor muydun?” diye sordu sonunda Hayri Bey.

“Hayır.”

“Genel müdür yardımcılarından Oktay Bey var ya, işte onun sekreteri... Sekreteri ve metresi daha doğrusu.”

Seyfi’nin ses etmediğini görünce arkasına yaslandı, keyifle konuşmaya başladı:

“Ya, işte böyle... Olup olacağı pis bir kapatma senin anlayacağın. Ama kurumundan yanına varılmaz. Tabii görmemişindir onu şimdiye kadar. O, bizim merdivenleri kullanmaz ki. Kürklü yakasını kaldırır, başını diker, pembe merdivenlerden iner.” [...]

“Adı ne?”

“Kimin? Haa onun mu? Nurten... Soyadını unutmuşum” (Baran, 2009, s.50-51). *Ekstra-strong* üç kez geçmiştir, ilk tanışmalarında. Bu nedenle önemli bir göstergedir. Hem A kesiti, hem de A-4 alt kesiti, bir müddet sonra Seyfi'nin(Ö1) bir top ekstra-strong kâğıdı alarak Nurten'in(Ö7) odasına gitmesiyle sona erer.

3.2.2.1.2. B Ana Kesiti (Nurten) (59-105)

B ana kesiti Seyfi'nin(Ö1) Nurten'e(Ö7) âşık olduğunu söylemesiyle başlar, evlenmeleri ile son bulur.

3.2.2.1.2.1. B-1 Alt Kesiti (59-73)

Kesit, Seyfi'nin(Ö1) bir top *ekstra-strong* kâğıdını alıp Nurten'in(Ö7) odasına gitmesiyle başlayıp Nurten'in(Ö7) şirketten ayrılmasına kadar olan zaman dilimini kapsar.

Seyfi(Ö1), uzun bir aradan sonra tekrar Nurten'i(Ö7) görmek ister. Görme bahanesi ise bir top kâğıttır. Yazarın, özellikle *ekstra-strong* olarak kâğıt türünü belirtmesi ve dört yerde adının geçmesi; Nurten'in kişiliğine bir gönderme olabilir. Nurten'de(Ö7) hayata karşı hep *ekstra-strong* (ekstra-güçlü) olmuştur, daha doğrusu olmak zorunda bırakılmıştır.

Nurten(Ö7), Seyfi'nin(Ö1) bu ani çıkışına oldukça şaşırır. Ancak Seyfi'nin niyetini anlamakta zorluk çekmez. Seyfi'nin(Ö1) niyetini anlayınca ne yapacağını bilemeden alelacele onu gönderir. Ardından yarım kalmış bir meseleyi sonuca bağlamak için müdürü Oktay Bey'in yanına gider:

“Sizinle konuşma istiyorum...” dedi Nurten., Oktay Bey'e müdürlüğünü duyurtacak yeterli umursamazlık süresini vermemek, onu hemen kendisine bakmaya zorlamak için.

“Buyurun...” dedi Oktay Bey de başını kaldırarak ama yeterli bir süre içinde sürdüremediği yetkeyi, hiç değilse yoğun bir resmiyetle duyurmaya çalışarak.

“Kömür İşletmeleri'ne geçiyormuşsunuz.”

“Evet.”

Hiç de kesin olmayan bir “evet”ti bu. Sanki Kömür İşletmeleri'ne geçmeyeceğini imlemek ya da bu işin pek o kadar heveslisi olmadığını göstermek istiyordu.

“Neden haber vermediniz bana?”

Nurten'in ansızın sorduğu sorular, fazla açık yürekli konuşmalar, ilişkilerinin başladığı andan beri Oktay Bey'i şaşırtıyordu. Kendini toplamak için bir süre geçmesi gerekti.

“Bunu söylemek, size haber vermek o kadar kolay mı sandınız?” Sesi giderek alçalmış, son sözcükte neredeyse duyulmaz olmuştu. Artık müdür falan değildi.

“Otursana...” dedi Nurten'e, “Hadi otur, otur da konuşalım; madem başladık bir

kez... Seni hiçbir zaman isteyerek incitmedim, bilirsin. Tanrı biliyor ya, incitmeyi hiç istemedim. Ama gene de incittim seni. Hep böyle oldu bu; her şeyin farkındayım, düzeltmek elimde değil. Neden hala ayaktasın? Otur, konuş, istediğin gibi suçla beni! İçini dök! Suçlanmaya hiç gelemem, bilirisin. Öfkeden çok, acı duyarım. Dayanaklı değilim o kadar. Ama senden gelecek her türlü azarı hak ettiğimi sanıyorum.”

Nurten önce duygulandı; yüreğinde bir şeyler kıpırdandı ama ne Oktay Bey’in içtenliğine ne de kendi duygululuğuna yenilmek kararındaydı. Ayakta kalmayı yeğledi.

“Söylenecek bir şey yok...” dedi yavaşça ve kuru bir sesle. “Sizi suçlamayı aklımdan bile geçirmedim. Aslında kendi kendimi incittim ben. Sizin suçunuz yok. Yalnız bir şeyi öğrenmek istiyorum: Ne zaman gidiyorsunuz?”

“Bunları sonra konuşsak... Şimdi dostça oturup dertleşsek... Bir şeyler içsek...”

“Bugün duygusal olmak istemiyorum. Şu işi bitirelim. Veda törenimizi sonra yaparız. Sanırım, zamanımız var daha. Şimdilik ne zaman ayrılacağınızı söyleyin. Bunu bilmem gerek.”

“İki ay sonra ayrılıyorum. Bu, neden o kadar önemli senin için?”

“Kendi ayrılış tarihimi saptamam bakımından önemli. Sizden önce ayrılmayım buradan.”

Oktay Bey önce başını öne eğdi. Söyleyecek söz bulamıyordu.

“Neden bu kadar şaştınız?” diye sordu Nurten. “Siz gittikten sonra hala burada kalabileceğimi mi düşündünüz yoksa? Nasıl kalırım? Yerinize gelen, bu odayı, bu masayı, bu koltuğu devraldığı gibi beni de üstüne geçirmek isteyecektir. Bu hiç aklınıza gelmedi mi?”

“Hayır!” Bir süre durdu. Yoksa başka bir cevap mı vermesi gerekirdi? Nurten’i gerçekten koruması mı gerekirdi? Ama o böyle sahiplenmelere karşı çıkmaz mıydı her zaman? Başına buyruk olmaktan hoşlanmaz mıydı? ‘Hayır...’ dedi yeniden, “Gelmedi. Sen karşı koymasını bilirisin. Senin bir erkeğin aptalca niyetlerinden korkman gerekmez.”

“Doğru ama o erkeğin aptalca isteklerine karşı direnip durmak de eğlenceli bir şey olmasa gerek. Hiç değilse bundan hoşlanmayacağımı bilmeliydiniz... Neyse, ben aybaşında ayrılıyorum o halde.”

“Sonra ne yapacaksın? Başka bir iş buldun mu? İstersen yardım edeyim sana. Biliyorsun, pek çok tanıdığım var. Kolaylıkla iş bulabilirim.”

“Bir süre çalışmayacağım. Sonbaharda iş aramaya başlarım.”

“Sonbaharda ara beni.”

“İş için sizi aramam gerekmez herhalde. Kolaylıkla iş bulabileceğimi sanıyorum. Şimdilik izninizle...” (Baran, 2009, s.62-63).

Seyfi(Ö1) bir hafta sonra yine Nurten’i(Ö7) ziyaret etmeye gider. Bu ziyareti sırasında Nurten’e, âşık olduğunu itiraf eder:

“Zararı yok, biz de oturur bekleriz. Ama bu arada çaylarımızı içebiliriz, değil mi?”

Zile bastı, gelen hademeye iki çay söyledi. Sonra “Anlat bakalım” der gibi Seyfi’nin yüzüne baktı. Anlaşılan konuşmak gelmiyordu içinden; Seyfi konuşursa dinleyecekti ama. Bunu sezince, Seyfi hiç duraksamadan konuştu:

“Aslında yalnızca size söyleyeceğim, sizden başka hiç kimseye açıklamayacağım bir şey var. Bunu söylemesem de olur belki. Belki salt benim bilmem yeterlidir, yani bunun farkında olmam yeter bana; size söylemesem de

olur... Ama buraya geliş gidişlerimin nedeni tek başıma benim bilmem, sizden bir şeyler saklamam doğru olmaz. Size karşı saygısızlık olur bu. Öte yandan duygularımı açıklarsam, belki de hoşlanmazsınız bundan. Hatta sizi görmemi bile yasaklayabilirsiniz. Ama bana özgü düşüncelerimi, duygularımı gizleyerek karşınızda oturamam ki... Onun için galiba en iyisi söylemek..."

Biraz durdu; yanakları pembeleşmeden, gözlerini Nurten'in yüzünden ayırmadan yalnızca biraz alçak sesle, gene de kendine duyduğu güveni belirten bir kararlılıkla konuştu; "Sizi seviyorum!" dedi (Baran, 2009, s.65).

Seyfi'de(Ö1) gerçekten büyük bir değişim gözlenmektedir. Nurten'e(Ö7) aşkını itiraf ettikten sonraki konuşmaları çok olgun, kendine güvenden emin bir genç profili çizer. Ayrıca Nurten(Ö7) geçmişte yaşadıklarıyla Seyfi'yi(Ö1) korkutacağını ya da fikrini değiştireceğini düşünür:

"Benden bir cevap bekliyor musunuz?" diye sordu.

"Yoo, neden? Neden ille de bir cevap bekleyeyim? Benimle birliktesiniz ya, yeter.

Rahatlamıştı Nurten. Demek Yalnız kendi kendine sorduğu soruları cevaplamak zorundaydı. Bu sorular bile yeterince aklını karıştırıyordu; Seyfi yönünden de ona, doyurucu, açıklayıcı, hiç değilse yatıştırıcı bir cevap bulması gerekmediği sürece rahat edebilecekti. [...]

Söyleyecekleri bitmişti, sustu. Seyfi böyle bir haberle karşılaşacağını hiç aklına getirmediğinden, Nurten gibi, söyleyeceklerini önceden hazırlamamıştı tabii. Gene de duraklamadan konuştu:

"Neden bana bir şeyler, hiç değilse bir ilgi borçluymuşsunuz gibi telaş içindesiniz? Hayatınızı ilgilendiren kararlarınızdan ötürü neden bana hesap verecekmişsiniz? Sizi sevdiğim için neden yükümlülük altına gireceksiniz? Siz beni sevmiyorsunuz ki!

"Buradan ayrılıyorum diye üzülmecek misini yani?"

Şaşırmış mıydı, düş kırıklığına mı uğramıştı, rahatlamış mıydı, yoksa gururu mu incinmişti, kestirmek güçtü.

"Üzülürüm ama...' dedi Seyfi, 'Üzüntüm beni ilgilendiren bir şey önünde sonunda."

"İnsanı durmadan şaşırtıyorsunuz!"

"Ben mi? Ne yaptım ki ben?"

"Daha ne yapacaksınız?"[...]

"Üzülürmüş, üzülürmüş ama kimseyi ilgilendirmezmiş. İyi, ne yapalım? Ben size yardımcı olmak istemişim."

"Bana nasıl yardım edecektiniz ki?... Acıyarak mı?"

Bu kadarı da fazlaydı artık. Nurten, Seyfi'yle neler konuşacağını, ona nasıl davranacağını önceden tasarlamıştı. Karşılıklı davranışlarını önceden belirleyebileceğini, Seyfi'yi de istediği yerde tutabileceğini sanmıştı. Oysa şimdi konuşmaları hiç aklına getirmediği bir doğrultuya yöneliyordu. Seyfi'ye herkese davrandığı gibi davranmasının olanaksızlığını anlamıştı. Zaman kazanmak için bir sigara yaktı.

"Neden acıyacaktım size?" Dedi, özdenetimini yeniden kazandıktan sonra.

"Dürüst davranmak, diyelim adına. O zaman ne siz incinirsiniz ne de ben." [...]

Çayını bitirdi, ikinci bir sigara yaktı. Seyfi kendi çayına dokunmamıştı daha.

"Oktay Bey'le ilişkimin derecesini biliyor musunuz? Daha doğrusu, şirketteki bütün memurların, hizmetlilerin benden 'Oktay Bey'in metresi' siye söz

ettiklerini... Üstelik bu adama yakınlık duymakla birlikte kendisini sevmediğimi... Şimdi bana bu ilişkiyi neden sürdürdüğümü sorabilirsiniz”

“Hayır, sormam.”

“Siz sormasanız bile ben anlatmak istiyorum... Bir kadının varlığından söz etmişsiniz hani. İşte Oktay Bey de öyle, bir erkeğin varlığıydı benim için. Hemen şuracıkta, şu kapının, duvarın arkasında oturuyordu. O da benim kadın varlığımı duyuyordu. Bu duygu gittikçe yoğunlaşmaktaydı. Güzel boyunbağları takıyordu”[...]

Sustu. Çay bardağıyla oynadı. Sonra devam etti:

“Bilmediğiniz başka şeyler de var. Bir zamanlar evlenmiştim. Daha doğrusu, bir yıl kadar arkadaşlık ettiğim bir tiyatro oyuncusuyla nikâhım kıyıldı. Birçokları için başarısız bir oyuncuydu o. Üçüncü derecede rollere çıkardı hep.” [...]

“Bütün bunları neden anlatıyorsunuz bana? Geçmişte başınıza gelenlerden ötürü size ne yardımım dokunabilir ki?”

Nurten içini çekti. “Sizinle anlaşmak gerçekten zor...”dedi (Baran, 2009, s.69-70-71).

Kesit, Nurten’in(Ö7) Oktay Bey’le olan konuşmasının sonra aldığı kararı uygulamasıyla son bulur. Yani Nurten(Ö7) şirketten ayrılır.

Bu kesit, derin düzeyde metin çözücüyü, devlet dairesinde yaşanan kadın erkek ilişkilerinin karmaşıklığına götürür.

3.2.2.1.2.2. B-2 Alt Kesiti (73-100)

Kesit, Seyfi’nin(Ö1) üç ay sonra tekrar Nurten’le(Ö7) iletişime geçmesiyle başlar ve Nurten’e(Ö7) evlenme teklif etmesiyle sona erer.

Hayri Bey’in(Ö3) sayesinde Seyfi(Ö1) Nurten’in(Ö7) annesinin öldüğünü öğrenir. Bu Seyfi(Ö1) için kaçırılmaz bir fırsattır. Gazetedeki taziye haberinden Nurten’in(Ö7) adresini öğrenir ve başsağlığı dilemek için Nurten’in(Ö7) evine gider. Bu ilk ziyaretinden hoşlanan Nurten(Ö7) Seyfi’nin(Ö1) ziyaretlerini sürdürmesini isteyecektir:

“En sonunda çay içmeyi bıraktık!” dedi.

Neşeli görünmeye çalışıyordu, başarıyordu da. Belki de sahiden birden neşelenmişti.

“İşte şimdi karşılıklı bira içiyoruz...” diye konuşmasını sürdürdü Nurten, birasından kocaman bir yudum alıp, diliyle dudaklarını temizledikten sonra. “Sırasıyla bütün içkileri deneyebiliriz. Var mısınız? Her karşılamada bir başka içki içelim. Ayrandan rakıya kadar hepsini deneyelim.”

Sevincini gizlemeye çalışarak başını salladı Seyfi. Demek ki, bundan sonra sık sık görüşebileceklerdi (Baran, 2009, s.78).

İki üç haftalık bu ziyaretler sırasında Seyfi(Ö1) ve Nurten(Ö7) birbirlerini daha yakından tanır ve daha da yakınlaşırlar. Nurten(Ö7) bu süre zarfında Seyfi’ye(Ö1) olan duygularına bir ad koymaya çalışır. Başlarda bocalama yaşayan Nurten’in(Ö7)

Seyfi'ye(Ö1) duyduğu ilgi yalnızlıktan kaynaklanmaktadır. Nurten(Ö7) yalnızlıktan korkmaktadır ve korkunca Seyfi'ye(Ö1) sığınmaktadır:

...Ama Nurten bu saf yürekli oğlanı ne yapacağını, nereye koyacağını bilemiyordu. İçtenliği, yürekten bağlılığı, doğallığı, bu acılı durumunda etkileyiciydi. Ama ne kadar sürerdi ki? [...]

“Siz beni sevdiğiniz için geliyorsunuz, bense yalnız kalmamak için sizi görmek istiyorum. Doğru mu bu? Yani bir yanlışlık yok mu bu işte?”

Seyfi sesini çıkarmadı.

“Yanlışı anlamayın...” diye konuşmasını sürdürdü Nurten; “Belki sizinle beraber olmaktan, arkadaşılığınızdan hoşlanıyorumdur. Ama şu içinde bulunduğum durumda bunu bilemem. Acaba anlatabildim mi?” [...]

“Bilmiyorum...” dedi Nurten; “Aslında sevmek nedir, bir insanı ya da bir erkeği sevmek nedir, bilmiyorum. Yalnız bildiğim bir şey var: Bir gün insanların pek çok konuştuklarına dikkat etmişim. İki kişi ille de konuşmadan olamazlar mı, diye düşünmüştüm. Çünkü konuşmak, o iki kişi arasında eksik olan bir şeyin yerine geçiyordu sanki. İnsanlar konuşarak, yalnızlıklarını ya da iki ayrı kişi olma durumlarını ortadan kaldırdıklarını sanıyorlardı. Konuşma gereğini duymadan iki kişi bir arada olabilse, derdim. Bunu isterdim. Seninle yirmi dört saat hiç konuşmadan birlikte olabilirim. Anlıyor musun? Kısacası bu sevmek midir, bilmiyorum. Senin yanında sıkılmıyorum hiç. Hep seninle olmak istiyorum. Aşk bu mudur acaba?” (Baran, 2009, s.81-86-94).

Seyfi'nin (Ö1) gözlemleri sonucunda öğrendiğimiz Nurten'in(Ö7) yatak odasına kırmızı renk hâkimdir. Kırmızı rengin göstergesi ise şunlardır: “Kırmızı, sıcak, ateş, kan, şehvet, aşk, samimiyet, güç, heyecan ve agresiflik gibi kavramları simgeler. Kan basıncını ve solunumu hızlandırır. İnsanları çabuk karar almaya ve beklentileri arttırmaya teşvik edici bir etkisi vardır. Kırmızı, dikkat çekici bir renktir. Kırmızı renkteki kelimeler ve objeler insanların dikkatini hemen çeker. Kırmızı, hâkimiyet kuran bir renktir. Kırmızı, duygusal olarak oldukça yoğun ve aşırı bir renktir. Kırmızı kıyafetler ruhu canlandırıcı olabilir. Bazı durumda kırmızı kıyafet enerji ve güç göstergesi konumundadır.” Nurten kendi kişiliğine uygun bir renk olan “kırmızı”yı seçer. Çünkü işinden çabuk bir şekilde ayrılır, ilk evliliği bir gün sürer, Müfit'e ilk gördüğü gece âşık olur. Ayrıca agresif yönleri de vardır. Seyfi'yi bu agresifliği sonucunda etkiler. (<http://www.yorumla.net/hayata-dair/23249-renklerin-anlamlari-lutfen-okuyun.html>) (16.07.2011)

Seyfi en çok Nurten'in odasında rahattı. Mutluluk veriyordu insana bu oda. Ve Nurten'in kendisiydi işte. Siyah kareli, kırmızı çiçekli pamukludan perdele yatak ve masa örtüleri çok şirindi. Bundan başka Nurten, aklına esen bütün tahta eşyayı kırmızıya ya da siyaha boyamıştı. Odada kırmızı boyalı iki yuvarlak iskemle, bir sandık, gene kırmızı ve yuvarlak askılık vardı. Duvarlara asılı sedef kakma, parlak teneke ya da tahtadan küçük rafların üzerindeki toprak çanaklara değişik dikenler, tüyler, kuru yapraklar yerleştirilmişti. Duvarlar köy evlerinde olduğu gibi beyaz badanalıydı. Sonra pek çok kitabı vardı Nurten'in; Seyfi'yi

kıskandıracak kadar çok... Seyfi, Nurten odada olmadığı zamanlar kitapların adlarını okuyarak, çok canı çekerse, şöyle bir eline alarak oyalanıyordu. Ama hiçbirini istemeye yanaşmıyordu nedense (Baran, 2009, s.89).

Nurten(Ö7) artık yeni bir işe başlar. Yeni bir işe başladığı gibi hayatındaki her şeyi yenileştirme çabası içine girer. Önce evinden başlar. Oturduğu evi kiraya verip daha küçük bir eve taşınmak ister. Bu isteğini Seyfi'ye(Ö1) açar. Seyfi(Ö1) belli etmese de bu duruma bozulur. Onun yeni bir eve taşınmasını istemediği için Nurten'e(Ö7) evlenme teklifi eder. Madem yeni bir ev istiyordu Nurten, bu yeni ev Seyfi'nin(Ö1) ve annesinin oturduğu ev olmalıydı:

“Nasıl istersen öyle yap...” dedi. ‘Ama başka çözüm yolları olduğunu da unutma!’

“Ne gibi?”

“Bize de gelebilirsin.”

“Tanrım, ne çocuksun sen! Nasıl gelebilirim size?”

“Şu odadaki eşyaları toplar, gideriz.”

“Annene benden söz ettin miydi?”

“Hayır...”

“Eee?”

“Anneme senden söz etmek istemedim. Neden edeydim? Seni yalnızca kendime saklamak istiyorum. Ama bize gelmen söz konusu olunca elbette söylerim.”

“Sonra?”

“Annem seni istemeyecek değil, herhalde.”

“İnsanı deli etmekte birebirsın. Ne demek istediğini anlamıyorum.”

“Budalasın da ondan... Bir kız bir erkeğin evine ne zaman gider? Evlenince tabii. Biz de evleneceğiz. Hem de en kısa zamanda. Zaten çoktandır bunu yapmamız gerekirdi. Daha önce sana evlenmekten söz edemezdim. Evlenmek, bir kızın başına bir sürü bela açar, diye düşünüyordum. Uğraşıp didinmen, ne bileyim, çeyiz filan hazırlaman gerekecekti. Oysa su sıralarda yorulmamalıydın. Ama sen işe girmekten, ev taşımaktan söz edince, kısacası birtakım yorgunlukları, telaşı göze alınca... eh, dedim ben de demek ki evlenebiliriz.”[...]

“Benim bildiğim, erkekler kızlara evlenme teklif ederler. Böyle bir gelenek vardır. Sen hiç bana sormadan hayaller kuruyorsun.”

“İyi peki, soruyorum işte; Benimle evlenir misiniz Nurten Hanım?”

“Düşünmem gerek.”

“Ne biçim bir cevap bu?”

“Evlenme isteğin çok birden bire oldu. Şimdiye kadar böyle bir şey gelmemiştik aklıma. Onun için düşünmem gerek.”

“Aklını mı kaçırdın sen? Yoksa şaka mı yapıyorsun? Tatsız bir şaka ama...”

“Şaka yapmıyorum. Evlenmeye karar vermek kolay mı? Sandığın gibi çeyiz yüzünden değil ama. İki insanın birbirini sevmesi, birlikte olmayı istemesi başka, evlenmek başka... Bu konuyu enine boyuna düşünmek gerek. Bense yorgunum. Düşünmeye cesaretim yok. En iyisi, küçük bir ev bulmak... Gene gelirsin bana. Böylece yaşar gideriz.” [...]

Daha sonraki günlerde hep bu konuyu açtı Seyfi. Nurten'ini direnmesi, karşı koymasını giderek zayıflıyordu. Sonunda o da bir öneride bulundu; daha doğrusu belli koşullar altında evlenmeyi kabul etti: Nurten evlenmeye razı olacak,

Seyfi'nin evine taşınacak; buna karşılık Seyfi de işini bırakacaktı. Çünkü hem çalışıp hem okumak olmazdı. Gündüzleri işinde çalışacak, geceleri kitaplarına kapanacak olduktan sonra ne diye evleniyordu peki? Hem Seyfi mutlaka yabancı dil kursuna gitmeli, İngilizce öğrenmeliydi. İyi bir işi, geleceği olsun istiyorsa mutlaka yabancı dil öğrenmeliydi. Nurten nasıl olsa çalışacaktı. Yoksa bütün gün evde oturup kaynanasıyla çekişmesini mi istiyordu Seyfi? Dört yıl çabuk geçirdi. Sonra artık Nurten çalışmazdı; Seyfi çalışır, karısına, çocuklarına bakardı (Baran, 2009, s.99-100).

3.2.2.1.2.3. B-3 Alt Kesiti (100-106)

Seyfi(Ö1), Nurten'i(Ö7) evlenmeye ve kendi evine taşınmaya ikna ettikten sonra annesi Vasfiye Hanım'la(Ö2) konuşur ve durumu anlatır. Daha sonra Nurten(Ö7) ve Seyfi(Ö1), Nurten'in(Ö7) evindeki hangi eşyaların yeni eve gideceğine, hangi eşyaların satılacağını karar verirler. Nurten'den(Ö7) eşya gelince haliyle Seyfi'nin(Ö1) evinden bazı eşyalar satılır. Eşyaların satımı ve yerleşimi sırasında Vasfiye Hanım'la(Ö2) Nurten(Ö7) arasında tartışmalar yaşanır: “ *Seyfi'nin Nurten'in hesabına korktuğu telaşı, yorgunluğu gene de yaşamak zorunda kalmışlardı. Üstelik Nurten işe başlamıştı, zamanı azdı. Seyfi, artık dilediklerince yalnız kalamadıkları için surat asıyordu. Vasfiye Hanım'la Nurten arasında çıkan anlaşmazlıklara bir türlü akıl erdiremiyordu*” (Baran, 2009, s.104).

Kesit, Seyfi(Ö1) ve Nurten'in(Ö7) evlenmesiyle son bulur.

Bu kesit, derin düzeyde metin çözücüyü gelin-kaynana çatışmasına götürür.

3.2.2.1.3. C Ana Kesiti (109-131)

Bu ana kesit, Seyfi'nin(Ö1) dil kursundan arkadaşı olan Müfit'in(Ö9) anlatıya nasıl katıldığı ve Nurten'le(Ö7) nasıl tanıştığını kapsar.

3.2.2.1.3.1. C-1 Alt Kesiti (109-111)

C-1 alt kesitinin en önemli olayı Müfit'in(Ö9) ortaya çıkmasıdır. Seyfi(Ö1) ve Nurten(Ö7) evliliklerinin üçüncü yılını bitirirler. Seyfi'nin(Ö1) okulunun bitmesine bir yıl kalır ve Seyfi(Ö1) yabancı dil kursuna başlar. İngilizce öğrenir. Müfit'le(Ö9) de dil kursunda tanışır. Seyfi(Ö1) Müfit'in bilgisi ve anlattıkları karşısında büyülenir. Ona hayran olur. Üç yıl önce, daha K... şirketinde çalışırken hayatının tek düzeliği karşısında Seyfi(Ö1) ‘Şu sıralar gerçek bir arkadaşına ne kadar da ihtiyacı vardı.’(A ana

kesiti- A-4 alt kesiti, 54) diye düşünmüştür. Bu açıklamanın karşılığını bu kesitte buluruz. Seyfi(Ö1), ihtiyacı olan “O” gerçek arkadaşı bulmuştur artık, o “Müfit”tir.

Seyfi(Ö1), Müfit’ten(Ö9) o kadar çok bahseder ki annesine ve Nurten’e(Ö7), bıktırıcı olduğunun farkına varamaz. Nurten(Ö7) zaman zaman Seyfi’nin(Ö1) bu tutumuyla dalga geçer.

B ana kesitinde gelin kaynana arasında yaşanagelen sürtüşmeler bu kesitte de devam etmektedir: “*Vasfiye Hanım, konuşmaların havasına kendini kaptırıyor, vakit geçiriyor, eğleniyor ama aslında yalnız Seyfi’yi dinliyordu. Nurten’in varlığını unutmaya çalışıyordu. Onun aralarına getirdiği mutluluk, dışarıdan, sokaktan gelen bir şarkı sesiydi, o kadar. Vasfiye Hanım oğlunun yanı başında böylesine mutluyken, Nurten yalnızca önemsiz bir ayrıntıydı*” (Baran, 2009, s.110).

Kesitin, en önemli göstergesi ise Voltaire’ın *Candide* adlı eseridir. Müfit(Ö1), kitabı Seyfi’ye(Ö1) önerir ve Seyfi(Ö1) de okur. *Candide*, temiz, saf anlamlarına gelmektedir. Yani, Seyfi’nin(Ö1) karakteriyle örtüşmektedir. Zaten Müfit(Ö9) de Seyfi’nin(Ö1) *Candide* iyimser ve temiz yürekli olduğunu söyler.

3.2.2.1.3.2. C-2 Alt Kesiti (111-127)

Bu kesit, genel itibariyle Nurten’in(Ö7) ve Seyfi’nin(Ö1) evlilikleri boyunca düşünmedikleri şeylerin düşünüldüğü kesittir. Çünkü ikisi de evlendikten sonra birbirlerinin tanımadıkları yönlerinin olduğunu fark ederler:

Nurten’in şakacı yanı, Seyfi’nin her zaman hoşuna gitmiyordu. Üstelik evlendikten bir süre sonra ortaya koymuştu bu yanını. Sanki evliliklerinin sürmesi için bir çare gibi şakaya, vurdumduymazlığa varan bir uçarılığa sığınmıyordu. Zararsız şakaları, çok ciddi bir konuyu birden kesip gene o konuyla ilgili ama sözcükleri seçiş biçiminden, sesinin havasından, vurgulamalarından gelen alayla, demek istenileni çok başka bir yöne çekmesi, saatlerin hoşça geçmesini sağlıyordu belki; ne var ki, Seyfi’nin üzerinde durmak, incelemek, bir açıklık kazandırmak istediği düşünce, o gereksiz şaka havasında boğulup gidiyordu (Baran, 2009, s.113).

Yazar-anlatıcı, Nurten’in bakış açısından yaşadıkları yy.ın bir değerlendirmesini yapar ve geçmişle kıyaslar. Yazar-anlatıcı *bireyciliği* ön plana çıkararak Nurten’in(Ö7) kişiliğini yansıtmıştır:

“Amma da hayalcisin!” dedi Nurten o çok sevdiği yatakta bir yandan öbür yana dönerken. “Şövalyelerin dönemi geçmişse geçmiş, ne var bunda? Her dönemin kendine göre soylu, yüce gönüllü kişileri vardır, merak etme!”

“Bir iktisatçının yapıp ettiklerinin insanda coşku uyandıracığını hiç sanmıyorum.”

“Ben de... Ama bana kalırsa o kutsal coşkular çağı çoktan geçti. Kahramanlarını tüketmiş bir çağda yaşıyoruz biz.”

“Ne kötü... Değil mi?”

“O kadar da kötü değil. Kutsal coşkular artık beni ilgilendirmiyor. Kahramanları yeterince güven verici bulmuyorum çünkü insanları yanıltmakta ustadır onlar. Bu yüzden şövalye kılıklı birini görürsen, hemen kaç. Zaten çağımız gündelik insanların çağı... Senin ve benim çağımız bu. Bu çağın kahramanları bizleriz. Belki köpek sürüsü kadarız ama kendimize bir yer ayırmayı, ufacık bir yer, başarmışsak... Bunu yeterince coşturucu bulmuyor musun?” (Baran, 2009, s.112).

Seyfi(Ö1), yine değişik ruh halleri içine girer. Biran önce “önemli” bir insan olmak istemektedir. Önemli olmanın yanında saygın, zengin, gösterişli ve bilgili... Bir nevi Müfit(Ö9) gibi... Zaman zaman Nurten’in(Ö7) elinin tersiyle ittiği yaşamı ve Nurten’i(Ö7) kıskanır. Seyfi(Ö1) ne kadar “önemli” biri olmayı istiyorsa Nurten’de(Ö7) o kadar önemsiz ve sıradan biri ve sıradan bir yaşamı istemektedir. Aslında Seyfi’nin(Ö7) daha iyi bir hayat standardı yakalamak istemesinin arkasında Nurten(Ö7) vardır. Çünkü Nurten’in(Ö7) gelecekteki beklentilerine ancak bu yolla cevap verebileceğini düşünür:

“Adsız biri olmak için mi okudum, bunca çaba gösterdim?” diye karşı çıktı.

“Ama ben seni böyle seviyorum. Hayatımızı böylece seviyorum. Gölgeye çekilmeyi seviyorum.”

İnsan güneşte, açıkta dolaşmaktan usanırsa ancak, böyle gölgeye çekilmeyi ister, diye düşündü Seyfi. Tiyatro sanatçısı bir koca(bir günlük bile olsa), şirketin merdivenlerinden o azametli iniş... Nurten’in hemen her konu üzerinde –kitabî bilgisi pek olmasa bile- rahatça konuşabilmesi... Ablasını tanımıştı Nurten’in. O, gölgeye çekilmeyi sevenlerden değildi. Ünlü bir avukatın şık, gösterişli karısıydı. İsteseydi Nurten de öyle olabilirdi. Seyfi, elinde olmadan, Nurten’in şöylece iteleyiverdiği olanakları kıskanıyordu. Nurten’se Seyfi’ye sığındığı için mutluydu. Mutluluğunun tadını çıkarıyordu. Gölgeye sığınmak... Yani Seyfi’ye. Bunu düşünmek, bunun böyle olduğunu bilmek, elbette biraz acıydı. Hem daha öyle gençti ki Nurten... Vasfiye Hanım gibi şu üç kişilik oyunu ömrünün sonuna değin sürgit oynamaktan tat alamayacak kadar genç... Değişiklik istemeyecek miydi? Bu onun hakkı değil miydi? (Baran, 2009, s.113)

Yukarıda alıntılanan bölümlerin bazılarında da anlaşılacağı üzere Seyfi(Ö1) A kesitinde yaşadığı *benlik* krizlerinin bir benzerini yaşamaktadır. Hala kendine olan güvenini sağlayamamış, hala taşradan gelmenin ezikliğini hissetmektedir:

...Seyfi bütün bunları seyretmek için dünyaya gelmiş, Nurten’e rastlamış, iktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne yazılmıştı; bütün bunlar için yaşamını sürdürüyordu. Böylece varoluşunu kanıtıyor, varoluş nedenini doğruluyordu. Şimdilik eylemle ilgisi yoktu. Eylemsiz olmak tedirgin etmiyordu onu. [...]

“Sen her zaman hoşnutsundur zaten.”

“Neden? Olmalı mıyım? Üzülmemi gerektiren bir durum mu var?”

“Yoo...”

“Daha akli başında, daha zeki bir kocan olmasını istersin belki!” (Baran, 2009, s.115-117).

Seyfi(Ö1), ruhsal durumlarında iniş çıkışlar yaşarken Nurten(Ö7) de bilinçaltının en derinine ittiği ve asla yanına varmadığı bazı düşüncelere korkarak da olsa yavaş yavaş yaklaşmaktadır:

Aslında Nurten tersine çalışkan değil, tembel olduğunun farkındaydı. Bütün gücünü erkeklerle olan ilişkilerini düzenlemeye harcamamış mıydı? Bilgisi, erkeklerin kendi çabalarıyla elde ettiklerini dinlemekten oluşmamış mıydı? Seyfi'nin çabalarını desteklerken bile onun öğrenme, değişme, yükselme hırslarının doğrultusunu izlemiyor muydu? Şimdi Seyfi'nin aktardığı bilgilerin yarattığı sorunlar karşısında güçsüzdü. Her zamanki gibi bir yardımcı arıyordu. Bu yardımcının ancak bir başka erkek olabileceğini ürküyle düşündü (Baran, 2009, s.116).

3.2.2.1.3.3. C-3 Alt Kesiti (127-131)

Kesitin ana olayı Müfit'in(Ö9) Nurten'le(Ö7) tanışmasıdır. Bir sabah Vasfiye Hanım(Ö2) kalbinden rahatsızlanır. Seyfi(Ö1) hemen Müfit'i(Ö9) arar. Çünkü Müfit(Ö9) tıp fakültesi öğrencisidir. Seyfi(Ö1), Müfit'i(Ö9) dinleyerek Vasfiye Hanım'ı(Ö2) hemen hastaneye götürür. Hastanede Müfit(Ö9) Vasfiye Hanım'la(Ö2) çok yakından ilgilenir. Bir müddet sonra Vasfiye Hanım(Ö2) taburcu edilir ve evine döner. Evine döndükten sonra bir gün kapı çalar ve Nurten(Ö7) kapıyı açar:

Bir cumartesi öğleden sonrasıydı. Seyfi evde yoktu. Nurten çamaşır yıkıyordu. Kapı çalındı. Nurten, ellerini kurularıp açtığında uzun boylu, esmer, dağınık saçları alınına dökülen otuz yaşlarında bir adamla karşılaştı. Adam ya da delikanlı belli belirsiz gülümsedi.

“Ben Müfit'im efendim...” dedi; “Seyfi'nin arkadaşıyım. Teyzeyi yoklamaya geldim.”

“Ben Nurten” dedi Nurten elini uzatarak ve Müfit'in içeri girmesi için geri çekilerek (Baran, 2009, s.127).

Müfit'in(Ö9) kapıdan girişi ve giderken Nurten'e(Ö7) sergilediği ukala hareketleri Müfit'in kadınlara olan büyük önyargısının ilk göstergeleri olarak sayabiliriz:

Bakın bu çok iyi. Şimdi aklıma getirdiniz. Yiyeceklerinizi gelin hanım denetleyecek bundan sonra. Bir dahaki gelişimde sizi üç-beş kilo olsun zayıflamış bulursam, ona kızacağım. Tamam mı?

Nurten'in yüzüne bile bakmıyordu. O yalnızca, “gelin hanım”dı anlaşılan. Yiyecek konusundaki öğütlerini verirken Nurten'e baktı yalnızca. Ne var ki şimdi konuşurken sesi soğuktu. Belki kendisi bekâr olduğundan Seyfi'nin evli oluşunu yadırgıyor, Nurten'e arkadaşının karısı olarak bakıp ilgi göstermeye yanaşmıyordu. Zaten Seyfi'nin nerde olduğunu da sormamıştı. [...]

Müfit, kapıda Nurten'den ayrılırken, ‘Beni bir daha Gençlik Parkı'na çağırmayın!’ dedi ve Nurten'in ağzını açmasını beklemeden uzaklaştı (Baran, 2009, s.128-129).

3.2.2.1.4. D Ana Kesiti (Müfit) (135-180)

Bu kesitte, Müfit'i(Ö9) tanırız.

3.2.2.1.4.1.D-1 Alt Kesiti (135-144)

Kesit, Seyfi(Ö1) ve Nurten'in(Ö7) Müfit'i(Ö9) ilk kez, evlerinde misafir etmesini kapsar.

Kesit, gelin kaynana çatışmasıyla başlar:

Evin tüm gereksinmelerini karşılayan Nurten olduğu halde, aile içindeki önemsizliğini ona belletmeyi ne güzel başarmıştı Vasfiye Hanım... Evin başkışisinin Seyfi olduğunu her fırsatta, gerekli gereksiz hatırlatılmıştı. Vasfiye Hanım'ın kurduğu sıradüzene göre Seyfi'den sonra kendisi geliyordu; sonra hiç kimse gelmiyordu, sonra gene hiç kimse ve ardından belki Nurten geliyordu (Baran, 2009, s.135).

Nurten(Ö7) ve Seyfi'nin(Ö1) evliliklerinin üzerinden dört yıl geçer. Nurten'de(Ö7) artık geçmişe özlem başlar. En basiti, Nurten(Ö7) evlendikten sonra dışlanma korkusuyla çok sevdiği batı müziğini bile dinlemez; Vasfiye Hanım'ın(Ö2) radyodan dinlediği türkülerle yetinmek zorunda kalır:

Öte yandan tıpkı Beethoven'in dörtlülerini, Çaykovski'nin senfonilerini özlediği gibi, eski yaşamına değin pek çok şeyin yoksunluğunu duyduğu da gerçektir. Müzik gibi önemli olmayan şeyler... Talaş kebabını, Rus salatasının, su da az haşlanarak üzerine şöyle bir yağ ve limon gezdirilen sebzelerin tadı sözgelimi... Ya da ne sanatla ne yiyeceklerle ilgisi olan, günün bir anında Nurten'in özlemini duyduğu ama adını koyamadığı başka tatlar... (Baran, 2009, s.135-136)

Nurten(Ö7) böyle bir ruh hali içindeyken Müfit'le(Ö9) tanışır. Müfit(Ö9) yemeğe geldiği gece Nurten'i(Ö7) fark eder. Konuşmalarından ve bugüne kadar oluşturduğu kitaplıktan...

Sohbetleri esnasında ortaya çıkan ortak paydalar Nurten'i(Ö7) ve Müfit'i(Ö9) hem şaşırtır hem de birbirlerinin ilgi alanına girerler. Kitaplar hakkındaki konuşmalarından Müfit'i(Ö) de tanıma fırsatı buluruz:

“Özür dilerim...” dedi Müfit. Sanırım, biraz ileri gittim”

“Yargılarında senin kadar insafsız olacağını sanmam ama benim bildiğim, Nurten de bürokratları ve aydınları sevmez. Öyle değil mi?” dedi Seyfi. [...]

“Bakıyorum, Camus'ye özel bir yer ayırmışsınız...” dedi Müfit, Nurten'e, hala kitapları inceleyerek.

“Evet.”

“Fransızlar, Bardot'yu döviz kaynağı olarak kullanıyorlardı ya, tıpkı onun gibi, Sartre'a da turistik bir değer veriyor olmalı. Ben Camus'yü severim. Yazık ki, çok erken öldü. O çağımızı herkesten iyi değerlendirirdi. Sartre, büyük bir zekâ olabilir ama peygamber olabilmek için kutsal esin gerekli.”

“Peygamberlerin gerekliliğine inanıyor musunuz? Diye sordu Nurten ilk kez kendiliğinden konuşarak.”

“Elbette. Bütün peygamberler çağlarını iyi tanırlar, iyi değerlendirirler. Sartre’ın peygamberliğe özenmesi de bunun bir kanıtı zaten. Ama beceremedi, o başka konu... Ben zaman zaman her olay karşısında, Camus olsaydı ne düşünürdü, demekten kendimi alamam. Söz gelimi Fransa’da, Almanya’da başlayıp bize de sıçrayan öğrenci olayları...” [...]

“Her birimizin yeniden kendini göstermek, tarih içinde ve tarihe karşı, şimdiden elinde bulunanı, tarlaların yalınkat harmanını, bu **yeryüzünün kısacık aşkını fethetmek için yayını germek zorunda olduğu**, ve en sonunda bir insanın doğduğu bu saatte, çağı ve onun delikanlı kızgınlıklarını bırakmak gerek. Yay bükülüyor, ağaç haykırıyor. En yüksek gerilimin en son noktasında dosdoğru bir ok fırlayacak, okların en bükülmezi, hem de en özgürü.”

Müfit kitabı kapayıp yerine koydu.

“Bu bir şiirdir...” dedi alçak sesle. Az önceki cümleleri bir bildiri gibi okuyan kendisi değildi sanki. Daha sonra ses tonunu iyice doğallaştırarak Nurten’e döndü. “Camus’ü neden çok sevdiğimizi hiç düşündünüz mü?” Diye sordu. Sanki yalnızca ikisi vardı odada. **Sevdiğimiz** derken, **ikimiz** demek istemişti.

“Bilmiyorum...” dedi Nurten sesinin titremesinden korkarak.

“Çünkü o bir Akdenizlidir. Bizdendir kısacası... Uygarlığın parlak güneşi bedenini ısıtmış, gözlerini kamaştırmış, beynini kavurmuştur. Uygarlığın, doğu ile batı arasında bir sarkacın düzenli gidip gelmeleri gibi el değiştirdiğini söyleyenlere bakmayın siz. Uygarlık, bir yerde yok olup bir başka yerde yeniden doğmadığı gibi hiçbir zaman ne batıda ne de doğuda ortaya çıkmıştır. Uygarlık, Akdeniz’in gülbüz çocuğu olagelmıştır hep. Bizim uygarlığımız... Biz, derken Türklerden değil, Anadolu lularından söz ediyorum. Denizi neden sevdiğimi anladınız mı şimdi? Özellikle Akdeniz’i?” [...]

Hayır, böyle bir dostluk saldırısına, bahar saldırısına alışkın değildi Nurten; hiç beklemiyordu. Sevincinin doruğa yükseldiği anda, sevincini yok etmek ya da sevincine bir ortak bulmak istedi. Yalnız olmaya, bu sevinci, coşkuyu tek başına duymaya hakkı yoktu. Seyfi’ye baktı. Seyfi gülümsüyordu. Olanlardan pek bir şey anlamamıştı ama karısıyla arkadaşının sonunda anlaşmış olmalarından mutluluk duymuştu.

Gece Nurten, Vasfiye Hanım’ın karşı koymalarına aldırmandan bulaşıkları yıkadı, mutfakta bir süre oyalandı; Seyfi’nin uyumasını bekledi. Sonra yattı. Yatağında ilk kez kendisine bir köşe ayırmış, oraya büzülmüştü. Müfit’in okuduğu satırlar içinde, neden yalnızca bir tanesinin kendisini özellikle coşturduğunu, hep o sözcükleri anımsayıp durduğunu çözemedi ama yüreği taze bir sevinçle çarpıyordu. **Yeryüzünün kısacık aşkını fethetmek için yayını germek zorundaydı**. Coşkusu, sevincini örtmeye çalışan gölgeye önem vermiyordu.

Tam uykuya dalacakken kaçınmadı artık; “**Yayı germek gerek...** İyi ama kaçınıcı kez?” diye sordu kendi kendine (Baran, 2009, s.144-145).

3.2.2.1.4.2. D-2 Alt Kesiti (144-145)

Kesit, Müfit'le(Ö9) olan ilk akşam yemeğinden sonra dışarıda ilk kez karşılaşmalarını kapsar:

Müfit, Gima'dan içeri girip merdivenlere doğru yürürken Nurten'i gördü. Üzerinde kilim desenleri, eski Türk motifleri olan kartpostallara bakıyordu. Bazılarını çıkarıp alıyor, az sonra bir başkasıyla değiştiriyordu. Havada, aşağıdaki yiyecek maddeleri satılan bölümden yükselen ağdalı bir koku vardı; karamela kokusu gibi bir şey... İnsana sığacağı unutturup kış aylarını anımsatıyordu. Bir yerlerden, önceki kış oynamış ve çok tutulmuş bir filmin müziği geliyordu. Oldukça bayağı sayılabilecekken, şimdi, insanın bedenini kavrayıveren ve düşünen bir beyni olduğunu unutturan sınımsızca ezgiler... Müfit, birden kendini mutlu, çok mutlu hissetti. Orda, sıcak karamela kokusunu içine çekerek, Nurten'in kendisine bakmasını (bakmasa da olurdu), Nurten'in bir söz söylemesini (söyleme de olurdu) bekleyerek saatlerce, hatta günlerce durabilirdi. Unuttuğunu sandığı bir duyguya kavuşmuştu. Gençliği idi bu. Yıllardır gençliğinin farkına varmadan yaşayıp durmuştu. Yoksa içinin, nasıl olsa günün birinde sönecek olan doğal ateşini yok sayarak, vaktinden önce olgunlaşmaya mı kalkmıştı? Şimdi de, yepyeni sözcükler kullanarak haykırmak, bir delikanlı gibi sabırsız, çılgın ve saldırgan olmamak için güçlükle tutuyordu kendini (Baran, 2009, s.145).

3.2.2.1.4.3. D-3 Alt Kesiti (146-150)

Bu kesitte, ağırlıklı olarak Müfit'i(Ö9) görürüz. Müfit'in(Ö9) tıp fakültesinde Dr. Sabahattin Onur hocasıyla tanışmasına kadarki hayatına tanık oluruz. Kesitin başında Müfit(Ö9), Nurten'e(Ö7) âşık olduğunu kendine itiraf eder:

Bir an için her şeyi yeni baştan ele almalı... Tüm duygularımı, karmakarışık günlerin getirdiği uçucu düşünceler derleyip toparlamalı, paketlemeli, hazır etmeliyim. Onun için. Ona bütün bunları sunmalıyım. Bana çok uzun gelen bir ömrü kendim için yaşadığımı sanıyordum. Şimdi bana öyle geliyor ki, bu kadar sıkıntıya bir başkası için katlanmışım. Sıkıntılarımın bu yüzden görkemli görüntüler doğmuş. Neyim varsa hepsini, bütün biriktirdiklerimi, otuz yılımı onun önüne sermeliyim. İster mi acaba? Elbette ister. İsteyeceğini biliyorum. Başka türlü olabilir mi? Kendimi biliyorum. Beni ben yapan tohumları biliyorum. Geçmişimi adlandırmayı biliyorum. Onun için korkusuzum. Onun için cesaretle 'seviyorum!' diyebilirim (şimdiye kadar bu sözü hiçbir kadına söylemedim.) Onun için varlığımın, sevdiğim kadın tarafından kabul edileceğini biliyorum (Baran, 2010, s.147).

Müfit(Ö9) tıp fakültesine hazırlandığı dönemde *Montserrat* adlı tiyatro oyununa ve Fitzgerald adlı ABD'li yazara tapar derecesindedir. *Montserrat*, Emmanuel Robles'in yazdığı ve *Özgürlüğün Bedeli* anlamına gelen ve sahnelenmiş bir tiyatro oyunudur. Müfit(Ö9) daha on üç yaşındayken Shakespeare'i okumaya başlar.

Müfit'in(Ö9) çocukluk yıllarına tanık olurken insanların *maddeye* (eşyaya) olan bağımlılıkları eleştirilir:

İstanbul'dan göçmenin acısını duymayan tek kişi bendim evde. Çünkü bana bir oda vermişlerdi. İlk kez kendimin olan bir odaya sahiptim. Çünkü ağabeyim İstanbul'da kalmıştı. Ankara'daki evde konuk odası adı verilen maskaralık yoktu. Hep birlikte oturduğumuz, yemek yediğimiz, konuklarımızı kabul ettiğimiz bir salonumuz vardı. Bu yüzden annemin krallığı dağılmış, saltanatı elinden alınmıştı. Herkesin rahatça girip çıktığı güneşli salonda artık sığınağı kalmamıştı. Kendini çıplak hissediyor, üşüyor, bu yüzden omuzlarından çeşitli renklerdeki şalları eksik etmiyordu. [...] Çeşitli boydaki ve yükseklikteki sehpa, salonda ayakaltında gereksiz durduğundan, odalara dağıtılmıştı. İşte benim odamda da iki tanesi duruyor. İkisini birleştirip üzerlerine radyomu, pikabımı koydum. Onların bir başka işte kullanıldıklarını görmek, annemi hala yaralıydı. Ayrıca annem birkaç biblo, birkaç vazo da vermek istedi, almadım. İşe yaramayan eşyayı sevmem. Eşya kullanılmak içindir. İncelikler beni çekmez. Çünkü çocukluğumda yasakladılar bana.

İstanbul'daki evimizin konuk odası loş ve serin olurdu hep. Konuk gelmediği günlerde güneşlikler kapalı dururdu. Koyu mavi renkteki kadife koltuklar, kanepeler, vitrin, sehpa, üç katlı, uzun köşe sehpaları, porselen biblolar, gri postlu avcı çocuk, yanında köpeği, dans eden figürler, sedef kakma kutular, oymalı siyah gümüşler... Hepsi merakımı çekerdi; halının motifleri bile. Ama konuk odasına tek başıma girip kendimce araştırma yapmam, düşler kurmam yasaklanmıştı. [...] Arkadaşlarımdan biri konuk odalarına müze adını takmıştı. Bu benzetme hoşuma gitmişti ama onu ne ablama ne ağabeyime tekrarlayabildim. Evle, evin düzeniyle alay edilemezdi. Evimizle, yaşadığımız hayatla ilintili hiçbir şey küçümsenemezdi. Gürültülü, şakrak kahkahalara yol açan şakalara bile yer yoktu evimizde. Bir yanlışlık hemen, bir daha tekrarlanmamak üzere düzeltilir; konuşmalar, davranışlar ve kişilikler, annemin kafasındaki yetkin örneğe uydurulurdu (Baran, 2009, s.148-149).

Ayrıca C kesitinde Müfit'in(Ö9) Nurten'e(Ö7) ukala davranmasının nedeni bu kesitte karşımıza çıkar:

Annemin bir pastayı biçimlendiren, bir örtünün kıvrımlarına doğal güzellikler sunan parmakları öylesine hünerliydi ki! Ablamın sesi evimizin ılık loşluğunda tatlı bir biçimde yankılanırdı. Ağabeyim çok yakışıklı, ağırbaşlı bir delikanlıydı; herkese örnek diye gösterilirdi.(Ben o örneğe uymamak için elimden geleni yaptım; doğama aykırı kabalıkları, aşırılıkları bu yüzden edindim belki de) (Baran, 2009, s.149).

3.2.2.1.4.4. D-4 Alt Kesiti (151-156)

Kesit, Müfit'in(Ö9) hayatının dönüm noktalarından biri olan Dr. Sabahattin Onur hocasıyla tıp dışındaki konular hakkında konuşup Müfit'in büyük bir değişim yaşamasını kapsar.

Müfit'i(Ö9) hocasının gözünden tanırız ve hocasının eleştirilerini okuruz:

Garip bir çocuksun sen. Bir şeyi seçiyorsun durup dururken... Neden seçtiğini, nasıl seçtiğini Tanrı bilir. Amerikan edebiyatını tanımadan Fitzgerald diye tutturuyorsun. Üçüncü sınıf bir yazarda ne buluyorsun, bilmem. İbsen'i, Hamsun'u bırakıp bir doktorun anılarına dalıyorsun, San Michele'in Kitabı, kutsal bir kitap gibi elinden düşmüyor. Capri gibi bir ada buldun mu bari? Ayvalık çevresinde adalar vardır, adalarda da manastır yıkıntıları... Belki oralarda yaşamak hoşuna gider... Ne diyordum? Evet... Baudelaire'den, Mallerme'den, Verlaine'den tek dize okumuyorsun, Rimbaud'yu ezbere biliyorsun. Adamdaki ahlak düşkünlüğü, ruhsal bozukluk mu çekiyor seni yoksa? Şimdi de genel bir felsefe bilgin olmadan varoluşçuluğa merak sardın!' 'Bir sakıncası mı var' diye sordum. 'Yoo... Ama seçmek, seçebilmek önemlidir. Seçmek gözüne ilişen her parlak şeyi cebine atmak değildir (Baran, 2009, s.152).

Müfit(Ö9) artık her akşam hocasının evine gider ve saatlerce beraber sohbet ederlerdi, hemen hemen her konuda. Axel Munthe, Jacqueline François, Edith Piaf, Yves Montand gibi yazar ve müzisyenleri öğrenir, hocasından. Müfit(Ö9) de artık hocası gibi zamanın kısalığından şikâyet etmeye başlar. Daha az uyuyup, daha çok okur ve çalışır. Bir zaman sonra ise uyuyamaz hale gelir. Hocası ise onu hastaneye yatırır:

Tıp Fakültesi'ndeki son yılımdı. Sabahattin Bey'e öykünerek ben de uykularımı azaltmıştım, zamanla yarışıyordum. Derslerim, Sabahattin Bey'le geçen uzun geceler, varoluşçuluğu öğrenmek için harcadığım çaba, sonunda yapacağını yaptı. Sınavlar bitmişti; önümde yalnızca bir boşluk görüyordum, kocaman bir boşluk... Artık elime kitap almıyordum, okumak için zamana ihtiyacım yoktu; gene de uyuyamıyordum. Odamda otururken on kişiyle birlikteymişim, on kişiyle on ayrı konuyu tartışıyormuşum gibi yoruluyor, bitkin düşüyordum. Uyku da uyuyamadığımdan, yorgunluğum her gün biraz daha artıyordu. Yorgunluğuma karşın, nesnelere çok parlak, çok keskin ve belirgin olarak görüyordum. Her yanım, neredeyse kendilerine özgü bir dirim kazanmış olan eşyalarla çevrilmişti; eşyalarla boğuşuyordum. Birazcık sise nasıl da muhtaçtım! Sonunda Sabahattin Bey beni elimden tuttu; fakültenin asabiye servisine götürdü. Orada bir hafta uyuttular beni. On beş günde yatağımda oturup bön bön çevreme bakıp durdum. Üç hafta sonra tüy gibi hafiflemiştim, beklediğim sise kavuşmuşum (Baran, 2009, s.156).

3.2.2.1.4.5. D-5 Alt Kesiti (157-165)

Kesit, Müfit'in(Ö9) Avrupa serüvenini kapsar. Büyük bir umutla gittiği Avrupa'da, hayal kırıklıkları yaşar; ancak bunun yanında Müfit(Ö9) kendi sınırlarını, nereye kadar gidebileceğinin farkına varır. Ayrıca yazar-anlatıcı Müfit'in(Ö9) ağzından büyük bir Avrupa eleştirisi ortaya koyar:

Roma, Paris, Münih, Londra; vitrinleri seyreden, taşıtlara yetişmek için koşuşturan, birbirlerini itekleyen insan kalabalıkları ve kafeteryalardı benim için. Sisler içinde köşeleri yuvarlaklaşan damlar, kubbeler, kentlerin varoşlarında bekçi kuleleri gibi yükselen fabrika bacaları... Uygarlığın

dölyatağında kilitlenen kapılar... Her kapının en az iki kilidi vardı; her kilit iki-üç kez kapanıyordu. Avrupalı güvenliği için kendini kilitliyordu boyuna. Kesesini doldurmak, kutsal uygarlığını yabancı gözlere sunmak için sınırlarını açıyor, kapılarını kilitliyordu. Bu yüzden kentleri bir kabuk gibi saran yapıları, asfaltları dolduran taşıtlarını, kaldırımlardan taşan insan gövdelerini gördüm yalnızca. Birtakım adları boyuna tekrarladım durdum; kitaplarda okuduğum zamanlardaki kadar canlıydılar ancak: Invalides, Concorde Alanı, Champs-Elysees, Saint-Honore Sokağı, Bond Street, Regent Park, Piccadilly Circus, Chelsea...[...] Birtakım işlere girip çıkıyordum. Paket yapıyor, pul yapıştırıyor, bulaşık yıkıyor, yapı yerlerinde kum, taş taşıyor, para kazanıyordum. İş arkadaşlarımdan hepten tiksiniyordum. Almanya’da bira, Fransa’da şarap içen, kirli, ağzı kalabalık, gününü gün etmeye bakan kişilerdi hepsi de. Her eli nasırlı adamın bilinçli bir sendikacı olduğunu sanırdım oysa. [...] Çünkü Avrupa hiçbir yeniliğe gebe değildi artık. Bir uygarlık tarihiydi; kanla, sömürüyle, hoşgörüsüzlükle yaratılan ve sürdürülen bir uygarlığın tarihi...

[...] Sonunda Akdeniz kıyılarına vardım. Yola çıkma isteğimi doğuran, denizlere açılmak değil miydi aslında? Marsilya’da, rıhtım boylarında gezinip okyanuslara açılacak gemilere baktım, durdum. Akdeniz havasının coşkunuğu içinde arkadaş olduğum bir Ermeni, gerekli belgeleri sağladı.

Gemiye bindim. Cebelitarık’tan geçip Atlas Okyanusu’na açıldık. Liverpool’da gemiden indim.(Geminin bu limana uğramadan da gidebileceğini düşündükçe ecel terleri dökerim hala.) Utanç içindeydim. Liverpool’dan kalkan ilk trene atladım. Nereye gittiğimin önemi yoktu. Biran önce limandan, gemiden uzaklaşmak istiyordum. Sanki peşimden gelip beni yakalayacaklar, hangi şeytanın limanına gittiğini bilmediğim o geminin ambarına, aç susuz takacaklardı.

Demek ki, bu koca dünyada uzaklar, deniz aşırı yerler, gerçek serüvenler yasaktı bana. Deniz’in çağrısını duyduğunu, ona uyarak denizlere açıldığını sanan o gazeteci gibiydim. Oturup bu tutkusunu açıklayan, serüvenlerini! Anlatan bir de kitap yazmaktan çekinmemişti (Baran, 2009, s.159-161).

Kesit, sonunda ise Müfit(Ö9) askere gider hem de yaşamak istediği bir yere.

Akdeniz’in küçük G... kasabasına.

3.2.2.1.4.6. D-6 Alt Kesiti (165-170)

Kesit, Seyfi(Ö1), Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) üçlüsünün, Seyfi’nin(Ö1) askere gideceği zamana kadar yaptıkları aylaklığı, tembelliği konu alır. Seyfi(Ö1), Nurten’in(Ö7) Müfit’in(Ö9) yanında daha mutlu olduğunu sezer ve Nurten’in(Ö7) maskaralıklarından rahatsız olur:

Eve döndüklerinde Seyfi, “Seni tanıyamaz oldum...”dedi.

“Nasıl yani?”

“Çok değiştin.”

“Nerden çıkardın bunu? Neden değişmiş olayım ki?”

Bir yandan da soyunuyordu. Seyfi ise odanın ortasında bir yargıç gibi dimdik durmuş, ona bakıyordu.

“Ses tonun bile uydurma. Bu hal hiç yakışmıyor sana.”

“Seyfi, sana neler oluyor?”

“Asıl sana ne oluyor?”

“Size uyuyorum. Artık ciddi işlerle uğraşmayı dinlenmek, eğlenmek istediğinizi söylememiş miydiniz?”[...]

“Yalnızca bu geceden söz etmiyorum!” dedi Seyfi, hala öfkeliydi: “Eğlenmek iyi bir şey elbette. Hepimiz eğlenmek istiyoruz. Ama senin maskaralık yapmana dayanamıyorum. Eğlenmekle maskaralık yapmayı birbirine karıştırıyorsun. Müfit ne düşünüyordur kim bilir senin hakkında?” [...]

Durdu. Fazla ileri gidip Nurten’i daha çok kızdırmaktan korkuyordu. Gene de dayanamadı; “Müfit’le derdin nedir, anlamıyorum...” dedi.

Söylediği sözün ağırlığından kurtulmak için de hemen soyunmaya başladı.

Nurten, oturduğu yerde döndü. Tüm dikkatini gömleğinin düğmelerini çözmeye vermiş gibi görünen Seyfi’ye baktı.

“Ben de bilmiyorum...” dedi. “Sahiden bir derdim var mı onunla acaba?”

“Yoksa onu seviyor musun?”

Alacağı cevaptan öyle korkuyordu ki, onu yarı çıplak karşılamak istemedi, aceleyle pijamasını aramaya koyuldu.

“Yoo, öyle değil! Tabii ki seviyorum Müfit’i. Hem nasıl sevmem? Belki kıskanıyorum.”

“Ne çocukluk! Böyle bir şey sana yakışmaz. Doğru olduğunu sanmıyorum.”

“Senin anladığın türde bir kıskançlık değil bu. Yani onu senden kıskanmıyorum. Belki bilgisini, kültürünü, kendine olan güvenini, benim yapmak isteyip de yaşamadığım onca şeyi, onun yapmış olmasını...”

Seyfi rahatlamıştı (Baran, 2009, s.166-167).

Kesit, sonunda Müfit(Ö9) Ankara’dan ayrılır:

Temmuz sonunda Müfit, sevgili Akdeniz’ine kavuşmak için Ankara’dan, dostlarından, daha doğrusu Nurten’den ayrıldı. Ne zaman döneceği hakkında kesin bir şey söylememişti (Baran, 2009, s.170).

3.2.2.1.4.7. D-7 Alt Kesiti (171-180)

Kesit, Seyfi’nin(Ö1) askere gidişini kapsar. Askerliği için Tuzla’ya gider, Seyfi(Ö1). Nurten(Ö7) bulduğu fırsatlarda İstanbul’a giderek Seyfi’yi(Ö1) ziyaret eder. Seyfi(Ö1) askerlik sırasında yine hayatın tüm gerçekliğine tanık olur, K... şirketinde olduğu gibi. Ancak bu kez, bu gerçeklikler Seyfi’nin(Ö1) büyük bir dönüşüm yaşamasını sağlar. K... şirketindeki zamanlarda olduğu gibi, saf bir oğlan değildir, Seyfi(Ö1). Bu dönüşümü de kendi başına, Nurten(Ö7) olmadan yaşamaktadır. Ve garip bir biçimde birbirlerine yabancılaşırlar. Nurten(Ö7) aslında Seyfi’nin(Ö1) karısı olmaktan ziyade, ablası ya da annesi gibi olduğunu fark eder. Kesit, yine gelin kaynana çekişmesiyle başlar: “*Ekim ayında Seyfi, askerliğini yapmak üzere Tuzla’ya gitti. Nurten birden sessizleşmiş, durgunlaşmış, hatta hırçınlaşmıştı. Vasfiye Hanım, Nurten’deki değişikliğin nedeni anlıyor, gelinine hak veriyordu vermesine, ama genç bir*

kadının kocasına düşkünliğini böyle uluorta sergilemesi akıl alır gibi değildi” (Baran, 2009, s.171).

Ancak Vasfiye Hanım’ın(Ö2) anlamadığı bir nokta vardır; o da Nurten’in(Ö7) hırçınlığının altında yatan sebep Seyfi’den(Ö1) ayrı kalışı değildir. Müfit’ten(Ö9) ayrı kalışı ve ondan haber alamayıdır.

Aralık başında buluştuklarında Nurten, “Neyin var senin?” diye sordu; “İyi değil misin yoksa?”

Birlikte akşam yemeğini yedikten sonra otele dönmüşlerdi. Yemek süresince birbirlerini oyalamak, neşeli görünmek için ellerinden geleni yapmışlardı ama oyun oynar gibiydiler. Dahası garip bir biçimde yabancıydılar birbirlerine. Nurten, Seyfi’ye açılma isteğini güçlkle yenmişti (Baran, 2009, s.172).

“Bana bir gün sormuştun da üzerinde durmak istememiştin hani... Bilmem hatırlayacak mısın? Yalnız başıma, kendime dayanarak acılara karşı koyup koyamayacağımı düşünüyordum. Bu yüzden soruna aldırmaştım.”

“Şimdi?”

“Şimdi hayat karşısındaki korkumu ancak tek başıma yenebileceğimi düşünüyorum. Yani bu, tek başıma benim sorunum oluyor. Bu konuda tek başınayım. Sen benim yaşadıklarımı yaşamadın. Dünyaya, hayata benim duyduğum güvensizliği duymanı isteyemem senden.”

Nurten, konuşmalarına biraz şaka havası vermek, hiç değilse tek başına olsun aldırmaşlığın koruyu örtüsüne sığınabilmek için, “Tecrübe tektir ve kişiseldir; LASKİ!” diye bağırdı.

“Farkında mısın” diye sordu Seyfi, Nurten’in yaratmak istediği değişik havaya aldırmaşarak. “İlk kez senden ayrı olarak bir şeyler yapmaya kalkışıyorum.”

“Büyümeye başlıyorsun.”

“Evet.”

Sesinde çaresizlik vardı.

“Büyümek, herkese biraz acı, biraz korku verir.”

“Sende de mi öyle olmuştu?”

“Elbette.”

“Yazık ki, ben büyümemi tamamlayamadım daha,” diye düşündü Nurten. “Kim bilir daha kaç kez bu yüzden acı çekmem gerekecek!” [...]

Nedense eskisi gibi olmadı. Seyfi, farkına varmadan, istemeden olgun bir erkek gibi davranmaya çalışıyordu... Doğallığını yitirdiğinden tutuktu. Tutukluğunu, fazla istekli görünerek yok etmeye çalıştıysa da beceremedi. Yabancı bir kadınla ilk kez kalan bir erkek gibiydi. Ama kendisi bütün bunların farkında değildi. Çünkü Nurten’in davranışlarında bir değişiklik yoktu. Duyduğu acıya, düş kırıklığına karşın, Seyfi’ye bir şey belli etmemeyi başarmıştı.

Ertesi gece Nurten, trende düşünüyordu: Seyfi gene bir değişikliğe doğru yol alıyor, hem de doludizgin... Askerliği de benimsedi işte. Gelişiyor, büyüyor, hayatın ona sunduğu her şeyi ilgiyle, merak duyarak, şaşarak kabulleniyor. Şiddetten, ilkelikten ürüyor. Şimdilik... İlerde onu da yerine koymayı bilecektir. Ya da karşı koymanın yollarını öğrenecektir... Ben nerdeyim, bilemiyorum. Görevini bitirmiş bir insan gibiyim. Sanki Seyfi bir daha bana dönmeyecek. Bir okulu bitirmek kıvanç, gurur veriri insana, biraz da hüzün... Ama insan bir daha eski okulunu aramaz; Seyfi’nin bitirdiği bir okulum ben. Geri dönmeyecek. Giden öğrenciler, eski okullarını aramazlar. Ama geride kalan öğretmenler, eski öğrencilerini ararlar, beklerler...

“Tanrım, ne kadar da yalnızım!” (Baran, 2009, s.178-179-180)

3.2.2.1.5. E Ana Kesiti (Gidenler) (183-210)

Anlatının son ana kesiti olan E kesiti, her şeyin çözüldüğü kesittir. Müfit(Ö9), hayalini kurduğunu Akdeniz’ine kavuşur. Fethiye’ye doktor olarak atanır. Nurten(Ö7) evi ve Seyfi’yi(Ö1) terk eder. Seyfi(Ö1) ise evine Ankara’ya döner.

3.2.2.1.5.1. E-1 Alt Kesiti (183-187)

Kesit, aradan geçen beş aydan sonra Müfit(Ö9) ve Nurten’in(Ö7) tesadüfen karşılaşmasını konu alır. Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) birbirlerine, birbirlerini sevdiklerini söylerler:

O cumartesi evde sıkılmış, dolaşmak için Kızılay’a inmişti. “Belki sinemaya giderim...” demişti Vasfiye Hanım’a; kaynanasının evli bir kadının cumartesi günü tek başına sinemaya gitmesini hoş karşılamayacağını bildiği halde.

Havada kar kokusu vardı.

Nurten, uzun süre seyrettiği bir çiçekçi vitrinin önünden ayrılırken Müfit ile karşılaştı. Öylece durdular; karşı karşıya oluşlarının rastgeleliğini kurtarıcı sözlerle geçiştirmeye kalkışmadan, rastlantının tadını sindirerek, belki de yazgısal olarak nitelendirebilecekleri karşılaşmalarına duydukları saygıyla sustular önce. Birbirlerini, bakışlarıyla okşamaktan çekinmediler. Dudaklarının kıvrımını az çok değiştiren gülümsemeleri bile yeterince ele veriyordu duygularını.

“Tam beş ay geçti aradan...” dedi Müfit açıklayıcı olmaya kalkışmadan.

“Evet... Beş ay...”

Birbirlerini o kadar çok düşünmüşler, o kadar çok istemişlerdi ki; sanki acılar, sevinçler, düş kırıklıkları ve umutlarla yüklü ortak bir yaşantı vardı geçmişlerinde; üstelik zaten kesin bir karara varmadan ayrılmak zorunda kalmışlardı. Şimdi de hiç beklemedikleri bu karşılaşma şaşkına döndürmüştü ikisini de. Bildikleri tek şey vardı: Acılarına karşın, geçmişteki o yaşantı diliminin her anını tatmaya, yeniden yaşamaya hazırdılar. Ne var ki, duydukları istek öylesine güçlü, öylesine yoğun ki, yüreklerindeki bu ağır yükü kıpırdanmaları, herhangi bir söz söylemeleri bile olanaksızdı. [...]

“Sessizce çekip gittiğini sandım...” diye düzeltti Nurten. “Belki de gizlice, öyle olması için dua ediyordum.”

“Neden?”

“Öylesi işime gelecekti. Kolaylık olacaktı.”

“Kolaylık mı? Ne biçim söz bu? Sana hiç yakışmıyor. Sen zorluklardan korkmazsın. Öyle olman gerekir.”

“Senden korkuyordum.”

“Benden mi? Neden?”

Nurten cevap vermedi. Başını önüne eğdi. Aslında Müfit’in omzuna yaslanmak isterdi ama buna bile cesareti yoktu.

“Seni öptüğüm zaman da korktun. Böyle bir şeyden mi korkuyordun?”

“Evet.”

“Yani seni sevmemden korkuyordun... Aşktan?”
 “Evet.”
 “Öyleyse şimdiye kadar kimse seni sevmedi, ha?”
 “Galiba.”
 “Sen de kimseyi sevmedin.”
 “Bilmiyorum. Daha doğrusu belki aşk nedir, bilmiyorum.”
 “Neden onu tatmak istemedin? Böyle bir duygudan kaçılır mı hiç?”
 “Söyledim ya, işlerin karışmasını istemiyordum, acı çekmek istemiyordum.”
 “Şimdi işler karışacak ama...”
 “Artık aldırıyorum.”
 “Neden?”
 “Çünkü seni seviyorum. Senin sevgini istiyorum. Seni istiyorum” (Baran, 2009, s.184- 186) .

3.2.2.1.5.2. E-2 Alt Kesiti (187-193)

Kesitte, Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) aşklarının doruk noktasını yaşarlar. Dikkat çeken diğer bir durum ise; Müfit(Ö9), Nurten'den(Ö7) Seyfi'yi(Ö1) artık kendi haline bırakmasını istemektedir. Nurten'in(Ö7) oynadığı annelik rolünden sıyrılmasını istemektedir:

“Seyfi'yi kendi kendine bırakmanın zamanı geldi artık...” dedi. O güne değin Seyfi'den hiç söz etmemişlerdi.
 “Nasıl yani?” Sesinde şaşkınlık, acı, biraz da korku vardı. Seyfi'den konuşmak istemiyordu; Seyfi'yi düşünmeyi yasaklamıştı kendine.
 “Ona bir üniversite öğrenimi sağladın...” diye konuşmasını sürdürdü Müfit, bilimsel bir konuyu açıklar gibi tarafsız bir rahatlık içinde; ‘Üstelik onu kendi başına eğittin, taşralılığını unutturdun. Yabancı dil öğrenmesi gerektiğini bile sen söyledin. Artık kendine güvenen, yürekli, görgülü biri olarak hayata atılacak. Yaşlılarının çoğundan daha donanımlı olarak. Ama zorluklar sonra başlayacak. Bundan sonra hangi işe girerse girisin, kendi kendine karar vermek, yalnızca kendi uygun bulduklarını yapmak zorundadır. Yoksa başarılı olamaz. Oysa evli olduğunuz sürece onu sen yücelteceksin. Bu, senin egemenlik isteğinden kaynaklanmasa bile, hep öyle alışageldiği için o, sana sormak, senin isteğin doğrultusunda karar vermek alışkanlığını sürdürmeye devam edecektir. Hiç değilse, Acaba Nurten ne der, Nurten olsaydı ne yapardı? sorularını cevaplamadan herhangi bir girişimde bulunmayacaktır. Gençlik coşkusu, Seyfi'yi bir süre ileri götürecektir, sonunda tökezlemeye başlayacak, karar verme yeteneğinden yoksun bir adam olacak. O zaman da sen onu istemeyeceksin... (Baran, 2009, s.189).

Nurten(Ö7) artık bütün zamanını Müfit'le(Ö9) geçirmek ister ve geçirir. Ancak yavaş yavaş Nurten'de(Ö7) bazı “kadınca” çığlıklara tanık oluruz:

“Evet!” dedi Müfit gene, oldukça coşkulu. “Tarih öğrenip dünyayı, geçmişini keşfetmek de korkunç ilginç ve şaşırtıcı olmalı.”
 “Nasıl?”

İşte öyle, soru sorması gerektiğine inandığı için konuşmuştu Nurten. Yoksa hiçbir yanı kendisinin olmayan bütün bu tasarımları merak bile etmiyordu. Üstelik içi acıyordu. Tanrım, bu erkekler... Nasıl da kendileri için yaşıyorlar! Oysa biz onlar için yaşamak uğruna nelerimizi vermiyoruz? (Baran, 2009, s.192).

3.2.2.1.5.3. E-3 Alt Kesiti (193-200)

Vasfiye Hanım(Ö2) üç haftalık akraba ziyaretinden döner ve hiç susmayacakmış gibi olanları Nurten'e(Ö7) anlatır. Vasfiye Hanım'ın(Ö2) gelişi Nurten'e(Ö7) soğuk düş etkisi yaparak bazı şeylerin farkına varmasını sağlar. Aslında Nurten(Ö7) de senlerden beri Vasfiye Hanım'ı(Ö2) sevememiştir ve daha da kötüsü artık tahammül edememektedir:

Nurten o gece uyuyamadı. Vasfiye Hanım'ın gelişi, ona düşünmesi, hep göz önünde bulundurması gereken bazı şeylerin varlığını hatırlatmıştı. Ama Nurten, o şeyleri göz önünde bulundurmamak değil, unutmak istiyordu. Bu yüzden hiç de yakışık almayacağını bildiği halde, Pazar sabahı on birde bir arkadaşına sözü olduğunu söyleyip evden çıktı. İlk rastladığı telefonlu dükkândan Müfit'e telefon etti.

“Öğle yemeğini benimle yer misin?” Diye sordu. “İyi bir lokantaya gidelim. Şarap içelim.”

“Böyle bir şeyi istediğinden emin misin?” diye sordu Müfit şaşarak. Çünkü Nurten'in, herkesin içinde birlikte görünmekten kaçındığını biliyordu.

“Evet, istiyorum. Sonra da birlikte yürürüz.”

“Kavaklıdere Restoran iyi mi?”

“İyi.”

“Orda mı buluşuruz?”

“Kızılay'da, durakta buluşsak...”

“Olur.”

“Meğer ne korkunç şeymiş!” dedi Nurten, bir bardak kırmızı şarabı patates kızartması yiyerek içerken. ‘Neden hiç farkına varmadım şimdiye kadar? Bu kadınla yaşamak, tek sözcükle olanaksız. İyi ama neden insanlar... Yani neden beni hiç sevmiyor. Hoş, şimdi anladım ya, ben de onu sevmiyordum (Baran, 2009, s.194-195).

Nurten(Ö7) belki ilk kez kendi *varlığını* yüceltir ve bundan mutluluk duyar:

Önce yanındaki erkekte otürü kendi adına gurur duydu. Sonra da alışılmış kadınların hiçbirine benzemeyen bir kadın oluşunun bilincine varınca... Öyle ya, hangi kadın... Nurten'in yaptıklarını yapma yürekliliğini gösterebilmiştir? Hayır, bu da o kadar önemli değil. O yalnızca bir kadın değil miydi ki? Yanındaki erkeğin, o olağanüstü insanın başını döndürmeyi başarmış bir kadın olmak ne anlama gelir? Belki istediğini bilen bir kadın olmak gibi bir şey... mi? (Baran, 2009, s.195-196).

Kesitin en önemli olayı ise Müfit'in(Ö9), Nurten'e(Ö7) evlenme teklifi etmesidir:

“Sinirliyim, doğru.”

“Neden?”

“Çünkü eve gitmem gerek. Çünkü kaynanam, yani kocamın annesi beni evde bekliyor. Benim mi, yoksa onların mı olduğunu bilmediğim bir evde. Artık hiç benim olmayan bir evde. Ama gidecek başka bir yerim de yok... Hani benim evim, köyüm?”

Müfit hemen cevap vermedi. Çünkü söyleyeceği her şeyin bir doğruyu göstermesi gerekiyordu. Her zaman da öyle olmamış mıydı zaten? Şu anda ne söylenebilir, ne yapılabilirdi?

“Benimle evlenir misin?” Dedi damdan düşer gibi.

“Hayır!”

Cevap çok kesindi; her şeyi karşılamaya hazır olan Müfit’in bile karşılamayacağı kadar kesin!

“Sana olağan bir soru sorduğumu sanmıyorum...” dedi istemediği halde kendini savunurcasına.

“Olağanmış gibi sordun. Çok olağan bir tonda sordun.”

“Hayatım, bu olağan bir soru olamaz mı?”

“Olabilir. Bu yüzden ben de sana olağan bir yanıt verdim.”

“Vermen gereken... bu değildi. Biliyorsun.”

“Ben gerektiği gibi konuştum.”

“Düşünmeye bile gerek duymadan... Nasıl olur?”

“Ama sen de hiç düşünmeden sordun, öyle değil mi? Sanki bana böyle bir soruyu borçluymuşsun gibi.”

“Aylardır bu soruyu düşündüğümü, böyle bir şeye olumlu bir cevap alabilmek için çıldırdığımı nasıl bilemezsin?”

“Nerden bileyim? Hem belki ben de aylardır vereceğim cevabı düşünmekteydim? Çok mu garip?”

“Tamam. Lütfen...”

Müfit, hayatının ilk bozgununu yaşar gibiydi (Baran, 2009, s.197).

3.2.2.1.5.4. E-4 Alt Kesiti (200-203)

Anlatı, Nurten’in(Ö7) Seyfi’den(Ö1) aldığı mektupla hareketlilik kazanır. Aslında bu mektup Seyfi(Ö1), Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) üçlüsünün çözülmesine sebep olur. Nurten(Ö7) bu mektuptan sonra bir karar almaya teşebbüs eder. Nurten’de(Ö7) bir *var olma* krizi başlar ve Nurten’i(Ö7) bir değişimin başlangıcına iter:

“Peki ben neyim, kimim ben?” diye fısıldadı karanlığa doğru. “Bilincimin aydınlattığı küçük dünyama ne oldu? Böyle bir dünya var mı sahiden? Geleceğe cumartesiye Seyfi’ye gidecek miyim? Küçük dünyamı kiminle bölüşüyorum, Seyfi’yle mi, Müfit’le mi?”

Durdu. Ağlamayı bekledi. Böyle bir şey olmadı. Kentin ışıklarına baktı gene.

Bu ışıklar... Geleceğimizi yönlendirecek olan bu ışıklar... Ama Müfit, kendi varlığını yaşadığı çağdan ayırmadığı için öyle konuştu. Oysa yaşadığı çağ beni hiç heyecanlandırmıyor. Hiçbir şey umurumda değil. Ya da bildiklerim, öğrendiklerim yalnızca acı veriyor bana. Müfit’i sevdiğimi biliyorum. Onu istiyorum. Ama hepsi bu kadar. Bütün bunları bilmem bir şey yapmaya itmiyor beni. Onu seviyorum diye herhangi bir girişimde bulunmak istemiyorum. Yalnızca onu sevmek... Sevişmek... Başka hiçbir şey istemiyorum. Benimle

evlenmek istiyor. Ben istemiyorum. Ne gereği var? Onunla evlenmek için Seyfi'den boşanmam gerek. Böyle bir şeyi yapamam. Tanrım, her şey neden birden karıştırdı böyle? (Baran, 2009, s.201).

Müfit(Ö9) ise hayallerine kavuşur, Fethiye'ye atanır ve yola koyulur.

3.2.2.1.5.5. E-5 Alt Kesiti (203-206)

Kesitte, Nurten(Ö2) harekete geçer ve çalıştığı yerden on gün izin alır ve kendisini dinlemek için bir otele yerleşir. Burada bir Seyfi'ye(Ö1) diğeri de Müfit'e(Ö9) olmak üzere iki mektup yazar. Seyfi'ye(Ö1) ayrılış nedenini bile açıklama gereği duymaz. Sade ve kısa bir mektuptur. Ancak Müfit'e yazdığı mektup uzun ve açıklayıcı bir mektuptur. Bu mektupta Nurten'i(Ö7) buluruz, her yönüyle:

Bana, beni tanıttın. Seninle kendimi tanıdım, sevdim. Ama büyük erkekler aynı şeyi yaptılar; bilmediğim bir yanımı gösterdiler bana. Bir erkekle birlikteyken kendimi sevdim, beğendim; varlığımın bir nedeni olduğunu inandım. [...]

Ama şimdi kendimi bilmek, tanımak istiyorum; bir erkeğin aracılığı olmadan. Seyfi'yi idare ettiğimi, ona yön verdiğimi söylemiştin. Oysa ben, onun benden beklediğini yaptım, o kadar. Davranışlarıma yön veren oydu aslında. Beş yıl süresince öyle bir kadın olmak zorundaydım; biraz öğretmen, biraz anne, gene de kaynanasından ötürü boynu eğik... [...]

Erkekleri suçlayan kadınlardan değilim. Ne erkekleri ne kadınların yazgısını suçluyorum. Birlikte olduğum erkekleri sevdim, onlar da kendilerine göre sevdiler beni. Erkeklerle nasıl kızarım?

Ama aslında neyim, kimim ben? Önce annemin, babamın kızıydım; sonra birtakım erkeklerin kadını oldum. Yanlış anlama lütfen, özgürlük, bağımsızlık peşinde değilim. Bu sözcükler o kadar çok kullanıldı ki, tiksindim artık. İstedğim yalnızca kendimi tanımak, yüzüme bir başkasının (bir erkeğin) tuttuğu ayna olmadan... İşin kötüsü o aynada bir Nurten görüyordum; o yüzü belleğime kazıyordum. Aradan bir süre geçince, yanımdaki erkek o görüntüyü çoktan unutmuş oluyordu; üstelik başka şeyler beklemeye başlıyordu. [...]

Sana, ne olduğunu, neye karar vermen gerektiğini kimse öğretmedi. Yaşayarak, kendi kararınla geçtin bütün geçitleri... Başkalarının tuttuğu aynalara bakarak değil.

Benim de buna hakkım yok mu?

Hayatı, dünyayı, erkeklerin karşılaştığı güçlükler yoluyla değil, tek başına değerlendirerek... Buna çalışarak... Ben kendim, Nurten olarak... [...]

Gerçi şimdi de bavullarımı topladım, yola düzuldüm. Ama arkamda bıraktıklarımı unutmak istemiyorum, buna zorunlu değilim. Geleceğim belirsiz olabilir ama bir başkasınca belirlenmiş de değildir (Baran, 2009, s.205-206).

Nurten(Ö7) bir "varlık" sorunu yaşamakta, artık hayata kimsenin yardımını olmadan devam etmek istemektedir.

3.2.2.1.5.6. E-6 Alt Kesiti (207-210)

Kesit, Nurten'in(Ö7) evden ayrılmasıyla Vasfiye Hanım'ın(Ö2) kazandığı “zafer”le başlar:

Seyfi, Dikmen'i Gölbaşı'na bağlayan yolda yürüyordu. Okul dönemi sona ermiş, kurasını çekmiş, birkaç günlüğüne annesinin yanına gelmişti. Nurten'den konuşmamışlardı hiç. Seyfi, mektupların birinde Nurten'in uzun süre İstanbul'da kalacağını bildirmekle yetinmişti. Vasfiye Hanım bu konuda oğluyla konuşmaması gerektiğini biliyordu. Ayrıca, bunca ayrılıktan sonra oğluyla baş başa kalabilmenin, evin tek kadını olarak ona hizmet etmenin tadını çıkarmaya çalışıyordu. [...]

İşte eski günler geri gelmişti. Seyfi, yerine yerleşince, anasını da yanına aldirtirdi belki. Anlaşımın bir yerlerinde Nurten sorununu çoktan çözümlenmiş bulunduğu inancı yatıyordu; ayrıca Nurten'in yaşamlarından hepten uzaklaşmasının da, oğlunu fazla sarsmayacağını bildiğini sanıyordu. Ne vardı; işte çocukları bile olmamıştı (Baran, 2009, s.207).

Nurten(Ö7), Seyfi'yle(Ö1) evlendikten sonra Vasfiye Hanım(Ö2) tarafından başlatılan bu sürtüşme Nurten'in(Ö7) evi terk etmesiyle son bulur. Vasfiye Hanım(Ö2) bunu kendi “zafer”i olarak saysa da işin temelinde yatan nedenler çok farklıdır.

Seyfi(Ö1), Nurten'in(Ö7) gidişiyile bocalama yaşadysa da yine taşralılıktan getirdiği, Candide gibi olma ve hayata duyduğu saygı vb. gibi özelliklerinden ötürü böyle bir acıyı da arkada bırakmayı bilir:

Birden ağlamaya başladı.

Hayır, üzüntüden, deminki korkusundan, Nurten'i yitirmiş olduğunun en sonunda bilincine varmış bulunmasından ötürü değil; hiçbiri değil. Daha doğrusu Nurten o kadar önemli değildi. Yitirdiği pek çok şey vardı: Tatlı, güzel, saf şeyler... Demin tank paletlerinin, demir kabaraların öfkeyle, insafsızca ezdiği inançlar, umutlar... Nurten geri dönse –yani eğer dönse bile- o beş yıl bir daha yaşanmayacaktı ki... Nurten hiç gitmemiş olsa bile yaşanmayacaktı çünkü. Çünkü değişmişlerdi, ikisi de. Dünya değişmişti bir kez. Bir düşe, çocukluğa, ilk gençliğe benzeyen günlerini sürdürmeleri, yaşamları olanaksızdı. [...]

Gözyaşlarını sildi. Tuhaf ama rahatlamıştı. [...]

Gerçi Seyfi'nin keşfetmekten zevk duyacağı hayat, bir cinayet salgınına dönüşmüştü şimdi. İçi bomboştı. Geleceği düşünmek istemiyordu, bugünü de. Tank paletlerinin gıcirtısı, kabaralı botların öfkesi... Yirminci yy.ın kasvetli gücü... Böyle demişti Müfit... Müfit! İşte yitirdiklerinden biri daha. [...]

Seyfi, altı yıl önce olduğu gibi ışıklara inanıyordu. Taşın ve betonun, çirkin bir biçimde el ele verdiği bu kentin tarihsel suçsuzluğuna, iyi niyetine inanıyordu. Onun ve hayatın getirdiklerine, ne olursa olsun, saygı duymaya hazırды.

Kayalıktan indi. Eve doğru yürümeye başladı (Baran, 2009, s.210).

Anlatı basımsal ve zamansal ayrılığa göre kesitledikten sonra anlatı izlencesini incelemeye başlayabiliriz. Anlatıcı izlencesi üç başlık altında ele alınacaktır: Seyfi'nin Memuriyet Hayatı, Seyfi'nin Nurten'le Olan Evliliği ve Seyfi'nin Askerliği.

3.2.2.2.Anlatı İzlenesi

3.2.2.2.1.Seyfi'nin Memuriyet Hayatı

Yazar, metinde genel itibariyle sınırsız bakış açısını (sıfır odaklayım) kullanır. İlk kesitte sadece anlatı öznesinin bir devlet dairesinde ayniyat memuru olarak göreve başlamasını konu alır. Seyfi'nin(Ö1) göze çarpan ilk durumu mekâna olan tutumudur:

Öte yandan Seyfi, çalıştığı yerin hukuksal niteliğinden çok başka, kendince başka şeylerle uğraşmak zorundaydı. Sözelimi merdivenler vardı... Zaten başkente geldiğinde onu en çok ürküten, düş gücünün şimdiye kadar farkına varmadığı derinliklerini yoklayıp sarsan, aşırı bir iyimserlikle düşünülürse, tatmadığı güzellikleri muştulayan sonsuz basamaklı merdivenler, sonu yokmuş izlenimi veren, yazık ki birbirine çok benzeyen loş koridorlar ve hep kapalı duran, açmadan önce vurulması gereken kapılardı. Bazı kapıların ardından "Girin!" diyen sert bir ses gelirdi; kimilerinden de, ne kadar beklenirse beklensin, hiç ses gelmezdi. İçerde tek başına oturup duran birisi bulunabiliyor ve 'Girin!' demek zahmetine katlanmıyordu.

Üstelik K... şirketinde iki tür merdiven vardı. Biri; büyük geniş kanatlı ön kapının açıldığı, zemini pembe mermer döşeli, üzerinde krem rengi sütunlar bulunan girişten, sağlı sollu kıvrak dönüşler yaparak yükseliyordu. Bu merdivenlerin basamakları da girişin zemini gibi pembe mermerdendi. Hep o zarif, kadınca kıvrılışlarla her katta, tıpkı bir balkonu andıran aydınlık sahanlıklarda dinlenerek yükseliyordu. Arkadaki merdivenlerse bilinen mozaikten yapılmıştı. Dik dönüşlerle, küçük pencerelerin yarı yarıya aydınlattığı sahanlıklarsa son buluyordu. Pembe merdivenleri genel müdürün, yardımcılarının, mühendislerin, kısaca kodamanların kullandığını söylemişlerdi Seyfi'ye. Ama koridorlar, ön ve arka merdivenlerin arasında bulunduğundan, insan yanılıp da pembe merdivenlere geçebilirdi arada. Pembe merdivenleri önemsiz memurların kullanmasının cezası neydi, işte bunu Seyfi'ye söylememişlerdi. Seyfi hiç değilse bu cezayı bilse, rahatlayacaktı (Baran, 2009, s.11-12).

Seyfi'nin(Ö1) mekâna olan bakışından az çok kırılğan bir kişiliğe sahip olduğunu anlarız. Seyfi(Ö1), ilk maaşını alana kadar canla başla çalışır, iş sonrası doğruca eve gider. İlk maaşını alana kadar bu rutin hayatı devam eder. İlk maaşını aldığı anda ise değişik duygusal haller içine girer:

Şimdi artık parası olduğuna göre istediği kitabı alabilirdi. Annesi o yüz lirayı ille de harcamasını söylemişti mademki... Sinemaya da giderdi. Şirketten çıkınca hemen Dikmen'in kalabalık otobüs durağına yetişmesi gerekmiyordu artık. Neşeli insan yüzleriyle dolu ışıklı kaldırımlarda istediği gibi dolaşabilirdi. Doktor olup olmamasının da önemi yoktu. Anasının eline her ay vereceği zarflar, borcunun taksitleri olacaktı.

İçini büyük bir sevinç kapladı. Hayat denen şeyi ucundan, kıyısından ilk kez duyuyor, bu kocaman bilinmeyi keşfetme tutkusu içinde yüreği kabarıyordu. Uzun süre holde oturdu. Uykusu yoktu. Kitap da okuyamıyordu. Mutlu, coşkulu, göremediği bir yerlere baktı. Sonsuzun, sınırsızın büyülü alanlarında aylak aylak dolaştı durdu.

Ertesi akşam bulvar boyunca yürüdü. Vitrinlere baktı. Renk, ışık, insan bolluğu başını döndürüyordu. Serin havayı ellerinde, yüzünde duymak hoşuna gitti. İçinden kopan küçük, ürkek, gene de kararlı bir şey yukarılara, daha yukarılara doğru tırmanıyordu. “Yüreğim mi bu benim?” diye sordu kendi kendine. Yüreğimin ardından gidemiyorum. Şimdi nerelerde kim bilir? Sokaklara, insanlara, renk renk ışıklara taa tepeden bakmak nasıl olur ki? Bizim evin oralardan kentin ışıkları nasıl görünüyor. Uzaktan bakınca başka bir şey oluyor kentin ışıkları...(Baran, 2009, s.21).

Seyfi(Ö1) istediği kazanca ulaştıktan sonra hayatında eksik olan aşk duygusunun yerini doldurmak ister. Aşk duygusu ‘gönderici’ rolünü üstlenerek Seyfi’yi(Ö1) harekete geçirir. Seyfi(Ö1) ‘istemek kipliliği’ içerisinde yer alır. Seyfi’nin(Ö1) göreve başladığı devlet dairesinde hoşlandığı ilk kadın Nermin(Ö5) olur. Nermin(Ö5) annesi yaşında, iki çocuk sahibi evli bir kadındır. Bu hadisenin başında Nermin(Ö5) Seyfi’ye(Ö1) umut verse de görev değişikliğinin sonucunda Seyfi’ye(Ö1) olan ilgisini kaybeder. Seyfi’nin(Ö1) Nermin’le(Ö5) olan ilişkisi sırasında karşısında engelleyici eyleyenler çıkar. Bu engelleyiciler, Sevim(Ö6), Hayri Bey(Ö3) ve Nermin’in(Ö5) yeni müdürüdür. Seyfi(Ö1) ilk teşebbüsünde engelleyici eyleyenlere yenilir ve değer nesnesini kaybeder. Böylece dönüşümünü tamamlayamaz.

Nermin(Ö5) yenilgisi ve rutin hayatı Seyfi’yi(Ö1) giderek hayatından bezdirmeye başlar. Seyfi(Ö1) de yeni arayışlar içerisine girer:

Daha sonra kitapların, düşlerin yetmediği günler geldi. Bahar, belli belirsiz duyuluyordu ve Seyfi yerinde duramıyordu. Kullanamadığı bir büyük güç, onu rahatsız ediyordu. Zara’daki evleri, kasabanın dışında, bahçelerin arasındaydı. Bahara doğru eriyen karların oluşturduğu derecikler, ırmağa karışıp da güneş ışınları ıslak toprağı kurutacak kadar ısındığında, boğazına bir şeyler tıkanırdı. Sonsuz bir ağlama isteğiyle delice bir sevinci aynı anda duyardı (Baran, 2009, s.35).

Seyfi(Ö1), bu duygularla yeni arayışlar içerisine girer. Yağmurlu bir mayıs sabahı bu arayışların sonucunda bir çıkış kapısı bulur. Bir sekreter olan Nurten(Ö7), istediği kâğıt türünün gelmemesi üzerine Seyfi’nin(Ö1) odasına gider. Nurten(Ö7), Seyfi’nin(Ö1) oda arkadaşı Hayri Bey’i(Ö3) bir müdür havasında azarlar. Seyfi(Ö1), Nurten’in(Ö7) buyurgan tavrından oldukça etkilenir. İlk karşılaşmalarından sonra Seyfi(Ö1) Nurten’e(Ö7) ulaşmak ister ancak bu çabası boşa kalır ancak bu çabası başta sonuçsuz kalır. Seyfi’nin(Ö1), Nurten’e(Ö7) duyduğu ilgi artık ‘gönderici’ rolünü üstlenir. Seyfi(Ö1), yeniden ‘istemek kipliliği’ içerisinde yer alır. Ulaşmak istediği değer nesnesi Nurten(Ö7) olur.

Seyfi(Ö1), daha sonra eline bir top Nurten'in(Ö7) istediği kâğıt türünü de alarak Nurten'in(Ö7) odasına gider. Anlatının bu kısmında Seyfi'den(Ö1) beklenmeyecek davranışları görürüz. Belki de Seyfi(Ö1), Nurten'in(Ö7) cüretkâr tavrından etkilenerek böyle bir tutum içerisine girer:

“Özür dilerim. Sizi seyretmek ne güzel! Şimdiye kadar böylesi başıma gelmemişti.” dedi Seyfi.

“Başınıza ne geldi ki?”

“Bir bilebilseydim... Şey diyecektim bu arada... Şu kâğıtlar var ya, şu paket, bir bahaneydi aslında.”

“İyi ki söylediniz, yoksa anlayacağım yoktu! Beni kandıracağınızı mı sandınız?”

“Yoo, hayır. Sizi hiç kimse kandıramaz. Öyle akıllı, öyle korkusuzsunuz ki. Tabii korkusuz kişiler kandırılmazlar demek istemiyorum. Saçma bir şey olurdu bu.”[...]

“Buraya gelin daha iyi. Pastanelerde oturmaktan hoşlanmam. Bana söylemek istediğiniz bir şey olursa gelin. Böyle yüzüme bakıp duracaksanız hiç gelmeyin. Çayınız da bitti, gitseniz artık...” dedi Nurten.

“Benden bu kadar çabuk kurtulmak isteyeceğinizi sanmazdım.” (60-61) [...]

“Aslında size söyleyeceğim, sizden başka hiç kimseye açıklamayacağım bir şey var. Bunu söylemezsem de olur belki. Belki salt benim bilmem yeterlidir, yani bunun farkında olmam yeter bana; size söylemesem de olur... Ama buraya geliş gidişlerimin nedeni tek başıma benim bilmem, sizden bir şeyler saklamam doğru olmaz. Size karşı saygısızlık olur bu. Öte yandan duygularımı açıklarsam, belki de hoşlanmazsınız bundan. Hatta sizi görmemi bile yasaklayabilirsiniz. Ama bana özgü düşüncelerimi, duygularımı gizleyerek karşınızda oturamam ki... Onun için galiba en iyisi söylemek...” (Baran, 2009, s. 65) [...]

“Neden bana bir şeyler, hiç değilse bir ilgi borçluymuşsunuz gibi telaş içindesiniz? Hayatınızı ilgilendiren kararlarınızdan ötürü neden bana hesap verecekmişsiniz? Sizi sevdiğim için neden yükümlülük altına gireceksiniz? Siz beni sevmiyorsunuz ki?” dedi Seyfi.

“Buradan ayrılıyorum diye üzülmecek misiniz yani?”

“Şaşırmış mıydı, düş kırıklığına mı uğramıştı, rahatlamış mıydı, yoksa gururu mu incinmişti, kestirmek güçtü.

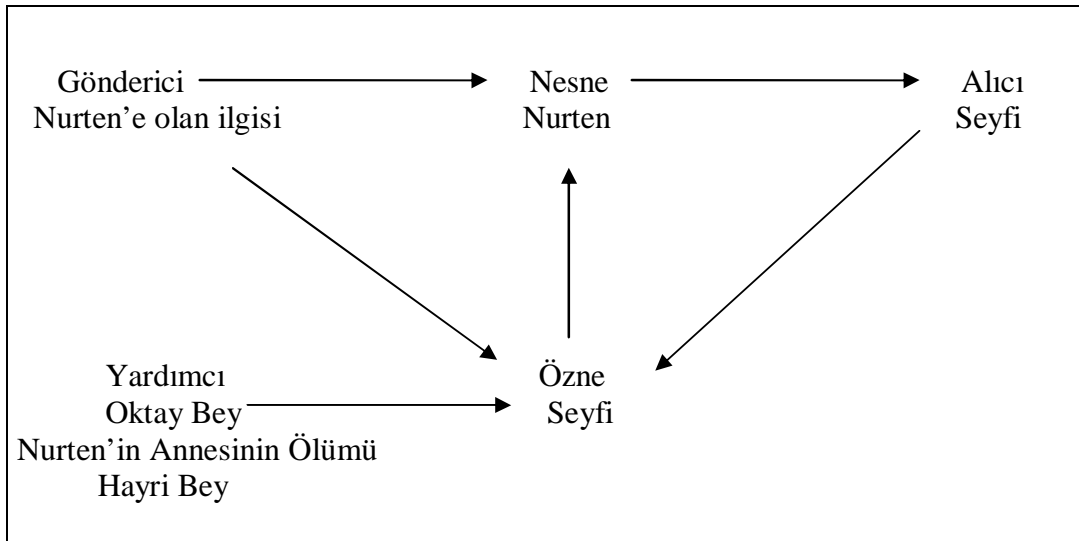
“Üzülürüm ama...” dedi Seyfi, üzüntüm beni ilgilendiren bir şey önünde sonunda” (Baran, 2009, s.70).

Seyfi(Ö1), bu geliş gidişleri ile az da olsa Nurten'in(Ö7) hayatına girmeyi başarır. Ö1(Seyfi), değer nesnesine ulaşmak için bir *edinç'e* sahiptir. Nurten'in(Ö7) işten ayrılmasının sebebi müdürü Oktay Bey'dir. Nurten'in(Ö7) Oktay Bey ile ilişkisi vardır. Oktay Bey, başka bir devlet dairesinde başka bir bölümün müdürü olmak üzere ayrılır. Nurten(Ö7) de bu yüzden işi bırakma gereği duyar. Oktay Bey'in Nurten'i(Ö7) bir bakıma 'terk etmesi' Nurten'i(Ö7) Seyfi'ye(Ö1) itecek ilk sebep olacaktır.

Nurten(Ö7) iş yerinden ayrılır. Ve Seyfi'ye(Ö1) kendisini aramamasını ve kendisine ulaşmamasını ister. Seyfi(Ö1) bu sözü tutar. Üç ay boyunca Nurten'i(Ö7) aramak istese de aramaz. Bir gün Hayri Bey'in(Ö3) sayesinde Nurten'in(Ö7) annesinin öldüğü

haberini alır. Bu Seyfi(Ö1) için çok iyi fırsattır. Seyfi(Ö1) hemen Nurten'i(Ö7) ziyaret etmeye gider. Seyfi(Ö1) bu ziyaretleriyle Nurten'in(Ö7) kalbine girer ve onu kazanır. Tüm çabalarının sonucunda Nurten'i(Ö7) evlilik fikrine ikna eder. Seyfi'nin(Ö1) bu ziyaretler sırasında *ikna edici* bir edimi vardır. *Bildirmek* ve *yaptırmak* kipliği içinde yer alır. Seyfi'nin(Ö1) Nurten'i(Ö7) evliliğe ikna etmesiyle aralarında bir *anlaşmaya* varırlar. Bu durum eyleyenler şemasında şöyle gösterilebilir:

Tablo 14

Eyleyenler Şeması

Özne, Nurten'e olan ilgisi sebebiyle bir hareketlilik içersine girer yani *gönderici*, *özneyi nesnesine* ulaştırmak için harekete geçirir. *Özneyi* başarıya ulaştırmak için dolaylı *yardımcılar* devreye girer. Öncelikle, Nurten'in, Oktay Bey'i terk etmesi ve daha sonradan Nurten'in annesinin ölümü Nurten'i iyice yalnızlığa iter. Hayri Bey'in, Seyfi'ye Nurten'in annesinin ölümünü haber vermesiyle *yardımcılar* görevlerini yerine getirmiş olur. Böylece *alıcı*, *nesnesine* ulaşarak başarılı olur.

3.2.2.2. Seyfi'nin Nurten'le Olan Evliliği

İkinci ana kesitin (B) sonunda Nurten'le(Ö7) evlenen Seyfi(Ö1), Nurten'i(Ö7) kendi evine taşır. Ancak Nurten(Ö7) evlilik teklifini bir şartla kabul etmiştir. Evlendikten sonra Seyfi(Ö1) işi bırakacak ve üniversiteye hazırlanacaktır. Bu şartı da kabul eden Seyfi(Ö1) durumundan oldukça memnundur. Annesi Vasfiye Hanım(Ö2) ise belli etmese de Seyfi'nin(Ö1) bu evliliğine karşı gönülsüzdür. Nurten(Ö7), yeni işine başladıktan sonra Seyfi(Ö1) işini bırakır. İktisadi Ticari Bilimler Akademisini kazanır.

Evliliklerinde üçüncü yıla giren çiftler için her şey yolunda gitmektedir. Nurten'in(Ö7) sahip olduğu evin kirasını Seyfi(Ö1) alır. Nurten(Ö7) ise kazandığı parayı kaynanası Vasfiye Hanım'a(Ö2) verir. Evin ve kendinin ihtiyaçları içinse parayı Vasfiye Hanım'dan(Ö2) ister. Burada Nurten'in(Ö7) alçak gönüllüğüne şahit oluruz.

Bu kısımda dikkati çeken diğer bir durum ise Vasfiye Hanım'ın(Ö2) Nurten'e(Ö7) olan tutumudur: *“Vasfiye Hanım, konuşmalarının havasına kendini kaptırıyor, vakit geçiriyor, eğleniyor ama aslında yalnız Seyfi'yi dinliyordu. Nurten'in varlığını unutmaya çalışıyordu. Onun aralarına getirdiği mutluluk, dışarıdan, sokaktan gelen bir şarkı sesiydi o kadar. Vasfiye hanım oğlunun yanı başında böylesine mutluysen, Nurten yalnızca önemsiz bir ayrıntıydı”* (Baran, 2009, s.110).

Burada dikkat çeken durum ise, dışarıdan gelen seslerin çoğu zaman rahatsız edici olduğudur.

Evin tüm gereksinmelerini karşılayan Nurten olduğu halde, aile içindeki önemsizliğini ona belletmeyi ne güzel başarmıştı Vasfiye Hanım... Evin başkışisinin Seyfi olduğu her fırsatta, gerekli gereksiz hatırlatılmıştı. Vasfiye Hanım'ın kurduğu sıradüzene göre Seyfi'den sonra kendisi geliyordu; sonra hiç kimse gelmiyordu, sonra gene hiç kimse ve ardından belki Nurten geliyordu (Baran, 2009, s.135).

Evlilikleri boyunca sürececek olan bu çatışma sonunda Nurten'i(Ö7) bezdirecektir.

Seyfi(Ö1) son sınıfa geçtiği sene yabancı dil kursuna yazılır. Bu, evliliklerinin dördüncü yılıdır. Seyfi(Ö1) yabancı dil kursunda Müfit(Ö9) adında Tıp Fakültesi'nde okuyan bir gençle tanışır. Müfit'in(Ö9) her konuda bilgi sahibi olması ve kişilik özellikleri Seyfi(Ö1) tarafından fark edilir. Seyfi(Ö1) Müfit'le(Ö9) daha samimi olduktan sonra ona hayran olmaya başlar ve Nurten'le(Ö7) tanıştırmak için can atar: *“Kursta bir oğlan var... Daha doğrusu oğlan demem tuhaf kaçıyor, onu oğlan, çocuk filan diyerek küçültemem. Çünkü önemli bir kişi... Adı Müfit... Sana benziyor biraz”* (Baran, 2009, s.109).

Seyfi(Ö1) bunun gibi konuşmalarıyla Nurten'i(Ö7) etkileyeme çalışır. Bunun sonucunda Müfit'i(Ö9) evlerine yemeğe çağırırlar. Yemek sırasında akla gelen her şey konuşulur. Romanlardan, yazarlardan, siyasetten... Yemek bittikten sonra Müfit(Ö9) odadaki kitaplığı incelemeye koyulur:

“İyi bir kitaplığın var...” dedi Seyfi'ye.

“Nurten'in. Çeyiz olarak getirdi. Tabii annem bu çeyizden hoşlanmadı. Her hafta tozlarımı alması gerekiyor.” [...]

“Bakıyorum, Camus'ye özel bir yer ayırmışsınız...” dedi Müfit, hala kitapları inceleyerek.

“Evet.”

“Fransızlar, Bardot’yu döviz kaynağı olarak kullanıyorlardı ya, tıpkı onun gibi, Sartre’a da turistik bir değer veriyor olmalılar. Ben Camus’ü severim. Yazık ki, çok erken öldü. O çağımızı herkesten iyi değerlendirirdi. Sartre, büyük bir zekâ olabilir ama peygamber olabilmek için kutsal esin gerekli” (Baran, 2009, s.142-143).

Kitaplar daha doğrusu *varoluşçuluğu* konu alan kitaplar Nurten(Ö7) ve Müfit’in(Ö9) ortak noktalarıdır. Bu konu üzerine gelişen konuşmalardan sonra Müfit(Ö7) Nurten’i(Ö7) fark eder:

“Her birimizin yeniden kendini göstermek, tarih içinde ve tarihe karşı, şimdiden elinde bulunanı, tarlaların yalınkat harmanını, bu yeryüzünün kısacık aşkını fethetmek için yayını girmek zorunda olduğu, ve en sonunda bir insanın doğduğu bu saatte, çağı ve onun delikanlı kızgınlıklarını bırakmak gerek. Yay bükülüyor, ağaç haykırıyor. En yüksek gerilimin en son noktasında dosdoğru bir ok fırlayacak, okların en bükülmezi, hem de en özgürü.”

Müfit kitabı kapayıp yerine koydu.

“Bu bir şiirdir...” dedi alçak sesle. Az önceki cümleleri bir bildiri gibi okuyan kendisi değildi sanki. Daha sonra ses tonunu iyice doğallaştırarak Nurten’e döndü. ‘Camus’ü neden çok sevdiğimizi hiç düşündünüz mü? Diye sordu.

Sanki yalnızca ikisi vardı odada. **Sevdiğimiz** derken, **ikimiz** demek istemişti.

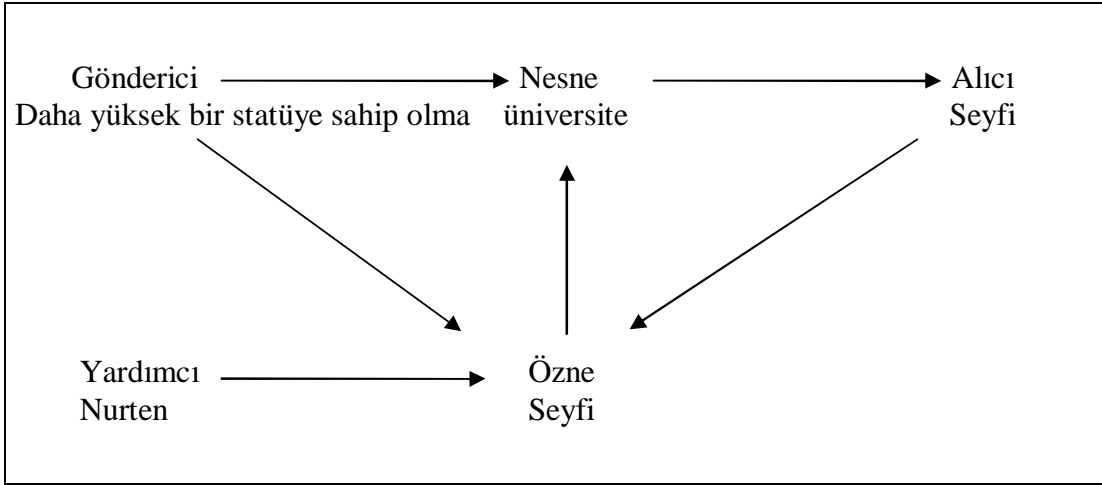
“Bilmiyorum...” dedi Nurten sesinsin titremesinden korkarak.

“Çünkü o bir Akdenizlidir. Bizdendir kısacası... Uygarlığın parlak güneşi bedenini ısıtmış, gözlerini kamaştırmış, beynini kavurmuştur. Uygarlığın, doğu ile batı arasında bir sarkacın düzenli gidip gelmeleri gibi el değiştirdiğini söyleyenlere bakmayın siz. Uygarlık, bir yerde yok olup bir başka yerde yeniden doğmadığı gibi hiçbir zaman ne batıda ne de doğuda ortaya çıkmıştır. Uygarlık, Akdeniz’in gülbüz çocuğu olagelmiştir hep. Bizim uygarlığımız... Biz, derken Türklerden değil, Anadolu lularından söz ediyorum. Denizi neden sevdiğimi anladınız mı şimdi? Özellikle Akdeniz’i?” (Baran, 2009, s.143-144).

Böylece Müfit(Ö9) Nurten’e(Ö7) olan ilgisini belli eder. Bu akşam yemeğinden sonra birçok kez buluşan üçlü oldukça güzel ve eğlenceli günler geçirirler. Bu güzel günler Seyfi’nin(Ö1) askerliğine kadar devam eder.

Seyfi(Ö1) Nurten’le(Ö7) evlenerek ilk dönüşümünü yaşar. Bu dönüşümü kendi başına yaşadığı için dönüşlü bir dönüşümdür. Böylece sevgi konusundaki noksanlığını giderir. Seyfi’nin(Ö1) ikinci dönüşümü ise ‘üniversite’ kazanıp statüsünü yükseltmektir. Nurten(Ö7) sayesinde İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi’ni bitiren özne böylece ikinci dönüşümünü de tamamlar. Bu durumu eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 15

Eyleyenler Şeması

Özne, birtakım hırslarının ışığında harekete geçer. *Özne*, daha yüksek bir statüye ulaşmak için –dolayısıyla- *gönderci* ile *sözleşme* yapar. Nurten, *özneye* amacına yani *nesnesine* ulaşması için *yardımcı* eyleyen konumundadır. *Alıcı*, İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisini kazanarak değer *nesnesine* ulaşır.

3.2.2.2.3.Seyfi'nin Askerliği

Yukarıdaki eyleyenler şemasında da belirtildiği gibi Seyfi(Ö1), ikinci değer nesnesine ulaştıktan sonra daha da mutlu olur. Seyfi'nin(Ö1) tam olarak dönüşümünü tamamlayabilmesi için elde etmek istediği son değer nesnesi de 'askerlik' olur.

Seyfi'nin(Ö1) askerliğinin başlamasına az bir süre kala Seyfi(Ö1) ve Nurten(Ö7) Ayvalık'a tatile giderler. Ayvalık'ta bir hafta güzel bir tatil geçirirler. Tatile gitmeden önce Müfit'le(Ö9) buluşan çift, Müfit'ten(Ö9) Akdeniz'de bir yere gideceğini öğrenirler. Müfit'in(Ö9), Ankara'dan ayrılıyor olması Nurten'i(Ö7) rahatlatır. Tatil dönüşünde Seyfi(Ö1) de askerlik görevini yerine getirmek için Tuzla'ya gider.

Nurten(Ö7) hem Seyfi'yi(Ö1) hem de Müfit'i(Ö9) arka arkaya kaybetmesiyle yalnızlığa düşer ve içine kapanır. Nurten ayda bir kez Seyfi'yi(Ö1) görmeye İstanbul'a gider. Bu geliş gidişler sırasında Seyfi'nin(Ö1) dönüşümüne, birbirlerine nasıl yabancılaştıklarına tanık oluruz: “*Öte yandan Seyfi, Nurten'e ne yazacağını bilemez gibiydi. Mektupları gittikçe seyreklaşıyor, yavanlaşıyordu. En kötüsü, bir tutukluk vardı halinde*” (Baran, 2009, s.171). [...]

Aralık başında buluştuklarında Nurten, “Neyin var senin?” diye sordu; “İyi değil misin yoksa?”

Birlikte akşam yemeğini yedikten sonra otele dönmüşlerdi. Yemek süresince birbirlerini oyalamak, neşeli görünmek için ellerinden geleni yapmışlardı aa oyun oynar gibiydiler. Dahası, garip bir biçimde yabancıydılar birbirlerine. Nurten, Seyfi'ye açılma istediğini güçlkle yenmişti (Baran, 2009, s.172)

“Dinle bak! Annemi üzmemek için öyle matrak şeyleri yazıyorum sanma sakın. O mektupların hepsini büyük bir içtenlikle yazıyorum. Koğuşta, dinlenme sırasında yazıyorum çünkü... Bir görsen koğuşun halini. Her kafadan bir ses çıkar. Olmadık laflar konuşulur. Küfürün bini bir para... Birbirine gerekli gereksiz, şakacıktan ya da ciddi çatışanları mı ararsın, önemli siyasal ya da ekonomik sorunları tartışanları mı? O havayı severim. Zaten koğuş arkadaşlarımla hepsini, tüm takımı ve ötekileri de severim. Bütün zorluğuna, pislğine, alışamadığımız ve on yıl askerlik yapsak bile alışamayacağımız, insan doğasına aykırı onca şeye karşın, askerliğin kendisini de çok seviyorum. Zaten herkes, her gün her şeyden yakını; sanki çok önem veriyormuş gibi, tüfeğinin eskiliğinden bile dem vurur; bununla düşman filan öldürülmez, d,ye tutturur. Gene de içimizde en züppe, en hanım evladı olanlar bile zaman geçince hoşlanır askerlikten. Çünkü böylesi bir dayanışmayı hiçbir yerde bulamaz insan. Yanındaki hoşuna gitmeyen, sinirine dokunan huyları bulunabilir, ona bile aldırılmazsın. Herkesin bir tiki vardır sözgelimi...”

“Ne tiki?”

“Yani elinde olmadan tekrarladığı, üzerine düştüğü birtakım ipe sapa gelmez huyları, hareketleri, kısacası gariplikleri vardır herkesin. Kimi her söylenilene ‘Yök yevü!’ diye karşılık verir ve bunu bir şaka sanır. Kimi boğazını öyle bir temizler ki, sabah sabah miden döner. Kimi, ‘ulan asker oldum, ayaklarım bile kokmadı daha. Ne zaman kokacak bu meretler?’ der ve ayağını burnuna uzatır. İlk duyduğunda seni güldüren bu sözleri her akşam duymaya başlayınca, içinden kalkıp adamı bir güzel pataklamak gelir ama susarsın! Burnuna en çok ayak sokulan sen olsan bile... Ve oğlanı sevmeye devam edersin.”

“Demek bütün bunları eğlenceli buluyorsun sen?”

“Evet, çünkü birlikte aynı sıkıntılara göğüs germek, aynı aptalca sevinçleri tatmak, aynı yazgıyı bölüşmek zorunda kalmak şimdiye kadar başımıza gelmemiştir. Bundan sonra da kolay kolay gelmez. Güzel bir şey bu... Hele üstlerimize duyduğumuz öfke bizi hepten birbirimize bağlar... İşte ben bu hava içinde anneme yazıyorum.” [...]

“Mutsuzluk, umutsuzluk mu dedin?” dedi Nurten.

“Evet.”

“Seyfi'ye mutluluk vermek, Nurten'in yaşama nedeniydi sanki. Şimdi tüm çabalarının gereksiz olduğunu, yarattığı varlığın yok olduğunu görüyordu sanki. Öylesine allak bullak olmuştu ki Seyfi, Nurten'in bakışlarından uzaklaşmak gereğini duyarak yerinden kalktı; bir sigara yakarak Nurten'in uzağına, bir koltuğına oturdu.” (evet, sigara içmeye de başlamıştı!)

“Anlat...” dedi Nurten direterek. “Bilmek istiyorum, ne oldu?”

“Birden hayattan korkmaya başladım.”

“Sen mi?” [...]

“Seninle hayatın dışında yaşamışım ben...” dedi Seyfi. “Şirkette çalıştığım aylarda kısa bir süre hayatın sert, acımasız yanlarıyla karşılaşmıştım; daha doğrusu hayat, o acımasız yanlarıyla kendini zorla kabul ettirmişti bana. Belki çok gençtim, belki yargılayacak gücü görmüyordum kendimi de ondan. Amma da edebi konuştum değil mi? Neyse, boş ver... Umutsuzluğına düştüğüm sıralarda sana rastladım.” [...]

“İnsanlardaki şiddet eğilimi, kaba egemenlik tutkusu, bütün bunların korkunç ve ahmakça ve ilkelce açığa vuruluşu, uygarlığın yenemediği, bastıramadığı yabansılık ürkütüyor beni. Sanki hayat, dünyaya güvenim kalmadı.”[...]

“Şimdi hayat karşısındaki korkumu ancak tek başıma yenebileceğimi düşünüyorum. Yani, bu tek başıma benim sorunum oluyor. Bu konuda tek başınayım. Sen benim yaşadıklarımı yaşamadın. Dünyaya, hayata benim duyduğum güvensizliğini duymanı isteyemem senden.”

Nurten, konuşmalarına biraz şaka havası vermek, hiç değilse tek başına olsun aldırmazlığın koruyucu örtüsüne sığınabilmek için, “Tecrübe tektir ve kişiseldir; Laski!” diye bağırdı.

“Farkında mısın?” diye sordu Seyfi, Nurten’in yaratmak istediği değişik havaya aldırmayarak. ‘İlk kez senden ayrı olarak bir şeyler yapmaya kalkışıyorum.’

“Büyümeye başlıyorsun!”

“Evet.”

Sesinde çaresizlik vardı.

“Büyümek, herkese biraz acı, biraz korku verir.”

“Sende de mi öyle olmuştu?”

“Elbette.”

Yazık ki, ben büyümemi tamamlayamadım daha, diye düşündü Nurten. Kim bilir daha kaç kez bu yüzden acı çekmem gerekecek![...]

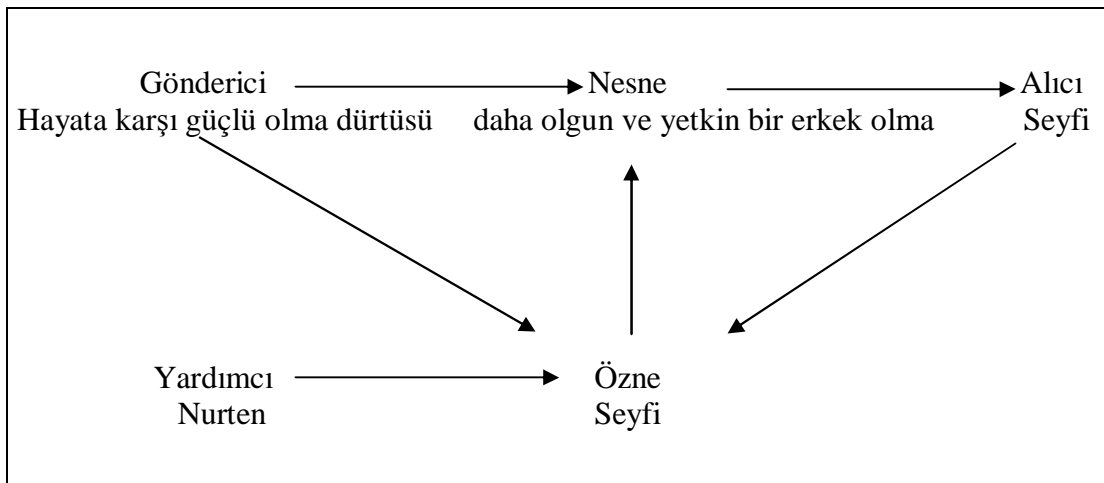
Seyfi, Nurten’in yanına geldi. Yatağa oturdu. Karısını kendine doğru çekti. Öylece birbirlerine sarılmış duruyorlar ve geride bıraktıkları beş yılı bir daha yaşayamayacaklarını biliyorlardı.[...]

Ertesi gece Nurten, trende düşünüyordu: Seyfi gene bir değişikliğe doğru yol alıyor, hem de doludizgin... Askerliği de benimsedi işte. Gelişiyor büyüyor, hayatın ona sunduğu her şeyi ilgiyle, merak duyarak, şaşarak kabulleniyor. Şiddetten ilkellikten ürküyor (Baran, 2009, s.172-173-174-177-178-179-180).

Seyfi’nin(Ö1) bu durumunu eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 16

Eyleyenler Şeması

Özne, yine bir *dönüşüm* içerisindedir. Hayata karşı güçlü olmayı, yenilmez olmayı çok istemektedir. Bu isteğini elde etmek için Nurten yine *yardımcı* eyleyen

konumundadır. Nurten, *alıcıyı nesnesine ulaştırmada* yardım eder. Askerlik dönüşünde *özne dönüşümünü* tamamlayarak daha olgun, daha yetkin bir erkek olma yolunda hızla ilerler.

Seyfi'nin(Ö1) bu durumu düşünerek Ankara'ya dönen Nurten(Ö7) iyice bocalamaya başlar. İşte bu sırada tesadüfen Müfit'le(Ö9) karşılaşır. Bu karşılaşmadan sonra Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) ilişkilerini bir üst boyuta taşırlar. Vasfiye Hanım'ın(Ö2) akraba ziyareti için Zara'ya gitmesi Müfit'in(Ö9) Nurten'e(Ö7) rahatça gidip gelmesini kolaylaştırır. Bu geliş gidişler sırasında Müfit(Ö9) Nurten'e(Ö7) artık Seyfi'yi(Ö1) kendi haline bırakmasını söyler:

“Seyfi'yi kendi kendine bırakmanın zamanı geldi artık...” dedi. O güne değin Seyfi'den hiç söz etmemişlerdi.

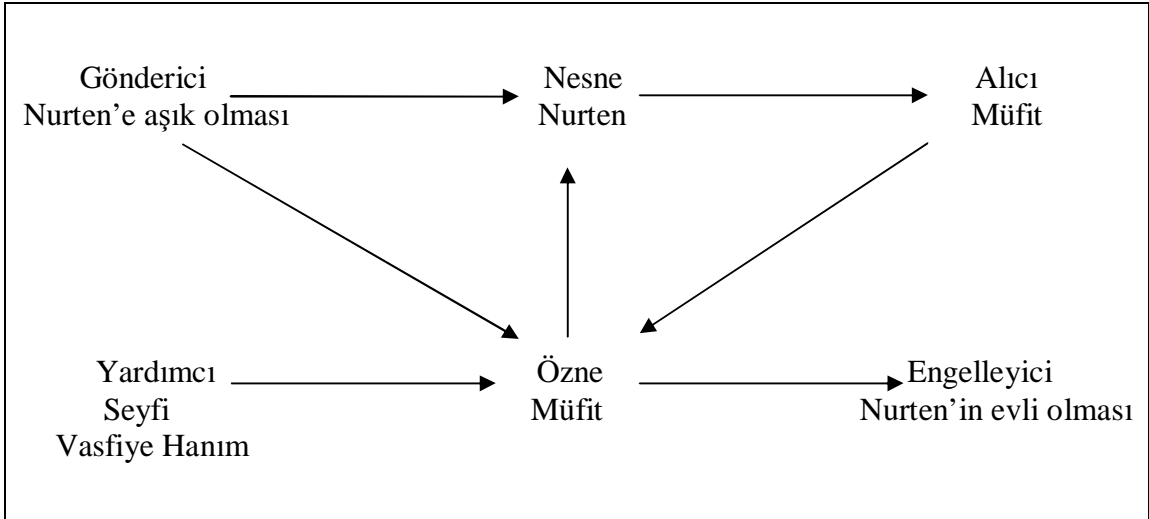
“Nasıl yani?” Sesinde şaşkınlık, acı, biraz da korku vardı. Seyfi'den konuşmak istemiyordu; Seyfi'yi düşünmeyi bile yasaklamıştı kendine.

“Ona bir üniversite öğrenimi sağladın...” diye konuşmasını sürdürdü Müfit, bilimsel bir konu açıklar gibi tarafsız bir rahatlık içinde; “Üstelik onu kendi başına eğittin, taşralılığını unutturdun. Yabancı dil öğrenmesi gerektiğini bile sen söyledin. Artık kendine güvenen, yürekli, görgülü biri olarak hayata atılacak. Yaşlılarının çoğundan daha donanımlı olarak. Ama zorluklar başlayacak. Bundan sonra hangi işe girerse girisin, kendi kendine karar vermek, yalnızca kendi uygun bulduklarını yapmak zorundadır. Yoksa başarılı olamaz. Oysa evli olduğunuz sürece onu sen yöneteceksin. Bu, senin egemenlik isteğinden kaynaklanmasa bile, hep öyle alışageldiği için o, sana sormak, senin istediğin doğrultuda karar vermek alışkanlığını sürdürmek zorunda kalacaktır” (Baran, 2009, s.189).

Tek bir nesnenin, birden fazla öznenin değer nesnesi olmasından dolayı bir paylaşamamanın söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Müfit(Ö9) Seyfi'nin(Ö1) yokluğundan da yararlanarak Nurten'e(Ö7) kendi duygularını açar. Ö9(Müfit), Ö7'yi(Nurten) ikna *edimi* içerisindedir. Nurten(Ö7) de bu duygulara olumlu karşılık vererek beraber olma yolundaki bütün engelleri kaldırır. Bu durumu eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 17

Eyleyenler Şeması

Müfit, Seyfi ve Nurten'in hayatına girerek eyleyenler şemasında büyük bir değişim yaratır. Müfit'in Nurten'e aşık olmasıyla *özne* Müfit olur. Müfit, Nurten'e âşık olarak hem bir *dönüşüm* içine girer, hem de Nurten'e yani *nesnesine* ulaşmak için harekete geçer. Seyfi'nin, Müfit'le Nurten'i tanıştırmaması kendisini *yardımcı* eyleyen konumuna iter. Vasfiye Hanım'ın memlekete gitmesi de ikilinin daha rahat görüşmesine ortam hazırlamış olur. Ancak Müfit ve Nurten'i bağlayan çok büyük bir *engel* vardır. Nurten'in evli olması *engelleyici* konumuyla ikilinin karşısına çıkar.

Nurten'i(Ö7), Müfit'e(Ö9) iten diğer bir sebep de Vasfiye Hanım'dır(Ö2). Nurten(Ö7) Vasfiye Hanım'a(Ö2) artık tahammül edememektedir. Nurten(Ö7), Vasfiye Hanım'dan(Ö2) uzaklaşmak için Müfit'le(Ö9) daha sık buluşur. Bu buluşmaların birinde Müfit(Ö9) Nurten'e(Ö7) evlenme teklifi eder:

“Sinirliyim, doğru.”

“Neden?”

“Çünkü eve gitmem gerek. Çünkü kaynanam, yani kocamın annesi beni evde bekliyor. Benim mi, yoksa onların mı olduğunu bilmediğim bir evde. Artık hiç benim olmayan bir evde. Ama gidecek başka bir yerim de yok... Yani hava karardığında. Evli evine, köylü köyüne... Hani benim evim, köyüm?”

Müfit hemen cevap vermedi. Çünkü söyleyeceği her şeyin bir doğruyu göstermesi gerekiyordu. Her zaman da öyle olmamış mıydı zaten? Şu anda ne söylenebilir, ne yapılabilirdi?

“Benimle evlenir misin?” dedi damdan düşer gibi.”

“Hayır!”

Cevap çok kesindi; her şeyi karşılamaya hazır olan Müfit'in bile karşılayamayacağı kadar kesin!

“Sana olağan bir soru sorduğumu sanmıyorum...’ dedi istemediği halde kendini savunurcasına.”

“Olağanmış gibi sordun. Çok olağana bir tonda sordun.”

“Hayatım bu olağan bir soru olamaz mı?”

“Olabilir. Bu yüzden ben de sana olağan bir yanıt verdim.”

“Vermen gereken... bu değildi. Biliyorsun.”

“Ben gerektiği gibi konuştum.”

“Düşünmeye bile gerek duymadan... Nasıl olur?”

“Ama sen de hiç düşünmeden sordun, öyle değil mi? Sanki bana böyle bir soruyu borçluymuşsun gibi.”

“Aylardır bu soruyu düşündüğümü, böyle bir şeye olumlu bir cevap alabilmek için çıldırdığımı nasıl bilemezsin.”

“Nerden bileyim? Hem belki ben de aylardır vereceğim cevabı düşünmekteyim?”

“Çok mu garip?”

“Tamam. Lütfen...”

Müfit, hayatının ilk bozgununu yaşar gibiydi (Baran, 2009, s.197).

Müfit'in(Ö9) evlenme teklifini reddeden Nurten(Ö7) mantıklı karar verebilmek için önce işinden izin alır, sonra da bavulunu toplayarak evini terk eder. Seyfi'ye(Ö1) ve Müfit'e(ö9) iki mektup yazıp kendisini aramamalarını rica eder.

Nurten(Ö7), Vasfiye Hanım'a(Ö2) İstanbul'a gideceğini söyler ama Ankara'daki bir otele yerleşir. Müfit(Ö9) sonunda istediği yere Fethiye'ye gider. Seyfi(Ö1) askerliğini bitirip Ankara'ya döner ve atamasını bekler. Şüphesiz bu duruma en çok sevinen kişi Vasfiye Hanım(Ö2) olur:

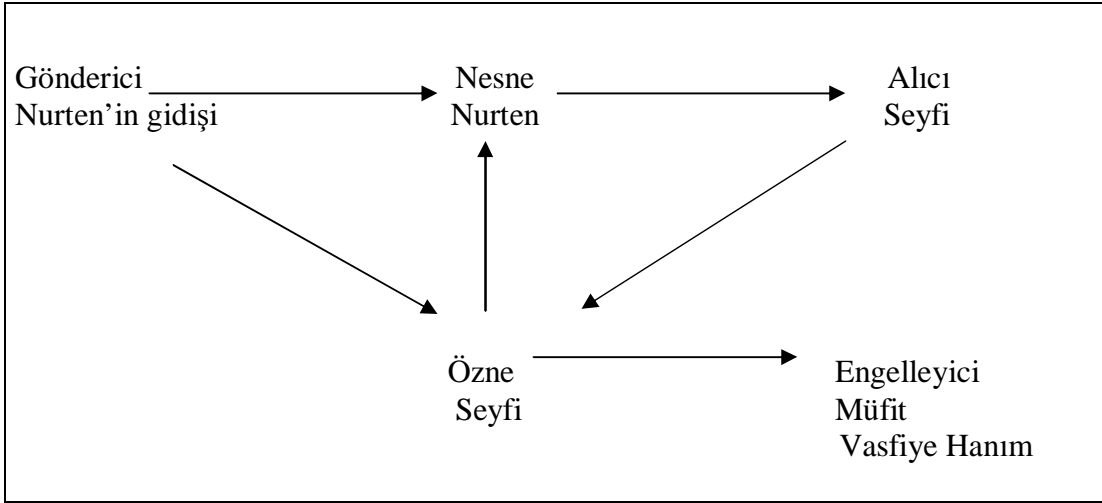
Seyfi, Dikmen'i Gölbaşına bağlayan yolda yürüyordu. Okul dönemi sona ermiş, kurasını çekmiş, birkaç günlüğüne annesinin yanına gelmişti. Nurten'den konuşmamışlardı hiç. Seyfi, mektuplarından birinde Nurten'in uzun süre İstanbul'da kalacağını bildirmekle yetinmişti. Vasfiye Hanım bu konuda oğluyla konuşmaması gerektiğini biliyordu. Ayrıca bunca ayrılıktan sonra oğluyla baş başa kalabilmenin, evin tek kadını olarak ona hizmet etmenin tadını çıkarmaya çalışıyordu.

“Su böreğini özlemişsinidir Seyfi, ha?” diyordu. “Yoksa gözleme mi yapsam... Dolaba bir küçük şişe rakı alıp koydumdu. Balıkla rakı içmeyi seversin sen.”

İşte eski günler geri gelmişti. Seyfi, yerine yerleşince, anasını da yanına aldirtirdi belki. Anlaşının bir yerlerinde Nurten sorununu çoktan çözümlenmiş bulunduğu inancı yatıyordu; ayrıca Nurten'in yaşamlarından hepten uzaklaşmasının da, oğlunu fazla sarsmayacağını bildiğini sanıyordu. Ne vardı; işte, çocukları bile olmamıştı (Baran, 2009, s.207).

Özne, artık bütün dönüşümlerini tamamlar. Geçmişe göre kendine daha çok güvenen, daha bilgili, üniversite mezunu, görgülü bir şehirlili olur. Seyfi(Ö1) geçirdiği dönüşümlerin hepsini kendi başına gerçekleştiremez. Nurten(Ö7), Müfit(Ö9) ve askerlik hayatı bu dönüşümleri Seyfi'ye(Ö1) sağlar. Bu yüzden Seyfi'nin(Ö1) dönüşümü geçişli bir dönüşümdür. Durumu, eyleyenler şemasında şöyle gösterebiliriz:

Tablo 18

Eyleyenler Şeması

Seyfi, askerlik döneminde Nurten'den aldığı mektupla, Nurten'in kendisini terk ettiğini öğrenir. *Özne*, Nurten'in gidişiyle zor günler geçirmeye başlar. *Özne*, *nesnesini* istemektedir. Ancak *engelleyci* eyleyen kimliği karşımıza çıkan Müfit bunu engeller. Çünkü *öznenin* istediği *nesne* Müfit'e âşık olmuştur. İkinci *engelleyci* konumunda karşımıza çıkan Vasfiye Hanım da Nurten'i benimseyemediğini her fırsatta belli ederek *nesneyi* yıldırma'yı başarır. *Nesne* evi terk ederek *öznesinden* ayrılır. *Özne* başarısızlık söz konusudur.

Başlangıç durumunda şu ayırım söz konusudur:

Ö V N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi olan Nurten'i; V, ayrışımı temsil eder.)

Yani başlangıçta, *özne* değer nesnesinden ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur:

Ö V N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi olan Nurten'i; V, ayrışımı temsil eder.)

Özne, anlatının sonunda değer nesnesini kaybeder ve değer nesnesinden yine ayrı kalır. Bir bakıma sonuç, başlangıçla aynı düzeye denk gelir, böylece yazar bu romanında da bir döngüsellik yaratmış olur.

3.2.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri

Başlangıç durumunda *özne* Seyfi'dir.

Anlatı izlencesinin ilk evresi olan eyletim (etkileyim)'de bir anlatının, bir olay örgüsünün oluşması genelde, temel dönüşümü gerçekleştirecek, yani olayın akışını yönlendirecek bir *Özne*'nin aranıp bulunmasıyla sağlanır. Bir başka deyişle, bir eyleyen, herhangi bir eylemi yapmayı, bir başka eyleyenin önerisiyle

ya da zorlamasıyla üstlendiği gibi, doğrudan doğruya kendi kendine, kendi isteğiyle de üstlenebilir: yani ya bir başkası tarafından(gönderen) eyleme geçirilir ya da eyleme geçmeyi kendi ister, hiçbir zorlama olmadan (istemek) (Rifat, 2007, s.42).

Eyletim aşamasında Ö1(Seyfi), “istemek” kipliği içindedir. Nurten’den çok fazla etkilenen Seyfi, duygularının(gönderici) yönlendirmesiyle harekete geçer. Nurten’le evlenmek ister. Anlatıda, Özne(Seyfi), doğrudan doğruya, kendi isteğiyle harekete geçer. Yani, “*Anlatı izlencesi, Gönderen’in(duygularının) eyletimiyle(etkileyimiyle), yani özneyi manipüle etmeyi başarmasıyla başlamış olur*” (Rifat, 2007, s.42).

Bu başarının sonucunda, yani göndericinin *eyletimi* ile Ö1 ikinci evre olan *edinim* (edinç, kompetans) evresine geçer.

Birinci aşama gerçekleşirse, yani bir Özne, Gönderen’in izlencesini uygulamayı kabul ederse, o zaman eylemi gerçekleştirebilmesi için gereken bazı yetenekleri de ya doğuştan olması ya da bu izlencenin gerekli kıldığı koşullara göre sonradan edinmesi gerekecektir. Edinim evresinde Gönderen’in işlevi biter ve Özne gereken yetenekleri edinmeye çalışır (Rifat, 2007, s.42-43).

Bu evrede *yapmayı istemek, yapmayı bilmek, yapabilmek* kiplikleri vardır. Ö1(Seyfi), Nurten’e âşık olduğunu söylemeyi istedikten sonra bu kiplikleri elde etmeye çalışır. Seyfi, Nurten’e âşık olduğunu söyler. “*Özne, gerekli yetenekleri edinmeye çalışırken, anlatı izlencesi içine giren bazı başka eyleyenlerden destek görür (yardımcılar), bazıları da karşı izlenceyle, öznenin çabalarını engellemeye çalışır (engelleyenler)*” (Rifat, 2007 s.43).

Seyfi Nurten’e aşkı itiraf etmeyi bilmesi, itiraf edebilmesi ile edinimleri kendi çapında kazanır.

“*Özne, gerekli edinimleri elde etmesiyle üçüncü evreye yani edim (performans) aşamasına geçer. Özne gerekli yetenekleri edinince, yani yetilendirici sınamadan başarıyla çıkınca, anlatı izlencesinin gerçekleşmesini sağlayacak asıl eylemini yapabilir*” (Rifat, 2007, s.43). “*Özne kipsel değerlerle donanıncı, amacını gerçekleştirmede bir engel kalmaz artık. Eyleme geçerek aradığı Nesne’ye ulaşır. Edinçi izleyen edim başlangıçtaki durumu (Ö V N) yeni bir duruma (Özne Nesne’ye kavuşmuştur: Ö Ü N) dönüştürür*” (Rifat, 2007, s.97). Bu evrenin kipliği *yapmaktır*. Özne, bu evrede beklenen eylemi gerçekleştirir. Seyfi, Nurten’e âşık olduğunu söyledikten ve evlenme teklifi eder. Seyfi’nin ikna edici edimi ile Nurten de bu teklifi kabul eder. Böylece Ö1, nesnesine kavuşur. Dönüştürücü öznenin beklenen eylemi gerçekleştirmesiyle başlangıç durumundan sonuç durumuna geçilmiş olur.

Anlatının son evresi yaptırım (sanksiyon) evresidir. “*Öznenin, başarısına ya da başarısızlığına göre ödüllendirildiği ya da cezalandırıldığı evredir bu.*” (Rifat, 2007, s.97). Seyfi(Ö1) başarılı olamamıştır. Çünkü anlatının sonunda değer nesnesini yani Nurten’i kaybetmiştir. Böyle bir sonuca ulaşmada en büyük sebep engelleyici eyleyen kimliği ile karşımıza çıkan Müfit’tir. Olayın iç yüzünü daha iyi incelediğimizde, Seyfi’nin artık Nurten’e yetmediğini görürüz. Nurten de Müfit gibi birisiyle tanışınca ona âşık olmaktan kendini alamaz. Sonuç olarak, Nurten çözümü her iki erkeği terk etmekte bulur.

3.2.3.SÖYLEM DÜZEYİ

3.2.3.1. Kişileşme (Oyunculaşma)

Metindeki kişiler, Seyfi(Özne, Ö1), Vasfiye Hanım(engelleyici, Ö2), Hayri Bey (dolaylı yardımcı, Ö3), Nurten(değer nesne, Ö7), Nazmi Bey(dolaylı yardımcı, Ö8), Müfit(engelleyici, Ö9).

Bir eyleyenin gerçekleştireceği eylemi boyunca sahip olduğu kendine has özellikleri vardır. Bu özellikler birleşerek izleksel bir rol oluşturur. Başlangıç durumunda, anlatıdaki özne(Ö1) hakkında sadece yeni bir işe gireceğini öğreniriz. Bu sebeple üstlendiği izleksel rol metnin daha sonralarında hatta sonuç kısmında ortaya çıkacaktır. Ö1, Zara’dan Ankara’ya taşınmış biraz da saf bir gençtir. Babasının ölümü üzerine tıp eğitimini yarıda bırakır ve memur olarak işe başlar. Çalıştığı devlet dairesinde Nurten’le karşılaşır ve ona âşık olur. Seyfi(Ö1) anlatı boyunca sürekli kendini değiştiren, geliştiren, bilgisine bilgi katmak ve daha üst bir statüye sahip olmak için çabalayan bir izleksel rol üstlenmiştir. Nurten’le evlenen Seyfi için hayat artık bambaşkadır.

Başlangıçta, Seyfi ve Nurten evlenirler. Bu evlilik Nurten için sevmekten çok birine sığınmak amacıyla yapılan bir evliliktir ancak Seyfi için bu durum söz konusu değildir. Seyfi’nin annesi Vasfiye Hanım, oğlunu koşulsuz seven engelleyici bir eyleyen olarak karşımıza çıkar. Lisedeki öğretmeni Nazmi Bey de Seyfi’yi çok sevmektedir. Üniversiteye gitmesi için onu teşvik eder, dolaylı yardımcı kimliğini üstlenir. Nurten, Seyfi’nin elde etmek isteği nesnesidir. Müfit de Seyfi’yi çok sever ancak onun değer nesnesini elinden aldığı için engelleyici eyleyen kimliğini üstlenir. Seyfi, anlatı izlencesinin evrelerini tamamlar ve edim aşamasında Nurten’e evlenme teklifi eder. Nurten de bu teklifi kabul eder. Anlatı sonunda karşımıza engelleyici kimliğiyle

karşımıza çıkan Müfit, Nurten'in evi terk etmesine sebep olur. Bu anlatıda da engelleyici baskın gelerek nesneyi öznesinden ayırır.

Anlatıdaki eyleyenler kurmaca dünyasına aittir ancak sosyal statüleriyle gerçek dünyaya gönderimde bulunarak anlatıda gerçeklik izlenimi yaratmaktadır.

3.2.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi

Anlatı, Seyfi'nin(Ö1) bir devlet dairesine memur olarak işe alınmasıyla başlar.

Seyfi(Ö1) işe, ocak ayının ortalarında başlar. Bunu şu zaman göstergelerinin sonucu olarak çıkarabiliriz:

“Seyfi, aylığını aldığı gün hemen eve gitmedi, çarşıya uğradı.” (Baran, 2009, s.20) [...]

“Ertesi akşam bulvar boyunca yürüdü.” (Baran, 2009, s.21)

“Akşamları bulvar boyunca yürüyordu Seyfi.” (Baran, 2009, s 24)

“Çok teşekkür ederim. Ne zaman gelip alayım?”

“Şimdi yanımda değil. Yarın getiririm. Yarın gelin, alın.” (Baran, 2009, s 25)

“Bir gün Nermin kendisi telefon etti.” (Baran, 2009, s 30)

“Bir gün yemekte Mürüvvet'e rastladı.” (Baran, 2009, s 32)

“Aradan on beş gün geçiyor; Akçasaz'ın bataklıklarında sığırkuyruğu otları, böğürtlen çalıkları, mavi yarpuz çiçeklerinin arasında bir yağız atın peşinde dolanıyor, gömleği terden sırtına yapıştıyordu.” (Baran, 2009, s 34)

“...Oysa kentte, baharın geldiği hiç anlaşılmıyordu. Yüreğindeki çırpıntılar olmasa, takvim mart ortasını göstermese, Seyfi, baharın yaklaşmakta olduğunu bilemeyecekti” (Baran, 2009, s 35).

Yukarıdaki son alıntıda geçen, *takvim mart ortasını göstermese* şu ana kadarki en belirgin ve en önemli zaman göstergesidir. Alıntılar, bize bir aydan daha fazla bir zamanının geçtiğini gösterir. Böylece Seyfi(Ö1) şubat ayının birinci gününde ilk maaşını aldığı sonucuna ulaşırız.

Seyfi'nin(Ö1) bu ilk maaşını almadan önceki kısa zaman dilimini ise şöyle ayırt edebiliriz. Zaten anlatı da ilk belirsiz zaman göstergesiyle başlar:

Seyfi, işe alınmadan önce K... şirketine birkaç kez gidip gelmek zorunda kalmış, ne var ki, bu geliş gidişleri arasında önemsenmez bir taşralı, zavallı bir yeni yetme, kısacası bir hiç olmadığını gösterdiği yakınlık sayesinde iş bulabilmek gibi bir ayrıcalığa sahip bulunduğunu çevresine kanıtlayabildiğinden mutluluk duymuştu (Baran, 2009, s 11)

Seyfi, iki gün daha Hayri Bey'in karşısındaki iskemlede oturdu. (Baran, 2009, s 14)

Üç gün sonra Hayri Bey, iki hademe çağırdı ve bitişik odadaki masalardan birini getirmelerini söyledi.(Baran, 2009, s 14)

Ondan sonraki günlerde pek boş zamanı olmadı Seyfi'nin (Baran, 2009, s 15).

Bunlardan anlaşılacağı üzere, Seyfi(Ö1), ilk maaşını almadan önce ortalama iki haftalık bir süreyi geride bırakır.

Seyfi(Ö1), oda arkadaşı Hayri Bey'le(Ö3) yaptığı bir sohbet esnasında Ankara'ya ne zaman geldiklerine dair ipuçları yakalarız:

Babam öldü efendim, sizlere ömür. Bir bakkal dükkânımız vardı. İşler iyi gitmiyordu. Sizin anlayacağınız babam işini memleketteki gibi yürütememişti. Belki de alışması için zaman gerekliydi. Çünkü Ankara'ya göçeli dört-beş ay olmuştu ancak. Buraya ben okuyayım diye geldik. Annem doktor olmamı istiyordu. Fakülteye başlamıştım, derslerimi seviyordum (Baran, 2009, s 17).

“İnsan liseyi bitirince kendini adam oldum sanıverir işte böyle. Hele üç ay Tıp Fakültesi'ne gittin diye kendini doktor bile sanıyorsundur, bilmez miyim?” (Baran, 2009, s 18). *“Seyfi aylığı aldığı gün hemen eve gitmedi, çarşıya uğradı”* (Baran, 2009, s 20).

Seyfi(Ö1) ve ailesi Ankara'ya yazın taşınırlar. *“Annesinin teyze kızının oğlu vardı: Rıdvan. Seyfi'den dört beş yaş büyüktü. Yazın birlikte gezip dolaşmışlardı”* (Baran, 2009, s 24). Babası bakkal dükkânı açar. Dört-beş ay işletebilir ancak, sonrasında ölür. Seyfi, geldikleri yazın sonbaharında Tıp Fakültesi'ne kaydolar. Üç aylık bir eğitim hayatından sonra eğitimini bırakmak zorunda kalır. Ardından memur olarak işe başlar.

Mart ayının ortalarına gelindiğini takvimden anlayan Seyfi(Ö1), bütün olumsuzlara rağmen işine devam eder. Bu sıralarda Nermin(Ö5) adlı bir kadınla tanışır, iş yerinde. Nermin'le(Ö5) kısa süreli adı konmayan bir ilişki yaşadığı sıralardaki zaman dilimini şöyle gösterebiliriz. Mart ayının ortalarını geçtikten sonra: *“Bir Pazar sabahı Dikmen'in boş tepelerinde gezindi”* (Baran, 2009, s 36). *“Bir gün kantine girdiğinde Nermin'i, yakın arkadaşı Sevim'le yemek yerken gördü. Seyfi başkalarının masasına oturmazdı. Ama bu kez Hayri Bey'e aldırmadan onların masasına doru yürüdü”* (Baran, 2009, s 38).

Seyfi, Nermin'i sık sık arıyordu. Kadıncağzı üzgün olduğuna göre onu araması, hatırlaması, avutmaya çalışması gerekirdi. Nermin az mı yorulmuştu Seyfi için; kitap taşıyıp durmamış mıydı?

“Düşünün artık, aybaşında bu odada olmayacağım. Ne kaldı ki şurada aybaşına? On gün bile yok” (Baran, 2009, s 41).

“Ayın üçüncü günü Seyfi, Nermin'e telefon etti.” (Baran, 2009, s 42).

“İki gün sonra işten çıkınca otobüse binmedi, yürüdü” (Baran, 2009, s 44)

Nermin'in(Ö5) iş yerinde pozisyon değiştirdiği ay mayıs ayının başıdır. Nermin(Ö5) yeni yerinde göreve başlar ve beş gün geçer. Mayıs ayı daha doğru bir zaman tespiti olur çünkü: *“Bir sabah uyandıığında yatak odasının karanlık olduğunu gördü. Perdeleri*

açtı, baktı: Hava bulutluydu. Odası serindi. Pijamasının içinde üşüdü. Vasfiye Hanım sobayı tutuşturmuştu bile. ‘Şu işe bak, kış geri geldi...’ (Baran, 2009, s. 48). söylemi mayıs ayına daha uygun bir söylemdir. Annesinin bu sözü ettiği gün, Seyfi(Ö1), Nurten’le(Ö7) karşılaşır.

Yeni yerinde göreve başlayan Nermin(Ö5) artık Seyfi’ye(Ö1) soğuk davranır. Seyfi(Ö1) Nermin’in(Ö5) yaptığını atlatmaya çalıştığı günlerde memleketteki edebiyat öğretmeni çıkagelir:

“Bir gün edebiyat öğretmeni Nazmi Bey çıkıp gelir”(Baran, 2009, s.51).

“Bu yıl geçti artık...’ dedi bir şeyler söylemek için” Gelecek yıl... (Baran, 2009, s.53).

“Böyle düşündüğün için sevindim. Demek gelecek yıl, bir başka fakülteye yazılacaksın” (Baran, 2009, s.53).

“Bir fakülteye yazılmak için sonbaharı beklemek zorundaydı” (Baran, 2009, s.54)

“Daha yirmi yaşına bile gelmedim” (Baran, 2009, s.54).

Seyfi(Ö1), bütün bunları düşünürken Nurten’i(Ö7) birkaç gündür görmediğini fark eder:

Nurten’i o günden sonra bir daha görmemişti. Belki görecekti. Belki heyecanlanacak, miskinliğinden, durgunluğundan kurtulacaktı. Paydoslardan sonra şirketin büyük kapısının karşısında beklemeyi denedi. Üç dört gün üst üste bekledi. Nurten görünmedi. Besbelli Oktay Bey’le daha geç bir saatte çıkıyorlardı. [...]

Bir öğleden sonra, eline bir paket kâğıt alıp üçüncü kata çıktı (Baran, 2009, s.55).

Böylece ilk kesitin sonuna gelmiş oluruz. İlk ana kesit (A), ocak ayının ortasından mayıs ayının ortasına kadar olan zaman dilimini kapsamış olur.

Bir öğleden sonra elinde bir top kâğıtla Nurten’in(Ö7) odasına çıkan Seyfi(Ö1), bu görüşme esnasında Nurten’e(Ö7) olan ilgisini dolaylı yollardan ima etmeye çalışır. Böylece ikinci ana kesite (B) geçilmiş olur. Bu görüşmeden sonra Seyfi(Ö1) bir hafta bekler: “*Seyfi, Nurten’i hemen aramasının yakışık almayacağını düşündüğünden, bir hafta bekledi. [...] Sekiz- dokuz gün sonra, telefonla haber vermek gereği duymadan Nurten’i görmeye gitti*” (Baran, 2009, s.64).

Seyfi’nin(Ö1), Nurten’i(Ö7) ikinci kez görmeye gitmesi mayıs ayının son haftasına denk gelir. Bu ikinci ziyaretten Seyfi(Ö1), Nurten’dan(Ö7) randevu almayı başarır ve o günün akşamı dışarıda buluşurlar. Bu bölümlerde kısa zaman aralıklarıyla karşılaşırız: “*Tanrım!*” dedi Nurten, “*Sizi ne yapayım, bilemiyorum. Çayınızı içmeden gitseniz olur*

mu? Şimdi gitseniz de sonra, beş buçuktan sonra buraya gelseniz, birlikte çıksak... Hani pastaneye gidelim, demiştiniz ya..." (Baran, 2009, s.66).

Bu randevudan, bir hafta sonra yeniden buluşurlar. Bu buluşma ise haziranın ilk haftasına denk gelmektedir. Bu esnada Nurten(Ö7), Seyfi'ye(Ö1) şirketten ayrılacağı haberini verir: "Bir hafta sonra yeniden buluştular. Nurten telefon edip Seyfi'yi çağırmişti. [...] Size, belki de pek hoşunuza gitmeyecek bir şey söyleyeceğim..." dedi Nurten. Sesi soğuktu; öyle ki, sözcükler anlamlarını yitirmişlerdi sanki. "İki gün sonra şirketten ayrılıyorum" (Baran, 2009, s.70).

Nurten'in(Ö7), şirketten ayrılması da haziranın ilk haftasına denk gelir. Burada bir flashback'le Nurten'in(Ö7) şirketten ayrılma sebebinin zamanına dönebiliriz. Nurten(Ö7) Seyfi'nin(Ö1), apansız bir şekilde ilk kez odasını ziyaret etmesinden –belli etmese de- hoşlanır. Bu ziyaretten sonra unutmuş gibi yaptığı Oktay Bey'e ve onunla olan ilişkisine son noktayı koymak için onunla konuşur. Bu konuşmadan sonra Nurten'in(Ö7), şirketten ayrılma sebebi ve zamanı belli olur:

"Bugün duygusal olmak istemiyorum. Şu işi bitirelim. Veda törenimizi sonra yaparız. Sanırım, zamanımız var daha. Şimdilik ne zaman ayrılacağınızı söyleyin. Bunu bilmem gerek." der Nurten.

"İki ay sonra ayrılıyorum. Bu, neden o kadar önemli senin için?"

"Kendi ayrılış tarihimin saptamam bakımından önemli. Sizden önce ayrılmalıyım buradan."

Oktay Bey önce başını öne eğdi. Söyleyecek söz bulamıyordu.

"Neden bu kadar şaştınız?" diye sordu Nurten. "Siz gittikten sonra hala burada kalabileceğimi mi düşündünüz yoksa? Nasıl kalırım? Yerinize gelen, bu odayı, bu masayı, bu koltuğu devraldığı gibi beni de üstüne geçirmek isteyecektir. Bu hiç aklınıza gelmedi mi?"

"Hayır!" Bir süre durdu. Yoksa başka bir cevap mı vermesi gerekirdi? Nurten'i gerçekten koruması mı gerekirdi? Ama o böyle sahiplenmelere karşı çıkmaz mıydı her zaman? Başına buyruk olmaktan hoşlanmaz mıydı? 'Hayır...' dedi yeniden, 'Gelmedi. Sen karşı koymasını bilirisin. Senin bir erkeğin aptalca niyetlerinden korkman gerekmez.'

"Doğru ama o erkeğin aptalca isteklerine karşı direnip durmak de eğlenceli bir şey olmasa gerek. Hiç değilse bundan hoşlanmayacağımı bilmeliydiniz... Neyse, ben aybaşında ayrılıyorum o halde" (Baran, 2009, s.63).

Nurten'in(Ö7), Seyfi'ye(Ö1) ayrılacağı günü söylediği buluşmanın sonunda:

"Ya ben? Ben de sizi arayabilir miyim?"

"Hayır, buna gerek yok. Ben nasıl olsa ararım sizi. Bir karara varınca, yani sizinle konuşmak isteyince ararım. Belki bir yerlerde buluşmak, belki sizinle arkadaşlık edemeyeceğimi bildirmek için. Aradan iki üç ay geçebilir. Çünkü daha bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Biraz dinlenmeliyim" (Baran, 2009, s.73)

Bu görüşmeden bir müddet zaman zarfından sonra, bir gün Hayri Bey(Ö3), Seyfi'ye(Ö1) Nurten'in(Ö7) annesinin öldüğü haberini verir: *"Ağustos başlarıydı. Nurten, şirketten ayrılalı üç ayı geçmişti; daha Seyfi'yi aramamıştı. Bir öğle yemeğinden sonra Hayri Bey, Duydun mu, diye sordu; Oktay Bey'in kapatması vardı ya hani şu Nurten... Anası ölmüş..."* (Baran, 2009, s.73-74).

Bu haberin ardından Seyfi(Ö1): *"Ertesi gün Sevim'i sordu; Bir tanıdığımın annesi ölmüş, dedi; Başsağılığına gitmek istiyorum. Acaba hemen mi gitmeliyim, yoksa daha sonra mı?"* (Baran, 2009, s.74).

Sevim'le(Ö6) konuştuğu günün akşamı Nurten'i(Ö7) ziyarete gider. Ona destek olmaya çalışan Seyfi(Ö1) sohbetle can sıkıntısını gidermeye çalışır:

"İşte şimdi karşılıklı bira içiyoruz..." diye konuşmasını sürdürdü Nurten, birasından kocaman bir yudum alıp, diliyle dudaklarını temizledikten sonra. *"Sırasıyla bütün içkileri deneyebiliriz. Var mısınız? Her karşılamada bir başka içki içelim. Ayrandan rakıya kadar hepsini deneyelim."*

Sevincini gizlemeye çalışarak başını salladı Seyfi. Demek ki, bundan sonra sık sık görüşebileceklerdi.

"Söyleyin bakalım," diye canlı konuşmasını sürdürdü Nurten. *"Bütün yaz ne yaptınız?"* (Baran, 2009, s.78) [...]

Aşağılarda ve karşılarda uzanan ağustos günlerinin donuk sıcağına bulanmış tozlu gün, gökyüzündeki çiğ mavilik, tek gün değildi de, sonsuz sayıda bir örnek, baygın günlerdi (Baran, 2009, s.82).

Seyfi(Ö1), Nurten'i(Ö7) ziyaret edişinin ertesi gününde de dayanamaz ve tekrardan yanına gider: *"İşte yine ben geldim! dedi Seyfi, Nurten kapıyı açınca. Bir gün önce oturduğu kanepeye ilişince de, Birkaç gün beklemeyi göze alamadım... diye anlattı"* (Baran, 2009, s.85).

Bu bölümden sonra en belirgin zaman göstergelerinden biri daha karşımıza çıkar: *"Seni nasıl tanımam? diye sordu Seyfi büyük bir şaşkınlıkla; Yirmi gündür beraberiz"* (Baran, 2009, s.83).

Bu zaman eylül ayının başlarına denk gelir ve Nurten(Ö7) eylül ayının başında yeni işine başlar: *"Aybaşında yeni işime başlıyorum"* (Baran, 2009, s.97).

Bundan kısa bir zaman sonra Seyfi(Ö1) ve Nurten(Ö7) evlenme kararı alır: *"Daha sonraki günlerde hep bu konuyu açtı Seyfi. Nurten'ini direnmesi, karşı koyması giderek zayıflıyordu. Sonunda o da bir öneride bulundu; daha doğrusu belli koşullar altında evlenmeyi kabul etti: Nurten evlenmeye razı olacak, Seyfi'nin evine taşınacak; buna karşılık Seyfi de işini bırakacaktı"* (Baran, 2009, s.100).

Evlenme kararı ikinci ana kesiti (B) sonlandırır.

Üçüncü ana kesit(C), diğer kesitlere oranla daha kısa bir zaman dilimini kapsar. Seyfi(Ö1) ve Nurten(Ö7) evlendikten sonra üç yıl geçmiş olarak kesite başlanır. Yani Nurten'in(Ö7), yeni işine başlayıp ve ertesi günlerde Seyfi'yle(Ö1) evlendiği zamanın üzerinden üç yıl geçer: “*Yazık, üç yıldır bir kürk alamadın kendine. Oysa ne yakıştırdı sana kürk palto kim bilir?*” (Baran, 2009, s.109).

Bu kesitte anlatıya katılan Müfit(Ö9) ile Seyfi'nin(Ö1) arkadaşlıkları ise üçüncü ayına girer. Böylece geçen üçüncü yılın kasım ayına gelmiş oluruz. Nurten(Ö7), yirmi sekiz yaşına girer.

Kesitin, sonundaki kısa zaman aralıklarıyla anlatıya canlılık gelir:

Vasfiye Hanım, saatin sekiz olmasını ama daha önce sekize yirmi kala oğluyla gelinin kapıdan içeri girmelerini bekleyecekti. Yirmi dakika, onların gömleklerini değiştirmeleri, ellerini yıkamaları, sofrayı kurmaları için yeterliydi. Seyfi'yle Nurten de biliyorlardı bunu. Onun için yediye on geçe çimenlerin üzerinden kalkıp yola doğru yürüdüler (Baran, 2009, s.131).

Böylece kesit kasım ayının ortalarında son bulur.

Dördüncü ana kesit (D), net bir zaman göstergesiyle başlar: “*Temmuz başlarında bir akşam, Müfit'i yemeğe çağırdılar*” (Baran, 2009, s.135).

Yemekten sonra büyük bir heyecanla evine giden Müfit(Ö9), bize anlatının, ana tarih çizgisini belirlememiz için önemli bir zaman göstergesi kullanır: “*On beş yıldır benim bu oda. On beş yıldır... Evet, elli beşlerde Ankara'ya geldiğimize göre... Monserrat'ın Devlet Tiyatrosu'nda oynadığı yıl...*” (Baran, 2009, s.147).

Müfit'in(Ö9) verdiği ipuçlarından anlatı, şu anda 1970 yılı temmuz ayının başlarında seyretmektedir. Daha sonraki kısımda da hala temmuz başlarında olduğumuzu öğreniriz: “*Temmuz başlarında Seyfi'nin sınavları bitmemiştir*” (Baran, 2009, s.165).

Aşağı yukarı bir aylık bir süre geçer ve bu sürede Seyfi(Ö1), Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) doyusya eğlenirler ve temmuz ayının sonuna doğru:

Temmuz sonunda Müfit, sevgili Akdeniz'ine kavuşmak için Ankara'dan, dostlarından, daha doğrusu Nurten'den ayrıldı. Ne zaman döneceği hakkında kesin bir şey söylememiştir.

Müfit'in gitmesi Nurten'i rahatlattı. Onun ayrılmasından az sonra onlar da tatile çıktılar. Ayvalık'ta güzel bir on gün geçirdiler. [...]

Ankara'ya döndüklerinde evde yalnızdılar. Vasfiye Hanım Zara'ya, hısımlarının yanına gitmişti. Vasfiye Hanım'sız, baş başa geçirdikleri günlerde da Ayvalık'taki gibi eğlendiler (Baran, 2009, s.170).

Ve Seyfi(Ö1) askere gider: “*Ekim ayında Seyfi, askerliğini yapmak üzere Tuzla’ya gitti (Baran, 2009, s.171) [...] Aralık başında buluştuklarında Nurten, ‘Neyin var senin?’ diye sordu*” (Baran, 2009, s.172).

Nurten’in bir sonraki ziyaretinde önemli bir zaman göstergesine rastlarız: “*Öylece birbirlerine sarılmış duruyorlar ve geride bıraktıkları beş yılı bir daha yaşayamayacaklarını biliyorlardı*” (Baran, 2009, s.179).

Artık anlatıda, 1970 yılının bittiğini, 1971 yılına girildiğini anlarız.

Nurten’in(Ö7), İstanbul’dan dönmesiyle son ana kesite (E) girmiş oluruz. Aradan beş yılın geçtiği bu kesitte de tekrarlanır: “*Beş yıldır kıyısını, köşesini araştırıp tanıdığı, oraya bir çiçek, şuraya düzgün bir yastık koyduğu, yerleşip oturduğu ya da öyle sandığı küçük evrenini tanıyamıyordu*” (Baran, 2009, s.183).

Nurten(Ö7), bir cumartesi dolaşmak için Kızılay’a iner. Orada Müfit’le(Ö9) karşılaşır: “*‘Tam beş ay geçti aradan...dedi Müfit açıklayıcı olmaya kalkışmadan. Evet... Beş ay...’*” (Baran, 2009, s.184).

Müfit(Ö9) ve Nurten(Ö7) bu konuşmaları ocak ayında olduğumuzu destekler. Çünkü Müfit(Ö9), temmuz sonunda Ankara’dan ayrıldığını D ana kesitte belirtmiştik. Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) karşılaştıktan sonra aralarındaki ilişki daha ileri bir boyuta taşınır. Bu ilk karşılaşmanın ardından Vasfiye Hanım memleketine gider: “*Vasfiye Hanım, kardeşinin oğlunun düğünü için memleketine gitmişti*” (Baran, 2009, s.187).

Vasfiye Hanım memleketinde: “*Vasfiye Hanım üç hafta sonra döndü. Dönüşünü gelininin evde olduğu bir güne, cumartesiye rastladığından uzun uzun konuşma fırsatı buldular*” (Baran, 2009, s.193).

Cumartesi günü memlekette gelen Vasfiye Hanım(Ö2), konuşmalarıyla Nurten’i(Ö7) oldukça sıkar. Ertesi gün -pazar- bir sebep uydurarak dışarı çıkan Nurten(Ö7), Müfit’le(Ö9) buluşur. Bu buluşmanın ayrılığında ertesi günün -pazartesi- akşamı için sözleşirler:

Nurten o gece uyuyamadı. Vasfiye Hanım’ın gelişi, ona düşünmesi, hep göz önünde bulundurması gereken bazı şeylerin varlığını hatırlatmıştı. Ama Nurten, o şeyleri göz önünde bulundurmamak değil, unutmak istiyordu. Bu yüzden hiç de yakışık almayacağını bildiği halde, Pazar sabahı on birde bir arkadaşına sözü olduğunu söyleyip evden çıktı. İlk rastladığı telefonlu dükkândan Müfit’e telefon etti(Baran, 2009, s.194). [...]

Nurten, eteklerini toplayıp süklüm püklüm kendi iç dünyasına büzülmüştü. Ayrılırken Müfit sordu: Ne zaman görüşüyoruz?

Yarın akşam (Baran, 2009, s.198).

Anlatıya canlılık getirecek olan, Seyfi'nin(Ö1) mektubunu Nurten(Ö7) şubat ayının başlarında alır: “*Bir gün, daha doğrusu Vasfiye Hanım'ın gelişinden dört beş gün sonra Nurten, Seyfi'den bir mektup alır*” (Baran, 2009, s.200).

Nurten(Ö7) ocak ayının başlarında Müfit'le(Ö9) karşılaşır. Üç haftalık bir süre zarfında Vasfiye Hanım(Ö2) memleketinde kalır. Bu esnada Nurten(Ö7) ve Müfit(Ö9) yakınlaşır. Bu üç haftanın üzerinden dört beş gün geçtikten sonra Seyfi'nin(Ö1) mektubu gelir. Anlatı, ana süre olarak 1971 yılının şubat ayının ilk haftasına gelir. Ayrıca bu saptamamızı Müfit'in şu sözleri de destekler: “*On gün kadar oluyor...’ dedi Müfit, o zor durumla bir an önce yüzleşmek için acele ederek; ‘Cevapladığını sandığın bir soru sormuştum. Bence cevaplanmamış bir soruydu bu. Ne dersin?’*” (Baran, 2009, s.202).

Müfit(Ö9), Nurten'e(Ö7) Vasfiye Hanım'ın(Ö2) memleketten döndüğü günün ertesi günü olan Pazar günü evlenme teklifi etmiştir. Müfit'in(Ö9), evlenme teklifini reddeden Nurten(Ö7) kafası toparlayabilmek için on gün iş yerinden izin alır ve bir otele yerleşir:

Nurten daha sonra müdürüyle görüştü. Acaba kendisini bağışlayabilir ve bir aylık haber verme süresinden bağışık tutabilir miydi? Son günlerdeki solgunluğunu, dalgınlığını, her zaman ne kadar iyi bir eleman olduğunu düşünen müdür, elinden geleni yapacağını söyledi. Yalnız hiç değilse on gün... Peki' dedi Nurten. On günü bir otele geçirebilirdi (Baran, 2009, s.202).

Böylece şubat ayının ilk haftasına on gün daha eklemiş oluruz.

Son ana kesitin, son alt kesitinde zamanı sadece bazı kelimelerden, askeriyenin kullandığı bazı terimlerden çıkarabiliyoruz. Anlatı, 12 Mart 1971 darbesinin olduğu gün sonlanmaktadır:

Makine ve demir sesleri... Kulak kabartınca, fark etti: Tank paletlerinin asfalt üzerinde çıkarttıkları gıcırtilardı bunlar. Bir de kabaralı asker postallarının tok vuruşları... Daha, çok uzaktaydılar; seslerden anlaşılıyordu. Ama yaklaşmayacaklarını kim bilebilirdi? Sivil, ıslak giysileri içinde Seyfi nasıl da yabancı kalacaktı aralarında.

Kaygılanması, korkusu yersizdi kuşkusuz. Tanklar da, yürüyüş halindeki askerler de aşağıdaki yoldan geçiyor olmalıydılar. Ama onların orda bulunmalarını bile istemiyordu Seyfi. Belki gözü ilişir ya da **onlar** kendisi görürlerse diye başını önüne eğmiş, öyle yürüyordu. Hayır, aşağı yoldan değil, Seyfi'nin az önce yürüyüp sonra bahçeye saptığı caddeden de geçiyor olabilirlerdi. Kendini birden dört yanından tanklarla, askerlerle sarılmış gibi hissetti. Ortalık kararıyordu; karanlık, bir düğümü gizliyordu. Korkunç bir patlama olacak ve düğüm çözülecekti. Düğümün çözülmesi yalnız **onların** işine yarayacaktı. Seyfi, ıslak, sivil giysileriyle, kendisine yabancı tankların, botların çemberinin ortasında bir kurban gibi duracaktı (Baran, 2009, s.209).

Anlatı, Seyfi'nin(Ö1) ağzından çıkan son zaman göstergesiyle kısmen başa döner ve kısmen bir döngüsellik yaşanır:

İşte önünde Ankara, güzelim ışıklarıyla uzanıyordu. Gene üzeri yanıp sönen değerli taşlarla işli, lacivert bir örtü gibi... Yıllarca önce olduğu gibi... Şimdi daha büyük, geniş, görkemli... Yıllarca önce (daha doğrusu altı yıl önce) gene böyle hayranlık duyarak kenti, kentin ışıklarını seyrederken bir söz vermişti kendisine; bir armağan sunmuştu üstelik (Baran, 2009, s.210).

3.2.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması

3.2.3.3.1. Uzam 1

Anlatıda karşımıza çıkan ilk uzam, Seyfi'nin(Ö1) iş yeri hakkındaki düşünceleridir. Seyfi(Ö1) Sivas'ın Zara ilçesinden Ankara'ya okumak için gelen bir gençtir. Babasının ölümü üzerine eğitimini bırakır ve bir devlet dairesinde memur olarak işe başlar:

“Öte yandan Seyfi, çalıştığı yerin hukuksal niteliğinden çok başka, kendince önemli başka şeylerle uğraşmak zorundaydı. Sözelimi merdivenler vardı... Zaten başkente geldiğinde onu en çok ürküten, düşgücünün şimdiye kadar farkına varamadığı derinliklerini yoklayıp sarsan, aşırı bir iyimserlikle düşünülürse, tatmadığı güzellikleri muştulayan sonsuz basamaklı merdivenler, sonu yokmuş izlenimi veren, yazık ki birbirine çok benzeyen loş koridorlar ve kapalı duran, açmadan önce vurulması gereken kapılardı. Bazı kapıların ardından ‘Girin!’ diyen sert bir ses gelirdi; kimilerinden de, ne kadar beklenirse beklensin, hiç ses gelmezdi. İçerde tek başına oturup duran birisi bulunabiliyor ve ‘Girin!’ demek zahmetine katlanmıyordu.

Üstelik K... şirketinde iki tür merdiven vardı. Biri; büyük geniş kanatlı ön kapının açıldığı, zemini pembe mermer döşeli, üzerinde krem rengi sütunlar bulunan girişten, sağlı sollu kıvrak dönüşler yaparak yükseliyordu. Bu merdivenlerin basamakları da girişin zemini gibi pembe mermerdendi. Hep o zarif, kadınca kıvrılışlarla her katta, tıpkı bir balkonu andıran aydınlık sahanlıklarda dinlenerek yükseliyordu. Arkadaki merdivenlerse bilinen mozaikten yapılmıştı. Dik dönüşlerle, küçük pencerelerin yarı yarıya aydınlattığı sahanlıklarda son buluyordu. Pembe merdivenleri genel müdürün, yardımcılarının, mühendislerin, kısaca kodamanların kullandığını söylemişlerdi Seyfi'ye. Ama insan yanılıp da pembe merdivenlere geçebilirdi arada. Pembe merdivenleri önemsiz memurların kullanmasının cezası neydi, işte bunu Seyfi'ye söylememişlerdi. Seyfi hiç değilse bu cezayı bilse, rahatlayacaktı (Baran, 2009, s.11-12).

Merdivenlerden yola çıkarak, bir devlet dairesindeki ayrımı kesin bir şekilde görebilmekteyiz. Özne, işine başladığı gün çalışacağı odaya gider. Odasının da yukarıda alıntılıdığımız bölümde geçen “önemsiz memur”ların kullandığı merdivenlere eş bir görünüm çizdiği anlaşılır. Anlatı, başlangıçta böylesine keskin bir uzam tasviriyle başlaması, aslında mekânın öznenin üzerindeki büyük etkisini göstermektedir.

Seyfi, oldukça büyük bir odaya girdi. Oda, tavana yakın, dar, karşı duvarı enlemesine kaplayan bir pencereyle aydınlanıyordu. Pencereden yoldan geçenlerin bacakları görünüyordu. Odanın geri kalan üç duvarı, tavana kadar yükselen raflarla kaplıydı. Raflar, kâğıt, zarf ve boş dosyalarla doluydu. Sağda küçük bir kapı, pencerenin bulunduğu duvara yakın büyükçe bir masa vardı (Baran, 2009, s.12-13).

Seyfi(Ö1), iş arkadaşı Nermin'in(Ö5) üzüntüsünü gidermek için şirketin çatısına çıkarır, yanlarında da diğer iş arkadaşı Sevim(Ö6) de vardır. Çatıya çıkıp az çok doğayla baş başa kalan Nermin'in(Ö5) duygusal hali değişir:

“Çatıyı gördünüz mü?”

“Çatı mı, ne çatısı?”

“İşte, şu merdivenlerden çatıya, çatıdaki terasa çıkılıyor olmalı. Ben de çıkmadım hiç, ama merak ediyorum. Var mısınız deneyelim? Belki üzüntünüzü unutursunuz.”

İki kadın önce durakladılar.

“Her halde çatıya çıkmak yasak değildir.” Dedi Seyfi. “Yasaksa da ne yapalım haberimiz yoktu, deriz. Bizi hapse atacak değiller ya. Hadi gelin!”

Hep birlikte çatıya çıkan merdivenlere doğru yürüdüler. İlk basamaklar loştu. Küçük sahanlığı döndükten sonra da merdiven hemen hemen hiç ışık almıyordu. Bir yerlerde bir ampül olmalıydı ama ne ampülü, ne de düğmesini görebiliyorlardı.

“Durun, ben elinizi tutayım...” dedi Seyfi. ‘Ben karanlıkta rahatça yürüeyebilirim. Yanılmıyorsam karşımızda bir kapı var. Onu açtım mı tamam.’

Nermin'in elini tuttu ve kolunu da kendi koluna geçirdi. Avucundaki eli yavaşça sıkıyor ve kendine doğru çekiyordu. Nedense herkes susuyordu.

“İşte geldik!”

Seyfi, kapıyı açarken bir yandan da sesinin değişmemiş olmasına seviniyordu. Kapıyı açtıklarında, kendilerini gerçekten terasta buldular. Teras, kurum ve toz içindeydi ama güneşliydi. Uzun, karanlık bir tüneli geçmişler, yorulmuşlar ve çok da korkmuşlar gibi, güneşe, aydınlığa kavuşunca sevinmişlerdi. Çevrede daha yüksek yapılar bulunmadığından başlarını kaldırdıklarında yalnızca gökyüzünü, ışık içinde uzayıp giden maviliği görüyorlardı.

“Ne güzel!” diye bağırdı Nermin.

Küçük bir çocuk gibi ellerini çırpıyordu. Bir süre gökyüzüne baktıktan sonra terasın korkuluğuna koştu. Korkuluk pek yüksek değildi ve eğilip aşağı bakıldığında bütün Ankara görünüyordu. Bir süre öylece durup kenti seyrettiler. Önemsiz şeyler konuştular. Ama böyle bir yükseklikte bulunmanın olağan dışılığı ya da yasak şeyler yapmanın coşkusu içinde çok önemsiz sözler söylediklerini sanıyorlardı (Baran, 2009, s.40-41).

Nermin'in(Ö5) üzüntüsü iş gereği çalışacağı yerin değişmesinden ibarettir. Yazışmalar Servisinde çalışan Nermin, dış ilişkiler bölümü müdürünün yanına sekreter olarak atanır. Yani Nermin(Ö5) Seyfi'nin(Ö1) ayrımını yaptığı ‘pembe merdiven’li bölüme geçecektir. Nermin'i(Ö5) yeni işine başladıktan sonra ziyaretine giden Seyfi(Ö1) çalıştığı odasını şöyle tasvir eder:

Kapıyı vurdu. Sonra açıp içeri girdi. Büyükçe bir odaydı burası. İçerde tek bir masa vardı. Nermin'in masası olmalıydı. Çok sevdiği porselen köpek, masanın üzerindeydi çünkü. Ayrıca iki de çelik dolap vardı. Koskoca odada bu kadar az eşya insana huzur veriyordu. Odanın öteki ucundaki kapı, yarı açıktı. Kapıdan da kocaman bir maun masa görünüyordu (Baran, 2009, s.42)

K... şirketinin yerini konumlandırmada Seyfi(Ö1) sayesinde şu bilgileri öğreniriz:

Seyfi, dördüncü katın sahanlığında, açık bir pencerenin önünde durmuş, hava almaya çalışıyordu.

Gözü, damların üzerinden ötelere, kentin hafifçe sisli olan batı yakasına doğru gitti. Gençlik Parkı'nın kocaman dönme dolabının tekerini ve boyunca yükselen fıskiyeği gördü. Gençlik Parkı'nı düşününce yüreği çarpmaya başladı. İçinde yoğun bir ağrı vardı. Bu ağrıyı seviyordu (Baran, 2009, s.81).

Seyfi(Ö1), Nurten'le(Ö7) evlendikten sonra K... şirketinden ayrılır ve yeni eğitim hayatına başlar. Eğitimini İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisinde devam ettirir. Seyfi'nin(Ö1) ikametgâhı Kirazağacı Sokağı'dır ve onun gözünden Ankara şöyle yer alır:

Bir Pazar sabahı Dikmen'in boş tepelerinde gezindi. Kent aşağıda, uzaklarda, ince bir duman örtüsünün ardında belli belirsiz seçiliyordu. Kente arkasını dönüp arada rüzgârdan eğilmiş tek bir ağacın görüldüğü tümsekler üzerinde yürüdü. Tuğla ve taş ocaklarının upuzun bacalarından ince kıvrımlarla dumanlar yükseliyordu. Öteki düzlüklerden esen rüzgâr, bahar getirmekteydi. Hava soğuktu ama Seyfi'ye iyi geldi. Bir çeşmenin başına oturup dinlendi. Yalaktan sızan suyun yeni yeşermiş topraktan ağır ağır akışını seyretti (Baran, 2009, s.36). [...]

“Bu sevinçle Dikmen'e çıkan yokuşu hızla tırmandı; yarı yolda soluğu kesildi. Bir taşın üzerine oturup dinlendi. Üzeri yanıp sönen taşlarla işli, mavi bir örtü gibi uzanan kente baktı. Güneş yeni batmış ışıklar yanmıştı” (Baran, 2009, s.46).

Özne, üniversite eğitiminden sonra askerlik görevi için Tuzla'ya gider. Seyfi'nin(Ö1) değişiminde askerlik hayatının büyük bir önemi vardır. Çünkü Seyfi(Ö1), yaşadığı yalıtılmış fanustan çıkar ve Tuzla'daki askeri koğuştta hayatın en gerçek yüzüyle karşılaşır:

Dinle bak! Annemi üzmemek için öyle matrak şeyler yazıyorum sanma sakın. O mektupların hepsini büyük bir içtenlikle yazıyorum. Koğuştta, dinlenme sırasında yazıyorum çünkü... Bir görsen koğuşun halini. Her kafadan bir ses çıkar. Olmadık lafla konuşulur. Küfürüz bini bir para... Birbirine gerekli gereksiz, şakacıktan ya da ciddi sataşanlar mı ararsın, önemli siyasal ya da ekonomik sorunları tartışanlar mı? O havayı severim. Zaten koğuş arkadaşlarımın hepsini, tüm takımı ve ötekileri severim. Bütün zorluğuna, pisliğine, alışamadığımız ve on yıl askerlik yapsak bile alışamayacağımız, insan doğasına aykırı onca şeye karşın, askerliğin kendisini de seviyorum. Zaten herkes, her gün her şeyden yakını; sanki çok önem veriyormuş gibi, tüfeğinin

eskiliğinden bile dem vurur; bununla düşman filan öldürülmez, diye tutturur. Gene de içimizde en züppe, en hanım evladı olanlar bile zaman geçince hoşlanır askerlikten. Çünkü böylesi bir dayanışmayı hiçbir yerde bulamaz insan(Baran, 2009, s.172-173).

Tablo 19

Seyfi'nin Mekânsal Tablosu

Zara	esenliksiz, açık, kapsanan
Nurten'den önceki Ankara	esenliksiz, kapalı, kapsayan
K... Şirketi	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Nurten'den Sonraki Ankara	esenlikli, kapalı, kapsayan
İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi	esenlikli, açık, kapsanan
Yabancı Dil Kursu	esenlikli, açık, kapsanan
Askeriye	esenlikli, kapalı, kapsanan
İstanbul	esenlikli, açık, kapsayan

Seyfi, Sivas'ın Zara ilçesinde doğar ancak Zara ona taşralılık unvanı sağladığı için memleketini anmak istemez. Bu yüzden esenliksizdir. Ancak çocukluğunda dilediği gibi davrandığı için açık ve kasaba olduğu için de kapsanan bir uzamdır. Nurten'le tanışmadan önce Seyfi Ankara'da oldukça monoton bir yaşam sürmektedir. Hiçbir eğlencesi, aktivitesi olmadığı için esenliksizdir. Memuriyet hayatı yüzünden işi ile evi arasında mekik dokuyan Seyfi, istediklerini de gerçekleştiremez. Nurten'le tanışmadan önceki Ankara, Seyfi için kapalı ve kapsayandır. K... şirketi Seyfi de hiç iyi izlenim uyandırmamaktadır. İnsanlar arası ilişkiler oldukça yavan ve içten pazarlıklıdır. K... şirketinde istediği gibi davranamayan Seyfi için şirket, esenliksiz, kapalı ve kapsanandır. Nurten'le evlendikten sonra, Seyfi üniversiteye başlar. Nurten, Seyfi'yi şirketten çekip alır. Daha mutlu günler yaşamaya başlarlar. Nurten'den sonraki Ankara Seyfi için esenlikli, memuriyet hayatı olmadığından yani dilediği gibi davranabildiğinden açık ve kapsayandır. Üniversiteye severek gittiği için esenlikli, hareketlerinde herhangi bir kısıtlama olmadığı için de açık ve kapsanandır. Yabancı dil kursunda Müfit'le tanıştığı için ve onunla görüşme fırsatı bulduğu için esenlikli, açık ve kapsanandır. Seyfi askerlik hayatını sevmektedir, tüm olumsuzluklarına rağmen. Ancak

askeri bir ortam olduğu için disiplinli olmak zorundadır. Bu yüzden askeriye Seyfi için esenlikli, kapalı ve kapsandır. Son olarak İstanbul'da Nurten'le oldukça güzel ve eğlenceli günler geçirirler. Diledikleri gibi davranabilme özgürlükleri vardır. İstanbul, Seyfi için esenlikli, açık ve kapsandır.

3.2.3.3.2.Uzam 2

Anlatının B ana kesitinde karşımıza çıkan Nurten'in(Ö7) evini Seyfi(Ö1) sayesinde öğreniriz. Nurten'in(Ö7) odası kişiliğine uygun özellikler gösterir:

Tül perdeli, koyu kırmızı kadife koltuklu, kanepeli bir odada oturuyorlardı. Yerde kadife koltukların oymalı, hantal ayaklarına hiç yakışmayan pastel renkli, küçük motifli bir Hereke halısı seriliydi. Odanın sağ yanında, koltukların eski havasıyla uyuşmayan modern bir yemek masasıyla iskemleler ve büfe duruyordu. Besbelli yemek odası takımı Nurten'in beğenisine uygun olarak satın alınmıştı. Kadife koltukları, kanepeli, sehpa ve duvarları değiştirmek içinse para çıkmamış olmalıydı. Birkaç yıl sonra değiştirecekti onları. Seyfi, bütün bu yabancı, başkalarının olan, daha doğrusu şimdi ölmüş bulunan birtakım insanların kişiliklerinin, yaşantılarının izlerini taşıyan eşyaların, özellikle onların kendisi için fazla gösterişli ve süslü havasının verdiği rahatsızlığı, ceviz sehpanın üzerindeki emaye küllükle gideriyordu. Gözlerini bir süre küllüğe dikip rahatlamaya çalıştı. Küçük bir şeydi bu. Üzerinde biri şarap, öteki çivit renginde iki çiçek vardı. Çiçeklerden büyüğü, nedense dört taç yapraklıydı. Böyle eksik çizilmiş, boyanmış olması, ona ayrıca bir sevimlilik veriyordu (Baran, 2009, s.74-75). [...]

Seyfi en çok Nurten'in odasında rahattı. Mutluluk veriyordu insana bu oda. Ve Nurten'in kendisiydi işte. Siyah kareli, kırmızı çiçekli pamukludan perdele yatak ve masa örtüleri çok şirindi. Bundan başka Nurten, aklına esen bütün tahta eşyayı kırmızıya ya da siyaha boyamıştı. Odada kırmızı boyalı iki yuvarlak iskemle, bir sandık, gene kırmızı ve yuvarlak askılık vardı. Duvarlara asılı sedef kakma, parlak teneke ya da tahtadan küçük rafların üzerindeki toprak çanaklara değişik dikenler, tüyler, kuru yapraklar yerleştirilmişti. Duvarlar köy evlerinde olduğu gibi beyaz badanalıydı. Sonra pek çok kitabı vardı Nurten'in; Seyfi'yi kışkırtacak kadar çok... Seyfi, Nurten odada olmadığı zamanlar kitapların adlarını okuyarak, çok canı çekerse, şöyle bir eline alarak oyalanıyordu. Ama hiçbirini istemeye yanaşmıyordu nedense (Baran, 2009, s.89).

Nurten(Ö7), annesi öldükten sonra kendi evinde yaşamak istemez. Geçmişe set çekmek ister. Bu setin başlangıcı ise yeni ve daha küçük bir eve taşınmaktan geçer. Bu sefer Nurten'in(Ö7) ağzından kendi evini dinleriz: *"Bu koca evde ne yapayım? Düşünsene, hiç kullanmadığım hatta içine bile girmek istemediğim, kapılarını sınıksız kapalı tuttuğum iki yatak odası var. Sonra o salon... Hiç de gerekli değil. İki odalı bir evceğiz yeter bana"* (Baran, 2009, s.98).

Nurten(Ö7), Seyfi'yle(Ö1) evlenme kararı alınca mekânı hiç ummadığı bir şekilde değişir ve yenilenir. Çünkü Seyfi'nin(Ö1) yaşadığı ev konfor bakımından Nurten'in(Ö7) evinden daha aşağıdadır:

Nurten'in evinden, Seyfilerin oturduğu Kirazağacı Sokağı'na götürülecek eşyalar konusunda anlaşmaları güç oldu. Seyfi, Nurten'in odasını olduğu gibi Vasfiye Hanım'ın yeni evlere vereceği kendi yatak odasına götürmeyi düşünüyordu.

“Benim karyolamı ne diye alalım?” diye soruyordu Nurten; “Nasıl olsa iki kişilik bir karyolamız olacak.”

“Peki, şu üzerine çiçekler boyadığın dolabı da mı almayacağız? Ona bakmaya bayılıyorum. Sonra düşün, kendi elinle boyadın sen bu dolabı!”

“Daha büyük bir dolap gerekli bize. İçine senin giysilerin de girecek, unutma! Hem bütün bu eski şeylerden bıktım artık. Çatlakları görünmesin diye boyamıştım o dolabı. O kadar çok istiyorsan, birkaç yıl kullandıktan sonra yeni dolabımızı da boyarım.” [...]

Kirazağacı Sokağı'ndaki eve yerleşmeleri, daha doğrusu sığışmaları biraz zor oldu. Kırmızı kanepeli, üç koltuğu ve sehpaları hole koydular. Ankara'ya geldiği zaman aldığı sehpalarından ayrılmak istemeyen Vasfiye Hanım, onları yatak odasına taşıdı; iki eski koltuğunu da. Nurten'in eski evinden getirdiği buzdolabı pek küçük olan mutfığa sığmadığından, o da hole kondu. Nurten, buzdolabının üzerine Vasfiye Hanım'ın işli bir örtüsünü örtüp üzerine bir çiçek saksısı koydu. Buna karşılık çamaşır makinesi banyoya sığınca pek sevindiler. Bir başka ev tutabilirlerdi gerçi, daha geniş bir ev... Ne var ki Nurten, bu konuda Seyfi'nin önerisini bekledi. Seyfi oralı olmayınca sesini çıkarmadı. Seyfi'nin ve annesinin küçük evinde yaşamayı kabul etmekle, birtakım alışkanlıklarından (kalorifer, şofben gibi) vazgeçmeye razı olmakla ruhunu eğittiğini, dikbaşlılığını, şimdiye kadar yaşadığı sorumsuz hayatı, hatalarını cezalandırdığını sanıyor, gizli bir sevinç duyuyordu. Hem düşlediği o kocaman yaylı, kauçuk yatağı koyacak yer bulmuşlardı ya, gerisi pek o kadar önemli değildi. Yalnız Vasfiye Hanım'ın masalarının ve iskemlelerinin bir eskiciye satılması konusunda direndi. Pek hantal, çirkin ve eski şeylerdi hepsi de. Onların yerine küçük, yuvarlak bir masayla dört iskemle aldı. Böylece buzdolabına karşın, hol, rahatça oturulabilir hale geldi (Baran, 2009, s.102-103-104).

Tablo 20

Nurten'in Mekânsal Tablosu

K... Şirketi	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Yaşadığı ev	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Yeni iş yeri	esenlikli, açık, kapsanan
Müfit'ten önce Kirazağacı Sokağı'ndaki ev(Seyfi'nin evi)	esenlikli, kapalı, kapsanan
İstanbul	esenlikli, açık, kapsayan
Müfit'tensonra Kirazağacı Sokağı'ndaki ev	esenliksiz, kapalı, kapsanan

K... şirketi Nurten'in hafızasında kötü izlenimler bırakır. Çünkü orada Oktay Bey'le tanışmıştır ve yine şirkette ondan ayrılma kararı vermiştir. Dolayısıyla şirket Nurten için esenliksiz, kapalı ve kapsanandır. Nurten yaşadığı evden taşınmak ister. Çünkü ev, hem büyük hem de unutmak istediği birçok hatıralarla doludur. Bu yüzden evi, esenliksiz, kapalı ve kapsanandır. Oktay Bey'den ayrıldıktan sonra işinden de istifa eden Nurten, yeni bir iş bulur. Yeni iş yerinde oldukça mutludur. Nurten için yeni iş yeri, esenlikli, açık ve kapsanandır. Müfit'ten önceki Seyfi'yle yaşadığı evde mutludur Nurten ancak zevklerini oldukça kısıtlamak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla evi, esenlikli, kapalı ve kapsanandır. Seyfi gibi Nurten'de İstanbul'da oldukça güzel günler geçiren Nurten, İstanbul'u sevmektedir. Nurten için İstanbul, esenlikli, açık ve kapsanandır. Müfit'ten sonra Seyfi'yle yaşadığı evi, artık kendi evi gibi görmez. Evine gitmek bile istemez. Zaten Nurten, Vasfiye Hanım'ın da katkılarıyla Kirazağacı Sokağı'ndaki evini hiçbir zaman kendi evi gibi göremez. Bu yüzden ev, esenliksiz, kapalı ve kapsanandır.

3.2.3.3.3.Uzam 3

Anlatıya, Seyfi'nin(Ö1) arkadaşı olarak giren Müfit(Ö9) oldukça sıra dışı bir karakterdir. Bu sıra dışılığı, eşyaya olan bakışını da farklı kılar. Müfit(Ö9) eşyaya ve mekâna olan farklı bakış açısını şöyle dile getirir:

İstanbul'dan göçmenin acısını duymayan tek kişi bendim evde. Çünkü bana bir oda vermişlerdi. İlk kez kendimin olan bir odaya sahiptim. Çünkü ağabeyim İstanbul'da kalmıştı. (Ne iyiydi onsuz olmamız! Elbette yalnız benim açımdan): Ankara'daki evde 'konuk odası' adı verilen maskaralık yoktu. (maskaralık sözcüğü için annemden özür dilerim). Hep birlikte oturduğumuz, yemek yediğimiz, konuklarımızı kabul ettiğimiz bir salonumuz vardı. Bu yüzden annemin krallığı dağılmış, saltanatı elinden alınmıştı. Herkesin rahatça girip çıktığı güneşli salonda artık sığınağı kalmamıştı. Kendini çıplak gibi hissediyor, üşüyor, bu yüzden omuzlarından çeşitli renklerdeki şalları eksik etmiyordu. Hezeran koltukların güzelim mavi kadifeleri değiştirilmiş, yerine sonradan çabucak eskiyeni bek renkli bir kumaş geçirilmişti. O yıllarda insan aradığını bulamazdı. Hezeranların yırtılan yerleri olduğu gibi duruyordu. (Şimdi koltuklar onarıldı, hezeran bulunuyordu çünkü. Döşeme, eski mavi kadifeye çok benzeyen sentetik bir kumaşla yenilendi. Yalnız berjerlerin rengi artık açık gri.) Çeşitli boydaki ve yükseklikteki sehpa, salonda ayakaltında gereksiz durduğundan, odalara dağıtılmıştı. İşte benim odamda da iki tanesi duruyor. İkisini birleştirip üzerlerine radyomu, pikabımı koydum. Onların bir başka işte kullanıldıklarını görmek, annemi hala yaralıyordu. Ayrıca annem birkaç biblo, birkaç vazo da vermek istedi, almadım. İşe yaramayan eşyayı sevmem. Eşya, kullanılmak içindir. İncelikler beni çekmez. Çünkü çocukluğumda yasakladılar bana. İstanbul'daki evimizin konuk odası loş ve serin olurdu hep. Konuk gelmediği günlerde güneşlikler kapalı dururdu. Koyu mavi renkteki kadife koltuklar, kanepeler, vitrin, sehpa, üç katlı, uzun köşe sehpaları, porselen biblolar, gri

postlu avcı çocuk, yanında köpeği, dans eden figürler, sedef kakma kutular, oymalı siyah gümüşler... Hepsi merakımı çekerdi; halının motifleri bile. Ama konuk odasına tek başıma girip kendimce araştırma yapmam, düşler kurmam yasaklanmıştı.

Annem, erkenden ağaran saçları, ciddi topuzuyla en çok konuk odasına yakışırdı. Yüksek aralıklı tütün sarısı berjerlerden birine, soldakine, kendi her zamanki gibi yerine ak saçları ışıldayarak oturduğunda kraliçelere benzerdi. Bu benzetme yalnızca bir benzetmeydi işte. Annemin güzelliğini seyredip durduğum o yıllarda bile, bu benzetme gönendirmezdi beni. Arkadaşlarımdan biri konuk odalarına ‘müze’ adını takmıştı. Bu benzetme hoşuma gitmişti ama onu ne ablama ne ağabeyime tekrarlayabilirdim. [...]

Bu sessiz dünyanın, düzenin, güzelliklerin ortasında kendimi yetkinliğe adanmaktan başka çarem yoktu. Konuk odası yasağı, eşyaya karşı korku yaratmıştı içimde. Eşya değeri verilmeyen nesnelere uğraşarak, onlarla kendime, kimsenin ‘Sakın dokunma!’ diyemeyeceği bir dünya yaratmam gerekiyordu (Baran, 2009, s.148-149-150).

Müfit(Ö9) tıp fakültesi öğrencisi olduğu zamanlarda bir hocasından -Dr. Sabahattin Onur- oldukça etkilenir, onun gibi olma çabası verir. Hocasının odasını tasvir ederken, aynı zamanda hocasının kişiliğine de gönderme yapar:

Bir akşam odasındaki bej renk perdeye takılmıştı gözüm; tedirgin olmuştum. Ne zaman perdeye baksam huzursuz oluyordum. Perde bile değildi üstelik eskimiş, yıpranmış, pis bir güneşlikti. Kısacası Prof. Sabahattin Onur’un çalışma odasının pencerelerinde doğru dürüst perde bile yoktu. Ve yer yer halkalarından kurtulmuş sarkan bu güneşliğin üzerinde büyük bir yağmur lekesi bulunuyordu. Tozun, kurumun birikmesiyle daha da belirgin bir görünüm kazanmıştı (Baran, 2009, s.155).

Müfit(Ö9), hocası Sabahattin Onur’la tatil için gittiği Amasra’da Avrupa’yı dolaşma isteği ağırlıklı basar. Gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra trenle Sirkeci Garı’ndan Avrupa’ya doğru yol alır:

Bir akşam Sirkeci Garı’ndan trene bindim. Babam, beni geçirmeye gelmişti. Roma, Paris, Münih, Londra; vitrinleri seyreden, taşıtlara yetişmek için koşuşturan, birbirlerini itekleyen insan kalabalıkları ve kafeteryalardı benim için. Sisler içinde köşeleri yuvarlaklaşan damlar, kubbeler, kentlerin varoşlarında bekçi kuleleri gibi yükselen fabrika bacaları... Uygarlığın dölyatağında kilitlenen kapılar... Her kapının en az iki kilidi vardı; her kilit iki-üç kez kapanıyordu. Avrupalı güvenliği için kendini kilitliyordu boyuna. Kesesini doldurmak, kutsal uygarlığını yabancı gözlere sunmak için sınırlarını açıyor, kapılarını kilitliyordu. Bu yüzden kentleri bir kabuk gibi saran yapıları, asfaltları dolduran taşıtlarını, kaldırımlardan taşan insan gövdelerini gördüm yalnızca. Birtakım adları boyuna tekrarladım durdum; kitaplarda okuduğum zamanlardaki kadar canlıydılar ancak: Invalides, Concorde Alanı, Champs-Elysees, Saint-Honore Sokağı, Bond Street, Regent Park, Piccadilly Circus, Chelsea...

Özürlüğümlü tatmak için gitmişim Avrupa'ya; kendimi karanlık otel odalarına sokunca rahat edebiliyordum ancak. En kalabalık bulvarlarda, halkın en neşeli olduğu yerlerde, müzikli lokallerde yalnızlığımın tutsağıydım.

Birtakım işlere girip çıkıyordum. Paket yapıyor, pul yapıştiriyor, bulaşık yıkıyor, yapı yerlerinde kum, taş taşıyor, para kazanıyordum. İş arkadaşlarımdan hepten tiksiniyordum. Almanya'da bira, Fransa'da şarap içen, kirli, ağzı kalabalık, gününü gün etmeye bakan kişilerdi hepsi de. Her eli nasırlı adamın bilinçli bir sendikacı olduğunu sanırdım oysa. [...] Çünkü Avrupa hiçbir yeniliğe gebe değildi artık. Bir uygarlık tarihidir; kanla, sömürüyle, hoşgörüsüzlükle yaratılan ve sürdürülen bir uygarlığın tarihi...

[...] Sonunda Akdeniz kıyılarına vardım. Yola çıkma isteğimi doğuran, denizlere açılmak değil miydi aslında? Marsilya'da, rıhtım boylarında gezinip okyanuslara açılacak gemilere baktım, durdum. Akdeniz havasının coşkunluğu içinde arkadaş olduğum bir Ermeni, gerekli belgeleri sağladı.

Gemiye bindim. Cebelitarık'tan geçip Atlas Okyanusu'na açıldık. Liverpool'da gemiden indim.(Geminin bu limana uğramadan da gidebileceğini düşündükçe ecel terleri dökerim hala.) Utaç içindeydim. Liverpool'dan kalkan ilk trene atladım. Nereye gittiğimin önemi yoktu. Biran önce limandan, gemiden uzaklaşmak istiyordum. Sanki peşimden gelip beni yakalayacaklar, hangi şeytanın limanına gittiğini bilmediğim o geminin ambarına, aç susuz takacaklardı.

Demek ki, bu koca dünyada uzaklar, denizaşırı yerler, gerçek serüvenler yasaktı bana. Denizin çağrısını duyduğunu, ona uyarak denizlere açıldığını sanan o gazeteci gibiydim. Oturup bu tutkusunu açıklayan, serüvenlerini! Anlatan bir de kitap yazmaktan çekinmemişti (Baran, 2009, s.159-161).

Bunların dışında Müfit'te(Ö9) "Akdeniz" sevdası vardır. Hatta Akdeniz'i dünyanın merkezi konumuna getirir. Müfit'in(Ö9) ilk Akdeniz aşkına Seyfi'lere(Ö1) gittiği ilk akşam yemeğinde tanık oluruz:

Bu bir şiirdir... dedi alçak sesle. Az önceki cümleleri bir bildiri gibi okuyan kendisi değildi sanki. Daha sonra ses tonunu iyice doğallaştırarak Nurten'e döndü. 'Camus'yü neden çok sevdiğimizi hiç düşündünüz mü? Diye sordu.

Sanki yalnızca ikisi vardı odada. Sevdiğimiz derken, ikimiz demek istemişti.

Bilmiyorum... dedi Nurten sesinsin titremesinden korkarak.

Çünkü o bir Akdenizlidir. Bizdendir kısacası... Uygarlığın parlak güneşi bedenini ısıtmış, gözlerini kamaştırmış, beynini kavurmuştur. Uygarlığın, doğu ile batı arasında bir sarkacın düzenli gidip gelmeleri gibi el değiştirdiğini söyleyenlere bakmayın siz. Uygarlık, bir yerde yok olup bir başka yerde yeniden doğmadığı gibi hiçbir zaman ne batıda ne de doğuda ortaya çıkmıştır. Uygarlık, Akdeniz'in gülbüz çocuğu olagelmıştır hep. Bizim uygarlığımız... Biz, derken Türklerden değil, Anadolu lularından söz ediyorum. Denizi neden sevdiğimi anladınız mı şimdi? Özellikle Akdeniz'i? (Baran, 2009, s.143-144).

Daha sonraları hocasıyla gittiği Amasra tatilinde Müfit'in(Ö9) içine denizlere açılma isteği yer eder: "Orda sıcak kumlara uzanıp deniz ufkuna bakarken, bir başka istek biçimleniyordu içimde; çok güçlü bir istek..." (Baran, 2009, s.157)

Bu istek Avrupa'ya açılma isteğidir. Müfit(Ö9) Fransa'yı dolaştıktan sonra Marsilya kıyılarına gider ve oradan denizlere açılır:

Sonunda Akdeniz kıyılarına vardım. Yola çıkma isteğimi doğuran, denizlere açılmak değil miydi aslında? Marsilya'da, rıhtım boylarında gezinip okyanuslara açılacak gemilere baktım, durdum. Akdeniz havasının coşkunluğu içinde arkadaş olduğum bir Ermeni, gerekli belgeleri sağladı.

Gemiye bindim. Cebelitarık'tan geçip Atlas Okyanusu'na açıldık. Liverpool'da gemiden indim.(Geminin bu limana uğramadan da gidebileceğini düşündükçe ecel terleri dökerim hala.) Utanç içindeydim. Liverpool'dan kalkan ilk trene atladım. Nereye gittiğimin önemi yoktu. Biran önce limandan, gemiden uzaklaşmak istiyordum. Sanki peşimden gelip beni yakalayacaklar, hangi şeytanın limanına gittiğini bilmediğim o geminin ambarına, aç susuz takacaklardı.

Demek ki, bu koca dünyada uzaklar, denizaşırı yerler, gerçek serüvenler yasaktı bana. Denizın çağrısını duyduğunu, ona uyararak denizlere açıldığını sanan o gazeteci gibiydim. Oturup bu tutkusunu açıklayan, serüvenlerini! Anlatan bir de kitap yazmaktan çekinmemişti. Kendini Jack London mı sanıyordu, neydi? Oysa hepsi hepsi Korfu'ya kadar uzanabilmişti. Bütün yaptığı, kıyı boyunca tutulduğu fırtınaları atlatıp Ege'nin sakin koylarından birine sığınmayı becerebilmektir. Ben de Liverpool'a kadar gidebilmişim işte. Demek, deniz tutkum, özgürlük isteğim, serüven merakım da bu kadarcıktı... (Baran, 2009, s.159-160).

Avrupa'dan döndükten sonra askerlik görevini de Akdeniz kıyısında bir ilçede yapar, Müfit(Ö9):

Askerliğimi G... Askeri hastanesinde yaptım. Deniz kıyısına oyuz kilometre uzakta, sırtını dağlara vermiş küçük (hayır, şirin değil!) bir kasabaydı G... Geçmiş kırgınlıklarımı unutturan bir uğraş içindeydim bütün gün. [...]

Odandan çay kıyısını görüyorum; kaplıca suyunun soğutulduğu kapalı havuzun bacasından yayılan duman, çay kıyısına sis gibi iniyor. Hafif esintide, çay boyundaki kavak yaprakları gümüşleniyor, söğütler dallarını suya bırakıyor. Yukarılardan, dış mahallelerden kadınlar iniyor, çamaşır yıkıyor. Taşlara serdikleri çamaşırlara inen tokaçların seslerini dinliyorum, içimdeki bir yanlıştan ötürü kapılarını sımsıkı kapattığım yüreğim, her şeye açık şimdi... Yaşamaya açık. Kızların, genç kadınların bol giysiler, büzgü kalabalıkları ardına saklandıkları yumuşak dolgunlukları, canlanan kıvrımları, fişkırmaya hazır gizemli güzelliğini görüyorum. Renkler, gözlerden gizlenen kösnüyü açığa vuruyor, tamamlıyor. [...]

Hayatın özü, atom çekirdeği burada... Onu denize otuz kilometre uzaktaki bu kasabada keşfettim. Buran başlayarak dünyayı çözebilirim artık. Demek ki, yalın yaşama coşkunlukları bir köşeye itile itile ya da zamansızlıktan yakınılarak, yerine çok gerekli sanılan edimler konula konula geçirildiğinde büyük ve bilinmeyen tutkuların özlemi başlıyordu (Baran, 2009, s.162-163).

Müfit'i(Ö9) bu kadar etkileyen Akdeniz anlatının sonunda onun için ulaşılmaz bir mekân olmaktan çıkacaktır: "*Sonunda istediğim oldu. Fethiye Devlet Hastanesi'ne atandım. Akdeniz'e kavuşuyorum sonunda!*" (Baran, 2009, s.201).

Tablo 21

Müfit'in Mekânsal Tablosu

İstanbul'da yaşadığı ev	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Ankara'da yaşadığı ev	esenlikli, kapalı, kapsanan
Tıp Fakültesi	esenlikli, açık, kapsanan
Avrupa	esenliksiz, açık, kapsayan
Akdeniz	esenlikli, açık, kapsayan
G... Askeri Hastanesi	esenlikli, açık, kapsanan
Fethiye	esenlikli, açık, kapsanan

Müfit, İstanbul'da doğar ve büyür. İstanbul'daki evleri küçük ve konuk odası adı verilen yasaklı bir bölge vardır. Bu yüzden evini sevmez Müfit. Dolayısıyla İstanbul'daki evi, esenliksiz, kapalı ve kapsayandır. Ankara'ya taşındıktan sonra, abisinin de İstanbul'da kalmasıyla Müfit, kendisine ait bir odaya sahip olur. Bu oda Müfit için bir sığınak görevi görür. Ayrıca annesinin konuk odası bu evde yoktur. Dolayısıyla Ankara'daki evi esenlikli, kapalı ve kapsanandır. Tıp Fakültesi Müfit'in dönüşümünü sağlayan en önemli mekândır ve dilediği gibi davranabilmektedir. Bu yüzden de Tıp Fakültesi Müfit için, esenlikli, açık ve kapsanandır. Bin bir umutla gittiği Avrupa'da büyük hayal kırıklığı yaşar. Üstüne üstlük çok sevdiği Akdeniz'e Marsilya'dan açılan Müfit, gemi Liverpool'a demir attıktan sonra arkasına bakmadan kıyıda uzaklaşır. Ancak Avrupa'da istediği gibi davranmış, dilediğince hareket etmiştir. Dolayısıyla Avrupa, esenliksiz, açık ve kapsayandır. Müfit'in dönüşümünü sağlayan diğer bir mekan da G... Askeri Hastanesidir. Bu hastane küçük bir kasabada bulunmaktadır. Müfit, hayatın özünü burada keşfeder. Bu yüzden G... Askeri Hastanesi esenlikli, açık ve kapsanandır. Müfit'te Akdeniz hayranlığı vardır. Yaşamını da Akdeniz'in herhangi bir köşesinde sürdürmek istemektedir. Anlatının sonunda Müfit, bu istediğine kavuşur. Tayini Fethiye'ye çıkar. Büyük bir istekle oraya gitmek istemektedir. Sonuç olarak Fethiye, Müfit için esenlikli, açık ve kapsanandır.

Sonuç olarak, anlatının sonunda kişilere ait mekânlar altüst olur. Nurten(Ö7) Kirazağacı Sokağı'ndaki evini terk eder ve geçici bir süreliğine otele yerleşir.

Seyfi(Ö1), atama beklemektedir. Tayinin çıktığı yere gidecektir. Müfit(Ö9) ise Ankara'dan Fethiye'ye giderek hayalini gerçekleştirir.

3.2.4.Mantıksal-Anlamsal Yapı (Derin Düzey)

Bozkır Çiçekleri metninde gerçek yaşamla ilgili, aydın ve bürokrasi eleştirisi, gelin-kaynana çatışması, kişilerin maddeye ve mekâna olan tutumlarının eleştirilmesinin yanında anlatı protagonisti Seyfi'nin(Ö1) olgunlaşma serüvenini ve bir kadının aşk ve evlilik istediğinden daha çok eksikliğini duyduğu varolma sorunlarını ele alır.

Bozkır Çiçekleri metni bir oluşum romanıdır.

Oluşum romanı; içindeki belli bir kişi ya da bir grup insanın başından geçenleri, bu insan ya da insanların iç ve dış yaşantılarını belli bir kronolojik, mantıksal, duygusal ya da sanatsal ilişkiyi gözeterak öyküleyen ve belli bir uzunluğu aşan anlatılar için kullanılan edebi terimdir. Edebi türler içinde en yenisidir. Çünkü matbaanın bulunması ve kentsoylu bir okur kitesinin ortaya çıkmasından sonra gelişmiştir. Hikâyeye kıyasla daha uzun ve hikâyenin tam tersi olarak, olay merkezli değil, kişi merkezli bir yazı türüdür.” ([http://tr.wikipedia.org/wiki/Roman \(edebiyat\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Roman_(edebiyat))) (21.07.2011)

Bozkır Çiçekleri, sadece Seyfi'nin oluşumunu, gelişimini ele alarak yazılmış bir roman değildir; bunun yanında Nurten ve Müfit'in de oluşumlarını ele almıştır. Ancak merkezde Seyfi vardır çünkü oluşmaya en çok Seyfi'nin ihtiyacı vardır. Seyfi'nin, Ankara'ya gelip ilk işe başladığında oldukça saf, hayata hep olumlu yönden bakan bir taşralı rolü vardır. Hatta bu iyimserliği, şirkette birçok kişi tarafından alay konusu olur. Ancak işin garip tarafı Seyfi bu hor görülmeden incinmemektedir. Şirkette Nurten'le tanışana kadar Seyfi'nin bu rolü sürer. Nurten'le tanışıp onunla evlendikten sonra Nurten'in sayesinde üniversiteye gider ve iktisat eğitimi alır. Üniversiteye başlamasıyla Seyfi yavaş yavaş taşralılığından kurtulmaya başlar. Bilgi ve kültür yönünden kendini donatır. Buna ek olarak, yemek, içki kültürlerinde de aşama kaydeder. Seyfi'nin bu gelişmeyi kaydetmesinde Nurten'in büyük emeği vardır. Seyfi son sınıfta yabancı dil kursuna giderek İngilizce öğrenmeye başlar. Yabancı dil eğitimi Seyfi'ye daha büyük açılımlar sağlar. En büyük açılımı ise Müfit'le tanışması olur. Müfit, Seyfi'yle tanıştığı zaman kendi oluşumunu bitirmiştir. Varolma problemini aşıp hayattan istediklerini almak için doğru zamanı beklemeye koyulur. İşte bu sırada Müfit, Nurten'le tanışır. Müfit, Nurten'le tanıştıktan sonra isteklerini biraz daha ertelemek zorunda kalır. Seyfi, Nurten ve Müfit arasında gelişen ilişkiyi az çok hisseder hatta bunu Nurten'e büyük bir açık yüreklilikle sorar fakat Nurten'den istediği cevabı alamaz. Çünkü Nurten, Müfit'e

olan duygularını tam anlamıyla teşhis edememiştir. Bu sıralarda Seyfi üniversiteyi bitirip askerlik görevini yerine getirmek için Tuzla'ya gider. Seyfi asıl gelişimini burada gösterir. Çünkü Seyfi Nurten'le geçirdiği beş yıl boyunca kapalı bir fanusun içinde yaşamıştır. Hayatın kötü yüzüyle çok fazla karşılaşmamıştır. Dolayısıyla hayatın ne demek olduğu hakkında fazla tecrübesi yoktur. Askerliği sırasında ise hayatın gerçek ve acı yüzüyle karşılaşır. Kötü olanaklar içinde yaşamını devam ettirir. Nurten, Seyfi'nin askerliği süresince üç defa ziyaretine gider. Bu ziyaretler sırasında Seyfi kendini Nurten'e yabancı hisseder. Aynı şekilde Nurten de bu yabancılik hissini duyar. Seyfi, askerlikte ilk defa kendi başına bir değişim süreci yaşamaktadır. Bu yüzden bu yabancı oluş halini hisseder. Nurten ise artık Seyfi üzerindeki etkisinin sona erdiğini anlar. Artık Seyfi'ye yetmeyeceğine, Seyfi'nin de kendisine yetmeyeceğini hisseder. Dolayısıyla bu çift birbirlerine artık yabancıdırlar. Nurten Müfit'le olan ilişkisine de son verdikten sonra Seyfi'ye ve Müfit'e mektup yazarak Her şeyden uzaklaşmayı ister. Seyfi ise askerden döndükten sonra durumun ehemmiyetini anlar. Ancak kısa sürede *Candide* iyimserliğini kazanır ve zamanın her şeyin sızısını alacağını düşünerek her şeyi zamana bırakır ve yoluna devam eder.

Nurten, döneminin kadınlarından farklı yapıda bir karaktere sahiptir. İlk evliliği acı bir şekilde biter. Ardından babasını kaybeder. Daha sonra Seyfi'yle tanıştığı şirkette müdür Oktay Bey ile bir ilişkisi olur. Ancak Oktay Bey'in başka bir yere tayininin çıkması üzerine Oktay Bey'le olan ilişkisini bitirir. Hem de bir kadının kolay kolay yapamayacağı bir şekilde Oktay Bey'i terk eder. Aynı zamanda istifa eder. Bu ayrılıktan sonra da Nurten, annesini kaybeder ve yapayalnız kalır, hayatta. Aslında Nurten, babası öldükten sonra hep yalnız olmuştur. Bu yalnızlıkta beraberinde sert bir mizacı getirir. Duygusal planda çok kırılğan olan Nurten dışarıya karşı sert ve umursamaz görünmeyi başarır. Nurten'in Seyfi ile olan evliliği sevgiden ziyade yalnızlıktan kurtulma ve sığınma amacıyla yapılan bir evlilik olur. Nitekim anlatının hiçbir yerinde Nurten'in Seyfi'ye olan sevgisine ya da aşkına ait ifadelere rastlamayız. Seyfi büyürken Nurten de büyür onunla. Daha olgunlaşır, sert ve umursamaz mizacı yok olur. Hatta kimi zaman Müfit'in yanında ürkek bir kedi gibi olur. Seyfi'nin askerliği sırasında Müfit'le yakınlaşan Nurten, aradığı aşkı bulur; ancak zaman yanlıştır. Müfit'le bir süre daha ilişkileri devam eder. Fakat Nurten asıl aradığı şeyin aşk olmadığını fark eder. Müfit'e âşık ama daha baskın gelen kadın olarak duyduğu varoluş duygusudur. Nurten kendini bulmak ister, kendiyi baş başa olup kendini yeniden yaratmak istemektedir. Bu yüzden

her ikisine de birer mektup bırakarak kendi içine doğru yolculuğa çıkar. Evet, yine yalnızdır.

İlk olarak, Nurten ve Müfit aydınları, aydın gibi görünen insanları sevmezler:

Sustu. Gerçek duygularının tümünü açığa vurmaya hakkı olup olmadığını düşünüyordu.

“Belki kaçmak istiyorum...” dedi. “Aydınları da, bürokratları da sevmiyorum. Şurama geldi.” dedi Müfit.

Elini, burnunun hizasına getirdi. Bunu yaparken ölçülü tavrından sıyrılmış, neredeyse komikleşmişti. Nurten, onu birden sevimli buldu, içtenlikle gülümsedi. Nurten’in gülüşü Müfit’i yüreklendirdi; konuşmasını, duraklamalar, küçük mimikler, el kol hareketleriyle, taklitlerle süsleyerek, anlattı. [...]

“Özür dilerim...” dedi Müfit. “Sanırım, biraz ileri gittim.”

“Yargılarında senin kadar insafsız olacağını sanmam ama benim bildiğim, Nurten de bürokratları ve aydınları sevmez. Öyle değil mi?” dedi Seyfi

“Öyle” (Baran, 2009, s.138-139).

Anlatının derin düzeyinde ortaya çıkan diğer bir gerçek ise, gelin-kaynana çatışmasıdır. Nurten’in evini terk etmesindeki önemli faktörlerden biri de Vasfiye Hanım’dır: *“Seyfi’nin Nurten’in hesabına korktuğu telaşı, yorgunluğu gene de yaşamak zorunda kalmışlardı. Üstelik Nurten işe başlamıştı, zamanı azdı. Seyfi, artık dilediklerince yalnız kalamadıkları için surat asıyordu. Vasfiye Hanım’la Nurten arasında çıkan anlaşmazlıklara bir türlü akıl erdiremiyordu”* (Baran, 2009, s.104).

Vasfiye Hanım, konuşmaların havasına kendini kaptırıyor, vakit geçiriyor, eğleniyor ama aslında yalnız Seyfi’yi dinliyordu. Nurten’in varlığını unutmaya çalışıyordu. Onun aralarına getirdiği mutluluk, dışarıdan, sokaktan gelen bir şarkı sesiydi, o kadar. Vasfiye Hanım oğlunun yanı başında böylesine mutluysen, Nurten yalnızca önemsiz bir ayrıntıydı (Baran, 2009, s.110).

Evin tün gereksinmelerini karşılayan Nurten olduğu halde, aile içindeki önemsizliğini ona belletmeyi ne güzel başarmıştı Vasfiye Hanım... Evin baş kişinin Seyfi olduğunu her fırsatta, gerekli gereksiz hatırlatılmıştı. Vasfiye Hanım’ın kurduğu sıradüzene göre Seyfi’den sonra kendisi geliyordu; sonra hiç kimse gelmiyordu, sonra gene hiç kimse ve ardından belki Nurten geliyordu. (Baran, 2009, s.135).

“İşte eski günler geri gelmişti. Seyfi, yerine yerleşince, anasını da yanına aldırtdı belki. Anlaşının bir yerlerinde Nurten sorununu çoktan çözümlemiş bulunduğu inancı yatıyordu; ayrıca Nurten’in yaşamlarından hepten uzaklaşmasının da, oğlunu fazla sarsmayacağını bildiğini sanıyordu. Ne vardı; işte, çocukları bile olmamıştı” (Baran, 2009, s.207).

Anlatıda dikkati çeken diğer bir toplumsal gerçek de evlerdeki konuk odalarının aile bireylerine yasaklı olmasıdır. Konuk odalarının böylesine yasaklı olması Müfit tarafından hem eleştirilir hem de alay kaynağı olur:

İstanbul'dan göçmenin acısını duymayan tek kişi bendim evde. Çünkü bana bir oda vermişlerdi. İlk kez kendimin olan bir odaya sahiptim. Çünkü ağabeyim İstanbul'da kalmıştı. Ankara'daki evde konuk odası adı verilen maskaralık yoktu. Hep birlikte oturduğumuz, yemek yediğimiz, konuklarımızı kabul ettiğimiz bir salonumuz vardı. Bu yüzden annemin krallığı dağılmış, saltanatı elinden alınmıştı. Herkesin rahatça girip çıktığı güneşli salonda artık sığınağı kalmamıştı. Kendini çıplak hissediyor, üşüyor, bu yüzden omuzlarından çeşitli renklerdeki şalları eksik etmiyordu. [...] Çeşitli boydaki ve yükseklikteki sehpa, salonda ayakaltında gereksiz durduğundan, odalara dağıtılmıştı. İşte benim odamda da iki tanesi duruyor. İkisini birleştirip üzerlerine radyomu, pikabımı koydum. Onların bir başka işte kullanıldıklarını görmek, annemi hala yaralıyordu. Ayrıca annem birkaç biblo, birkaç vazo da vermek istedi, almadım. İşe yaramayan eşyayı sevmem. Eşya kullanılmak içindir. İncelikler beni çekmez. Çünkü çocukluğumda yasakladılar bana.

İstanbul'daki evimizin konuk odası loş ve serin olurdu hep. Konuk gelmediği günlerde güneşlikler kapalı dururdu. Koyu mavi renkteki kadife koltuklar, kanepe, vitrin, sehpa, üç katlı, uzun köşe sehpaları, porselen biblolar, gri postlu avcı çocuk, yanında köpeği, dans eden figürler, sedef kakma kutular, oymalı siyah gümüşler... Hepsi merakımı çekerdi; halının motifleri bile. Ama konuk odasına tek başıma girip kendimce araştırma yapmam, düşler kurmam yasaklanmıştı. [...] Arkadaşlarımdan biri konuk odalarına müze adını takmıştı. Bu benzetme hoşuma gitmişti ama onu ne ablama ne ağabeyime tekrarlayabildim. Evle, evin düzeniyle alay edilemezdi. Evimizle, yaşadığımız hayatla ilintili hiçbir şey küçümsenemezdi. Gürültülü, şakrak kahkahalara yol açan şakalara bile yer yoktu evimizde. Bir yanlışlık hemen, bir daha tekrarlanmamak üzere düzeltilir; konuşmalar, davranışlar ve kişilikler, annemin kafasındaki yetkin örneğe uydurulurdu (Baran, 2009, s.148-149).

Roman da bazı boşluklar, karakterlere uygun olmayan davranışlar vardır.

Mesela; Seyfi'nin -taşralı bir çocuğa göre- Nurten'le ilk konuşmaları oldukça cüretkârdır. Aralarında geçen diyaloglar Seyfi'nin yapabileceği konuşmalardan değildir.

Nurten'in bazı özellikleri birdenbire anlatıya dâhil olur. Seyfi ile evlenip aradan dört yıl geçene dek Nurten'in çok iyi bir okuyucu olduğunu bilemiyoruz. Evlilikleri sırasında Nurten dünya klasiklerini ve batıda öne çıkan felsefeleri okuduğunu anlıyoruz. Özellikle Camus'ü okuduğunu Müfit'le birlikte öğreniyoruz. Bunun haricinde Nurten, İstanbul'u Seyfi'den önce bütün güzel yerlerini bilmektedir. Fakat yine bu özelliğini de Seyfi askere gidene dek bilemiyoruz.

Kurmaca metin beş ana bölümden oluşur. Her bölüm başında metin eyleyenlerinin ismi bulunur. Bu isimler, ilk gösterge itibariyle bölümün anlatıcıları olduğunu bize hissettirse de, bölümler eyleyenlerin ağzından anlatılmaz. Bölümlerin bu şekilde adlandırılmasının sebebi, bu kişileri anlatmak değil, beş yıllık süre boyunca Seyfi'nin hayatında oynadıkları rolü belirtmek içindir.

Sonuç olarak da, Baran bu romanını da oldukça dikkat çekici çiçek, renk, roman ve yazar göstergeleriyle süslemiştir.

Anlatının derin düzeyinde belirtilen gerçekler ortaya çıkarıldıktan sonra, anlatıdaki karşıtlıklardan yararlanarak göstergebilimsel dörtgeni oluşturabilir ve inceleyebiliriz.

3.2.5. Göstergebilimsel Dörtgen

Başlangıç durumunda özne(Seyfi), âşık olamamanın verdiği ve günlerin rutin bir şekilde hey aynı sıkıcılıkla geçmesinin verdiği mutsuzlukla yaşamaya çalışmaktadır. Seyfi, Nurten'le karşılaştıktan sonra önceki günlerin tersine mutlu olur ve yaşadığı rutin hayattan sıyrılır:

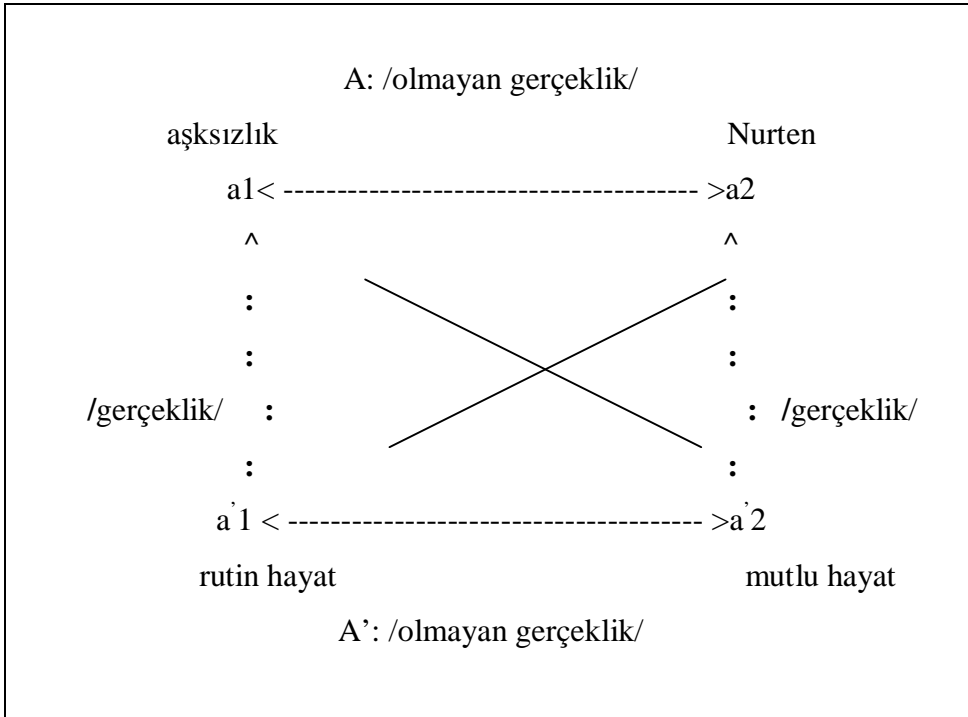
Tablo 22

Göstergebilimsel Dörtgenin Elemanları

—————	çelişkinlik
----- >	karşıtlık
..... >	içerme
A:	anlam düzeyi

Tablo 23

Göstergebilimsel Dörtgen

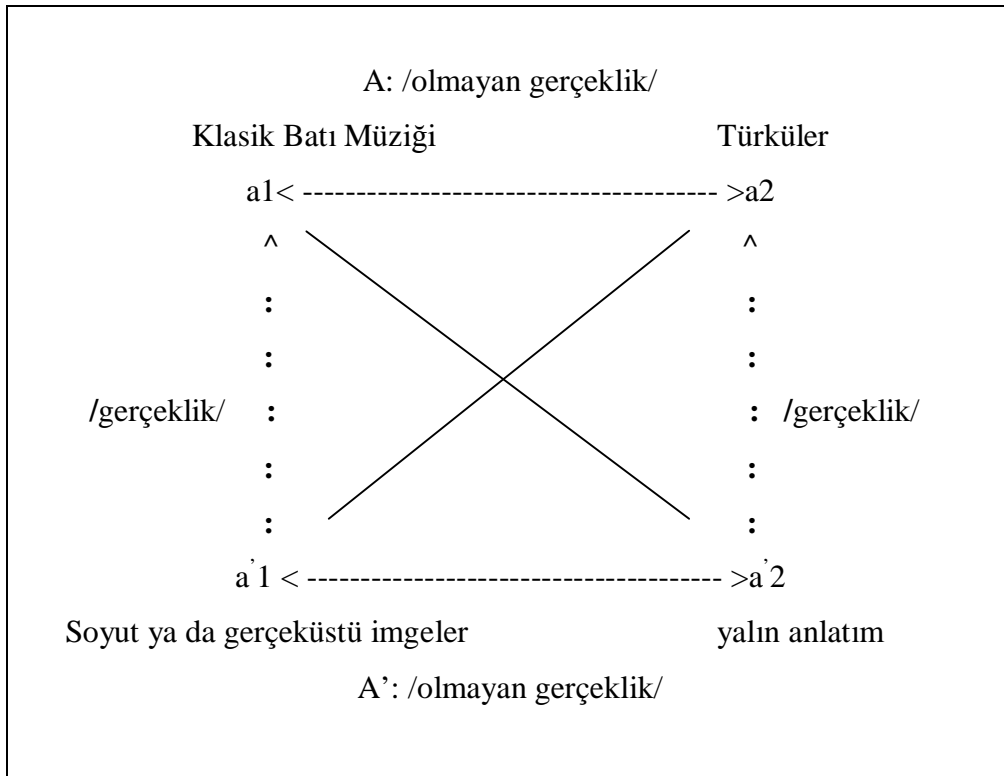

Seyfi, Nurten'den önce, aşık olmadığı için mutlu değildir ve oldukça rutin bir hayat sürmektedir. Ancak Nurten'den sonra durum değişir. Bu durum, dörtgende /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Yani 'aşksızlık' ile 'rutin hayat' ve 'Nurten' ile 'mutlu hayat' içerme ilişkisi içindedir. Nurten'in olduğu yerde aşksızlık olamayacağı için bu iki kavram /olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur ve karşıtlık ilişkisi içindedir. "Aşksızlık" ile "mutlu hayat" ve "rutin hayat" ile "Nurten" kavramları da aralarında çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Nurten, kendinden farklı, taşralı bir gençle evlendikten sonra aile içinde "dışarıda kalan" olmamak için kendi zevklerini bir kenara itmiştir. Ancak Nurten bu zevklerini özlemektedir. Nurten'in bu zevkleri de karşıtlık yaratır:

Tablo 24

Göstergebilimsel Dörtgen

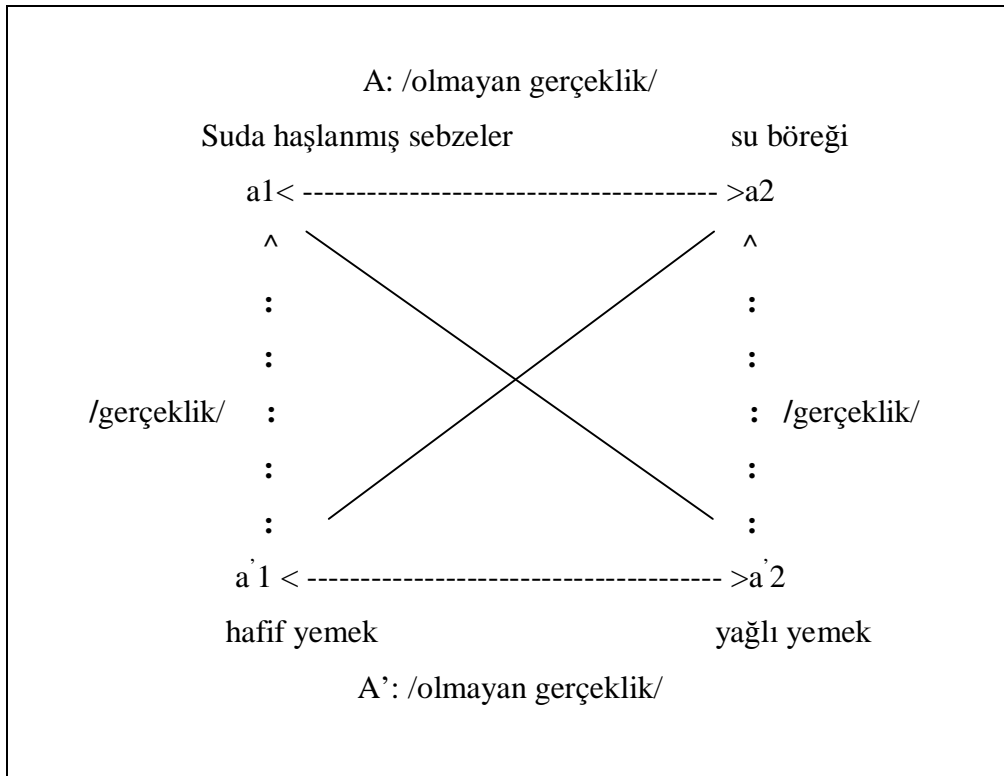
Nurten için Klasik Batı Müziği vazgeçilmezdir. Ancak evlendikten sonra sevdiği müzik türünden vazgeçmek zorunda kalır. Vasfiye Hanım'ın dinlediği türkülerle yetinmek durumunda kalır. Bu durum, dörtgende /olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Bu iki kavram bir arada olamadığı için karşıtlık ilişkisi içindedir. Klasik Batı Müziği soyut imgeleri içerisinde barındırır, aynı zamanda da türküler yalın bir anlatıma sahiptir. Bu durum dörtgende /gerçeklik/ anlam düzeylerini oluşturur. "Klasik Batı

Müziği” ile “soyut imgeler” ve “türküler” ile “yalın anlatım” birbirleriyle içerme ilişkisi içindedir. Klasik Batı Müziği, yalın bir anlatıma sahip olmadığı için bu iki kavram çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Nurten, evlendikten sonra sevdiği yemek tarzını da değiştirmek zorunda kalmıştır. Önceden az yağlı, haşlanmış sebze ya da salata gibi yemekleri yiyen Nurten, evlendikten sonra Vasfiye Hanım’ın mutfağına uymak zorunda kalır. Vasfiye Hanım Nurten’in yemekleriyle doyulamayacağını söyler:

Tablo 25

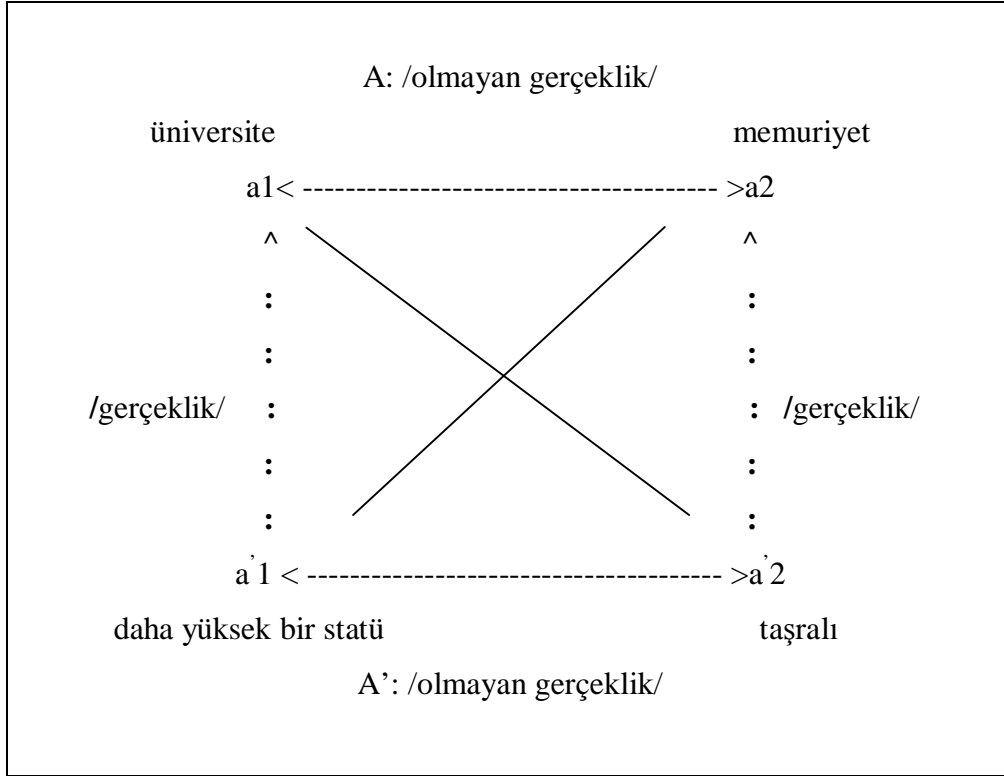
Göstergebilimsel Dörtgen

Suda haşlanmış sebzeler Nurten’e göre hafif ve sağlıklıdır. Su böreği vb. yiyecekler ise yağlı olduğundan çok da sağlıklı değildir. Bu durum, dörtgende /gerçeklik/ düzeyini oluşturur. Yani “suda haşlanmış sebze” ile “hafif yemek” ve “su böreği” ile “yağlı yemek” aralarında içerme ilişkisi içindedir. Hafif yemekleri, suda haşlanmış sebzeler vb.leri oluşturur. Bu yüzden “suda haşlanmış sebzeler” ile “su böreği” karşıtlık ilişkisi içerisindedir ve /olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. “Su böreği” ile “hafif yemek” ve “suda haşlanmış sebzeler” ile “yağlı yemek” birbiriyle çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Seyfi, taşralı olmaktan kurtulmak için -Nurten'in de özverisiyle- üniversiteye hazırlanır ve İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi'ni kazanır. Üniversitenin son sınıfında buna ek olarak yabancı dil kursuna giderek görgüsünü ve bilgisini artırır:

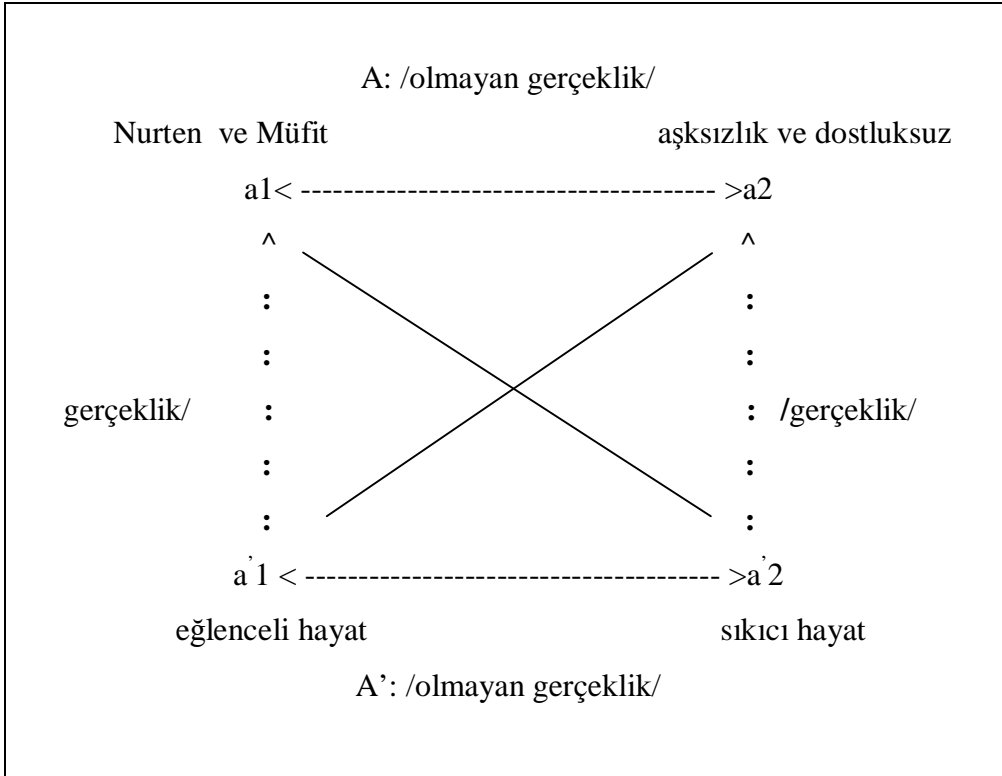
Tablo 26

Göstergebilimsel Dörtgen

Seyfi için üniversitede okumak biraz da taşralılığını kırmak içindir. Üniversite okumak ona daha iyi bir statü kazandıracaktır. Bu durum dörtgende, /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Yani “üniversite” ile “daha yüksek bir statü” ve “memuriyet” ile “taşralı” kavramları aralarında birbirleriyle içerme ilişkisi içindedir. Seyfi, memur olarak kalırsa taşralılığını hep hissedecektir. Bu durum ise /olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. “Üniversite” ile “memuriyet” kavramları karşıtlık ilişkisi içerisindedir. “Üniversite” ile “taşralı” ve “daha yüksek bir statü” ile “memuriyet” kavramları da aralarında birbiriyle çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Anlatının sonunda çeşitli sebepler yüzünden evi terk eden Nurten, Seyfi'nin hayatından çıkar. Buna ek olarak Müfit'i de kaybeder:

Tablo 27

Göstergebilimsel Dörtgen

Nurten'in ve Müfit'in hayatından çıkmasıyla artık eski eğlenceli ve güzel hayatını yaşayamayacaktır. Aşkını ve dostunu kaybettiği içinde beş yıl öncesinin sıkıcı hayatını tekrar yaşamaya başlayacaktır. Durum, dörtgende /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur ve bu kavramlar birbirleriyle içeme ilişkisi içerisindedir. Eski eğlenceli hayatı ancak Nurten ve Müfit'le olabilir, onun haricindeki yaşam sıkıcıdır. “Eğlenceli hayat” ile “sıkıcı hayat” karşıtlık ilişkisi içerisindedir ve /olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. “Nurten ve Müfit” ile “sıkıcı hayat” aralarında çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Sonuç olarak, *Bozkır Çiçekleri* metni, anlatı düzeyi başlığı altında beş ana kesite ayrılmış, anlatı öznesinin dönüşümü anlatı izlencesi başlığı altında incelenmiştir. Kişiler, zaman ve uzam kavramları söylem düzeyi başlığı altında ortaya çıkarılmıştır. Son olarak da mantıksal-anlamsal yapı incelenmiş ve karşıtlıklar göstergebilimsel dörtgende ortaya çıkarılmıştır.

3.3.Güz Gelmeden

3.3.1.Yüzeysel Metin Yapısı

“Güz Gelmeden” metni dış göstergelerden anlaşıldığı kadarıyla YKY tarafından basılarak yayımlanmış bir “Roman”dır. *Güz Gelmeden* metni de kapağında “Roman” yazısı itibariyle kurmaca metinler arasında yer alır.

“Güz Gelmeden” romanı iki kez – Temmuz 2000, Şubat 2010- olmak üzere aynı kapakla basılmıştır. Ön kapakta, tasarımı Nahide Dikel’e ait bir resim bulunmaktadır. Bu resimde, güz mevsiminin puslu bir akşamında, dalgaların deniz fenerine ve üzerinde bulunduğu kayalıklara çarpışı tasvir edilmiştir. Böylece roman ilk göstergesiyle bizi yaşanacak bazı dramatik olaylara hazırlar. Ayrıca “güz” kelimesinin yan anlamı “ölüm”dür. Ancak bu göstergelerin hemen üzerinde deniz fenerinin ışığı yanmakta ve çevresine yaydığı huzmelerle gemicilere yol göstermektedir. Arka kapakta ise metinden bir kesite yer verilmiştir.

Metindeki kesitler, Tahsin Yücel’in “Anlatı Yerlemleri” olarak belirttiği kişi, uzam ve zaman göstergeleri açısından çok net değildir. Yani yazar, okuyucuya kimin, nerede, ne zaman konuştuğunu hemen belli etmez. Özellikle zaman belirtkelerinin göstergeleri yönüyle oldukça cimri davranmıştır. Romanın zamanı en büyük ihtimalle 1978 ve 1980 yıllarını kapsamaktadır. Uzam ise Şile’ye bağlı küçük bir kasaba olan Yeşilçay’dır. Kapsayan ve kapsanan öyküde konuşan kişi aynı zamanda o kesitin anlatıcısı olmuştur. Bu kişi, öyküde geçen olayları aktarmakla yükümlü metin-içi özne konumundadır. “Güz Gelmeden” metninde birçok metin-içi özne yer alır. Yazar böylece çok sesli bir metin yaratır. Kapsayan öyküde anlatıcılar öykülemenin içinde yer aldığından “içöyküsel anlatıcı” veya “benöyküsel anlatıcılardan” söz edebiliriz. Ayrıca kurmaca kişi adları “kimlik” ile ilgili önemli göstergelerdir. Çözümlememizin anlatı düzeyinde, kesitleme işlemi, anlatı izlencesi ve anlatı izlencesinin kipliklikleri incelenmiş; söylem düzeyinde, oyunculaşma, uzam ve zaman kavramlarının düzenlenişi ortaya çıkarılmış; mantıksal anlamsal düzeyde ise verilmek istenen mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kesitleme işlemi basımsal ayrılığa göre yapılmış, kesitlerin belirti ve bilgilendirenleri belirlenmiş; varsa kesit içi çatışmalar, çelişkiler ve çekirdek işlevler belirtilmiştir. Anlatı düzeyindeki kesitleme işleminden yola çıkarak kurmaca ve yaşam arasındaki ilişkiyi gösteren derin anlamsal düzeye (mantıksal-anlamsal düzey) ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak Greimas’ın göstergebilimsel çözümleme yönteminin ilk basamağı olan *yüzeysel metin yapısı* da kullanılmıştır.

Anlatının işlevsel eyleyenleri, Erol, Nilgün, Memedali Bey, Filiz, Suat, Affan Usta, Zehra Hanım, Selim, Yusuf, Suat'ın karısı olarak verilebilir. Erol'un annesi, Fazıl, Latife, Yusuf Dayı, Önder, Fuat, Ekrem, Sevgi-Yüksel, Ayşe, Seyfettin Usta, Nazlı Hanım diğer anlatı kişileridir.

3.3.2. Anlatı Düzeyi (Anlatı Çözümlemesi)

3.3.2.1. Kesitler

3.3.2.1.1.Kapsayan Öykü

3.3.2.1.1.1. 1.Kesit (7-19)

Erol

Bu kesit ağırlıklı olarak sınırlı bakış açısı (iç odaklayım) ile yazılmıştır. Erol'un(Ö1) anlatısıyla olaylara tanık oluruz. Kesitin çekirdek işlevi Erol'un iki yıl sonra evine Yeşilçay'a dönmesidir. Kesit bir durum belirtkesiyle başlar:

Eve döndüğümünden beri ablam ilk defa dayatıyor:

“Artık iyileşmiş sayılırsın. Yüzündeki o korkunç sarılıktan da eser kalmadı. Odandan çıkmanın zamanı geldi bana kalırsa. Hiç karşı koymaya kalkışma! Hemen aşağı ineceksin, sonra da öğle yemeğini bizimle yiyeceksin. Hafize hanım ısırgan çorbası yaptı. Tamam mı?”

Hemen ardından ilk zaman belirtkesi karşımıza çıkar:

“Isırganlar çıktı mı? Demek...”

“Çıktı ya... Sen yatarken, haziran geliverdi. Yattığın yerde ayların, mevsimlerin geçtiğinin farkında bile değilsin” (Baran, 2010, s.7).

Eve yarı çıplak, aklını yitirmiş bir şekilde dönen Erol(Ö1), eve gelmediği iki yıl boyunca yer aldığı bir sol örgütte derin yaralar alır. Anlatının ilk politik göstergesine tanık oluruz:

Dağa çıkmak hayali, coşkudan çıldırtıyordu bizi. Ne güzel, tıpkı filmlerdeki gibi... diye düşünüyor olmalıydık. Onlara benzemek için yola çıkmamış mıydık?

Tabii örgüt bu bireysel sapmaları asla bağışlamazdı. Dört duvar arasında açığa vurduğumuz en masum düşlerimiz, bir yerlerden sızıyor, örgüttekilerin kulağına gidiyor nasılsa. Aslında örgütten ödümüz kopuyor. Öylesine güçlü bir örgüt. Yerde bile kulağı var. Örgütümüzle övünüyoruz ama o bizimle övünmüyor (Baran, 2010, s.8).

Erol(Ö1), zengin, toprak sahibi bir babanın(Ö3) oğludur. Nilgün(Ö2) adında bir ablası vardır. Annesini on iki yaşında iken kaybetmiştir. Erol(Ö1), iki yıl önce bir örgüte üye olur. Zamanda geriye kırılmalarla bu süre içinde Erol'un(Ö1) yaşadığı korkularına, acılarına, kurduğu hayallerine, beğenilerine, çelişkilerine tanık oluruz.

Erol'un(Ö1) örgütten ayrılma sebebini, büyük bir patlama sonucunda gördüğü ölü insanlar, kanlı yüzler, kopmuş bacakların verdiği şok olarak sezinleyebiliriz. Yazar, asıl sebebini bize 6. kesitte (64) söyleyecektir. Böylece merak unsurunu dinamik tutar.

Filiz(Ö4), Nilgün'ün(Ö2) tek yakın arkadaşıdır. Lise son sınıfta bütünleme sınavlarında kalmıştır. Filiz adı ayrıca kendi dış görüntüsünün göstergesidir. Erol(Ö1) Filiz'i(Ö4) tanıdığında onu beğenir: "*Boyun da kısa sayılmaz ayrıca. Hem uzun boylu kızlar kolay kolay koca bulmazlar*" (Baran, 2010, s.18). Cümlesini Erol'un (Ö1) ilk evlenme göstergesi olarak sayabiliriz.

Ayrıca: "[...] *Tanrının cezası yerde doğru dürüst avukat yok desin [...]*" (Baran, 2010, s.16). Babası Memedali Bey'in(Ö3) yana yakıla işinin ehli bir avukat aradığının ilk kesitte belirtilmesi 2. kesitte karşımıza çıkacak olan avukat Suat'ın(Ö5) olaylara dâhil olacağının göstergesidir.

Bu kesit, metin çözücüyü derin anlamsal düzeyde baba-oğul çatışmasına götürür. Erol(Ö1), babasından oldukça çekinmektedir. Diğer derin anlamsal boyut, bizi sınıf çatışmasına götürür. Erol'un annesi İstanbul'dan Yeşilçay'a gelin olarak gelir. Eşi Memedali Bey'i(Ö3) kendi dengi olarak görmez.(17)

3.3.2.1.1.2. 2.Kesit (20-29)

Suat

Bu kesit de iç bakış açısıyla yazılmıştır. Anlatıcı elli yedi yaşında emekli avukat Suat Engin'dir(Ö5). Kesitin başında bir mekânsızlık söz konusudur, Suat(Ö5) için. Çünkü Suat(Ö5) Ankara'daki evini, eşini terk etmiş, Yeşilçay'a da her şeyden uzaklaşmak için gelmiştir. Avukat Suat(Ö5) son yıllarda iyice mesleğinden nefret eder, hayatından bıkar. Son bir hamle ile hayatında ilk defa tasarladığı bir planı gerçekleştirir ve Yeşilçay'a gelir. İsteddiği, doğayı dinlemek, insanlarla samimi bir yakınlık içinde olmak, istediği kadar kitap okumak, hayatı plansız bir şekilde yaşamak...

Suat(Ö5), kendisine Yeşilçay'da oda bulan Ahmet sayesinde, Memedali Bey'i (Ö3) gıyabında tanır: "*Ahmet'i soruyorum. Memedali Bey iş vermiş. Kim bu Memedali Bey? Tanıamaz mısın? Buranın zenginlerinden*" (Baran, 2010, s.27).

Böylece Suat'ta(Ö5) Memedali Bey'e (Ö3) dair merak unsuru oluşmaya başlar. 4. kesitte de Memedali Bey'in(Ö3) Suat'tan(Ö5) nasıl haberdar olduğunun ilk göstergesidir. Çünkü Memedali Bey(Ö3), Suat'a(Ö5) dair ilk bilgileri Ahmet'ten alır. Ancak en açık gösterge 8. kesitedir. (bkz. 8. kesit)

Ayrıca bu kesitte, ilk ‘sonbahar’ göndergesine rastlarız: “*Sonbahara da bir ev buluruz artık*” (Baran, 2010, s.20).

Derin anlamsal boyutta kesit, metin çözümleyicisini, küçük yerleşim birimlerine kısa ya da uzun süreli yerleşmeye gelen yabancı birine halkın soğuk ve tuhaf davrandığı gerçeğine götürür. Kasabalı halk Suat’ı(Ö5) saç sakal birbirine karışmış bir şekilde görür. Kasabalıların, bu garip halini hisseden Suat(Ö5) ilk iş olarak tıraş olur ve kasabalıların istediği şekle girer.

3.3.2.1.1.3. 3.Kesit (30- 36)

Erol

3. kesit de iç odaklıym ile verilmiştir. Anlatıcı Erol’dur. Mekân ise roman ön kapağında gözümüze ilişen deniz feneridir. Erol(Ö1), kendisiyle büyük bir hesaplaşma içinde, sürekli kendini sorgular. Fakat bir çıkış yolu bulamaz. İçinden geçenleri anlatacak ve onu anlayıp yol gösterecek birine ihtiyaç duyar. Bu kişi fener bekçisi Affan Usta’dır(Ö6). Affan Usta(Ö6), geçmişte karısı tarafından terk edilmiştir. Karısı bir çingeneye kaçmıştır. Bu olayın üzerine Affan Usta(Ö6) herkesin diline düşmüş, çocuklar tarafından bile hor görülmüştür. Yaşadığı acılar, sıkıntılar ve yalnızlık onu zaman içinde daha olgun bir insan olmasına yardımcı olur. Bu olgunlaşmayı Affan Usta(Ö6) kitap okuyarak da destekler. Sonunda karşımıza halk bilgisi olarak çıkar. “Kıyas-ı Enbiya” okuması, peygamberler hakkında çok şey bilmesi ona bir kutsiyet kazandırır. Yazar-anlatıcı, Affan Usta(Ö6) ile deniz fenerini özdeşleştirir. Affan Usta(Ö6), deniz feneri gibi yalnızdır. Yeşilçay’ı, her akşam feneri yakmak için çıktığında tepeden görür, fener gibi. Fener nasıl etrafına ışık yayıyorsa Affan Usta(Ö6) da ziyaretine gelen herkesin gönlüne ferahlık verir, yol göstermeye çalışır. Suat’ın(Ö5) şu sözleri bunu destekler niteliktedir: “*Aslında Fener, bekçisinden de ilginç. Kaç yılında yapılmış bilmiyorum ama sanki bin yıldır orda. Asıl bilge o. Affan ona uymuş*” (Baran, 2010, s.102).

Kesit, Erol’un(Ö1) ağzından anlatılır fakat ağırlıklı olarak Affan Usta’nın(Ö6) geçmişine ve kişiliğine değinilir.

Bu kesit bizi, derin anlamsal düzeyde, zenginliğin kusurları, ayıpları örttüğü gerçeğine götürür. Babasının zenginliğinden hoşlanmayan Erol(Ö1) bile yeri geldiği zaman bu gerçeği kendi lehine kullanmaktan çekinmez: “*Bana özel bir önem verdiğini biliyordum. Ne de olsa Yeşilçay’ın en hatırlı adamının oğluyum.*” (Baran, 2010, s.31)

Diğer bir derin anlamsal düzey ise, Nilgün'ün(Ö2) belki de farkında olmadan kendince yarattığı sınıfsal çatışmadır. Çünkü Nilgün(Ö2) her fırsatta İstanbullu bir hanımefendi olduğunu göstermeye çalışır.

3.3.2.1.1.4. 4. Kesit (37-50)

Suat

Anlatıcı Suat'tır. Bu kesitin çekirdek işlevi, Suat'ın(Ö5) Memedali Bey'in(Ö3) avukatı olmayı kabul etmesi ile olaylara dâhil olmasıdır.

Suat(Ö5), Memedali Bey'in(Ö3) ısrarlarına dayanamayarak avukatı olmayı kabul eder. Memedali Bey (Ö3), bir akşam Suat'ı(Ö5) akşam yemeğine davet eder. Suat(Ö5) bu davette, Nilgün'ü(Ö2) görür. Onu çok beğenir, belki de âşık olur. Ancak bu beğeni tek taraflıdır, zaten Suat(Ö5) da bir beklenti içerisinde değildir. Çünkü Nilgün(Ö2) kızı olacak yaştadır. Yemekte Erol(Ö1) kendince Suat'ı(Ö5) sorularıyla sıkıştırmaya çalışır. Suat(Ö5), Erol'un(Ö1) bu sorularını alttan alarak cevaplar. Memedali Bey(Ö3) ise Erol'un(Ö1) bu tavrından oldukça rahatsız olur. Aslında Memedali Bey(Ö3), Erol'un(Ö1) ağzını açmasına bile dayanamamaktadır. Ayrıca Suat(Ö5), bulunduğu her fırsatta Nilgün'ü(Ö2) daha dikkatli gözlemler. Bu gözlemlerinin sonucunda ise Suat(Ö5), onun kusursuz olmayı isteyişini ve bir sevgiye bağlanmaktan korktuğunu sezer: *“Bir kediye bağlanmaktan bile neden korkuyordu? Yo, korkmak ona yakışmaz. Diyelim ki, başka sevgileri yasaklamış kendine. Neden?”* (Baran, 2010, s.50).

Böylece anlatı, Nilgün'ün(Ö2) aslında iç dünyasının çok da huzurlu olmadığına okuyucuyu hazırlar. Bu huzursuzluğun sebebi 13. kesitte ortaya çıkacaktır.

Bütün bunların haricinde kesit, renk göstergeleri açısından oldukça zengindir. *“Korsajına soluk mavi, sarı mineler işli beyaz bir giysiyleydi”* (Baran, 2010, s.41). Mavi rengi, yaşama sevincini, yalnızlığı, bilgeliği simgeler; beyaz ise, saflığı temizliği, masumiyeti... *“Turuncu, yeşil çiçekleri olan şarap renkli bezden uzun etekli bir giysiyleydi bu kez. Beline yeşil bir ipek bağlamıştı.”* (Baran, 2010, s.49) Turuncu sertliği, kudreti, gücü, kendine güveni, önseziyi, duruluğu; yeşil, güveni, cömertliği, paylaşımı, istikrarı; bordo ise çekiciliği simgeler. Bu sıfatların hepsini Nilgün(Ö2) taşımaktadır. Örneğin, Nilgün(Ö2) etrafındaki insanlara yardım eder, Zehra Hanım'a(Ö7) iş bulması gibi. Başka bir örnek olarak ise; Nilgün(Ö2), bir karar aldığı zaman, o kararı sonuna kadar uygulama iradesi gösterir. Yusuf'la(Ö9) olan ilişkisini bitirme kararı alır ve yaşananlara rağmen Yusuf'a(Ö9) boyun eğmez.

Kesit derin anlamsal boyutta bizi, Suat'ın(Ö5) Nilgün'e(Ö2) âşık olma gerçeğinin toplumca hoş karşılanmadığı gerçeğine götürür. Ayrıca halk- aydın çatışmasına tanık oluruz: “*Siz tanrı diyorsunuz adına, bizse Allah, ne garip!*” (Baran, 2010, s.42).

3.3.2.1.1.5. 5.Kesit (51-59)

Zehra

Bu kesitteki anlatıcı Filiz'in(Ö4) annesi Zehra Hanım'dır(Ö7). Zehra(Ö7), sıradan bir kadındır. Bu kesitte de geriye kırılmalar ile Zehra'nın(Ö7) geçmişine şahit oluruz. Görücü usulü ile evlenmiştir. Gençliğinde kaynanasından, görüncesinden çok çekmiş, gün yüzü görmemiştir. Zehra Hanım(Ö7), kaynanası ve görüncesine karşı çıkamaz fakat buna karşılık her ikisine de büyü yaptırarak bir nevi intikamını alır. Kurmaca anlatıda yapılan bu büyüler tutar ve iki yıla kalmadan kaynana, kayınbaba ve görünce ölür. Bunların sonucunda ise içinde güzele ve iyiye dair hiçbir şey kalmaz. Zehra Hanım'ın(Ö7) iki kızı vardır. Filiz(Ö4) ve Latife... Latife, tipik bir ev kızıdır. Yemek yapar, evin geçimine katkı sağlamak için dikiş diker. Becerikli bir kızıdır. Filiz(Ö4) ise adı gibi körpe, küçük, şımartılmış bir kızıdır. Bahçelerde, sokaklarda cirit atar, ağaçlara tırmanır, kitap okur. Annesi onun bu halinden şikâyetçidir. Onun da ablası gibi olmasını istemektedir. Filiz(Ö4) ise annesinin bu dayatmalarına elinden geldiğince karşı koyar.

Bu kesitte de 'sonbahar' göndergesine rastlarız: “*Bu yaz iş çok. Sonbahara artık kendimi dine versem diyorum.*” (Baran, 2010, s.57) Kurmaca anlatıcısı güz için plan yapmaktadır.

Bütün bunların haricinde bu bölümde anlatının geleceğine dair önemli bir ipucuna rast geliriz. Bu ipucu, Nilgün(Ö2) ve Yusuf'un(Ö9) kaderlerine olan bir gönderimdir:

Böyleydi, neşeliydi, deliydi ya Yusuf ağabeyim sonunda yaptı yapacağını. Kasabamızın iyi ailelerinden birinin kızına sevdalanmış. Aile kızı vermeyince – verir mi hiç?- sen tut, kızı kaçır. Para pul yok. Sonunda bakmış kız da sefil edecek, ailesine mektup yazmış; kız, falan yerde, filanca oteldedir, gelin alın diye. Dayısı, kızı bir başka yere, akrabalarına götürdü. Kızcağızın hayatı genç yaşta bitti böylece (Baran, 2010, s.54).

Derin anlamsal düzeyde bu kesit, metin çözücüyü, gelin-kaynana çatışmasına, ana-kız çatışmasına, halkın hurafe ve büyüye olan meyline götürür. Ayrıca Filiz(Ö4) gibi genç kızların sokaklarda dolaşması toplum tarafından eleştirilmektedir.

3.3.2.1.1.6. 6. Kesit (60-85)

Erol

Bu kesit iç odaklayım ile verilmiştir, anlatıcı ise Erol'dur(Ö1). Erol(Ö1), Filiz'in(Ö4) evlerine ziyarete gelmeşiine bozulmakta ve bundan endişe duymaktadır. Çünkü bu gelmeşiilerin sebebini kendi sorunlarına bağlamaktadır. Ablasından kendisi için bir parti vermesini ister. Tabii Filiz'in(Ö4) de gelmesini ister. Partiye ortaokul ve liseden arkadaşları Selim(Ö8), Ekrem, Fuat, ablasının arkadaşları Sevgi kocası Yüksel, Ayşe ve Filiz(Ö4) gelir. Erol(Ö1), Filiz'in(Ö4) her hareketini gözlemler. İkramlar yenir, bir yandan çaylar içilirken bir yandan da toplumsal meseleler konuşulur. Erol(Ö1) okulu bıraktığını herkese ilan eder. Ve 1. kesitte Erol'un(Ö1) örgütten ayrılma sebebi burada doğrulanır: “[...] bir patlama yüzünden tabana kuvvet kaçan, böylece değme korkaklara, hainlere taş çıkartan biri olduğumu imliyordu”(Baran, 2010, s.64).

Parti bittikten sonra Erol'un(Ö1) Selim(Ö8) ile olan geçmişiini okuruz. Bu dostluğun bitmesinde de Erol(Ö1) kendisini suçlu bulur. Çünkü bu dostluğa kendi şımarıklığı, hırçınlığı yüzünden ara verilmiştir. Erol(Ö1), Selim(Ö8) ile olan geçmişteki dostluklarını anlatırken *Don Carlos ile Marki de Paso, Horaito Nelson ile Jonathan Blake* ve *S. Eyyubi ile Bozarlan* göndermelerini kullanır. Bu göstergelerin hepsinde birbirini çok seven, birbirine son derece sadık dostluklar vardır. Ayrıca Erol(Ö1), bu göstergelerin hikâyelerini annesinden öğrenmiştir. Böylece, annesinin dünya edebiyatını takip edip okuduğu sonucunu elde ederiz: “*Belki de aslında oyun oynamıyorduk. Kısacası asıl amacımız oyun oynamak değildi. Yaşamak istediğimiz dostluğu bu oyunlar yoluyla gerçekleştirebiliyor, dostluğun tadına böyle varıyor, anlamını böyle kavırıyorduk*” (Baran, 2010, s.71).

Erol(Ö1) aidiyet duygusunu en yüksek dozda yaşamaktadır. Zorlu bir süreç içinden geçmektedir:

Üstelik Selim'le ilgili anılarım ayaklanınca kimlik, kişilik kaygılarım yeniden depreşti. Bizim güzelim dostluğumuza ne olmuştu? Hadi diyelim, deneyimsizlik, çocukluk... Ya tüm bunları yadsıyan, unutturan o iki yıla ne demeli? Ben neyim, kimim? Hangisi gerçek? Selim'le o coşkun yılları yaşayan çocuk mu, Selim'i yadsıyıp kendine uyan gerçek kimliğini bulma yolunda yalpalayıp duran sözümona genç mi, yoksa varlığını tümüyle bilimsel sandığı inançların hizmetine veren mi? (Baran, 2010, s.76).

Bütün bu düşünceler arasında boğulan Erol(Ö1) kendini kapana kısılmış gibi hisseder ve soluğu Affan Usta'da(Ö6) alır. Dolaylı olarak içinden geçenleri anlatır.

Affan Usta(Ö6) dolaylı yoldan anlattıklarına uygun cevaplar verir ancak Erol(Ö1), Affan Usta'nın(Ö6) verdiği cevapları da çok ciddiye almaz.

Kesit sonunda Erol(Ö1), ablasına Filiz'le(Ö4) evlenme isteğini söylemeye niyetlenir.

3.3.2.1.2.Kapsanan Öykü

3.3.2.1.2.1. 7. Kesit (86-96)

Zehra

Bu kesit de iç bakış açısıyla verilmiş, anlatıcı ise Zehra Hanım'dır(Ö7) yine. Zehra'nın(Ö7)hiç kimsenin bilmediği Yusuf adında bir abisi vardır. Günün birinde kapı çalınır, kapıyı açtığında ise abisi Yusuf'a benzeyen otuzunda bir delikanlı ile karşılaşır. Sonradan onun abisi Yusuf'un oğlu Yusuf(Ö9) olduğu anlaşılır. Yusuf(Ö9) esrarengiz bir gençtir. Birdenbire ortaya çıkmış, araba tamiri ile kazanılmayacak kadar bir paraya sahip olmuş, yakışıklı bir gençtir. Yusuf(Ö9), sarışın, uzun boylu, güçlü kuvvetli bir delikanlıdır. Yusuf'un(Ö9), Nilgün(Ö2) ile karşılaşması; Zehra(Ö7) ve Latife'nin Yusuf'un(Ö9) gelişle dikiş işlerini aksatmaları sebebiyle olur. Çünkü bu dikiş işlerini Nilgün(Ö2) onlara bulmuştur. Yusuf(Ö9) yüzünden Filiz(Ö4) de Nilgün'e(Ö2) olan ziyaretlerini iyice seyrekletmiştir. Bunu sebep göstererek Nilgün(Ö2) hepsini evine davet eder. Yusuf(Ö9) ve Nilgün(Ö2) birbirlerine daha yakın olma fırsatı bulur. Bu davet sırasında Yusuf(Ö9), Nilgün'den(Ö2) Erol'un(Ö1) Yüksek Denizcilik Okulunda okuduğunu öğrenir. Böylece Yusuf'ta(Ö9) Erol'a(Ö1) karşı ilk önyargı oluşur. (bkz. 15.kesit) Bu davetten sonra Nilgün(Ö2) de Yusuf(Ö9) da tuhaf haller içine girer. Yusuf(Ö9) konuşmaz olur, Nilgün(Ö2) ise evden çıkmaz... Bu olayın geçtiği zaman Erol'un(Ö1) eve gelmediği yazdır. Yusuf(Ö9) giyimine çok özen gösterir. Giydiği bütün gömlekler ipektendir. Genelde sarı rengini tercih eder. Sarı, geçiciliğin ve dikkat çekiciliğin göstergesidir. -taksiler bu yüzden sarıdır.- Ayrıca sarı, hüznün ve özlemin rengidir. Sonbaharın tüm hüznü güzelliğinde sarı renginin tonları hâkimdir. – Sonbahara olan diğer gönderge- İpek ise, rüya tabirlerinde, uzaktaki bir akrabanın ziyaretine yorumlanır. Aynı zamanda da kısa zamanda geçecek dertli günlere işaretler. Nitekim Yusuf'un(Ö9) ani gelişinden ve ani gidişinden sonra Nilgün(Ö2) kötü günler geçirir. Yani “sarı” renk ve “ipek” göstergesi yerine uygun bir şekilde kullanılmıştır.

Bu kesitin sonunda Yusuf(Ö9) Yeşilçay'dan ayrılır.

3.3.2.1.3.Kapsayan Öykü

3.3.2.1.3.1. 8. Kesit (97-109)

Suat

Bu kesit iç bakış açısıyla yazılmıştır. Anlatıcı ise Suat'tır(Ö5). Kesit, Suat'ın(Ö5) Memedali Bey'in(Ö3) kiralık evine taşınmasıyla başlar. 2. kesitte Suat'ta(Ö5) merak unsuru yaratan Memedali Bey(Ö3) bu kesitte, kendisini nasıl bulduğunu anlatır:

Neyse, bu dedikodular benim de kulağıma gelince merak ettim; Ahmet'i şu size otel odasını bulan çocuğu çağırttım. Benim bazı işlerimi görür Ahmet. Onun, bunun ayak işlerini görmeye hayatını kazanır zaten. Ona sizi sordum. Çünkü üçkâğıtçının biridir, şeytana külahını ters giydirir ama insanları iyi tanır. Ben de insanları yüzlerine bakarak tanıdığımı inanırım. Sizi izledim bir kez. Sonrasını biliyorsunuz (Baran, 2010, s.100).

Suat(Ö5), Nilgün'ün(Ö2) eski eşyalarla döşediği evi çok beğenir. Zaten Suat(Ö5) Nilgün'ün(Ö2) yaptığı her şeyi çok beğenmektedir. Defalarca odaları gezer. Ancak bunun yanında yeni bir eve alışmanın huzursuzluğunu da yaşar, Suat(Ö5). Bu huzursuzluk onu kendi geçmişine götürür. Yaşadıklarına eleştirel bir gözle bakar. Karısıyla ilişkileri kopma noktasına gelmiştir. Evlilikleri çıkmazlarla doludur. Ne var ki Suat bu çıkmazları tartışacak “”gücü bile kendinde bulamamaktadır. Bütün bunlara ilave olarak Ankara'nın yoğun gündeminden ve boğuculuğundan kurtulmak ister. Bunun için Yeşilçay'a gelir. Neden Suat(Ö5) dinlenmek için Yeşilçay'ı seçmiştir? Çünkü Suat'a(Ö5) göre çocukluğunun en özel ve en güzel yılları Yeşilçay'da geçmiştir.

Bu kesit, derin düzeyde metin çözümleyicisini, paranın büyük bir güç olarak düşünüldüğü gerçeğine götürür: *“Neyse işte, gördüğünüz gibi, oğlumun geleceği için de bir şeyler düşünmek zorundayım. Böyle küçük bir yerde alınma vurulan damgayı sildirmesi güç olacaktır. Ama para, güç her türlü kiri temizler. Yeterince güçlü olmak zorundayım, ama yasaları çiğnemedim”* (Baran, 2010, s.99).

3.3.2.1.3.2. 9. Kesit (110-124)

Erol

9. kesit, iç odaklayım ile verilmiş, anlatıcı Erol'dur(Ö1). Erol(Ö1) artık Filiz'le(Ö4) evlenmeyi kafasına koyar. Bunun için ablasına baskı bile yapar. Bu baskılarına karşılık Erol(Ö1) Filiz'le(Ö4) birebir konuşmaktan çekinmektedir.

Memedali Bey(Ö3), yeni bir iş kurmak istemektedir. Kereste fabrikası kurmaya karar veren Memedali Bey(Ö3), bunun için Selim'e(Ö8) ve amcası Seyfettin Usta'ya

ortaklık teklif eder. Onlar da bu işi seve seve kabul eder. Ancak Memedali Bey(Ö3), bu fabrikanın işletme kısmının kontrolünün Erol'da(Ö1) olmasını ister. Erol(Ö1), istemeyerek de olsa bu işi kabul eder ve işin aslını babasıyla konuşmadığı için Selim'e(Ö8) gider. Aslında Selim'e(Ö8) gitmek için bir bahanedir bu. Selim'in(Ö8) marangozhanesine gider ve kapı hakkında şunları söyler: “‘Şunu bir değiştirmeli,’ dediği kapı bile olduğu gibi duruyordu. Böyle bir kapıyı geceleri neden kilitlerlerdi anlamam; altındaki yarıktan kolayca bir insan geçebilirdi çünkü.” (Baran, 2010, s.117) Bu önemli bir göstergedir. Çünkü 26. kesitte Yusuf(Ö9) bu yarıktan girerek marangozhanede saklanacaktır.

Bu görüşmeden sonra Erol(Ö1) ve Selim'in(Ö8) arkadaşlıkları daha iyiye gider. Sucuk köfte ve şarap alıp Affan Usta'ya(Ö6) giderler. Fenerde Erol(Ö1) Selim'in(Ö8) ekimde askere gideceğini öğrenir. Belli etmese de Erol(Ö1) buna çok üzülür. Hatta bu hüznü kendisini rahatsız edecek derecede hisseder. Çünkü iki yıllık bir aradan sonra Selim'le(Ö8) tekrar ayrılacaklardır.

Bu kesit, derin anlamsal boyutta, baba-oğul çatışmasının en yoğun yaşandığı kesittir.

3.3.2.1.3.3. 10. Kesit (125-132)

Suat

Kesit iç bakış açısıyla yazılmış ve anlatıcı Suat'tır(Ö5). Suat(Ö5) başlarda evine duyduğu sevgiyi zamanla kaybeder. Çünkü ev, hem kasabaya hem de denize uzaktır. Ancak bu uzaklık başka bir yakınlığı getirir, Suat(Ö5) artık Erol(Ö1) ve ailesine daha yakındır. Müzik, film, toplumsal meseleler vb. şeylerden konuşarak daha da samimi olurlar.

Bu kesitte Suat(Ö5), Nilgün'ün (Ö2) bir sevgiye bağlanmayı kendine yasakladığından emin olur:

Nilgün'ün (Ö2) sevdiği kedi, akasya ağacının gölgesinde uzanmış yatıyordu.

“Yavrusunu vereyim, dedim de istemedin”, dedi Nazlı hanım. “Neden? Bahçede dolaşıp dururdu.”

“Bakarsın, bırakır gider. Bir yerlerde kamyon çığner, Tanrı korusun! Hem yaşasa yaşasa on beş yıl... İstemem.”

“Aa, bu kadar duygulu olma,” dedi Nazlı hanım. ‘O zaman vay haline! Çok çekersin hayatta.”

“Kendimi korumasını biliyorum ama bak. Kedi bile istemiyorum.”

“Köpeğiniz var ama. O ölürse diye korkmuyor musun?”

“Köpek benim değil, babamın. Hem Pars’la ilgim yoktur benim. Alıp gezdirmem bile.”

“Altın var ya...”

“Ceylan var, doğru. Başımın tatlı belası. Ama onu aldığımız zaman çocuk sayılırdım, daha bilmiyordum.”

“Neyi?” diye sormaktan kendimi alamadım.

“Sevgilere güvenmemeyi”(Baran, 2010, s.132).

Kesit sonunda, Nilgün’ün(Ö2) kalbi kırık bir genç kız olduğunu anlayabiliriz. Nilgün’ü(Ö2), bir kediye bile bağlanmaktan alıkoyan büyük bir sebebin olduğu muhtemeldir.

3.3.2.1.3.4. 11. Kesit (138-143)

Zehra

Kesit iç bakış açısıyla yazılmış olup, anlatıcı Zehra Hanım’dır(Ö7). Yusuf(Ö9), Erol’un(Ö1) döndüğü yaz yine ansızın halasını ziyarete gelmiştir. Zehra Hanım(Ö7), yine Yusuf’tan(Ö9) aylarca haber alamamıştır. Yusuf(Ö9) ise döndüğünde bütün aile bireyleri tarafından yine özlem ve sevgiyle karşılanır. Ancak Yusuf’un(Ö9) yaptığı işler hala esrarını korumaktadır. Ayrıca Yusuf’un(Ö9) Nilgün(Ö2) ve Memedali Bey(Ö3) hakkında ileri geri konuşması dikkat çekmektedir. Mesela; Erol(Ö1) hakkında kendisine kimse bilgi vermediği halde Erol’u(Ö1) komünist olmakla suçlar:

“Nilgün ablamı mı sordun?” dedi Filiz. En iyi arkadaşının adının unutulmasına bozulmuştu. “İyi, çok iyi. Kardeşi bu yaz burada. Onun için keyfi yerinde Nilgün ablamın.”

“Şu komünist oğlan döndü mü?” demez mi Yusuf?

“Komünist olduğunu nerden çıkardın?” diye dikleniverdi Filiz, “Canın şaka etmek istiyorsa başka bir şey söyle bari. Dünyanın en iyi çocuğudur o” (Baran, 2010, s.134)

Bu işin aslı 15. kesitte ortaya çıkacaktır. (bkz. 15.kesit)

3.3.2.1.3.5. 12. Kesit (138-143)

Erol

Kesit, Erol’un(Ö1) ağzından, iç bakış açısıyla verilmiştir. Erol(Ö1), hala Filiz’le(Ö4) konuşamamış, onu uzaktan izlemekle yetinmektedir. Bu yüzden zaman zaman ablası ile tartışır. Fakat bu tartışmalar büyük boyutta yaşanmamaktadır. Erol(Ö1) ablasının son günlerde, halindeki değişikliği fark eder ve Nilgün’ün(Ö2) âşık olduğu kanısına varır. Erol(Ö1), Nilgün’ün(Ö2) Suat’a(Ö5) âşık olduğunu düşünür. Çünkü Erol(Ö1) Suat’ın(Ö5) Nilgün’e(Ö2) birçok kez hayran hayran bakışını yakalar.

Bu kesit derin anlamsal düzeyde, metin çözücüyü, romanların halkı etkileyip, roman kahramanları gibi davrandıkları gerçeğine götürür:

Zaten Reşat Nuri, *Çalılıkusu*'nu yazdı yazalı bütün kızlar bir yakın akraba çocuğu bulup âşık olmayı kurarlar. Filiz de okumuştur bu mikrop romanı. Karşısına bir dayıoğlu çıkınca da yallah! Tabii Reşat Nuri'nin kalıtımdan filan anladığı yoktu. Zaten genler onun zamanında bulunmamıştı daha. Bilseydi, sakat meyveler verecek bir evliliğin romanını yazmazdı (Baran, 2010, s.141).

Erol(Ö1), kapıldığı kuruntular yüzünden kendini fazlasıyla üzmektedir.

3.3.2.1.4.Kapsanan Öykü

3.3.2.1.4.1. 13. Kesit (144-152)

Nilgün

Kesit, Nilgün'ün(Ö2) ağzından, iç bakış açısıyla verilmiştir. Anlatıcı Nilgün'dür(Ö2). Bu kesitin çekirdek işlevi Nilgün(Ö2) ve Yusuf(Ö9) arasındaki ilişkinin sebebinin ve sonucunun ortaya çıkmasıdır. Nilgün(Ö2) ve Yusuf(Ö9) ilk görüşte birbirlerine âşık olmuşlardır. Aralarında geçen bu ilişkiyi kendilerinden başkası bilmez. Nilgün(Ö2) Yusuf'u(Ö9) sevmeye başladıktan sonra kendini, dünyayı tanımaya başlar ve sınırlarının nereye kadar gidebildiğini görür. Hâlbuki Nilgün(Ö2) kasabada fedakâr, kuralları olan genç bir kız olarak tanınır ve herkesin takdirini toplar. Bütün bunlara rağmen, babasının nüfuzunu, çizdiği kişilik görüntüsünü düşünmeden Yusuf'la(Ö9) olan ilişkisini Yeşilçay'a, dünyaya duyurmak ister. Hiçbir şeyden çekinmez. Nilgün(Ö2) Yusuf'la(Ö9) bu ilişkiyi yaşarken kendini anlamaya başlar:

Ama onu sevdiğim için, geçen yıl olanlar için pişman değilim. Yusuf'a kızamıyorum; son kabalığımı bile bağışladım. O, bana beni tanıttı. Daha önce duygularımı, düşüncelerimi, kendi kendime uyguladığım kurallarımı biliyordum, görevlerimi biliyordum. Bir bedenim olduğumu bilmiyordum meğer. Bedenimi tanıdım. Onu, bir başkasının gözlerinde gördüm, bir başkasının kollarında bedenim zevk verdi bana; bu zevk başımı döndürdü. Bedenimin bana verdiği zevk, coşku, müziğin verdiği gibi güçlüydü. Yusuf'tan sonra bir süre piyano çalmadığımı, hiç müzik dinlemediğimi söylemişim sana değil mi? Dünya, Yusuf'un kollarında titreyen, zevklenen ve bütün bu zayıflıktan güç alan bedenimden oluşuyordu. İlişkimizin getirdiği bütün güçlülere karşın hayat kolaylaşmıştı. Yalınlaşmıştı çünkü. Bir tek şey istiyordum: Onun olmak ve onun oluyordum.

Herkes beni görevlerine bağlı ve görevlerinden başka bir şey düşünmez diye tanır. Ben de öyle sanıyordum. Ama yapmam gereken başka şeyler olduğunu da seziyordum. Dünya aklımın alamayacağı kadar büyük, yaşamak karmaşıktı. Yaşım ne kadar ilerlerse ilerlesin, ne bu büyüklüğü kavrayabilecek ne de o karmaşıklığı çözebilecektim. [...] Gece kaçışlarımın ev halkınca sezilmesinden bile korkmuyordum. Başkalarının görünmekten korkmadım. Rezil olmaktan,

babamın adına leke sürmekten, onu üzmemekten korkmadım. Yusuf'u sevmek, onunla olmak hakkımdı benim. Bu yüzden ayıplanmak nasıl olurdu? O razı olsaydı, el ele tutuşup Yeşilçay çarşılarında dolaşır, plaja bile giderdim. Bu kadar güzel bir şeyi başkalarının öğrenmesinde nasıl bir sakınca olabilir? (Baran, 2010, s.144-145).

Hatta Nilgün(Ö2), Yusuf'un(Ö9) kendisiyle kaçması teklifini babasını, onun ününü, Erol'u(Ö1) düşünmeden kabul etmeyi bile düşünür. Ama Yusuf'un (Ö9) böyle bir düşüncesi asla olmayacaktır çünkü onun her zaman sırları vardır, Bu sırlar Yusuf'un(Ö9) Nilgün'le(Ö2) birlikte olmasını engeller. İki haftalık bir beraberliğin sonunda Yusuf(Ö9) Yeşilçay'dan ayrılır ve Nilgün'ü(Ö2) terk eder. Nilgün(Ö2), bu büyük sevgisinin karşılığını terk edilmek ve hamile kalmak olarak alır; İstanbul'da kürtaj olarak Yusuf'la (Ö9) olan bütün bağlarını koparır. Geçen bir yıl içinde kendini toparlayan Nilgün(Ö2), Erol'un(Ö1) eve dönmesiyle eski neşesini tekrar bulur.

3.3.2.1.5.Kapsayan Öykü

3.3.2.1.5.1. 14. Kesit (153-157)

Erol

Kesit, iç odaklayım ile verilmiş, anlatıcı ise Erol'dur(Ö1). Erol(Ö1), uzaktan Filiz'i(Ö4) izlemeye devam eder. Bir yandan da dayısının oğlu Yusuf'un(Ö9) Filiz'e(Ö4) talip olmasından endişe duyar. Bu düşüncesini ablasına açtığında ise ondan büyük bir tepki alır. Bunun yanında Erol(Ö1) ve Selim'in(Ö8) dostlukları daha iyiye gider. Haftada üç dört kez Affan Usta'nın(Ö6) yanına giderek eğlenirler.

3.3.2.1.5.2. 15. Kesit (158-167)

Yusuf

Kesit, Yusuf'un(Ö9) ağzından, iç bakış açısıyla verilmiştir. Bu kesitin çekirdek işlevi Yusuf'un(Ö9) esrarının çözülmesidir. Yusuf(Ö9), ülkücü grup adına silah kaçakçılığı yapmaktadır. Yeşilçay'a da saklanmak için gelir. Bu kesitte Yusuf'un(Ö9) iç dünyasına ve geçmişine yolculuk yaparız. Yusuf(Ö9) annesinin adını bilmez, babasını ise küçük yaşlarda kaybeder. Hayatını küçük yaşardan itibaren kendisi kazanmak zorunda kalır. Silah kaçakçılığı yapar fakat kimseye silah doğrultmaz. Yusuf(Ö9) kendisi için şöyle düşünür. : *“Ulan sen karıncayı bile incitemezsin be. [...] Daha geçen yıl burada, kırlarda gezinirken bir kaplumbağaya eziyet eden çocuklar gördüm de*

kurtardım hayvancağızı ellerinden” (Baran, 2010, s.159). Ancak nedense Nilgün’e (Ö2) bu yönlerini göstermez.

13. kesitte Yusuf’un(Ö9), Erol’un(Ö1) sol bir örgütte yer aldığını nasıl tahmin ettiği ortaya çıkar: *“Belki de Tanrı cezalandırıyor beni. Nilgün’ü görünce afur tafuruna bozulmuştum. Bu kız hem zengin hem kardeşi komünist demiştim.(Yüksek Denizlik Okulu’nda okuyordu ya, orda okuyanların hepsi komünisttir, bilmem mi?)”* (Baran, 2010, s.163).

Yusuf’un(Ö9), Nilgün’ü(Ö2) bir daha elde edemeyeceği gerçeği, onu derinden yaraladığı gibi başka yollara gitmesine de sebep olacaktır.

3.3.2.1.5.3. 16. Kesit (168-173)

Affan Usta

Bu kesit, Affan Usta’nın(Ö6) ağzından, iç odaklayım ile verilmiştir. Affan Usta(Ö6), fenere yazılan siyasi içerikli yazılardan muzdariptir. Ancak kimseye bir şikâyette bulunmaz. Kendi parasından boya alır ve yazıları üzerinden boyar. Polis, bu yüzden Affan Usta’yı(Ö6) sıkıştırırsa da o kimseyi ele vermez. Çünkü Affan Usta(Ö6)o gençleri daha doğrusu insanları günahlarıyla sevaplarıyla sevip hoşgörülü olmayı öğrenmiştir:

Ne kadar geçiştirmeye çalıştıysam olmadı, sonunda söylemek zorunda kaldım. Abuk sabuk şeyler yazıyorlar, dedim, onları silmeye çalışıyorum. Ben siliyorum, onlar yazıyorlar. Kimler, diye sordu. Ne bileyim ben, dedim, görsem yazdırır mıyım? Sakın ha, diye telaşlandı komiser. Aman sen karışma bu işlere. Silahları falan vardır, çeker vururlar. Hiç mi gazete okumuyorsun sen? Sen yalnız kim olduklarını öğren, bize bildir. İşe bak bu yaştan sonra adam gammazlayacağım ha? Görsem yaptırırmam, diye direttim. [...] Tuhaf oluyor şu insanlar. Beni kırk yıldır tanımamışlar besbelli. Fener’e gelip çayımı içen çocuğum, torunum yerindeki gençlerin hangisini polise teslim ederim ki ben? (Baran, 2010, s.168).

3.3.2.1.5.4. 17. Kesit (174-179)

Erol

Kesit, Erol’un(Ö1) ağzından, iç bakış açısıyla verilmiştir. Erol(Ö1), sonunda Filiz’le(Ö4) konuşmayı başarmıştır.

“İstersen Yusuf’tan artık söz etmeyelim. Çünkü şimdi senden konuşmak istiyorum; senden ve benden, ikimizden...” Dedim ki içimden, tut ki her şeyi berbat ettin, zaten kuşkular içinde değil miydim? Uygun bir cevap verirse ne ala,

yoksa eh ne yapalım ben de evcilik oynamaya kalkışıp kalkışmadığımdan emin değildim zaten, dersin, olur biter.

“İkimize ne olmuş?”

“Filiz, çocukluk etmesene! İkimiz dedim, ne anlama geldiğini bilmiyor musun?”

“Haa, haaaa...” dedi ve a’ları öyle bir uzattı ki, akşam olacak ve babam üzerimize gelecek diye ödüm koptu. Haaa demekten vazgeçince saçlarını yokladı, çantasını kaptı. “Seninle daha sonra konuşuruz.” dedi, “Sonra konuşuruz söz. Ben şimdi gitmeliyim. Ablana selam söyle”(Baran, 2010, s.176).

İkinci konuşmalarında ise evlenme teklifi eder.

"Öyle sesli gülme, evden duyarlar."

“Duysunlar, seni tanıyorlar nasıl olsa.”

“Dünden beri nasılsın?”

“Dünden beri nasıl olmalıyım?”

“Bir erkek bir kıza kendisini sevdiğini söylerse, kız hiç tepki göstermez mi?”

“Öyle bir şey söylemedin bana. Belki yalnızca değindin. Ne diyeyim, ben sizin bildiğiniz kızlardan değilim, uygun bir cevap olur mu?”

“Hayır”

“Ya?”

“Sahi mi valla ben de seni çılgınlar gibi seviyorum, deyip boynuma atılmalısın.”

[...]

“Balayımızda istediğin yere gideriz. Sonra daha çok gencim ben. Babam işleri büyütmekten söz edip duruyor. Bakarsın ilerde İstanbul’a göçeriz. Ne dersin?”

[...] “Biliyorum,” diye mırıldandı. “Ama sana söz elimden geleni yapacağım. Ama bir şey sormak istiyorum. Hani balayı filan dedin de. Benimle evlenmeyi ciddi ciddi düşünüyor musun?”

“Salak,” dedim, sevdiği kızla ilk önemli konuşmasında salak diyen ilk erkek ben olmalıydım (Baran, 2010, s177-178).

Filiz(Ö4) Erol’u(Ö1) sevip sevmediğini bilememekle beraber bu teklifi kabul eder. Çünkü Filiz(Ö4) böylece liseyi bitirmekten kurtulmuş olacaktır: “*Peki, madem evleneceğiz, bütünleme sınavlarına girmesem olur, değil mi?*” (Baran, 2010, s.178)

Aslında Erol(Ö1), plansız ve beklenmedik bir anda Filiz’le(Ö4) konuşur. Filiz(Ö4) de bu ani çıkıştan sonra ne yapacağını bilemez bir şekilde evine doğru koşmaya başlar. Filiz(Ö4), Erol’u(Ö1) sevip sevmediğini bilememektedir, Erol(Ö1) sadece onu liseden ve sınavlarından kurtaracak bir olanaktır. Ayrıca Erol’un(Ö1), Nilgün’ün(Ö1) kardeşi olması da Filiz(Ö4) için bir artıdır. Sonuç olarak Filiz(Ö4), Erol’u(Ö1) sevmese de onunla evlenmeyi kabul eder.

3.3.2.1.5.5. 18. Kesit (180-182)

Zehra

Kesit Zehra Hanım’ın(Ö7) ağzından, iç bakış açısıyla verilmiştir. Filiz(Ö4) Erol’un (Ö1) evlilik teklifini annesine söyler. Zehra Hanım(Ö7) buna çok sevinir. Konu

komşuya duyurmamak için kendini zor tutar. Çünkü Filiz(Ö4) annesini, kimseye söylememesi için tembihler. 5. Kesitte Erol'u (Ö1) psikolojik sorunlarından dolayı "deli" diye yaftalayan Zehra Hanım(Ö7), Erol'un(Ö1) Filiz'le(Ö4) evlenmek istediğini duyunca sevinçten ölecek duruma gelir: "*Amanın, bundan güzel ne olabilir ki? Filiz kızım, Memedali Bey'in, o hatırlı, o zengin adamın gelini olacak*" (Baran, 2010, s.181).

Bu kesit, derin anlamsal düzeyde, bizi paranın her türlü kusuru örttüğü kanınsa götürür. 1. kesitte Erol'un (Ö1) annesinin yaşadığı sınıf çatışmasının nedeni bu kesitte Zehra Hanım tarafından açıklanır: "Memedali bey öyle zenginliğiyle övünecek biri değildir. Karısını İstanbul'dan aldı; fakir düşmüş bir ailenin kızımış dedilerdi. Piyano bile çalıyor. Piyanodan başka çeyiz getirmemiş diye de dedikodusu ediliydi" (Baran, 2010, s.181).

Erol'un(Ö1) annesinin fakir düşmüş bir ailenin kızı olması, kibrini ve sınıfsal üstünlük duygusunu köreltmemiştir.

3.3.2.1.5.6. 19. Kesit (183-186)

Nilgün

Bu kesit de iç bakış açısıyla verilmiştir ve anlatıcı Nilgün'dür(Ö2). Kesitin, çekirdek işlevi Nilgün'ün(Ö2) babasını, Erol'un(Ö1) Filiz'le(Ö4) evlenmesi için ikna etmesidir:

"Erol, Filiz'e açılmış ama pek bir şey söylememiş Filiz. Sanırım çok şaşırıldı. Gene de kabul edecektir. Konuşmalarından öyle sezdim. Zaten annesine babasına danışmadan ne söyleyebilir ki!"

"Peki, sen diyorsun? Memnun musun? Erol bu işi kıvrırabilir mi?"

"Babacığım gördüğüm kadarıyla evlilik, dünyanın en zor işi. Gene de çocuklar, en fazla büyükler kadar beceriksiz olabilirler evlilikte, daha fazla değil."

"Çok doğru, benim akıllı kızım. Eee, ne zaman işe giriyoruz? Bu akşam teyzeni arayalım istersen. İkimiz de konuşur, buraya gelmesi için kandırırız onu."(Baran, 2010, s.186)

Memedali Bey(Ö3), bu durumu ilk öğrendiğinde büyük tepki gösterip sinirlenir ancak Nilgün(Ö2), olgun bir kadın edasıyla babasını yatıştırır ve durumu daha ayrıntılı bir şekilde açıklar. Nilgün'ün(Ö2) yeri Memedali Bey(Ö3) için ayrıdır, durum böyle olunca onun konuşmaları Memedali Bey(Ö3) üzerinde oldukça etkili olur. Kesit, Memedali Bey'in evlilik işine onay vermesiyle son bulur.

3.3.2.1.5.7. 20. Kesit (187- 189)

Yusuf

Yusuf(Ö9), Filiz'in (Ö4) Erol'la (Ö1) evlenmesine karşıdır; fakat bunu asla dile getirmez. Karşı çıkmasının sebebi Erol'un (Ö1) komünist ve Nilgün'ün(Ö2) kardeşi olmasıdır. Bunun verdiği öfkeyle Yusuf (Ö9) içten içe zenginlere, turistlere hınç duyar:

Halacığım, enişteciğim, kızınızın başını yakmayın! O daha çocuk, akli ermez, belki zengin olmayı bir şey sanıyordur. Üstelik sizler, öyle paraya önem veren insanlar değilsiniz. Yetingensiniz. Biliyorum, dikiş dikmekten, gözleriniz önünüze akacak nerdeyse. Ben ihtiyacınız olan parayı bulur, veririm size. Bakın işte, şimdilik alın şu on bini. Alın da dikiş dikmeyin. Bende çok on binlik var, daha da olacak Allahın izniyle. Dikiş dikmeyin artık. Züppe turist karılar, kokmuş sırtlarına geçirsinler diye gözünüzün nurunu akıtmayın. Ben sizin oğlunuz değil miyim; size bakmak görevim değil mi? (Baran, 2010, s.188)

Nilgün'ü(Ö2) kaybetmenin verdiği acıyla kıvrılırken buna Filiz'i(Ö4) de kaybedeceğinin eklenmesi Yusuf'un acısını ve öfkesini ikiye katlar. Bu acı ve öfke Yusuf'u(Ö9) yapmam diyeceği şeyleri yapmaya yöneltecektir.

3.3.2.1.5.8. 21. Kesit (190-196)

Affan Usta

Kesit, Affan Usta'nın(Ö6) ağzından iç odaklayım ile verilmiştir. Bu kesitte Yusuf(Ö9) Affan Usta(Ö6) ile tanışır. Yusuf(Ö9), fenerin yakınında denize bakarken Affan Usta(Ö6) onu fenere çay içmeye davet eder. Affan Usta'nın(Ö6) bilge kişiliği bir kez daha ortaya çıkar. Çünkü Yusuf'un(Ö9) bir derdi olduğunu, bunu kimseye anlatmadığını sezer Affan Usta(Ö6), daha onunla konuşmadan. Yusuf (Ö9), Affan Usta'ya (Ö6) garip bir hikâye anlatır.

Bu hikâye babasına ait bir hikâyedir. Yusuf'un(Ö9) babası Yusuf, tıpkı bu fener gibi feneri olan bir kasabaya gelmiştir. Geldiği günün gecesi aşırı miktarda alkol alarak sarhoş olur. Birahaneden çıktıktan sonra sahile doğru yürür ve fenerin aydınlattığı yerde toplarını kasabaya yöneltmiş bir düşman gemisi görür. Bu düşman gemisinde büyük bir eğlence olmaktadır. Yusuf sahildeki tekneye atladığı gibi gemiye doğru sürer ve ortasından çarpar, gemiye. Gemi ikiye ayrılır, içindekiler patır patır denize dökülür. Böylece kasaba düşmandan kurtulur.

Bu hikâyenin gerçekliğinden Yusuf(Ö9) bile tereddüt etmektedir Affan Usta(Ö6) ise Yusuf'u(Ö9) kırmamak için inanmış gibi görünür.

Bu kesit derin anlamsal düzeyde, metin çözücüyü, *Don Kişot* göndergesine götürür. Yani Yusuf(Ö9) ve Yusuf'un(Ö9) içinde yer aldığı ülkücü grup *Don Kişot* gibidir.

3.3.2.1.5.9. 22. Kesit

Suat (197-203)

Kesit, iç odaklayım ile Suat'ın(Ö5) ağzından verilmiştir. Suat(Ö5), yeni evine de, Yeşilçay'a da alışır. Tek başına kırlarda gezer, doğayı dinler, sessizlikte kendini bulmaya çalışır. Elinde olsa, zamanı geriye alabilse geçmişte yaptığı hataları düzeltecek, karısını daha çok sevecekti. Kırlarda gezdiği bir gün Nilgün'e(Ö2) rastlar. Nilgün(Ö2) de atıyla gezintiye çıkmıştır, atından inerek Suat'la(Ö5) gezintiye çıkar. Suat'ın(Ö5) devrimci gençlere avukat olduğunu bilen Nilgün(Ö2), Erol'un(Ö1) İstanbul'da ne gibi işlere karıştığını öğrenmek ister. Erol'un güvende olup olmadığını, bir daha böyle işlere karışıp karışmayacağına dair sorular sorar. Gençlerin neden birbirlerini öldürdüklerini merak eder. Suat(Ö5) bu soruların hepsine cevap veremez. Çünkü onu Yeşilçay'a getiren biraz da bu sorulara verecek bir cevap bulamamasıdır:

“[...]Hem Erol sizin devrimci gençlerin davalarını savunduğunuzu söylemişti. Demek ki siz, o... gençlere bizlerin, buradakilerin baktığı gözle bakmıyorsunuz. Tam tersi, onları savunuyorsunuz. Zaten Erol da onlardan olduğuna göre, onlar hakkında kötü bir şey düşünmemem gerekir. Yani eşkiya, vatan halini filan diyemem. Bilmem anlatabiliyor muyum? Kim, ne istiyor? Gençler birbirlerini öldürüyorlar. Birbirleriyle ne alıp veremedikleri var? Hem neden ille de gençler! Bu kadar kitap okudum, böyle bir şey duymadım. İç savaş diyorlar. Ama iç savaşta büyükler birbirlerini öldürürler. Neden biz de böyle... Yalnızca çocuklar...” (Baran, 2010, s.200).

“Ona doyurucu bir cevap verebilmeyi ne kadar isterdim ama yalnızca hüüzünle gülümseyebildim. Sonra da, yazık ki sorularınızı cevaplayamayacağım,’ dedim. Size bir şeyler anlatmaya kalkışsam büsbütün kafanız karışır. Zaten ben de olanı biteni anlamış değilim. Hem şimdilik bırakın bunları düşünmeyi.” (Baran, 2010, s.200).

Bu gezintilerin birinde Suat(Ö5) ve Nilgün(Ö2), Yusuf'la(Ö9) karşılaşır:

Üçüncü gezimizde bir delikanlı çıktı karşımıza. O da şöyle bir gezintiye çıkmıştı kırlarda anlaşılan ama ütülü, gıcır gıcır pantolonu, ipek gömleği ve çalıklı duruşuyla özel bir yere çağrılı olduğu sanılabilirdi. Bizi görünce iki metre uzağımızda durup tarla çitine doğru geri çekildi. Nilgün de yanımda zınc diye duruvermişti. Bu ani hareketi dikkatimi çektiğinden dönüp yüzüne baktım, sapsarıydı. Güç almak ister gibi sol eliyle atının dizginlerine yapışmış, sağ elini koşuma geçirmiş, omzu delikanlıya dönük duruyor ama bakışlarını ondan ayıramıyordu. Bir süre soluğunu tuttu. Sonra delikanlıyı başıyla selamlayıp yürüdü (Baran, 2010, s.203).

Suat(Ö5), Nilgün(Ö2) ve karşılaştığı gençteki tuhaf halleri sezer fakat aralarındaki ilişkiyi bilmediği için buna bir anlam veremez. Bunun yanında Suat'ın(Ö5) Nilgün'e(Ö2) olan ilgisi hala devam etmektedir.

3.3.2.1.5.10. 23. Kesit (204-208)

Affan Usta

Bu kesit de iç bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcı Affan Usta'dır(Ö6). Yusuf(Ö9), Affan Usta'nın(Ö6) yanına ikinci kez gider. Bu kesitte Affan Usta'nın(Ö6) bilge kişiliği pekiştirilir. Çünkü Yusuf'un(Ö9) nasıl bir ruh hali içinde olduğunu çözer ve şunları söyler: *“Ne var ki, bir top ateş taşıyordu içinde. Ama kendisi, kendi yüreğindeki ateşi bilmiyordu. Bu yüzden, kısacası salt farkında olmadığından tutmayı beceremeyecek, diye düşünüyordum. O zaman da ortalık yok yere yangın yerine dönüverecek. Tehlikeli bir çocuk bu.”* (Baran, 2010, s.204)

Aslında yazar-anlatıcı, Affan Usta'nın(Ö6) bu sözleriyle okuyucuyu yaşanacak bir felakete hazırlamaktadır. Yusuf (Ö9), Affan Usta'nın(Ö6) yanındayken Erol (Ö1) ve Selim (Ö8) gelir. Affan Usta (Ö6), Yusuf'un (Ö9) Erol'a (Ö1) olan bakışlarını söyle tarif eder:

Bizimki Erol'a öyle bir baktı ki, kanım dondu. [...] Ama bu bugünün arkasındaki şeyi –aman Tanrım, hiç olur mu?- kini görebiliyordum. İçimden bizim çocukları Fener'e götürüp saklamak geldi. Sanki o kin ateşi fışkırıp yayılacak, bizimkileri sarıp yok edecekti. Elleri titriyordu, öyle ki, o sırada getirdiğim çayı bile içmedi, bardağı ağzına götüremedi bir türlü, gerisingeri bıraktı masanın üzerine. Bana eyvallah, deyip arkasına bile bakmadan hızla yanımızdan uzaklaştı (Baran, 2010, s.205).

Derin anlamsal düzeyde, politik çatışmaları buluruz. Yusuf'un(Ö9), Erol'la(Ö1) ikinci karşılaşması Deniz Feneri'nde olur. Yusuf'un Erol'dan(Ö1) hoşlanmamasının üç sebebi vardır; birincisi Nilgün'ün(Ö2) kardeşi olması, ikincisi Yüksek Denizcilik Okulunda okuması dolayısıyla komünist olması, üçüncüsü ise Filiz'le(Ö4) evlenme isteğidir. İşte Yusuf(Ö9), yakın bir akrabasının hem komünist, hem zengin hem de bu kişinin Nilgün'ün(Ö2) kardeşi olması gerçeğine tahammül edememektedir. Durum bir noktadan sonra Yusuf(Ö9) için sağ-sol çatışmasına dönüşür. Yusuf(Ö9), kendinden farklı olana dayanmamaktadır.

3.3.2.1.5.11. 24. Kesit (209-211)

Erol

Kesit, Erol'un(Ö1) ağzından, iç bakış açısıyla yazılmıştır. Erol'un (Ö1) düğün hazırlıkları başlar. Filiz'i(Ö4) istemek için İstanbul'dan teyzesi –hiç sevmediği- gelecektir. Düğün hazırlıkları Erol'un(Ö1) canını sıkır fakat bunu belli etmez. Çünkü o

bu türden hazırlıkların hiçbirini istemez. Filiz'i(Ö4) kimseyi dikkate almadığı için sever; ancak Filiz(Ö4) çoktan düğün hazırlıklarına kendini kaptırmıştır.

3.3.2.1.5.12. 25. Kesit

Nilgün (212-214)

Kesit, Nilgün'ün(Ö2) ağzından iç bakış açısıyla verilmiştir. Nilgün(Ö2), İstanbul'dan gelen teyzesine Yeşilçay'ın adetlerini yeri geldiğinde teyzesine anlatır. Teyzesi ise Yeşilçay'ı ve orada yaşayanları taşralı oldukları için oldukça küçümser. Nilgün(Ö2) yaptığı hazırlıkları teyzesine gösterir. Bütün bunlar teyzesi için ayrı bir alay kaynağı olur. Kesitin sonunda Memedali Bey ve teyzesi Filiz'i (Ö4) istemeye giderler. Her şey doğal seyrinde gider ve Filiz(Ö4) ile Erol'un(Ö1) evlenme isteği her iki aile tarafından onaylanır.

3.3.2.1.5.13. 26. Kesit (215-218)

Yusuf

İç bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcı Yusuf'tur(Ö9). Yusuf(Ö9), Filiz'in(Ö4) Erol'la (Ö1) nişanlanmasına dayanmamaktadır. Bu yüzden Yeşilçay'dan ayrılma planları yapar. Yusuf(Ö9) bu düşüncelerle eve dönerken evin çoktan polisler tarafından basıldığını, ev halkının sorguya çekildiğini görür. Bu yüzden eve girmez, geceyi geçirebileceği bir yere, bir de başka kimliğine ihtiyaç duyar. Yusuf(Ö9), Selim'in marangozhanesine gider. Marangozhanesinin kapısına kilit vurulmuştur ancak altında bir insanın geçebileceği kadar boşluk vardır. (Bkz. 9. kesit, Erol'un(Ö1) kapı hakkında görüşü) *“Marangozhaneden bir de çekiç edinmeli. Çaresiz artık silaha ihtiyacım var. Ne yapalım, gerekirse eğer, elimiz kana bulaşır”* (Baran, 2010, s.218). Bu gösterge 28. kesitte bizi kötü bir olayın sonucuna götürecektir.

Yusuf(Ö9), marangozhaneye girer ve pusuya yatar. Artık avını bekleyen kurtlar gibidir.

3.3.2.1.5.15. 27. Kesit (219-223)

Affan Usta

Bu kesit, Affan Usta'nın(Ö6) ağzından, iç bakış açısıyla yazılmıştır. Erol(Ö1) ve Selim(Ö8), nişandan önce bir kutlama yapmak için yine ızgaralık et ve şarap alıp Affan

Usta'ya (Ö6) giderler. Ancak Erol(Ö1) radyo eksik olduğu için Selim'in(Ö8) marangozhanesine doğru koşarak yol alır. 29. Kesitte Selim'in geçireceği felcin göstergesidir, bu konuşmalar:

Tam ateşi yakıyorum, Erol sırtına bıçak saplanmış gibi bağıyor:

“Eyvah...”

“Tosunum, ne oldu?”

“Radyoyu atölyede unuttuk.”

“Sahi,” dedi Selim. “Benim yüzümden. Senin elin doluydu, radyoyu ben alacaktım.”

“Benim radyom ne güne duruyor?”

“Seninkiyle müzik dinlenmiyor be usta. Pilini de değiştirmemişsindir. Seninki işimize yaramaz.” [...]

“Yok” dedi Erol, “canım müzik dinlemek istiyor. Bugün benim günüm. Bugünü kutlarken müzik istiyorsam mutlaka bulup dinlemeliyim. Bir koşu gider alırım radyoyu. Var mısın iddiaya? Yarım saate döneceğim.”

“O kadar yol, değer mi be oğlum.”

“Atölyenin anahtarı amcamda zaten” dedi Selim

“Sizin atölyeye girmek için anahtar istemez. Kapının altındaki yarık ne güne duruyor.”

“Ben giderim öyleyse.” diye önerdi Selim (Baran, 2010, s.219-220).

Erol(Ö1) dediği saatte fenere dönmez. Affan Usta (Ö6) feneri yakmak için yukarıya çıktığında marangozhanenin yandığını görür. Hemen Selim'e (Ö8) haber verip yola çıkarlar. Marangozhaneye geldiklerinde her şeyin çoktan yanıp kül olduğu görürler. Ancak Selim (Ö8) ve Affan Usta (Ö6)Erol'un (Ö1) içerde olup olmadığından şüphe duyarlar. Bu şüphe üzerine jandarma yangın yerinde araştırmaya koyulur. Ve tamamen yanmış, kararmış bir cesede ulaşırlar. Selim(Ö8) hemen cesedin Erol'a (Ö1) ait olduğunu anlar. Affan Usta(Ö6) da onun Memedali Bey'in(Ö3) oğlu olduğunu savcıya söyler.

Erol'un (Ö1) hazan mevsiminde akşam öldürülmesi anlatının en önemli göstergesidir. Ölüm, hazan mevsimi ve akşam vakti ile birleştirilerek daha da dramatize edilmiştir.

Yusuf (Ö9), 26. kesitte kimliğini alacağı kişiyi sadece bayıltmaktan söz eder. Ancak gerekirse elini kana boyayabileceğini de içinden geçirmektedir. Erol(Ö1) birine karşı koyacak kadar cesur bir genç değil, ona zorluk çıkaracak biri hiç değildir. Kısacası Erol'un (Ö1), Filiz'le (Ö4) evlenecek olması Yusuf'un (Ö9) Erol'u öldürme isteğini arttırır.

3.3.2.1.5.15. 28. Kesit (224-228)

Suat

Anlatıcı Suat'tır(Ö5), iç bakış açısı kullanılmıştır. Erol(Ö1) toprağa verilir. Defin sırasında İstanbul'dan teyzesi ve ailesi gelir. Hiç kimse Erol'un (Ö1) öldüğüne inanmamaktadır.

“Erol’u hiç tanımayan doktorun yanmış bir cesedin kemiklerini ölçüp, dilerine bakarak tanıda bulunması mümkün mü? Ya kafatasındaki yaraya bakıp, ‘cinayet’ diye fetva vermesi...” (Baran, 2010, s.227). 26. kesitteki çekiç göstergesi. (bkz. 26. kesit)

Hayat olağan akışında devam etmektedir. Marangozhane tamir edilir, Zehra Hanım(Ö7) ve Latife dikişlerine devam ederler. Filiz(Ö4) artık Nilgünlerin(Ö2) evinde kalmaya başlamıştır. Teyzesi ikisini de İstanbul'a götürmeye niyetlenir ancak Nilgün(Ö2) Şile'ye taşınıp Filiz'in(Ö4) orda liseyi bitirmesinin en iyisi olacağını düşünmektedir. Nilgün(Ö2) gitmeden önce Suat'la (Ö5) konuşur. Savcı delil yetersizliği yüzünden Yusuf(Ö9) için dava açmamıştır. Ancak Memedali Bey(Ö3) dava açmakta ısrarlıdır. Nilgün(Ö2) Suat'tan babasının bu davadan vazgeçmesini rica eder. Çünkü Nilgün(Ö2) cinayeti işleyenin Yusuf(Ö9) olduğuna inanmamaktadır. Ya da Yusuf'un(Ö9) hayatının geri kalanını hapiste geçmesine gönlü razı olmamaktadır.

Şüphesiz bu olaydan en çok etkilenen ve acısını yüreğinin en derin yerinde hisseden Selim'dir.(Ö8)

3.3.2.1.5.16. 29. Kesit (229-231)

Affan Usta

Bu kesitin anlatıcısı Affan Usta'dır(Ö6), iç bakış açısı kullanılmıştır. Affan Usta (Ö6), Memedali Bey'i (Ö3) ziyarete gider. Orada Selim'i (Ö8) görür ve halini hiç beğenmez. *“Ama Selim benim yüzüme bakmıyor. Zaten halini hiç beğenmiyorum Selim'in. Hani Yusuf'un bakışları da içime korku salmıştı ya... Selim'in bakışları değişik. Selim'in tüm ateşi kendi içine yönelmiş. Emniyeti çekilmiş tabancanın ağzını doğrultmuş, yüreğine doğru tutmuş”* (Baran, 2010, s.229). Böylece Affan Usta'nın (Ö6) bilge karakteri daha perçinlenmiş olur.

Affan Usta(Ö6) Selim'in (Ö8) evine gider fakat onu bulamaz. Amcası Seyfettin Usta ile konuşur. İkisi de Selim'in (Ö8) üzüntüsünde başka bir şey olduğu hakkında hemfikir olurlar. Selim (Ö8) askere gider. Gitmeden önce Affan Usta'ya (Ö6) uğramaz.

Bir ay sonra Selim'in (Ö8) hastaneye kaldırıldığı haberi gelir. Seyfettin Usta ve Suat (Ö5) apar topar Ankara'ya giderler. Selim felç geçirmektedir. Seyfettin Usta:

İnanılır gibi değil Affan Efendi. Aslan oğlumun belden aşağısı tutmuyor, öyle yatıyor. Gözleri cam gibi. Görmüyor sanki. Ama beni tanıdı, gülümsedi. Şükür Allah'ıma. Sonra az da olsa konuştu. Konuştu ya, isteksiz isteksiz. Suçlu gibi. Sanki hastalığına sebep kendisiymiş de, bizi de telaşa verdiği için özür diliyor. Doktorlar, bir şeyi yok diyorlar. Anlamadım gitti. Bir şeyciği olmayan adam, kalkıp yürüyemez mi? Avukat bey koşturdu durdu, en iyi doktorları getirtti. Hepsi aynı şeyi söylüyorlar: Aslında bir şeyciği yokmuş da yavrum kendisi öyle istiyormuş. İnsan o yaşta kötürüm olmayı nasıl ister. [...]

“Bu iş nasıl olmuş başlangıçta, anlatmadılar mı?”

Anlattılar, anlattılar da... Ne bileyim ben. Şöyle olmuş: Bunlar dinlenme sırasında... İşte dinlenirken biri ötekine demiş ki, yahu yazıcıdan radyoyu alsaydık da şarkı, türkü dinleseydik. Öteki yerinden kalkıp gidecekken bizimki kalkmış ayağa, dur ben gideyim demiş. Demiş ama tek adım atamamış. Öyle ayakta duruyor, boyuna, dur ben gideyim, dur ben gideyim, diyormuş. Arkadaşları bir şey anlamamış önce. Sonra biri omzuna dokunmuş, ne oluyorsun, der gibisinden. İşte o zaman Selimcik (Ö8) kütük gibi serilmiş yere. Bir daha kalkamamış. [...]

Selim, diyorum, İşte aynen böyle dediydi, hani Erol'un radyoyu almak için sizin marangozhaneye gittiği akşam. Selim'in Erol'u son görüşüydü. Erol'a son seslenişiydi (Baran, 2010, 230-231).

Selim(Ö8), Erol'un(Ö1) ölümünden kendini sorumlu tuttuğu için felç geçirmektedir. İyi olmayı da hiç istememektedir. Belki de Selim(Ö7) kendinin öldürüleceği yerde Erol'un(Ö1) öldürmesini haksızlık olarak görmektedir.

3.3.2.1.5.17. 30. Kesit (232-242)

Suat

Son kesitin anlatıcısı Suat'tır(Ö5) ve iç bakış açısı kullanılmıştır. Kasabada her şey eski haline döner. Memedali Bey (Ö3) istediği şeyleri başarır, fabrikayı kurar. Suat(Ö5) fark etmese de Erol'un(Ö1) ölümü onu da derinden etkilemiştir: “*Elimden düşürmediğim kitap... Otururken okuduğum, hep okuduğum... Ezberlediğim dizeler: GENCÖLMEK... Neden ben hep genç ölümleri yaşayayım? Onlardan kurtulmak için buralara gelmişim*” (Baran, 2010, s.233).

GENCÖLMEK şiiri Ergin Günçe'ye aittir.³

Bir gün Suat'ın (Ö5) karısı Yeşilçay'a çıkagelir. Amacı Suat'ı(Ö5) alıp İstanbul'da biraz vakit geçirmek sonrasında ise Ankara'ya götürmektir. Suat(Ö5) karmaşık

³ Türkiye Kadar Bir Çiçek' adı altında toplu şiirleri yayımlanmıştır.

duygular içerisinde olduğundan bir karara varamaz, bu yüzden karısının fikirlerine uyar. Bu kesitte Suat'ı(Ö5) karısının ağzından dinleriz. Karısının bu anlattıkları ile son kesitte Suat'ı(Ö5) daha yakından tanırız:

Umutsuz olmak inançsız olmak demek değildir. Sen ikisini birbirine karıştırdın. Partinin kuruluş çalışmalarına katılırken, o en coşkulu, en mutlu günlerde bile umutsuzdun; gene de inancın tamdı. Sosyalizme inanıyordun ama Türkiye’de, henüz bu aşamada, sosyalizmin başarıya ulaşacağına inanmıyordun. TİP’in meclise soktuğu onca milletvekili bile gözlerini kamaştırmadı. Sağda solda gevezelik etmekten, umutsuzluğunu dile getirmekten çekinmediğin için de parti de tek başına kaldın. Artık tartışmalara katılmıyordun, yalnızca oyunu kullanıyordun. Şu günleri atlatırsak, atlatabilirsek eğer... Yani bir gün herhangi bir biçimde zaman uygun olursa, köşende oturacağını sanmıyorum. Ankara’ya git ve bekle.’

“Neyi bekleyeyim? Bekleyecek ne kaldı?”

“Günler hep gebedir, iyiye de kötüye de... Burada bekleme olanağın bile olmayacak.”

“Sen ne düşünüyorsun peki?” Ona ilk kez ne düşündüğünü soruyorum. Alacağım cevaplardan korktuğumdan mıdır nedir, kendiliğinden konuşmazsa fikrini sormazdım.

“Ben şu sinir bozucu determinizmimi sürdürüyorum. TİP’in kurulduğu coşkulu günlerde bir arkadaşım şöyle demişti: Sol bir parti kuruldu diye sevinin, işinize öyle geliyorsa. Ama bugüne kadar Türkiye’de gerçek sağ parti kurulamamıştır. Sol gelirse sağ da gelecektir; birleşik kaplar yasası... Ben solcu değilim ama sağdan korkarım. Çünkü o her şeyi geriye çeker. Yokuş aşağı yuvarlanmak, yokuş yukarı tırmanmaktan çok daha kolaydır. Sol başaramaz, sağ başarır bu yüzden. O zaman vay halimize. Zaman onu haklı çıkardı. Daha kötüsü olmasından korkuyorum. Sosyal, sosyopolitik, sosyoekonomik ve psikolojik etkenlerin, dünya politik konjonktürünün, güçler dengesinin, güç dengesi kaymalarının doğal, kaçınılmaz sonucu bunlar. Tabii yürek bunlardan anlamaz pek. Özellikle senin yüreğin”(Baran, 2010, s.239-240).

Suat(Ö5), daha sonra karısını Memedali Bey(Ö3) ile tanıştırır. Memedali Bey, Nilgün’ün(Ö2) de geleceği bir akşam onları yemeğe davet eder. Böylece Nilgün(Ö2) ve Suat’ın(Ö5) karısı tanışmış olur. Suat(Ö5) yeni farkına varsa da karısının gelmesine çok sevinir. Aslında onun hayattaki en büyük destekçisi olduğunu fark eder.

Sonuç olarak Güz mevsiminde yaprak dökümü yaşanır. Erol(Ö1) ölür. Nilgün(Ö2) ve Filiz(Ö4) Şile’ye taşınır. Suat(Ö5) Yeşilçay’dan ayrılmaya karar verir. Selim(Ö8) felç geçirmektedir. Yusuf’un(Ö9) ise nereye kaçtığı belli değildir. *Yüzeysel Metin Yapısında* belirtildiği gibi anlatı dramatik bir sonla biter. Herkes mutsuz bir şekilde hayatına devam etmek zorunda kalır.

Anlatıyı basımsal ayrılığa göre kesitledikten sonra anlatı izlencesini incelemeye başlayabiliriz. Anlatı izlencesi üç başlık altında incelenecektir: Yaşadıklarının Etkisinden Kurtulamayan Genç Bir Adam, Aşk ve Dostluk ve Ölüm.

3.3.2.2. Anlatı İzlenesi

3.3.2.2.1. Yaşadıklarının Etkisinden Kurtulamayan Bir Genç Adam

Dedim ya, ilk kez dayatıyor, nazlanmama izin vermiyor. İlk kez imliyor İstanbul'daki günlerimi, bavulsuz, çantasız, elimde bir naylon torbayla çıkıp gelişimi ansızın, giyeceklerimden hiç birini eve getirmeyişimi. Ama onu bana herhangi bir soru sormayı, odama kapanıp kalmakta, yataktan çıkmamakta direndiğimden yemeklerimi yatağıma taşımak zorunda kalışı, üstelik önüme konan tepsiyi, hemen hiç dokunmadan geri çevirişim karşısındaki suskunluğu... Aslında üstüme üstüme varmasından çok tedirgin ediyordu beni, o da ayrı (Baran, 2010, s.7).

Yazar, anlatıda ağırlıklı olarak çoğul bakış açısını kullanır. Ancak kesitlemelere inildiğinde ben-öyküsel ya da iç-öyküsel anlatıcılarla karşılaşırız. İlk kesit, romanın öznesi hakkında ayrıntılı bilgi vermemekle birlikte, yukarıdaki alıntılardığımız kısım, içinde bulunduğu ruh hali hakkında az da olsa bilgi vermektedir.

Erol(Ö1), İstanbul'da kaldığı süre içinde sol bir örgüte dâhil olur. İki yıl evine uğramayan Erol(Ö1), ansızın yarı çıplak bir şekilde Yeşilçay'a, evine döner. İlk kesitte Erol'u(Ö1) eve döndüren sebebin "büyük bir patlama" olduğunu öğreniriz. Bu patlama Erol'un(Ö1) psikolojisine etki eder:

"Çay kaşıklarının sesi..." diye bir şeyler anlatıyordu ablam. Birden bütün sesler kesildi. Ablamın dudaklarının kıpırdadığını görüyordum ama ses gelmiyordu. Ses geçirmez, kalın pamuk tabakalarıyla çevrilmişim. Suyun altında kalmışım, yukarı çıkamıyormuşum, hava alamıyormuşum, boğuluyormuşum... Kulaklarımdan sessiz perdeyi çekip almak istercesine ellerimi kulaklarıma götürdüm. Ablam, dudaklarında duyulmayan çığlıklarla yanıma geldi. O anda o korkunç patlamayı duydum. Öylesine güçlüydü ki, haykırmaktan kendimi alamadım ama kendi sesimi duymadım. Sonra yerimden kalktım, koşmaya çalıştım, yazık ki koşamıyordum, bacaklarım yerlerdeki bir şeye takılıyordu. Bacaklarımı onlardan kurtarmayı düşünüp yere baktığımda, kopuk kollar, bacaklar, kana bulanmış tanınmaz yüzler, çatlamış kafatasları gördüm. Sonra kollarımı da tuttular. "Kanlı, kesik kollar bana sarılıyor," diye düşündüm "Bırakın beni, bıraksanıza," diye bağırardım ama gene sesimi duymadım. Sonra yere yuvarlandım. Baktım ablam da yanımda, yerdeydi (Baran, 2010, s.11-12).

Yaşadığı şok zaman zaman özneyi esir alıp geçici bir depresif hale sokmaktadır. Etki 3. kesite kadar devam eder:

[...]Su sesinin arasından çay kaşıklarının sesini duyuyorum. Amma da gürültülü karıştırıyorlar çaylarını. Kaşık şingirtıları suyun sesini bile bastırıyor. Suyun sesini duymuyorum. Derken... Ortalık kararırverdi, kıpkızıl bir şimşek göğü boydan boya yırttı, ardından şiddetli patlamalar. Hortumu elimden attığım gibi koşmaya başladım, biri belimden yakaladı (Baran, 2010, s.35)

Erol(Ö1), bir depresyon içindedir.

Depresyon, duygusal, zihinsel, davranışsal ve bedensel bazı belirtilerle kendisini gösteren bir durum, olarak tanımlanır. En dikkat çekici belirtisi çökkün ruh hali ile ilgi ve zevk almada belirgin azalmadır. Depresyondaki kişi duygusal açıdan mutsuz, karamsar ve ümitsizdir. Kişi kendini hüznü ve yalnız hisseder. Kendisine ve çevresine ilgisi azalır. Yoğun suçluluk duyguları olabilir. Herkese yük olduğunu düşünüp gereksiz yere sorumluluklarını yerine getirmedeğini düşünür. Genellikle iç sıkıntısı, daralma, huzursuzluk ile birlikte. Bazen kendisinin tüm duygularını yitirmiş gibi hissedebilir (<http://www.izmirailedanismamerkezi.com/tag/depresyon.html>). (3.05.2011)

Özne, eve döndüğünde aylarca odasından çıkmaz, ablasının getirdiği yemekleri yemez. Kendini, huzursuz ve yalnız hisseder. Erol'da(Ö1) da suçluluk duygusu vardır ancak bu “yaşadığı büyük patlama” sonucunda oluşan bir duygusal bozukluk değildir. Erol(Ö1), annesinin ölümünden sonra kendini sevmemeye başlamasıyla bu suçluluk duygusu kendisini göstermiştir.

Casusluk mu yani? Casusluk. Beğenemedin mi? İşe yarayacaksın böylece. İşe yaradım. Bizimkiler kahvehaneyi dinamitlediler. Ben de içerdeydim. Sonra gazetelerde okudum: Üç ölü, on beş yaralı. Yaralılardan birinin sağ bacağı kesildi, ötekinin iki eli de kopmuş. Ama hepsi de ülkücüymüş ölenlerin (yaşasın!) Yaralılar arasında beş tane işsiz işçi de varmış (zararı yok, olur bu kadarı artık) (Baran, 2010, s.15)

Erol(Ö1), örgüte mali gelir getirmek için bir kahvehanede çalışmaktadır. Bu sırada kahvehanede büyük bir patlama olur. Bu patlama muhtemelen kahvehanede oturanların çaylarını karıştırırken veya karıştırdıktan sonra olur. Çay kaşıklarının çıkardığı ses Erol'da(Ö1) uyarıcı etki yapar. Erol(Ö1) da bu yüzden çay kaşıklarının çıkardığı seslerin akabinde depresif ruh hali içine girer.

Erol(Ö1), bir depresyon içerisindedir. Öznenin yaşadığı bu depresif durum daha özele indirgenğinde *post-travmatik stres bozukluğu* adını alır.

Post-travmatik Stres Bozukluğu (PTSB), Travma yaratan önemli bir olay sonrası ortaya çıkan ve kişide aşırı uyarılma hali (hipervizilans), travmayı hatırlatan veya çağrıştıran uyarlardan kaçınma ve kişinin travmatik olayı rüyalar ve “flashback”ler yoluyla yeniden deneyimle bulguları ile seyreden ve en az bir ay boyunca süre gelen bir mental bozukluktur.

Travmatik etki yaratabileceği kabul edilen durumlar kişinin yaşamını veya beden bütünlüğünü tehdit eden her türlü durum olarak nitelenirken, bu süreçlerin sadece kişiye yönelik olması gerekmeyp, başkasının yaşadığı bu tür bir olaya tanık olmak da travmatik etki kabul edilir. Travmatik olaya yanıt yoğun korku ve dehşet duygusunu içermelidir. Bu süreçler tecavüze uğrama, hayatı tehdit eden bir hastalık tanısı alma, kaçırılma veya ölümcül bir saldırıya uğrama, sistematik işkence mağduru veya tanığı olma, askeri çatışmaya girme, deprem, sel baskını gibi tabii felaketlerin etkisini yaşama gibi olaylar olabilir.

Her bireyin bu tür yaşanmış deneyimlere verdiği ruhsal tepki farklıdır. Aynı yoğunlukta bir travma bir bireyde belirgin PTSD bulguları oluştururken, başka

bir bireyde bu bulgulara rastlanılmayabilir. Birçok araştırma ya göre, premorbid kişilik yapısı, çocukluk çağında yaşanmış travmatik olaylar, kişide travma öncesi de var olan ve süregelen diğer bir ruhsal bozukluk travma ya yoğun tepki verme davranışlarını etkileyebilir (<http://www.steteskop.net/-h-yazdir963.html>).(12.04.2011)

Öznenin yaşadığı büyük patlama, kendisini aşırı bir şekilde etkilemiş, duyduğu kaşık sesleri uyarıcı etki yapmıştır. Yani çay kaşıklarının sesi flashbackler yoluyla Erol'a(Ö1) patlama anını hatırlatır. Erol'un(Ö1), yaşadığı bu travmatik olay, onun yaşamını veya beden bütünlüğünü tehdit etmiştir. Sonuç olarak, özne anlatımın başında on beş gün aralıkla iki kez bu travmatik olayı yaşamıştır.

Erol(Ö1), bir yandan bu ruhsal bozukluğu yaşarken bir yandan da emin ellerde olduğunu düşünmektedir. Kendini güvende hissetmesi ve bazı şeyleri kendi içinde kabul etmesi (korkaklık, mağlup olma vb. duygular) Erol'un(Ö1), daha iyi olmasını sağlar:

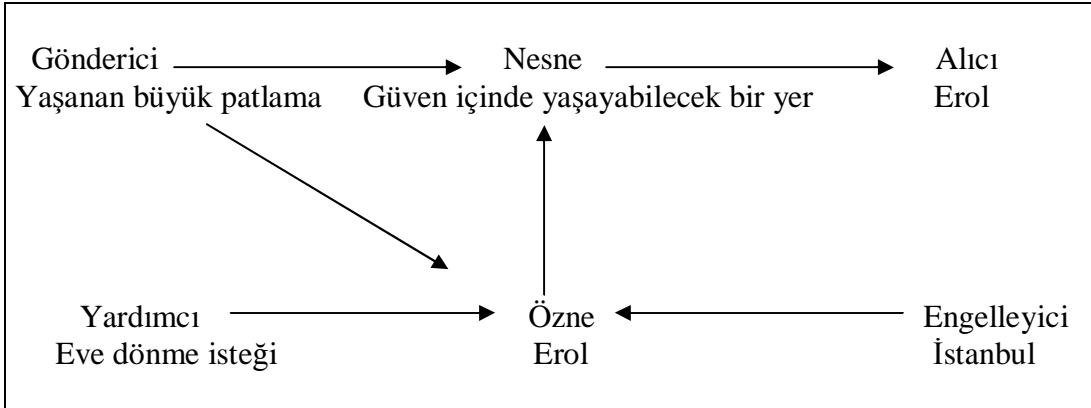
Odanın içinde dolaşmayı, pencereden bakmayı denedim. Başım dönüyordu. Biliyordum ama geçecekti. Pencereden güzelim dut ağacına, ardından görünen mavi dağlara, bahçeyi çevreleyen kavaklara, sağ yandaki sebze bahçesine bakarken düşündüm: Hepsi geçecek, dedim. Nasıl olsa iyi ellerdeyim. Kimseyle paramı bölüşmek, zengin babama karşın cebimde fazla param olmadığı için utanmak, üstümdeki başımdakini başkalarına vermek, terk edilmiş kır evlerinde geceleme, ağaç kökü, yılan eti yemek zorunda değilim artık. Orda, beni sımsıkı sardığına inandığım güven duygusu; işbirliğinin, dava yoldaşı olmanın verdiği övünç, eylemimizin getirdiği dayanışma belleğinden silinmişti sanki.

Eğer bunun adı korkaklıksa ve korkaklıkla savaşmak, korkaklığı kabullenmekten daha zorsa benim için... Odamın kapısını açtım, ıslık çalarak merdivenleri indim. Islık çalacak kadar sevinçliydim. Sevincimi engellemeye kalkışacak değildim, çünkü babam evde yoktu (Baran, 2010, s.8-9).

1. kesitte, bir zaman önce yaşanan büyük patlama *gönderici* rolünü üstlenerek, Ö1'in(Erol) eve dönmesine sebep olur. Böylece Ö1(Erol) harekete geçer. Ö1, 'istemek' kipliği içinde yer alır. Sonucunda Erol(Ö1) 'güven içinde yaşayacağı' bir yere kavuşur. Bu durum eyleyenler şemasında şöyle gösterilebilir:

Tablo 28

Eyleyenler Şeması

Özne, İstanbul'dan döndükten sonra istediği ilk şey dolayısıyla ulaşmak istediği ilk değer nesne güven içinde yaşayabilecek bir ortamdır. Özneyi istediği bu nesneyi aramaya sevk eden durum ise İstanbul'da yaşadığı büyük patlama anıdır. Öznenin yaşadığı bu büyük patlama gönderici konumunda karşımıza çıkar. Öznenin İstanbul'da olması engelleyici bir nitelik taşısa da kendisine yardımcı olan eve dönme isteği baskın gelerek engelleyiciyi yenilgiye uğratır. Sonuç olarak alıcı Yeşilçay'da baba evine dönerek istediği nesneyi elde etmiş olur.

Ö1(Erol), nesnesine ulaşmıştır ve bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu dönüşümü kendi icra ettiği için dönüşlü bir dönüşümdür.

Özne eve ilk geldiğinde hissettiği 'emin ellerdeyim' duygusu 3. kesitte yerini zıt bir duyguya bırakır: "*Hasta yatağında duyduğum dinginlik, güven duygusu geçiciymiş meğer. Bir şeyler yapmak gerekiyor ama ne? Bana kalsa yüzerek, yürüyüşler yaparak günümü doldururum nasıl olsa da, babamı eğlemek zorundayım; kısacası bir iş bulup çalışmak, işe yaradığımı kanıtlamak zorundayım*" (Baran, 2010, s.30).

1. kesitte dikkate değer bir diğer durum, Erol'un(Ö1) annesinin yokluğudur. Özne on iki yaşında annesini kaybetmiştir. Yine bu kesitte ablası Nilgün'ü(Ö2) tanıma fırsatı buluruz: "*Annemiz öldüğünde on altı yaşındaydım,*' dedi ablam. *Bir evi çekip çevirmek için onun kurallarını aynen uygulamaktan başka çarem yoktu*" (Baran, 2010, s.9).

3. kesitte Erol(Ö1), hayatını değiştirecek bir duyguyla tanışır. Erol(Ö1), Filiz'e(Ö4) âşık olur:

Kimse bana bakmıyor, aldırıyor ya, ben rahatça Filiz'i seyre diyorum. Güzel bir kız. Ablam kadar değilse bile güzel gene de. Değişik bir tip, kızıla bakan saçlarıyla, çilleriyle filan. Çekici... Çekiciliği ilgisizlikten kaynaklanıyor. Güzelliğinin farkında bile değil. Besbelli ablama hayran. Ablamın güzelliğinin yanında kendininkini sönük buluyordur. Demek ki alçakgönüllü... Yapacak işim

olmadığına göre onunla evlensem... Babam kıyameti koparır. Olsun! Giderim, harbi konuşurum Filiz'le. Babam istemese bile bana varır mısın, derim, kaçarsınız birlikte; annemden bir şeyler kaldı bana, bir kulübe tutar, birlikte yaşarsınız. Karşı koyacağını sanmıyorum Filiz'in. O da serüvenden hoşlanıyordur, her genç kız hoşlanır (ablam dışında). Çağlayanlardan, azgın denizden korkmasına bakma. Tehlikesiz bir serüvene hayır demez.

Ben onunla bu kadar ilgileniyorum, evlenmeye bile kalkışıyorum, o varlığımdan habersiz bahçeye bakıyor hala (Baran, 2010, s.34-35).

Erol'un(Ö1), aşkla tanışması değer nesnesini değiştirir. Gönderici "Filiz'e duyduğu aşk" olmuştur, ulaşmak istediği nesne ise Filiz(Ö4) olur.

3.3.2.2.2. Aşk ve Dostluk

Erol'un(Ö1), Filiz'e(Ö4) âşık olması ve onunla evlenme istemesi hayata farklı pencerelerden bakmasını sağlar. Erol(Ö1) 9. kesite kadar Filiz'e(Ö4) âşık olduğunu kimseye söyleyemez. Ancak bu kesite kadar alttan alta ablasından, Filiz'in(Ö4) kendi hakkında neler düşündüğünü öğrenmek ister:

"Gördün mü," dedim ablama, 'insanları korkutuyorum. Evimize kimselerin uğradığı yok.'

"Evimize birilerinin gelip gitmesinden hoşlandığını bilmiyordum. Hem yanılıyorsun, daha dün Necmiye Hanımla kızı bizdeydi. Üstelik yazın pek gelenimiz gidenimiz olmaz, bilirsin."

"Herkesten söz etmiyorum ben. Kendimi yerlere atıp deliler gibi çırpındığımı, çığlıklar attığımı görenlerden söz ediyorum. Söz gelimi Filiz, o günden sonra uğradı mı hiç?"

"Sen uyurken iki kez geldi. İnce kızdır, nasıl olduğunu sordu, oturmadan gitti. Bir kez de çarşıda rastladım. Hatırını sordu. Hiç de ürkmüş gibi bir hali yoktu."

"Demek yalnızca sağlığımla ilgilendi. Kısacası, kafadan çatlak olup olmadığını merak etti" (Baran,2010, s.60).

Erol(Ö1), geldiği günlere göre kendini daha iyi hisseder. Ablasının çabaları ve Filiz'e(Ö4) duyduğu aşk onu hayata daha sıkı tutunmasını sağlar:

"Aklımın ermediği bir şey var," dedim ablama. "Nasıl oluyor da senin gibi görevlerinden başka bir şey düşünmeyen biri, Filiz gibi bir aylakla arkadaşlık edebiliyor?"

"Doğa yasası: Karşıt uçlar birbirini çeker."

"Sahi mi? Bak hele, neler de biliyorsun."

Ablam kafama çay kaşığı fırlattı.

"Zevzek! Sen kendinle alay et."

O kadar iyi hissediyordum ki kendimi. İki de beni neşelendirmek için uğraşıyorlardı. Başarmışlardı da. Bir gün gelecek, şu günleri de mi defterimden koparacak, buruşturup atacağım? Şimdilik hiç sanmıyorum, diyorum ama benim ne yapacağım belli olmaz ki. Bu saatler böyle uzasın... Hiçbir şey yapmadan, ama Filiz'in dediği gibi yaşayarak geçen saatler bunlar (Baran, 2010, s.81).

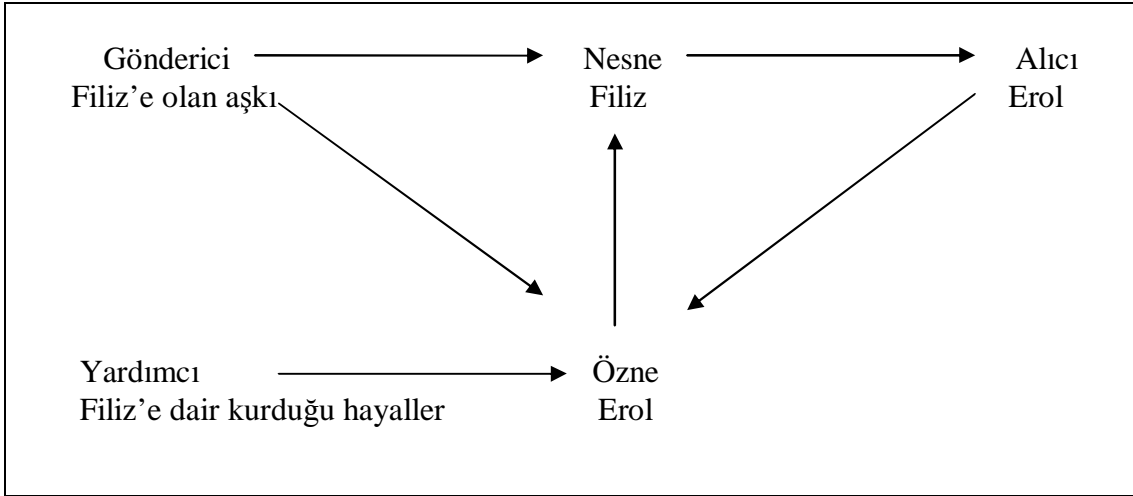
Erol(Ö1), her geçen gün kendini iyice Filiz'e(Ö4) kaptırır, onunla ilgili geleceğe dair planlar yapar, hayaller kurar. Filiz(Ö4), tembelliği seven genç bir kızdır. Erol(Ö1), onun bu boş vermişliğine vurulur. Evliliğe dair kurduğu hayallerde bile Filiz'e(Ö4) aylıklık yaptırır. Erol(Ö1), yaşamak için ona muhtaçtır:

Beni sev Filiz, ne olur! Çünkü ben seni seviyorum. Benimle evlen. Yaşamak için muhtacım sana, hayata dayanabilmek için. Umursamazlığına, yürekliliğine, hiçbir şeyi ciddiye almayışına, karşıma geçip, şapkamı göstererek deliler gibi gülüşüne, yıpranmamış, el sürülmemiş gençliğine hayranım. Sensiz yapamam. Sensiz yaşayamam. De ki, bu sevgi değil, ancak sen bana muhtaçsın. Ne çıkar? Herkes değişik bir şeyin peşine düşebilir. Bunda büyütecek ne var? Böyle diyeceksin, biliyorum. Ne çıkar? Aşk da geçicidir ama sana duyduğum özlem ihtiyacı geçici değildir. Sen benim için hava gibi, su gibisin. Sensiz olamam. Anla beni. Umarım, evlenmeyi bir bayağılık olarak görmezsin. Çünkü seninle evlenmek istiyorum ben. Sen de istemelisin. Ancak benim yanımda hiçbir şey yapmadan geçirebilirsin ömrünü. [...] Canım Filizim, seni Fener'e götürürüm. Affan Usta'yı seversin. Orda deniz ne kadar güzeldir. Kurfalı Köyü'nün oradaki pembe kumlu sahile gider, yüzeriz. Kumda ateş yakar, sana balık pişiririm. Kumlara uzanır, keçi sürüsünün çingiraklarını dinleriz. Bütün bunların hepsi iyi, hoş da Filiz'e nasıl evlenme önerisinde bulunacağım? Utanırım. Hem tam o sırada sağrılığım tutar da, filiz, evet mi dedi, hayır mı, anlayamazsam ne olacak? O patlamalar geçti ama geçici sağrılıklarım haftada bir kez olsun yokluyor. O sırada biriyle konuşmaktaysam, idare etmeye çalışıyorum. Tabii bana söylenenleri el yordamıyla anlamaya çalıştığımdan kim bilir ne potlar kırıyorumdur da, şimdiye değin kimseye evlenme önerisinde bulunmadığım için onarılmaz hatalar işlememişimdir sağrılığım. En iyisi ablam halletsin bu işi (Baran, 2010, s.83-84-85).

Yukarıdaki alıntının son paragrafından da anlaşılacağı üzere Erol(Ö1) kendinde gördüğü bazı eksiklikler ve bu eksikliklerin getirdiği kendine güvenememe yüzünden nesnesine ulaşamamaktadır. Erol'un(Ö1) değişen değer nesnesine göre eyleyenler şeması şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 29

Eyleyenler Şeması

Özne, İstanbul'da yaşadığı dönüşümden sonra Yeşilçay'da kendini daha iyi hisseder. Kendisiyle hesaplaşmasının yanı sıra büyük bir sevgi açlığı çeker. Bu sevgi açlığı da özneyi Filiz'e aşık olmaya sevk eder. Özne, gönderici ile yaptığı sözleşmeden hareketle Filiz'e yani nesnesine ulaşmaya çalışır. Özneye yardımcı olan durum ise Filiz'le olan hayalleridir.

9. kesitte özümüz(Ö1), Filiz'e(Ö4) âşık olduğunu ablasına itiraf eder. Erol'un(Ö1), bu aşkı ablasına söylemesindeki sebep, Nilgün'ün(Ö2) Filiz'le(Ö4) konuşması isteğidir. Ancak Nilgün(Ö2) buna şiddetle karşı çıkar. Nilgün(Ö2) böylesine bir şeyin dolaylı olarak değil de bizzat Erol(Ö1) tarafından gerçekleştirilmesini istemektedir:

“Ne zaman ciddisin, ne zaman matrak geçiyorsun, bilemiyorum ki. Kusura bakma. Hadi şimdi maskaralık etmeden anlat bakalım. Âşık olduğun kız ben olmadığımı göre, karşımda utanmana gerek yok.”

“Sen öyle san. İçtiğiniz su ayrı gitmiyor. Ha sana söylemişim, ha ona.”

Ablamın yüzü bir an kıpırtısız kaldı. Sonra rahatlamış gibi gülümsedi. Daha sonra gözbebekleri kaygıyla büyüdü.

“Beni sevgili arkadaşına uygun görmediğin anlaşılıyor.”

“Hayır, öyle değil.’ Aslında öyle de, bizimki bu izlenimi silmek için telaşlar içinde. ‘Demek istediğim... Şimdi sorularına cevap ver bakalım. Bu öyle -nasıl derler?- bir delikanlı aşkı mı, hani gel-geç cinsten, yoksa... Kısacası Filiz'le evlenmek istiyor musun?’”

“Bir kızın hayaliyle övünecek yaşı çoktan geçtim. Sen beni ne sanıyorsun? Elbette evlenmek isterim.”

“Peki, O ne diyor?”

“Sen aklını mı kaçırdın? Onunla nasıl konuşurum bu konuda?”

“O çoktan geçtim dediğin yaşta takılıp kalmışsın demek ki. Filiz'le konuşamazsan, böyle huysuz atlar gibi eşinip durmaktan kurtulamazsın.”

“Konuşamam, dedim ya, utaniyorum, elimde değil. İstersen bu utangaçlığım yüzünden beni kardeşlikten at. Aslında abla olsan gider, kendin konuşursun.”

Öyle bir bağırdı ki yerimden sıçradım.

“Başıma gelenler! Ayol bir kız böyle şeyleri erkeğin ağzından duymak ister. Beni aracı olarak kullanmak istiyorsun ha, ne ayıp! Köyde mi büyüdün sen? Hoş, orda bile delikanlılar, kızını çeşme başında yalnız yakalamaya bakarlar. Bir köy delikanlısı kadar bile olamayacak mısın?”

Gene ayağa kalkmıştı, yumaklarını, şişlerini döke saça. Benden büyük olduğunu gösterecek ille de. Onun bu gösterileri karşısında gerilmek gereğini duymadığımdan,

“Yani sen şimdi filiz’le konuşmayacak mısın?” dedim sakın sakın.

“Hayır.” [...]

“O dediğin meretten bende olmadığı için çok mutluyum. Demek sağduyu denen şey, insanları böyle sopa gibi yapıyor.”

“Eksik olma.”

“Bu iş eksik olmayla filan bitmez. Daha hiçbir şey çözümlenmedi.”

“Büyüdüğünü kanıtlamak için git, kendi işini kendin gör!”

Bazen ondan nasıl nefret ediyorum Tanrım, erkek olsaydı da bir güzel dövseydim. Ama erkek olsaydı, dayaktan canı çıkan ben olurum kuşkusuz. [...]

“Aklımı karıştırma şimdi durup dururken. Şimdi biz Filiz’i istersek, Latife evlenmeden olmaz mı, derler?”

“Memedali Beyin oğluna kimse hayır diyemez. Filiz’den başka.”

“Ne...” diye bağırmışım. “Bir şey mi duydun, yoksa Filiz hakkında kötü bir şey söyledi?”

“Ne komiksin! Benim Filiz’i gördüğüm bile yok.”

“Sahi nerelerde Filiz? Ben de görmüyorum onu. Daha doğrusu uzaktan görüyorum bazen, dutun ya da duvarın üstünde çıktığı zamanlar...”

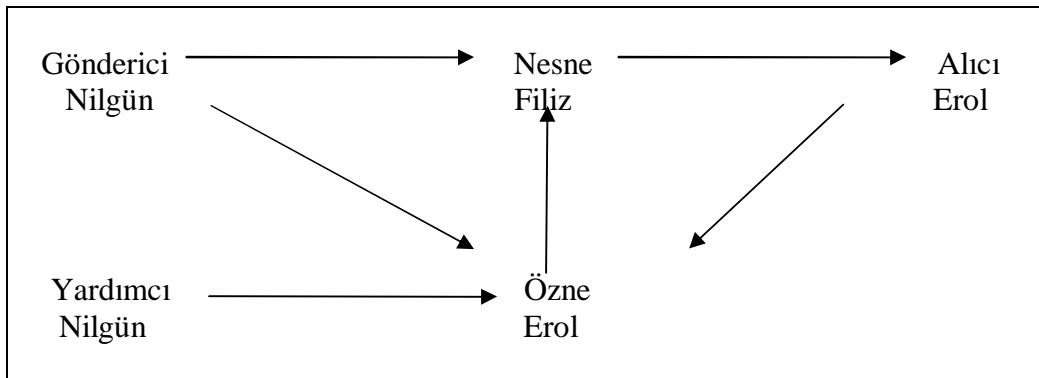
İşe bak, durup dururken kendimi ele verdim. Ablamın dilinden kurtulamam artık.

“Demek röntgencilğe başladın! Seni aptal seni! Gidip adam gibi konuşmak, meramını anlatmak dururken...” (Baran, 2010, s.111-113-139).

Yukarıdaki alıntılardığımız bölümlerden de anlaşılacağı üzere Nilgün(Ö2), gönderici kimliğini üstlenir. Nilgün(Ö2), Erol’u(Ö1) ikna etme edimi içerisindedir. Erol’un(Ö1) ulaşmak istediği değer nesnesini (Filiz’ olan aşkı) ablası Nilgün’e(Ö2) söylemesiyle birlikte eyleyenler şeması değişir. Eyleyenler şemasını şöyle gösterebiliriz:

Tablo 30

Eyleyenler Şeması

Özne, nesnesine ulaşmada sıkıntılar çeker. Nilgün dolayısıyla *gönderici özneyi* Filiz’le konuşması için zorlansa da *özne* hâlâ *nesnesine* kavuşamamıştır. Nilgün’ün *gönderici* kimliğinin yanı sıra *öznenin nesne* ile konuşmasına uygun ortamlar hazırlamasıyla *yardımcı* eyleyen kimliği de belirir. Sonuç olarak *özne* hâlâ *nesnesinden* ayrıdır.

İlk kesitlerde, Erol(Ö1) ile babası Memedali Beyin(Ö3) aralarının iyi olmadığına dair belirsiz göstergeler 6. kesitte netleşir. Erol’un(Ö1) babasına büyük bir hıncı vardır. Bu kin sebebiyle babasına fiziksel şiddet uygulayamasa da sözleriyle onu kızdırmak için elinden geleni yapar. Öznenin babasıyla olan ilişkisi son derece mesafeli, soğuk ve iletişimden uzaktır.

“Biraz.” Rahat bir soluk almıştım. Demek beni azarlamak gibi kötü bir niyeti yoktu.

“Bu tasarıların uygulanması sana bağlı. Bunu da biliyor musun?”

“Bilmiyorum.”

“Okulunu hepten mi bıraktın?”

Cevap vermedim. O sırada ocak çekirgesi ötmeye başlamıştı. Ani bir esinti yaprakları oynattı. Kırılarda yürümek için ne güzel bir geceydi. Az sonra ay da çıkardı.

“Benimle açık konuş. Birtakım işler düşünüyorum. Bunları gerçekleştirmem sana bağlı. Korkaklığı bırak da, erkek gibi cevap ver bana.”

Başka türlü konuşsa olmaz sanki moruk! İçimden küfürler savurup öcümü alıyorum.

“Okulu bıraktım.” diye yineledim herhangi bir açıklama yapmak gereğini duymadan.

“Neden bir şeylerden mi kaçırıyorsun?”

“Belki, ama kaçtığım şeyin ne olduğunu kendim de bilmiyorum.”

“Seyfettin Usta’yla ve Selim’le birlikte bir iş kurmaya karar verdik.”

Kaçmam, neden kaçtığımı bilmemem onu ilgilendirmiyordu. “Ama bu işi – kendilerine ne kadar güvenirsem güveneyim- yalnızca yabancılarla yapamam. Senin de katılmanı istiyorum” (Baran, 2010, s.114).

Babası Memedali Bey(Ö3) oğlu Erol’a(Ö1) az da olsa güvenmektedir. Ne de olsa kendi oğludur.

Öznenin, dikkate değer, diğer bir durumu ise Selim’e(Ö8) duyduğu dostluk sevgisi ve güven duygusudur. Erol(Ö1) ve Selim(Ö8) ortaokuldan beri arkadaşlırlar. Selim(Ö8) ne kadar olgun, alçak gönüllü, içine kapanık bir çocuksa, Erol(Ö1) da o kadar hırçın, şımarık, bencil bir çocuktur. Ancak ikisi de birbirlerini çok sevmektedirler. Erol(Ö1) herkesi olduğu gibi, evinden uzak geçen iki yıl süresince Selim’i(Ö8) de aramaz. Böylece aralarına az da olsa soğukluk girer. Ancak Selim(Ö8) olanca olgunluğuyla Erol’la(Ö1) tekrar görüşmeye başlar ve dostlukları eskisinden daha üst bir seviyeye çıkar. Son evrede karşımıza engelleyici kimliğiyle çıkacak olan Yusuf’la(Ö9), Erol(Ö1)

Selim'in(Ö8) atölyesinde karşılaşılır. 15. kesitte olan tesadüfî karşılaşmadan Yusuf(Ö9) oldukça rahatsız olur:

On beş gündür kadıncağızların dizleri dibinde otur otur, nasıl hamlamışım. Ateşli hastalıktan kalkmışım gibi bacaklarım titriyor. Utanmasam duvarlara tutunacağım. Sora sora bir marangoz buldum, kasabanın öte ucunda. Genç, okumamış biri olduğu anlaşılan usta, siparişlerimi aldı, çıraklara emir verdi. Derken demez mi, sen yeni misin buralarda, hiç görmedimdi. Yutkundum. Yalan söylesem bir türlü, hem iyi niyetle sormuştur belki fukara da, ben işkilliyim ya.

“Yeniyim.”

Herifin susmaya niyeti yok. Karakolda komiser sanki mübarek.

“Konuk mu geldin buraya?”

“Evet.”

Allah'tan başka soru sormadı. Derken biri girdi içeri. Bilirim bu tipleri ben, malum, öğrenci... Öğrenciyi gözünden tanırım, tanırım da, bu bizimkilerden mi, yoksa komünist mi kestiremedim nedense. Ulan dedim sonra, sana ne, bilip ne olacak? Tut ki bizden, boynuna mı sarılacaksın? Tut ki komünist, çekip vuracak mısın? Ulan sen karıncayı bile incitemezsin be. [...] Öğrenciyle marangoz pek seviyorlar anlaşılan. Ayaküstü muhabbeti koyulttular. Bir ara marangoz,

“Nilgün ablam nasıl” diye sormaz mı?

Kıpkırmızı kesilmişim, sırtımdan ter boşandı. Yüreğim bir gümbürdüyor! Ulan kim bu zibidi şimdi, Nilgün'ü soruyor. Ama abla dedi bizim Filiz gibi. İyi. Peki şu öğrenci kılıklı neyin nesi? Nilgün'ün komünist kardeşi olmasın sakın! Melek gibi çocukmuş, kimseye zararı dokunmazmış. Belki. Olduğum yerde kalsam mı? Kapar ağzını, karışma, diyorum içimden ya, merak. Meraktan çatlayacağım. Hem komünistliğine bakmadan bir yolunu bulup oğlanla arkadaş olsam, beni evine götürse... Orda Nilgün'ü görmez miyim? Keşke marangozla uzun konuşmasaydım (Baran, 2010, s.160)

17. kesite geldiğimizde özne sonunda Filiz'e(Ö4) kendisini sevdiğini söyler. Nilgün(Ö2), Erol'a(Ö1) bu ortamı hazırlamıştır:

Biz konuşurken Nilgün odandan çıkmıştı. Yanımıza geleceğe de pek benzemiyor. Akli sıra bizi baş başa bırakacak. Kısacası bana tuzak kuruyor. [...]

“Kızma canım, sana takılıyorum aslında. Daha doğrusu seni kızdırıp biraz öç alayım dedimdi. Seni daha sık görmek istediğim hiç aklına gelmedi mi?”

Son cümleyi çok yavaş sesle söylemişim ya, gene de duydu. Ne yapacağımı bilemedi, sarardı, sonra kızardı. Aklına gelen olasılığı –olur ya belki yanlış anlamışım, işin içinde gülünç olmak da var deyip- kafasından atmaya çalışıyordu.

“İyi ama, biliyorsun Yusuf...” diye kaçamak yapmaya çalışırken sözünü kestim.

“İstersen Yusuf'tan artık söz etmeyelim. Çünkü şimdi senden konuşmak istiyorum; senden ve benden, ikimizden...”

“İkimize ne olmuş?”

“Filiz çocukluk etmesen. İkimiz dedim, ne anlama geldiğini bilmiyor musun?”

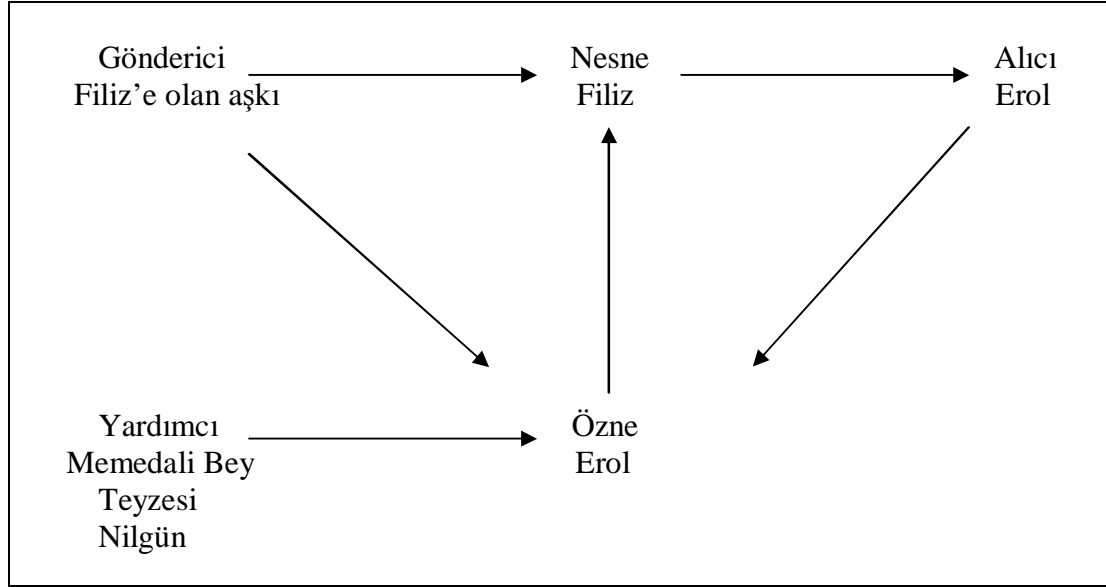
(Baran, 2010, s.176).

Nilgün'ün(Ö2) yardımlarıyla Filiz'e(Ö4) duygularını itiraf eden özne, Filiz'le(Ö4) evlenmek için atağa geçer. İstanbul'dan teyzelerinin gelmesini beklerler. Çünkü

Memedali Bey(Ö3) ve teyzesi Filiz'i(Ö4) ailesinden isteyecektir. Teyze gelir ve isteme işi sorunsuz bir şekilde gerçekleşir. Erol(Ö1) artık nesnesine (Filiz'e) kavuşmuştur. Bu yeni durumu eyleyenler şemasında şöyle gösterilebilir:

Tablo 31

Eyleyenler Şeması

Özne, sonunda Filiz'le konuşarak onu evlenmeye ikna eder. *Gönderici* ile yaptığı *sözleşme* sonucunda değer *nesnesini* evliliğe ikna ederek istediğine kavuşur. *Öznenin nesne* ile yapmak istediği evliliğe *yardımcı* olanlar ise babası Memedali Bey, teyzesi ve ablası Nilgün'dür. *Yardımcılar* da *alıcıyı* başarılı olmasında katkıda bulunur.

3.3.2.2.3. Ölüm

26. kesitte tekrar karşımıza çıkan engelleyici (Yusuf) polisler tarafından aranmaktadır. Son anda da olsa polisleri fark eden Yusuf(Ö9) saklanmak için soluğu Selim'in atölyesinde alır. Burada saklanırken kafasından kaçış planları yapar. Ancak Yusuf'un(Ö9) Yeşilçay'ı terk etmeden önce yeni bir kimliğe ihtiyacı vardır. Atölyeye gelecek ilk kişi Yusuf'un(Ö9) kurbanı olacaktır. Bu sırada Erol(Ö1) ve Selim(Ö8) Affan Usta'nın(Ö6) yanında Fener'de eğlenmek için hazırlık yaparlar. Ancak radyoyu Selim(Ö8) atölyede unuttur. Her şeyin tam olmasını isteyen Erol(Ö1) Selim'in(Ö8) ısrarlarına rağmen atölyeye gidip radyoyu almak için diretir. Nitekim Erol(Ö1) kendisi atölyeye gider. Ancak özne dediği vakitte Fener'e dönmez. Fener'in ışıklarını yakmak için yukarı çıkan Affan Usta(Ö6) Selim'in(Ö8) atölyesinden dumanların çıktığını fark eder:

Yukarı çıktım, döner aynaları sildim. Çarkı gözden geçirdim. Sonra şalteri indirdim. Işık yandı, aynalar dönmeye başladı. Aşağı inerken gözüm takıldı, aşağılarda bir yerlerden alevler, dumanlar yükseliyordu. Telsizle karakolu aradım. Bir haber alana kadar zaman geçti. Sonunda yangının marangozhanede çıktığını, itfaiyenin olay yerine gittiğini bildirdiler. [...] İtfaiyenin işi bitmemişti ama araba hala bahçede idi. Kapıya gelen iki itfaiyeciye yaklaştım.

“İçerde biri var mıydı, gördünüz mü?” diye sordum.

“Yoktu herhalde.”

“Herhalde ne demek?”

“Yani bilmiyoruz, görmedik. Zaten biz geldikten az sonra çatı çöktü. Yangın her yeri sardıktan sonra haber verdiler bize. Buralarda telefon filan olmadığından. İçerde biri mi vardı, diyorsun sen şimdi.”

“Belki.” [...] Kiremitleri küreyenler arasında bir kaynaşma oldu. Hepimiz o yana doğru atıldık.

“Ceset var. Kim ki?... Yüzü tamamen yanmış, ne bileyim,” gibi konuşmalar duyuluyordu.

Oraya en önce Selim vardı. İki itfaiyeciye iteledi. Ben de koştum. Kapkara bir şey vardı. Hala dumanları tütüyordu. Yerin sıcaklığından ayaklarımız yanıyordu.

“Kim bu zavallı?”

“Ne bilelim? Kimse tanıyamaz onu artık. Öz anası babası bile olsa.”

“Doktor anlar,” dedi polisin biri bilgiç bilgiç.

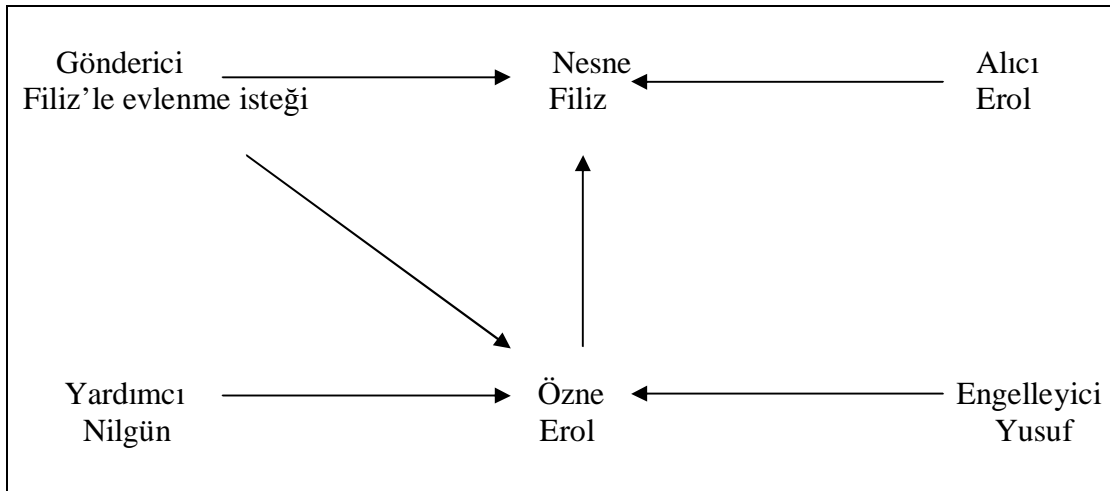
Selim diz çöktü, yanık gövdenin üzerindeki kiremit parçasını alıp uzağa fırlattı. Sonra kömür olmuş başı, yanakları, kollarını okşadı. Ordan hiç ayrılmayacak gibiydi. Doktora filan ihtiyacı yoktu ki. Arkadaşını tanımişti. Polisi, itfaiyecileri kollarından çekip götürdüm. Erol’la dileği gibi vedalaşması için.

Aradan ne kadar zaman geçti, neler söylendi, kim ne yaptı bilmiyorum, savcı geldi. Selim’i omuzlarından tutup kaldırdı. Ben de savcının yanına gittim. ‘Senin ne işin var burada?’ dedi savcı bana.

“Yangını gördüm de geldim.” Yutkundum. Söylemem gerekeni söylemek zor geliyordu. ‘Bu yerde yatan ola ki Memedali Beyin oğludur’ (Baran, 2010, s.222-223)

Özne, Yusuf(Ö9) tarafından öldürülerek nesnesinden ayrılır.

Tablo 32

Eyleyenler Şeması

Özne, *gönderici* ile yaptığı *sözleşmeler* sonucunda ulaştığı, elde ettiği *nesnesinden engelleyici* eyleyen olarak karşımıza çıkan Yusuf yüzünden ayrılmak zorunda kalır. *Özne*, *engelleyici* tarafından öldürülür. *Yardımcı* eyleyen olan Nilgün bütün çabaları sonuçsuz kalır. *Özne*, *nesnesinden* ayrılır ancak başarısız olduğu için ayrılmaz, öldürüldüğü için ayrılmak zorunda kalır.

Başlangıç durumunda şu ayrışım söz konusu idi:

Ö V N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi olan Filiz'i; V, ayrışımı temsil eder.)

Yani başlangıçta, *özne* değer *nesnesinden* ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur:

Ö V N (Ö, Ö1'i; N değer nesnesi olan Filiz'i; V, ayrışımı temsil eder.)

Özne, anlatımın sonunda *engelleyici* tarafından öldürülünce değer *nesnesinden* yine ayrı kalır. Bir bakıma sonuç, başlangıç durumuyla aynı düzeye denk gelir, böylece bir döngüsellik de yaratılmış olur.

3.3.2.3. Anlatı İzlencesinin Kiplikleri

Başlangıç durumunda *özne*, Ö1(Erol)'dir.

Eyletim aşamasında Ö1(Erol), "istemek" kipliği içindedir. Filiz'e âşık olan Erol, duygularından(gönderici) ilham alarak harekete geçer. Filiz'le evlenmek ister. Anlatıda, *Özne*(Erol), doğrudan doğruya, kendi isteğiyle harekete geçer. "Yani, *Anlatı izlencesi*, *Gönderen'in eyletimiyle, yani özneyi manipüle etmeyi başarmasıyla başlamış olur*" (Rifat, 2007, s.42).

Bu başarının sonucunda, yani göndericinin *eyletimi* ile Ö1 ikinci evre olan *edinim* (edinç, kompetans) evresine geçer. “Birinci aşama gerçekleşirse, yani bir *Özne*, *Gönderen*’in izlencesini uygulamayı kabul ederse, o zaman eylemi gerçekleştirebilmesi için gereken bazı yetenekleri de ya doğuştan olması ya da bu izlencenin gerekli kıldığı koşullara göre sonradan edinmesi gerekecektir. *Edinim evresinde Gönderen*’in işlevi biter ve *Özne* gereken yetenekleri edinmeye çalışır” (Rifat,2007, s.42-43) Bu evrede “yapmayı istemek, yapmayı bilmek, yapabilmek” kiplikleri vardır. Ö1(Erol), Filiz’e âşık olduğunu söylemeyi istedikten sonra bu kiplikleri elde etmeye çalışır. “*Özne*, gerekli yetenekleri edinmeye çalışırken, anlatı izlencesi içine giren bazı başka eyleyenlerden destek görür (yardımcılar), bazıları da karşı izlenceyle, öznenin çabalarını engellemeye çalışır (engelleyenler)” (Rifat,2007, s.43). Erol Filiz’e aşkı itiraf edebilmesi, etmeyi bilmesi ile edinimleri kendi çapında kazanır. Yardımcı eyleyeni Nilgün, engelleyici eyleyeni ise Yusuf’tur.

“*Özne*, gerekli edinimleri elde etmesiyle üçüncü evreye yani *edim* (performans) aşamasına geçer. *Özne* gerekli yetenekleri edinince, yani yetilendirici sınamadan başarıyla çıkınca, anlatı izlencesinin gerçekleşmesini sağlayacak asıl eylemini yapabilir”(Rifat,2007, s.43). “*Özne* kipsel değerlerle donanınca, amacını gerçekleştirmede bir engel kalmaz artık. Eyleme geçerek aradığı *Nesne*’ye ulaşır. *Edinç* izleyen *edim* başlangıçtaki durumu (*Ö V N*) yeni bir duruma (*Özne Nesne*’ye kavuşmuştur: *Ö Ü N*) dönüştürür.’ (Rifat,2007, s.97). Bu evrenin kipliği “yapmak”tır. Öznemiz, bu evrede beklenen eylemi gerçekleştirir. Erol, Filiz’e âşık olduğunu söyler ve evlenme teklifi eder. Filiz de bu teklifi kabul eder. Böylece Ö1, nesnesine kavuşur. Dönüştürücü öznenin beklenen eylemi gerçekleştirmesiyle başlangıç durumundan sonuç durumuna geçilmiş olur.

İzlencemizin son evresi *yaptırım* (sanksiyon) evresidir. “*Öznenin*, başarısına ya da başarısızlığına göre ödüllendirildiği ya da cezalandırıldığı evredir bu”(Rifat,2007, s.97). Ö1(Erol), başarılı olamamıştır ancak cezalandırılmamıştır da. Çünkü ikinci evrede engelleyici eyleyen kimliğiyle karşımıza çıkan Ö9(Yusuf) tarafından öldürülmüştür.

3.3.3.Söylem Düzeyi (Söylem Çözümlemesi)

3.3.3.1. Kişileşme (Oyunculaşma)

Metindeki kişiler Erol(özne, Ö1), Nilgün(yardımcı, Ö2), Memedali Bey(yardımcı, Ö3), Filiz(değer nesne, Ö4), Suat(dolaylı yardımcı, Ö5), Zehra Hanım (dolaylı yardımcı, Ö7), Affan Usta (Ö6), Selim (Ö8), Yusuf'tur(engelleyici, Ö9).

Bir eyleyenin gerçekleştireceği eylemi boyunca sahip olduğu kendine has özellikleri vardır. Bu özellikler birleşerek izleksel bir rol oluşturur. Başlangıç durumunda, anlatıdaki özne(Ö1) hakkında fazlaca bilgi verilmemiştir. Bu sebeple üstlendiği bu izleksel rol metnin daha sonralarında ortaya çıkmaktadır. Ö1, 'ölüm' duygusuyla çok yakın ve gerçekçi biçimde tanışınca soluğu baba evinde alır. Toparlanması için uzun bir süre gerekir. Ö1(Erol), sürekli kendini eleştiren, kendini suçlu gören kişilik problemleri yaşayan, sevgi açlığı çeken bir izleksel rol üstlenmiştir. Anne ve babasından sevgi görmediği için, Ö1 de bunun sonucu olarak kendini sevemez. Babasının üniversite için gönderdiği İstanbul'da birtakım siyasi işlere karışır. İki yıl sonra evine dönmesiyle hayata yeni bir başlangıç sayfası açar.

Bu başlangıçta, Erol, Filiz'e âşık olur. Babası Memedali Bey, Erol'u koşullu seven ve koşullu yardım eden bir eyleyendir. Anlatının derinliğine inildiğinde gerçekte Erol'u kimlik arayışına iten ve yaşayacaklarına sebep olan eyleyendir. Kurmaca metnin yaratılmasında en önemli paya sahip olan eyleyendir. Suat, Memedali Beyin avukatı olduğu için Erol'a dolaylı olarak yardım eden bir eyleyen olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra, kurmaca metnin başlarında Nilgün'ün iç dünyasına yönelik sorularıyla, onun iç dünyasına dair merak unsuru uyandıran eyleyendir. Suat'ın bir diğer işlevi de, dışarıdan bir gözle, Memedali Bey ile Erol'un arasındaki ilişkiyi öğrenmemizi sağlamaktır. Ancak Suat'ın en önemli işlevi, kurmaca metin zamanının siyasi gelişmelerinin onun bakış açısından verilmesidir.

Filiz, Erol'un elde etmek istediği bir eyleyendir. Filiz, Erol için bir yandan değer nesnesi olurken diğer yandan da onu ikinci derecede ölüme götüren bir eyleyendir. İkinci planda Erol'u ölüme götüren bir eyleyen olarak işlevini tamamlar. Erol, anlatı izlencesinin evrelerini tamamlar ve edim aşamasında Filiz'e evlenme teklifi eder. Filiz'de bu teklifi kabul eder. Filiz'in annesi Zehra Hanım da yardımcı eyleyen olarak karşımıza çıkar. Çünkü Filiz'in istenmesi hadisesinde hiç zorluk çıkarmamıştır. Fakat Zehra Hanım'ın en önemli işlevi, Erol'un annesinin geçmişiyle ilgili tek bilgiyi ondan temin etmemizdir. Erol'un hayatını kaybetmesinde Zehra Hanım'ın da payı vardır, Yusuf'un halası olmakla. Erol'un güvenebileceği tek bir kişi vardır; o da ablası Nilgün'dür. Nilgün, Erol'a ablalıktan çok annelik yapmıştır. Erol'a annesinin ve babasının veremediği sevgiyi Nilgün vermiştir. Erol'a sahip çıkan onu koşulsuz seven

bir eyleyen olarak karşımıza çıkar ancak Erol'un ölümüne üçüncü derecede sebep olan eyleyen konumundadır. Erol'u kendi oğlu gibi koşulsuz seven diğer bir kişi de Affan Usta'dır. Affan Usta'nın işlevi de Yusuf'un vücut dilini okuyarak onun bir cinayet işleyebileceğini görebilmesidir. Anlatı sonunda karşımıza engelleyici kimliğiyle karşımıza çıkan Yusuf, Erol'u, siyasi görüşü, Filiz'le evlenecek olması, Nilgün'ün kardeşi olması sebebiyle öldürür. Yani engelleyici baskın gelir. Erol, Nilgün ve Filiz eyleyenlerine duyduğu sevginin bedelini, hayatıyla ödemek zorunda kalır.

Anlatıdaki eyleyenler kurmaca dünyasına aittir ancak adları ve sosyal statüleriyle gerçek dünyaya gönderimde bulunarak anlatıda gerçeklik izlenimi yaratmaktadır.

3.3.3.2. Anlatıda Zamanın Düzenlenişi

3.3.3.2.1. Kapsanan Öyküde Zaman

7. ve 13. kesit kapsanan öykü niteliğindedir. Bu kesitleri iki kişiden dinleriz, Nilgün(Ö2) ve Zehra Hanım(Ö7). Zaman, Erol'un(Ö1) eve dönmediği, -kapsayan öykünün geçtiği yaz tatilinden bir önceki yaz- yaz tatilidir. 7. kesitin anlatıcısı Zehra hanımdır(Ö7). İlk zaman göstergesini onun ağzından duyarız. Bu zaman göstergeleri Yusuf'un(Ö9) Yeşilçay'a ilk gelişi hakkında bilgi verir: "*Geçen yaz ortasıydı, kapı çalındı*" (Baran, 2010, s.86).

Bunu kapsayan öyküde yer alan 11. kesitte yine Zehra hanımın(Ö7) ağzından şu sözler destekler: "*Temmuzda –geçen yıl temmuzda gelmişti ya- yolunu gözledik, gelmedi*" (Baran, 2010, s.133).

Kapsanan öykümüz için Yusuf'un(Ö9) Yeşilçay'a geliş ve gidişleri önemlidir çünkü Yusuf'un(Ö9) kasabaya gelişiyle bazı olaylar vuku bulur. Yusuf(Ö9) Yeşilçay'a ilk kez temmuz ayında gelir ve bir buçuk ay kalır. Bu bir buçuk aylık süre içinde Nilgün'le(Ö2) tanışır, evlerine misafirliğe gider. Daha önemlisi bu geliş gidişleri sırasında Yusuf(Ö9), Nilgün'ün(Ö2) Yüksek Denizcilik Okulu'na giden bir kardeşi olduğunu öğrenir. Yusuf'un(Ö9) gidiş zamanını yine Zehra Hanım'ın(Ö7) anlatımından öğreniriz. "*Geleli bir buçuk ay olmuştu, bir gün Yusuf kapıdan girdi, beti benzi kül gibi ama gülümsemeye çalışıyor. [...] 'İşe başlıyoruz, yarın gidiyorum. İşte sonunda ayrılıyoruz'*"(Baran, 2010, s.95).

Yusuf'un(Ö9) gidiş zamanına ait ikinci bilgiyi ise Nilgün'ün(Ö2) anlatımında buluruz. Bu bir buçuk aylık süre içerisinde Nilgün(Ö2) ve Yusuf(Ö9) birbirlerine âşık olurlar. İki hafta süren bir ilişkileri olur: "*Sonra da haftada iki üç kez buluşmaya*

başladık. Ama bu bir şey demek değildi ki. Çünkü tüm beraberliğimiz topu topu iki hafta sürmüştü. O iki haftanın sonunda, ertesi gün gideceğini söyledi” (Baran, 2010, s.148).

Sonuç olarak Yusuf’un(Ö9) ilk kez Yeşilçay’a gelmesi temmuz ayına rastlar. Bir buçuk ay Yeşilçay’da kalır. Bu sürenin son iki haftasında da Nilgün(Ö2) ve Yusuf(Ö9) yaşadıkları aşkın tadını çıkarırlar.

Yusuf(Ö9) Yeşilçay’dan ayrıldıktan sonra, Zehra Hanım(Ö7) şunları söyler: “*Yusuf, Yeşilçay’dan ayrıldıktan on gün sonra Nilgün İstanbul’a gitti. On beş gün kaldı orda. Sonbahar boyunca yüzü gülmedi”* (Baran, 2010, s.96).

Bu sürecin diğer önemli bir sonucu ise Nilgün’ün(Ö2) hamile kalmasıdır. Nilgün(Ö2) İstanbul’a çocuğunu aldirtmak için gitmiştir.

Genel hatlarıyla kapsanan öykümüz temmuz ayı ile eylül ayını kapsar.

3.3.3.2.2. Kapsayan Öyküde Zaman

Anlatı, haziran ayı ile başlar: “*Sen yatarken haziran geliverdi. Yattığın yerde ayların, mevsimlerin geçtiğinin farkında değilsin”* (Baran, 2010, s.7).

Bu zaman belirtkesi, ilk zaman göstergesidir. Zaman göstergeleri çok net olmamakla beraber, kısa zaman aralıklarıyla kurgu desteklenmiştir.Erol(Ö1) bir kriz geçirmiştir. Fakat krizin üzerinden ne kadar geçtiğini hatırlamamaktadır: “*Ben o krizi geçireli bir hafta geçmiş olabilir miydi?”* (Baran, 2010, s.16)

Anlatı dikey eksenle ilerlerken Uzam 2 ve kesit 4’te karşımıza çıkan Suat(Ö5), “*üç dört aydır tasarladığı yeni hayatına”* Yeşilçay’da başlayarak yatay eksenle anlatıya bağlanmış olur. 4. kesitte Suat(Ö5) Memedali Bey ile tanışır. Böylece Suat(Ö5) anlatının ana düğümüne katılır. Suat(Ö5) Memedali Bey’in(Ö3) evine taşınır. Suat’ın(Ö5) yeni evine taşınması bir haftalık süreyi kapsar:

Ağırdan almalıyım. Öyle çocuk gibi davranma olmaz. Hem aslında o bana muhtaç. Ne var ki, bir hafta beklemek hiç kolay olmayacak. Huyumu bilirim ben. Bu bir hafta boyunca kendi kendimi yiyip duracağım. [...] Aradan beş gün geçti, otele bir adam geldi, elinde zarfla. Memedali Bey yollamış, beni o akşam evlerine yemeğe çağırıyor. (Baran, 2010, s.39).

6. kesite kadar zaman göstergeleriyle karşılaşmayız, ta ki Erol(Ö1) için düzenlenen partide Ekrem’in konuşmasına kadar: “*Belki en iyisini sen yaptın,’dedi. ‘Kelle koltukta okuyacağım diye direnmekte yarar var mı, yok mu doğrusu bilemiyorum. Bütün bir yıl topu topu iki ay ders yaptık yapmadık, hoop tatil. Ağustos sıcaklığında işin yoksa sınavlara gir, o da olursa tabii.”* (Baran, 2010,s.63)

Ekrem'in belirttiği bu zaman göstergesi ile aşağı yukarı iki aylık bir zaman diliminin geride kaldığını anlamaktayız. Bu süre zarfında Erol(Ö1) taş taşıyarak harçlığını çıkarır. Nilgün(Ö2) ve Filiz(Ö4) gündelik işlerinin dışında birlikte zaman geçirirler. Memedali Bey(Ö3) Selim'in(Ö8) ve amcası Seyfettin Usta ile kereste fabrikası kurmaya hazırlanırlar. Suat(Ö5) bir yandan yeni evinde Yeşilçay'ın tadını çıkarırken bir yandan da Memedali Bey'in(Ö3) işlerini halleder. Zehra Hanım(Ö7) ve Latife dikişe devam eder.

Anlatıda Yusuf'un(Ö9) ikinci gelişi Erol'un(Ö1) eve döndüğü yazın ağustos ayına denk gelir. Anlatının 14. kesitinden sonra ki kısmında da zaman göstergeleri belirsizdir. 14. kesitte anlatıcı Erol'dur(Ö1):

Yarın yine gelirim. Bu kez daha hızlı yürürüm. Hatta uzaktan seslenirim: Filiz, orda ağacın tepesinde ne işin var? İn de konuşalım biraz. Bir süre duvarın dibinde konuşuruz. Sonra beni eve çağırır, çay sunma için. Bir sıçrayışta duvarı aşarım, bana hayran olur. [...] Ama ertesi gün gidemedim Filiz'e. Daha ertesi gün de gidemedim, dört gün sonra da. Hava bozdu, poyraz başladı. Gökyüzü kapandı, sonra da yağmur(Baran, 2010, s.153).

15. kesitin anlatıcı ise Yusuf'tur(Ö9). Bu kesit bir önceki kesitle zaman bakımından aynı günleri kapsamaktadır ve ağustos ayını yarıladıklarının göstergesidir: “*Tam da çıkacak zamanı bulmuşum ya, fırtına, yağmur beş gündür... [...] On beş gündür kadıncağızların dizinin dibinde otur otur, hamlamışım*” (Baran, 2010, s.158).

Yusuf'un(Ö9) ağustos ayında geldiğine halasının şu sözleriyle anlarız: “*Temmuzda –geçen yıl temmuzda gelmişti ya- yolunu gözledik, gelmedi*” (Baran, 2010, s.133).

Yusuf(Ö9), geçen yaz olduğu gibi temmuz ayında gelmemiştir. Kapsayan öykünün yazında ağustos ayında gelmiş olması muhtemeldir. Ekrem'in belirttiği “ağustos” göstergesinin üzerinden on beş gün daha geçmiştir, böylece ağustos ayının ortalarına gelmiş oluruz.

17. kesitte Erol(Ö1) ve Filiz'in(Ö4) arasında şu diyalog geçer: “*‘Şu işe bak... Neyse. İşi gücü yok mu senin Yusuf'un? Aylardır ne yapıyor burada?’ ‘Aylardır mı? Geleli daha üç hafta bile olmadı*” (Baran, 2010, s.175).

23. kesite kadar yine zaman göstergeleri yoktur. Bu kesitte Affan Usta(Ö6) ile komiserin konuşmalarından ağustos ayının sonu veya eylülün başı olan zaman dilimini hissederiz: “*‘Yok, bir şey. Kış geliyor. Kışın kimse yazı mazı yazamaz artık.’ ‘Kışa daha üç ay var,’ dedi komiser içini çekerek*” (Baran, 2010, s.207).

26 kesitin anlatıcısı Yusuf'tur(Ö9) ve kesite belirgin bir zaman göstergesiyle başlar: *“Buraya geleli bir buçuk ayı geçti. Arayan soran yok. Canım çok sıkılıyor. [...] O zamana kadar kalamam ki hala, on güne kadar gidiyorum”*(Baran, 2010, s.215).

Yusuf'un(Ö9) ikinci gelişini ağustos ayının başı olarak baz alırsak, bu zaman göstergesiyle anlatı zamanında eylül ayının ortasında olduğumuzu anlayabiliriz. 26. kesitte Yusuf'un(Ö9) ikinci belirttiği zaman göstergesinin yaşandığı gün Erol'un(Ö1) ölüm günü olur. Çünkü o gün Yusuf'un(Ö9) kimliği açığa çıkar ve halası Zehra Hanım'ın(Ö7) evi polislerce basılır. Yusuf(Ö9), o gün Selim'in(Ö8) amcasının atölyesine gizlenmek zorunda kalır ve atölyeye gelen ilk kişiyi öldürüp kimliğini almak için planlar yapar. Atölyeye gelen ilk kişi ise Erol(Ö1) olur. Güz mevsimin eylül ayında Erol'un(Ö1) ölümü okuyucu üzerinde daha fazla etki yaratacaktır.

Selim(Ö8), ekim ayında askere gidecektir: *“‘Her gün gelin!’ ‘Ekime kadar elimizden geldiğince sık uğrarız.’ dedi Selim. ‘Neden ekime kadar?’ ‘Ekimde askere gidiyorum’”*(Baran, 2010, s.124).

29. kesitte ise Affan Usta'dan(Ö6) şu sözleri okuruz: *“Selim askere gideli bir ay olmamıştı”* (Baran, 2010, s.230).

Bu zaman göstergesiyle ekim ayının sonlarında olduğumuzu hissederiz. Son kesit olan 30. kesitte ekim ayının sonunda olduğumuz hissi pekiştirilir: *“Öylece oturuyorum. Yalnızca oturuyorum. Son turistler de gittiler. Deniz mevsimi bitti, eğlence bitti. Pek çok yer kapılarını kapattı, kepenklerini indirdi. [...] Güz güneşi ne güzel ısıtır insanı”* (Baran, 2010, s.232).

Bugünler de Suat'ın(Ö5) karısı Yeşilçay'a gelir. Anlatının son belirgin zaman göstergeleri de böylece hayat bulur: *“‘Yarımdan sonra gidebiliriz. Şile üzerinden değil mi? O yol ne kadar güzeldir.’ ‘Yarımdan sonra mı?’ diye korkuyla mırıldandım. ‘Yeşilçay için iki gün yeter. İki günde her yeri dolaşırız’”* (Baran, 2010, s.238).

Böylece kapsayan öykümüzün zaman sınırlarını çizmiş oluyoruz. Genel itibariyle haziran ayı ile ekim ayının sonu arasındaki zaman dilimidir, anlatının kapsayan öyküsü.

Kapsanan öykü ve kapsayan öyküden anlaşıldığı kadarıyla anlatı aslında iki yıllık bir süreyi kapsar. Bu iki yıl ise 1980 darbesinden önceki iki yıldır. Bununla ilgili ilk göstergeyi bize Suat(Ö5) sunar: *“Sıkıyönetim mahkemelerinde bir avukatın yapabileceği çok az iş var çocuğum”* (Baran, 2010, s.44).

Bunu Suat'ın(Ö5) başka bir konuşması da destekler: *“Üstelik tüm dosyalar sıkıyönetime devredildiğinden biz siviller pek bir şey yapamayız”* (Baran, 2010, s.99).

Sıkıyönetim mahkemeleri 12 Mart 1971 muhtırasından iki ay sonra 15 Mayıs 1971 tarihinde kurulur. Anlatının zamanında hala muhtıranın uzantıları yaşanmaktadır. Ayrıca Erol(Ö1) illegal bir örgüt içerisinde yer alıp eylemlerde bulunmaktadır. Bu eylemler de darbe öncesi zamana göndergede bulunur.

Bunun haricinde anlatı zamanını belirtecek belki de en önemli iki gösterge, Brooke Shields ve Nastassja Nakszynski aktrisleridir:

Onca kitap okudum, film gördüm. Kulübede oturmak için bir kızla birlikte olmaya kalkan, bu yüzden kıza âşık olan erkek görmedim. Ama şunu da çok iyi biliyorum; şimdi Brooke Shields ya da Nastasya Kinsky çıkıp gelse (hoş ikisini de tanımıyorum neyin nesidirler bilmem, sözün gelişi öyle dedim, dünya onlar için kendini kırıp geçiriyor ya), istemem. Filiz'den başkasını istemem (Baran, 2010, s.211).

Brooke Shields, 1978 yılında *Pretty Baby* filminde ilk rolünü oynamıştır. Bu ilk rolünde henüz on üç yaşındadır. 1980 yılında başrolde oynadığı *The Blue Lagoon* filmiyle dünya çapında ün kazanmıştır. Nastasya Kinsky ise 1979 yılında çevirdiği Roman Polanski'nin ünlü filmi *Tess* ile sinema çevrelerinde yankı uyandırmış bir aktristir.

Bu bilgilerden hareketle anlatı zamanımız 1980 darbesinden önceki iki yılı kapsamaktadır.

“Güz Gelmeden”, kurmaca metninde zaman kronolojik bir sıra izler ancak romanın birçok yerinde *geriye sapımlar* söz konusudur. Bu *geriye sapımlar* ile *kapsanan öyküler* oluşmaktadır. Kurmaca metnin bütün içöyküsel anlatıcıları zamanı kendi bilinçlerinde algırlarlar. Şimdiki zaman ve geçmiş zaman bir bütünlük içerisinde verilmemiştir. Birbirinden kopuk geçmiş zaman blokları öyküleme zamanının farklı anlarına serpilmiştir. Bununla beraber her benöyküsel anlatıcı şimdiki zamanı ve geçmiş zamanı kendilerini ilgilendirdiği ölçüde anımsar ve anlatır. Metin, geçmişini anlatma bağlamında kronolojik zamanı izlemediği için metin çözümleyiciler bu geçmiş zaman parçacıklarını kendi bilinçlerinde bir araya getirip düzene sokmak zorunda kalacaktır.

Ayfer Yılmaz kitabında, “*Bir Solgun Adam, Bozkır Çiçekleri ve Güz Gelmeden adlarındaki üç romanında, zamanın belirli ve özel bir kullanımına rastlayamayız*” (Yılmaz, 2010, s.185) ve *Selçuk Baran'ın romanlarında zaman dilimlerinin kullanımına dair özel anlamlandırmalara ve yorumlara pek fazla rastlanmaz*” (Yılmaz, 2010, s.187) düşüncelerini savunmuştur. Ancak Yılmaz bu konuda yanlış düşünmektedir zira *Güz Gelmeden* birinci planda *sonbahar* vaktine gönderimde bulunmaktadır bununla birlikte kurmaca metin genel olarak 1980 darbesi öncesinin en fırtınalı zamanını anlatmaktadır.

Bozkır Çiçekleri'nde de yine bir muhtıra zamanına gönderimde bulunur, Baran. Metin, 1970 askeri muhtırası ile biter. *Bir Solgun Adam*'da ise ikinci Dünya Savaşı'nın etkileri görülmektedir.

3.3.3.3. Anlatıda Uzamın Oluşması

3.3.3.3.1. Uzam 1

Anlatıda karşımıza çıkan ilk uzam modeli Erol'un(Ö1) dolayısıyla Nilgün(Ö2) ve Memedali Bey'in(Ö3) yaşadıkları eski ve büyük bir evdir. Erol(Ö1), iki yıldan sonra geldiği evinde, ilk zamanlar odasından pek çıkmaz. Odasının şekli hakkında işe yarayacak bilgi de yoktur. Yalnızca şu bilgiyi buluruz: “*Odamın içinde dolaşmayı, pencereden bakmayı denedim*” (Baran, 2010, s.8).

Evleriyle ilgili temel izlenime 4. kesitte Suat'ın(Ö5) gözünden tanık oluruz:

Memedali Bey'in evi Yeşilçay'a bakan geniş yamacın en ucunda. Deniz uzakta ama çay görünüyor. Ev eski, belli, dededen kalma. Anlaşılan Memedali beylerde paranın sağladığı olanakları gösterişli biçimde sergilemekle değil de, dededen kalma soylulukla övünüyor. Sofranın kurulduğu teras, eski İtalyan fayanslarla kaplı. Terasın parmaklıkları rustik biçimde mermer... Küçük pencereler yukardan aşağı açılıp kapanıyor. Anlaşılan ev zaman zaman onarılmış, mimari yeniliklerin getirdiği kolaylıklardan yararlanılmamış. Hezaren iskemleler onarılmadığından altlarına kontrplak çakılıp minderlenmiş. Masa örtüsü keten üzerine hesap işi midir nedir, ağır bir şey. Memedali beyin karısının ya da belki annesinin çeyizinden kalma. Tabaklar eski, değerli porselenden. [...] Terasın yanındaki merdivenden indik. Çok büyük bir bahçe değildi, başlıca özelliği düzensizliği, rastgeleliğiydi belki ama böyle oluşu hoşuma gitmişti. Ayrıca hemen her çeşit çiçek vardı. [...] Turuncu güllerle kaplı çardağın altına geldik. Küçük tahta bir masa, iki üç iskemle vardı çardağın altında. Masanın üzerine temiz beyaz bir örtü serilmiş, küçük bir tepsi içinde salatalar, beyaz peynir, iki kadeh, su, buz ve rakı konmuştu (Baran, 2010, s.40-41).

Bu bahçe ilk kesitte Erol'un(Ö1) ağzından şöyle aktarılmıştır:

Terastan bahçeye inip, annemin bir zamanlar Kurfallı'nın yakınlarındaki kumsaldan getirttiği pembe çakıllarla döşeli yollarda geziniyorum Annem ne kadar uğraştıysa çimen yetiştirememişti bu bahçede. Böyle şeyler için ne de olsa iyi bir bahçıvan gerekliydi. [...] Annem aklına ne gelirse oraya buraya ekmiş ya da dikmişti. Bahçenin düzenli tek yanı pembe çakıllı yollarıydı. Onun dışında el değmemiş gibiydi. Şurda çınarların gölgesinde bir türlü boy atmayan bir sedir çamı, öte yanda bu kadar büyüyecekleri düşünülmediğinden yan yana dikildikleri için dalları birbirine girmiş bir çift süs kavağı ve ihlamur. Oraya buraya serpilmiş güller, karanfiller, ortancalar, sümbülteberler... Nasıl olmuşsa olmuş laleler bir tarlaya dikilmiş, açıklıkta... Sebze bahçesinin hemen yanında. Ama lale mevsimi geçmiş olmalı, hiç çiçek yok. Yalnızca kuzgun kulağı gibi dimdik yapraklar. Eh, gelecek mayısa kadar bekleriz. Daha gencim, önümde

uzun yıllar var. Annemin yetiştirip ablamın özenle baktığı bahçenin safasını sürmek için yıllar var önümde (Baran, 2010, s.15-16).

Memedali beyin(Ö3), Erol'un(Ö1), Nilgün'ün ve hatta Filiz'in(Ö4) denize girmekten hoşlandıkları, aileye özel bir plaj vardır. Bu plaj hakkında ilk bilgiyi Filiz'den(Ö4) alırız: *“Yok canım, Nilgün ablamların ordan giriyoruz. Önce kayıkla Yeşilçay'ı aşıyoruz, biraz yürüyüp kıyıya geliyoruz. Çok güzeldir orda kıyı. Ağaçlar da var”* (Baran, 2010, s.94).

Suat(Ö5) ise şunları söyler:

Memedali beylerin evinden görünmüyordu ama deniz hiç de uzak değildi. Çayın kenarında küçük bir iskele, iskeleye bağlı bir sandal vardı. Sandalla karşı kıyıya geçtik. Sonra pek dik olmayan kayalık yamacı tırmandık. ‘Baharda göreceksiniz siz buraları... Kır çiçeğinin her türlü, diye anlattı Memedali bey. ‘dağ taş mis kokar.’ Tepeden görünüm çok güzeldi. Çirkin kasaba uzaktan, kuşbakışı kartpostal gibi görünüyordu. Aşağıda zeytin ağaçlarıyla çevrili küçük bir koy vardı (Baran, 2010, s.129).

Erol'un(Ö1) çocukluktan kalma özel bir mekân vardır. Burası Selim'le(Ö8) yüzerek ulaştıkları Kurfalı koyudur: *“Daha da ileri gittik. Kurfalı köyünün doğal plajında yükselen dik kayalara tırmandık. Aşağılara düşüp parçalanmayı göze alarak (aslında ben pek tehlikeli yerlere yanaşmıyordum doğruyu söylemek gerekirse) düz bir kaya yüzüne yağlıboya ile adlarımızı yazdık. Sonsuzluğa ait bir anıt daha dikmiştik”* (Baran, 2010, s.73).

Anlatıda Memedali beyin(Ö3) evi haricinde onu anlatabilecek tek mekâna Suat'ın(Ö5) anlatısından şahit oluruz: *“Memedali Bey'in yazıhanesi düş kırıklığına uğrattı beni. Tam taşra işi, zevksiz döşenmiş bir yer. Acaba Nilgün neden el atmamıştı buraya? Memedali bey, iş hayatında kasabadakilerden farklı biri gibi görünmemeye özen gösteriyor demek, bu giyinişindeki özensizlikten de belli olmuyor mu zaten?”* (Baran, 2010, s.97)

Tablo 33

Erol'un Mekânsal Tablosu

İstanbul	esenliksiz, kapalı, kapsayan
İzmit	esenliksiz, kapalı, kapsayan
Yeşilçay	esenlikli, açık, kapsanan
Yaşadığı ev	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Fener	esenlikli, açık, kapsanan
Kurfallı	esenlikli, açık, kapsanan

Genel itibariyle Erol'un(Ö1) yukarıda belirtilen uzamlara karşı takındığı tavır şöyledir:

Erol(Ö1), İstanbul'da kötü günler geçirmiştir, örgüt içerisinde. *Yaşadığı büyük patlama* ise onda belki de hayatı boyunca sürecek izler bırakır. Durum böyle olunca Erol'un(Ö1) hafızasında İstanbul, mutlu, güzel ve iyi günlerin hatırasını bırakmadığı için esenliksizdir. Bir örgüt elemanı olduğu için İstanbul'da istediği gezip dolaşamaz. Bu yüzden de İstanbul kapalı bir mekandır. İstanbul büyük bir şehir olduğu için de kapsayan bir uzam olur. Erol(Ö1), örgüt elemanları tarafından yakalanma korkusu yüzünden Yeşilçay'dan ayrılmak istemez. Erol(Ö1) için Yeşilçay'ın dışındaki bütün büyük şehirler esenliksiz, kapalı ve kapsayan uzamlardır, İzmit'te bunun içine girer. İzmit'te doktora gitmemesinin sebebi de budur. Erol(Ö1) kendisini Yeşilçay'da güvende hissetmektedir. Yeşilçay'da hiç olmazsa parasını, kıyafetlerini, yemeklerini kimseyle paylaşmak zorunda değildir. Uyuyacak güvenli bir evi, güvenecek akrabaları, tanıdıkları olduğu için Yeşilçay'da yaşam, Erol(Ö1) için esenliklidir. Yeşilçay'da istediği gibi hareket ettiği için açıktır. Yeşilçay bir küçük bir ilçe olduğu için de kapsanan bir uzamdır. Yaşadığı ev de Erol(Ö1) için güvenli bir uzamdır ancak Erol'un(Ö1) babası Memedali Bey'le(Ö3) iletişimleri oldukça soğuktur, bu da Erol(Ö1) için rahatsız edici bir meseledir. Dolayısıyla yaşadığı ev esenliksizdir. Babası olduğu için Erol hareketlerine dikkat etmek zorundadır. Dolayısıyla evi de kapalı ve kapsanan bir uzamdır. Bekçiliğini Affan Usta'nın(Ö6) yaptığı Deniz Feneri Erol(Ö1) için oldukça aydınlık ve huzurludur. Deniz Feneri'ni Erol(Ö1) için mutlu bir mekan yapan kişi Affan Usta(Ö6)'dır. Çünkü Erol(Ö1) içindekileri bir tek Affan Usta'yla(Ö6)

paylaşabilmektedir. Huzur bulmak için gittiği Fener Erol(Ö1) için esenlikli, açık ve kapsanandır. Kurfalı kasabası da Erol'un(Ö1) gitmekten mutluluk duyduğu bir mekândır. Çünkü burada Erol(Ö1) ve Selim(Ö7) çocukluklarındaki en güzel günlerini geçirirler. Birlikte taşlara adlarını yazar ve denize fırlatırlar, yüzme yarışı yaparlar. Sonuç olarak Kurfalı kasabası da Erol(Ö1) için esenlikli, açık ve kapsanandır.

Tablo 34

Nilgün'ün Mekansal Tablosu

Yeşilçay	esenliksiz, açık, kapsanan
Yaşadığı ev	esenlikli, açık, kapsanan
Annesinin mezarı	esenlikli, açık, kapsanan
İstanbul	esenliksiz, açık, kapsayan
İzmit	esenlikli, açık, kapsayan

Nilgün(Ö2), Yeşilçay'da doğup büyüdüğü için memleketini çok sevmektedir. O annesinin ve teyzesinin yaptığı gibi küçük yerlerin insanlarını küçümsemez. Yeşilçay'da Nilgün(Ö2) mutlu, huzurludur ve kendini güvende hissetmektedir. Ancak Nilgün(Ö2), Yeşilçay'da iyi sayılabilecek hadiseler yaşamaz. İlk önce on altı yaşında annesinin ölümüne tanık olur. Daha sonra Yusuf'la(Ö9) izleri çabuk silinemeyecek ve sonu kötü biten bir aşk yaşar. Son olarak da Erol'un(Ö1) ölümünü görür. Dolayısıyla Yeşilçay Nilgün(Ö2) için esenliksiz, açık ve kapsanan bir uzamdır. Yaşadığı ev Erol'un(Ö1) tersine Nilgün(Ö2) için esenliklidir. Çünkü Nilgün'ün(Ö2) babası Memedali Bey'le(Ö3) olan iletişimi oldukça sıcak ve yakındır. En önemlisi yaşadıkları evi annesi öldükten sonra Nilgün(Ö2) yönetmeye başlamıştır. Nilgün(Ö2) huzur bulduğu diğer bir mekân ise annesinin mezarıdır. Her salı banyosunu yapar, en güzel kıyafetlerini giyer ve annesinin en sevdiği çiçek olan zinyalardan bir buket alıp mezara gider. Yaşadığı her şeyi burada annesine anlatır. Nilgün(Ö2) için annesinin mezarı bir nevi ruhunu rahatlattığı bir klinik gibidir. Çünkü Nilgün(Ö2) de Erol(Ö1) gibi hissettiklerini kimseyle paylaşamaz. Bu yüzden annesinin mezarı esenlikli, açık ve kapsanandır. Nilgün'ün(Ö2) İstanbul'a dair iyi bir izlenimi yoktur. Çünkü kardeşi İstanbul'dan iki yıl boyunca dönmez, döndüğünde ise ruhu yaralıdır. Diğer önemli faktör ise Nilgün(Ö2) Yusuf'tan(Ö9) olacak olan çocuğunu İstanbul'da aldırır. Bu yüzden İstanbul, Nilgün(Ö2) için esenliksiz, açık ve kapsayan bir uzamdır. Nilgün(Ö2),

Erol'un(Ö1) ölümünden sonra Yeşilçay'da kalmak istemez. Filiz'le(Ö4) beraber İzmit'e taşınmak ister. Ayrıca İzmit Yeşilçay'a da yakındır. Nilgün(Ö2), İzmit'e huzur bulmak için gitmek istemektedir. Dolayısıyla Nilgün için İzmit, Erol'un(Ö1) zıttına esenlikli, açık ve kapsayandır.

Tablo 35

Memedali Bey'in Mekânsal Tablosu

Yeşilçay	esenlikli, açık, kapsanan
İş yeri	esenlikli, açık, kapsanan

Memedali Bey(Ö3) Yeşilçay'da doğup büyümüş, Yeşilçay'ın zengin ve nüfuz sahibi bir ailenin çocuğudur. Kendisi de aileden gelen bu zenginliği artırmak için uğraşmaktadır. Yeşilçay'da Memedali Bey'in(Ö3) sözü geçer de dedikleri hemen yerine gelir. Bunun yanında Memedali Bey'de(Ö3) Yeşilçay'da kendisini güvende hissetmektedir. Sonuç olarak Yeşilçay, Memedali Bey(Ö3) için esenlikli, açık ve kapsanandır. İş yeri hakkında çok az bilgi olmakla beraber, bütün işlerini yazıhanesinden yürüten Memedali Bey, iş yerini sevmektedir. Dolayısıyla iş yeri de Memedali Bey(Ö3) için esenlikli, açık ve kapsanandır.

3.3.3.3.2. Uzam 2

Suat(Ö5) için, Yeşilçay'a geldiğinde mekân sorunu vardır. Çünkü Ankara'dan Yeşilçay'a yerleşmeye gelmiştir. Bu yolculuk yaz mevsiminde gerçekleştiği için istediği bir ev bulmakta zorlanır, çaresiz teras katında bir otel odasına razı olur:

“Tek odanın yeteceğini sanmıyorum. Ben buraya yerleşmeye geldim. Küçük de olsa bir ev arıyorum. İki oda, mutfak, banyo...”

“Bu mevsimde zor” dedi delikanlı başını kaşıyarak. “Bir odaya üç yatak atıp turiste vermek daha çok para getiriyor da. [...] Ben gidip bir soruşturayım. Olmazsa mevsim boyu tek odada kalırsınız. Sonbahara da bir ev buluruz artık” (Baran, 2010, s.20).

Suat'la(Ö5) ilgilenen Sinoplu Ahmet, Suat'ın(Ö5) dış görünüşünden ve eşyalarından onun kalacağı yere dair çıkarımda bulunarak: “*Turist odalarında ömür geçer mi? Canı istedi mi, kahvesini, çayını yapacak, yemeğini de pişirir belki. Kaldığı yer aydınlık, sessiz olmalı. Otel odaları, pansiyonlar gürültülüdür*” (Baran, 2010, s.21).

Ahmet'in çabaları sonucunda kalacak bir yer bulur, Suat(Ö5).

En uygunu denize biraz uzak olan Çınar Otel'iydi. Çatıda küçük bir oda varmış, öteberi koyuyormuş içine sahipleri. [...] Terastan deniz değilse bile tüm

Yeşilçay görünüyor. [...] Çatı katındaki oda, ideal bir mesken değildi ama teras sabah güneşini şöyle bir alıyor, saat on bire doğru gölge başlıyordu. Karşılıklı kapıları açık tuttum mu, esintide serinleyebilirdim. Tül perdeler koyarak içeri sinek girmesini önleyebilirdim (Baran, 2010, s.21-22).

Suat'ı(Ö5) Yeşilçay'a getiren çocukluk anılarıdır. Geldiği günlerde çocukluğunun Yeşilçay'ından pek bir şey kalmadığını fark eder. Bunun sonucu olarak da kıyaslama yoluyla bu farkları anlatır:

Akşam yemeğini, on yıl önce ailece kaldığımız Çayağzı Oteli'nde yedim. Bu oteli çok sevmekle birlikte orda kalmayı hiç düşünmemiştim. Çünkü Çayağzı'na demirleyen balıkçı teknelerinin, takalarının, Laz balıkçıların gürültüsünden sabaha kadar uyuyamamıştık. [...] Yeşilçay'da karşılaştığım değişiklikler beni düş kırıklığına uğratmıştı. Buranın on yıl önce ilkel, el değmemiş bir güzelliği vardı. Çocukluğumdaki Yeşilçay'dan pek farklı değildi. Kuşkusuz yapılan değişiklik ilçenin gelişmesine yaramıştı ama gel de bunu benim nostaljime anlat! Toprak alan asfaltlanmış, çevresine beton çiçeklikler konmuş. [...] Alana bakan çınarlı kahvenin güzelim mavi, kırmızı, boyalı iskemlelerinin, masalarının yerine çirkin formikalar konmuş. En kötüsü de liman. Bir ilçeye liman yapıldı diye dövünen tek uygar kişi ben olmalıyım. Ama on yıl önce hemen ayağımın altında olan deniz, şimdi iki yüz metre uzağa gitmiş, sarımsı taşların, beton duvarların ardından görünüyor. Küçük sevimli takaların yerini motorize tekneler almış. Onlar da eskisi gibi Çayağzı'na değil, limana bağlanıyor. Çöp tenekelerinin doğrudan, hiçbir sorunla karşılaşmadan boşaltıldığı Yeşilçay artık pis kokmuyor, sinek yuvası değil. Ben nerdeyse o kokuyu bile arıyorum. Neyse, artık ayakları çıplak olmayan çocuklar ayçekirdeklerini hala çaya tükürüyorlar, bu hoşuma gitti.

Bir tek Fener... O olduğu gibi duruyor. Deniz azdıığında balıktan dönen teknelere bekçilik etmiyor yalnızca, yeryüzünün bütün değişmeyen güzelliklerine de bekçilik ediyor. Özellikle geceleri yürüyorum Fener'e doğru. Bilgece göz kırıp duruyor, önündeki uçsuz bucaksız sulara, tüm dünyaya, bu arada bana. Ne söylüyor, neler anlatılıyor, henüz çözebilmiş değilim ama yakında, çok yakında anlamayı umuyorum. Sonra içime su serpilmiş olarak dönüyorum otele, rahatça uyuyorum.

“On yıl önce de sen mi işletiyordun bu kahveyi?”

“Otuz yıldır ben işletirim bu kahveyi.”

“O zamanlar iskemlelerin tahtaydı, mavi, kırmızı boyalı... Ne güzeldi.”

“Güzeldi demek... Şimdi böyle istiyorlar. Her şey yeni olsun diyorlar” (Baran, 2010, s.25-26).

Erol(Ö1) ile Suat(Ö5) arasında Kurfalı'ya ait benzer duygular vardır. Suat(Ö5) Kurfalı için: “Uzaklardan yemyeşil bir tepe gibi, Kurfalı görünüyor. Çocukluğumda az mı giderdim Kurfalı'ya, Kurfalı'nın eteklerindeki o kilometreler boyu uzanan pembe kumlu kumsala” (Baran, 2010, s.29)

4. kesitte Memedali Bey(Ö3) ile tanışan Suat(Ö5), Memedali beyin(Ö3) avukatı olması karşılığında kendine istediği gibi bir ev bulur. Ev Memedali beye(Ö3) aittir:

Yeşilçay’da kiralık ev bulmak zor, neredeyse olanaksızdır. Bu otelin arkasındaki yamaçta iki katlı bir evim var. Eski bir ev ama sanki siz ancak böylesini istermişsiniz gibi bir duygu var içimde. Alt katta, hızardaki ustabaşım oturur. Üst katı siz vereyim. Dayama döşeme işini kızıma bırakıyorum. O, bizim eski eşyalardan bir şeyler uydurur. Canınız isterse bahçeyle de uğraşabilirsiniz.’ [...] Sonra evi görmeye gittik. Eski ama harap sayılmayacak kerpiç bir evdi. Memedali bey kerpicing yararlarını anlatı: yazın serin tutarmış, kışınsa ısıtmak kolaymış. Alt kattaki kiracı Nazlı hanıma birkaç kuruş verirsem gerekli hizmetlerimi görürmüş. [...] Nasıl bir evdi? Öyle pek hevesli görünmemek için iyice bakamadımdı. İki odası, sofası, mutfuğu, banyosu, banyosunda sobası bile vardı. [...] Evim harika olmuş. Bahçeyi bile düzene sokmuşlar. Hoş, bahçede birtakım fidanlar, ağaçlar, duvarın dibinde sardunyalar, akşam Safaları vardı ama aşağıda oturanların keyfine göre rastgele dikilmişlerdi. Şimdi gereksiz çalılar sökülmiş, ağaçlar budanmış, çiçeklerin çevresi açılmış. Eve de iki saksı sardunya, bir saksı fesleğen göndermişler. Sofanın önündekilerin baş dayayacak yerlerine uçları tenteneli beyaz örtüler örtülmüş. Perdelerim, dikkatlice onarılmış ucu tenteneli patiskadan. Yatak odamda sarı piriç karyola ve bir komodin, komodinin üstünde gece lambası vardı. Yüklüğü dolap olarak kullanacaktım. [...] Evet, evim çok güzel olmuş. Gönlüme göre döşenmiş. Karıma kızar dururdum ama eski eşyaları bayağı seviyormuşum ben de. Halılar, patiskadan perdeler uçayaklı yuvarlak masa, üzerindeki Kütahya işi vazo hepsi harika... (Baran, 2010, s.38-39-48-97).

Başlarda yeni evini çok sevip beğense de –bu beğenin oluşmasında Nilgün’ün önemli bir payı vardır- tasarılarını gerçekleştirmediği için kısmi pişmanlık duyar: “*Ev kasabaya da denize de uzak. Sabah sabah kumsala yürümek neyse ya, dönüş, güneş tam tepemdekken zor oluyor*” (Baran, 2010, s.125).

Tablo 36

Suat’ın Mekânsal Tablosu

On yıl önceki Yeşilçay	Esenlikli, açık, kapsanan
Ankara	Esenliksiz, kapalı, kapsayan
Şimdiki Yeşilçay	Esenliksiz, açık, kapsanan
İzmit	Esenliksiz, kapalı, kapsayan
Kaldığı otel odası	Esenliksiz, açık, kapsanan
Kurfalı	Esenlikli, açık, kapsanan
Memedali Bey’in evi	Esenliksiz, açık, kapsanan

Suat(Ö5) için Yeşilçay’ın ayrı bir önemi vardır. Çünkü çocukluğundaki ve gençliğindeki en güzel hatıralar Yeşilçay’a aittir. On yıl önceki Yeşilçay daha doğal, el

değmemiş, temiz bir mekândır. Dolayısıyla Suat'ta(Ö5) iyi izlenimler bırakır. Suat(Ö5) için on yıl önceki Yeşilçay esenlikli, açık ve kapsanandır. Ankara'da Suat(Ö5) boğucu, monoton, tartışmalı, yoğun iş tempolu bir hayatın içerisinde. Bunun yanında karısıyla ve çocuklarıyla olan ilişkisi kopma noktasına gelmiştir. Huzursuz, mutsuzdur. Yeşilçay'a huzur bulmak için gelmiştir. Dolayısıyla Ankara'nın bıraktığı izlenim Suat(Ö5) için eseniksiz ve kapalıdır. Büyük şehir olduğu için de kapsayan bir uzamdır. Her şeyden uzaklaşmak için geldiği Yeşilçay'da ise biraz hayal kırıklığına uğrar. Çünkü Yeşilçay önceki güzelliğini çok olmasa da kaybetmiştir. Betonlaşmış ve sanayisi artmıştır. Yeşilçay'dan pis bir koku yayılmaktadır bunun yanında Karadeniz kıyısı da pislenmiştir. Bütün bunlara rağmen Suat burada kendini iyi ve güvende hisseder. Dolayısıyla şimdiki Yeşilçay eseniksiz, açık ve kapsanan bir uzamdır. Yeşilçay'a geldikten bir süre sonra Suat(Ö5) İzmit'e gitmeyi düşünür. Ancak İzmit, Suat'a(Ö5) Ankara'yı hatırlatır. Büyük şehrin karmaşasına girmekten ürker. Bu yüzden de İzmit, eseniksiz, kapalı ve kapsayandır. Yeşilçay'a ilk geldiğinde Suat(Ö5) güzel bir daire bulamayacağını farkındadır çünkü tam turist zamanı Yeşilçay'a gelmiştir. Geçici bir süre için teras katı bulur. Merkeze yakındır ancak çok küçüktür. Kitaplarını koyacak yer bile bulamaz. Bunun yanında güneş gün boyu odasının içerisinde. Dolayısıyla kaldığı bu küçük teras katı Suat(Ö5) için eseniksiz, açık ve kapsanandır. Kurfallı sahilleri Suat'ta(Ö5) ayrı bir heyecan uyandırır. Bir an önce Kurfallı'ya gidip, gezip görmek ister ancak anlatı boyunca bu isteğini yerine getiremez. Kurfallı Suat'ı(Ö5) heyecanlandırdığı ve gitmek için can attığı yer olması sebebiyle esenlikli, açık ve kapsanandır. Memedali Bey'in(Ö3) evi de Suat(Ö5) için önemli ve mutlu olduğu bir mekândır çünkü orada ilk kez Nilgün'ü(Ö2) görmüş ve onu beğenmiştir. Ayrıca Memedali Bey'in(Ö3) evi Suat'ın(Ö5) gidebildiği ve oturup konuşabildiği tek yerdir. Sonuç olarak Memedali Bey'in(Ö3) evi Suat(Ö5) için esenlikli, açık ve kapsanandır.

3.3.3.3.3. Uzam 3

Affan Usta'nın(Ö6) yaşadığı deniz feneri ile ilgili ilk bilgileri Erol'dan(Ö1) alırız:

Kayalığın eteğindeki toprak yoldan fenere doğru yürüdüm. Köşeyi dönüp de feneri görünce içim hoplayıverdi. Ne kadar güzeldi! Hiçbir minare (İstanbul'dakiler bile), hiçbir kule böylesine görkemli, böylesine anlamlı gelmemiştir bana. Gurbetteyken Yeşilçay denince fener gelirdi aklıma, burnumun direği sızlardı. Şimdi de karşımda grili mavili bir boşluğun içinde bembeyaz duruyordu işte. [...] Affan Usta, kahvelerde falan oturmazdı. Ama şimdi Yeşilçaylılar ona gidiyorlardı. Fenerin ikinci katındaki mutfakta oturup Affan'la çay içmek, sigara tütürmek hoşlarına gidiyordu. [...] Fenerde mutfığa

çıktık. Cilasız tahta masayı, beyaz badanalı duvarları okşadım (Baran, 2010, s.30-31-32).

Ayrıca fenerin önünde yazın Affan Usta'nın(Ö6) oturduğu bir çardak vardır. Ayrıca Memedali Bey(Ö3), onun için fenerin yanına bir ev yaptırmaktadır:

Affan Usta'yı fenerin önündeki çardakta (yazın fener sıcak olduğundan gündüzleri çardakta oturur Affan Usta) balık çorbasını karıştırırken buldum. [...] Babam, Yeşilçay'ın karşı kıyısında bir dönümlük yer ayırttı, toprak kimsenin malı değildi, daha doğrusu kamu malı sayılırdı. Ama babamın Affan Usta için oraya ev yapmasına kimse karşı çıkacak değildi. Affan Usta yaşadığı sürece onun olacaktı toprak da, ev de. Sonrası ne olursa olurdu. Evin subasmanı çıkmıştı. Tam tepede, Karadeniz ayaklar altında. Toprak, yamaçta olduğundan, rüzgâr almıyordu. Affan usta istediklerini yetiştirebilirdi orda. Şimdiden kuyu bile açılmıştı. Affan Usta, kavak, çam, söğüt ağaçlarını dikmişti bile (Baran, 2010, s.155).

Fener ile ilgili son ayrıntı şu şekildedir: “*Yukarı çıktım, döner aynaları sildim. Çarkı gözden geçirdim. Sonra şalteri indirdim. Işık yandı, aynalar dönmeye başladı.*” (Baran, 2010, s.221)

Tablo 37

Affan Usta'nın Mekânsal Tablosu

Fener	Esenlikli, açık, kapsanan
Yeşilçay	Esenlikli, açık, kapsanan
İstanbul	Esenliksiz, kapalı, kapsayan

Affan Usta(Ö6) için Fener sadece kalacağı, sığınacağı bir mekân değildir. Aynı zamanda Fener onun dostudur. Birçok ortak noktaları vardır. İkisinin de yaşlı olması, yalnız olması gibi... Fener'de kendisini mutlu, huzurlu ve güvende hissetmektedir. Dolayısıyla Affan Usta(Ö6) için Fener esenlikli, açık ve kapsanandır. Affan Usta(Ö6) Yeşilçay'dan hiç dışarı çıkmamıştır, ömrü boyunca. Yeşilçay'ı çok sevmektedir. Bu yüzden Yeşilçay da Affan Usta(Ö6) için esenlikli, açık ve kapsanandır. İstanbul, Affan Usta(Ö6) için gidenlerin dönmediği bir mekândır. Buna bir de Erol(Ö1) eklenir. Sonuç olarak Affan Usta(Ö6) İstanbul'u sevmez. İstanbul, onun için esenliksiz, kapalı ve kapsayandır.

3.3.3.3.4. Uzam 4

Filiz'in(Ö4) dolayısıyla Zehra Hanım'm(Ö7), Latife'nin ve İsmail efendinin kaldıkları ev hakkında fazla bilgi yoktur, anlatıda. Yalnızca, evlerinin önünde güneş alan bir bahçe ve bu bahçeyi çevreleyen bir bahçe duvarı olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca evleri Yeşilçay'ın aşağı, fakir mahallelerinin birindedir.

Tablo 38

Filiz'in Mekânsal Tablosu

Lise	Esenliksiz, kapalı, kapsanan
Nilgünlerin evi	Esenlikli, açık, kapsanan
Evlerinin bahçesi ve ağaç dalları	Esenlikli, açık, kapsanan

Filiz(Ö4), okulu ve ders çalışmayı sevmemektedir. Sıkıntıya gelemeyen bir yapısı vardır. Bu yüzden de derslerini geçemez ve lise son sınıfta bütünlemelere kalır. Erol'un(Ö1) evlenme teklifini biraz da liseyi okumaktan kurtulacağı için kabul eder. Dolayısıyla, okuduğu lise Filiz(Ö4) için esenliksiz, kapalı ve kapsanan bir uzamdır. Nilgün'ün(Ö2) Filiz'in(Ö4) tek dostudur. Ayrıca annesi Zehra Hanım'a(Ö7) ve ablası Latife'ye iş bulmuştur. Ayrıca filiz'e(Ö4) evlenme teklifi eden Erol(Ö1) da Nilgün'ün(Ö2) kardeşidir. Dolayısıyla Filiz(Ö4) Nilgün'ün(Ö2) evinde ve yanında kendisini mutlu, huzurlu ve güvende hissetmektedir. Nilgünlerin(Ö2) evi Filiz(Ö4) için esenlikli, açık ve kapsanandır. Filiz(Ö4) evlerinin bahçesinde ve ağaçların dallarında kendini çok mutlu hisseder. Çünkü bahçede ve ağaç dalları Filiz'in(Ö4) en büyük yardımcılarıdır, işten kaçmak için. Sonuç olarak bahçe ve ağaç dalları Filiz(Ö4) için esenlikli, açık ve kapsanandır.

3.3.3.3.5. Uzam 5

Selim(Ö8) ve annesi, babası öldükten sonra amcası Seyfettin ustanın evinde kalmaktadırlar. Bu ev hakkında anlatıda hiçbir bilgi yoktur. Aslında bunun bir önemi yoktur çünkü Selim(Ö8) amcasının marangoz atölyesi evinden daha önemlidir. Çünkü ancak bu sayede Selim(Ö8) amcasına olan vefa borcunu ödeyebilmektedir. Selim(Ö8) atölye ile bütünleşmiştir. Atölye ile ilk bilgiyi Erol'dan(Ö1) öğreniriz:

Ertesi gün akşamüzeri Seyfettin Usta'nın atölyesine gittim. Fenere giden yola varmadan, Deredibi sokağının son evlerinin bittiği yerdedir atölye. Yıllardır buraya gelmemiştim. Hiçbir değişiklik yoktu. Tavukların eşelediği çöplük

benzeri bahçeden geçtim. Seyfettin Usta'nın 'Şunu bir değiştirmeli' dediği kapı bile olduğu gibi duruyordu. Böyle bir kapıyı geceleri neden kilitlerdi anlamam; altındaki yarıktan kolayca bir insan geçebilirdi çünkü. Atölyenin zemini topraktı. Sağda asıl atölyeden tahta bölmeyle ayrılmış, büro gibi bir yer vardı. Sahanlıktan, kapısız bir aralıktan asıl atölyeye giriliyordu. Planyaların, keskinlerin uğultusu... Her yan, toz, talaş ve pislik içindeydi. Yerlerde talaşların, tozların arasında yüzlerce izmarit. Herkes işiyle uğraştığından kimse içeri girdiğimi görmedi. Sağda kocaman bir masanın başında gönye ve cetvellerle bir şeyler çizen Seyfettin Usta vardı (Baran, 2010, s.117).

Çıkan yangından sonraki marangoz atölyesini durumu ise şöyledir: “*Bahçe duvarını yıkıp itfaiye arabasını içeri sokmuşlardı. Yangın sönmüş sayılırdı. Sönmüştü ya, briket duvarlardan başka bir şey kalmamıştı geriye. Çatı da çökmüştü*” (Baran, 2010, s.221)

Tablo 39

Selim'in Mekânsal Tablosu

Ankara	esenliksiz, kapalı, kapsayan
Yangından önce marangoz atölyesi	esenliksiz, açık, kapsanan
Yangından önce fener	esenlikli, açık, kapsanan
Yangından sonra marangoz atölyesi	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Yangından sonra fener	esenliksiz, kapalı, kapsanan
Yeşilçay	esenliksiz, açık, kapsanan

Selim(Ö7), Ankara'da babasını kaybeder. Bu sebepten amcası Seyfettin Usta onları yanlarına Yeşilçay'a getirir. Selim(Ö7) bir de Ankara'daki dostundan ayrılmak zorunda kalır. Ankara'nın Selim(Ö7) de bıraktığı izlenim iyi olmadığı için, esenliksiz, kapalı ve kapsayan bir uzamdır. Yangından önceki marangoz atölyesinde Selim(Ö7) amcasına olan borcunu ödemek için çalışır. Ancak amcası bunu hiçbir zaman dile getirmemiştir. Selim(Ö7) on altı yaşına geldiğinde amcası Seyfettin Usta atölyede çalışamaz duruma gelir. Bu yüzden atölyedeki bütün işi Selim(Ö7) üstlenir. Selim(Ö7) bu sebepten okulu bırakmak zorunda kalır. Ancak kendine bir gelir sağlayabildiği için burada kendini güvende hisseder. Bu yüzden, yangından önceki atölye Selim(Ö7) için esenliksiz, kapalı ve kapsanandır. Yangından önce Fener Erol'la(Ö1) gidip, eğlendiği, yüzebildiği kısacası mutlu ve huzurlu olduğu bir mekândır. Ayrıca Selim(Ö7) de Affan Usta'yı(Ö6) çok sevmektedir. Bu sebepten, yangından önceki Fener, Selim(Ö7) için esenlikli, açık ve kapsanandır, Erol'la(Ö1) aynıdır. Yusuf(Ö9) tarafından atölyede öldüren Erol(Ö1),

Selim'in(Ö7) ruhunda derin yaralar açar. Yusuf(Ö9), Erol'u(Ö1) öldürdükten sonra atölyeyi yakar. Geriye atölyenin dört duvarından başka hiçbir şey kalmaz. Bir aylık sürenin sonucunda Selim(Ö7) felç geçirir ve bacakları tutmaz olur. Bunun sonucu olarak Selim(Ö7) atölyede çalışamaz. Ve atölye onun hafızasında hep Erol'u(Ö1) hatırlatacak eseniksiz, kapalı ve kapsanan bir uzam haline gelir. Erol'un(Ö7) ölümünden sonra Selim(Ö7) Fener'e hiç gitmez. Çünkü yine orada da Erol'la(Ö1) yaşanmış güzel günlerin hatırası vardır. Erol'un(Ö1) ölümünden sonra ya da atölyede çıkan yangından sonra Fener Selim(Ö7) için eseniksiz, kapalı ve kapsanan bir uzam olur. Ankara nasıl babasının ölümünü hatırlatan bir mekân olarak Selim(Ö7) kötü izlenimler bıraktıysa, Yeşilçay da Erol'un(Ö1) ölmesi sebebiyle eseniksiz, kapalı ve kapsanan bir uzam olur.

3.3.3.3.6. Uzam 6

Yeşilçay, Şile'ye bağlı küçük bir ilçedir. Karadeniz kıyında olduğu gibi bir de Yeşilçay'ı vardır. Şile, yörenin batısında yer alır, doğusundan ise Kurfallı sahilleri görünür. Kefken'e de kayıkla geçilebilmektedir. Yeşilçay, ormanları, kırları, bin bir çeşit çiçekleriyle dolu olan bahçeleri, kayalıkları bağrında bulundurur. Ayrıca yıllara tanıklık etmiş bilge bir deniz feneri vardır. Yeşilçay ile ilgili en ayrıntılı tasviri Suat(Ö5) yapmıştır: *“Kahvaltudan önce kıyı boyunca yürüyorum, kumlarda yalınayak. Kimi zaman kasabanın içinden geçip kırlara açılıyorum. Havalar serinleyince ormana yürüyeceğim. [...] Plaj, mendireğin solunda kaldığından limanın pisliği buralar uğramıyor. Pırıl pırıl bir su, gümüşsü kumlar... Uzaklardan yemyeşil bir tepe gibi, Kurfallı görünüyor”* (Baran, 2010, s.28).

3.3.4. Mantıksal-Anlamsal Düzey (Mantıksal-Anlamsal Çözümleme)

Güz Gelmeden, metninde gerçek yaşamla ilgili, baba-oğul çatışması, anne-kız çatışması, paranın her türlü sorunu çözmesi gibi evrensel çatışmaların dışında roman zamanının güncel ve yerel çatışmaları da yer alır, sağ-sol politik tartışmalar gibi.

Baba-oğul çatışmasının temeli S. Freud'un *Oedipus Kompleksi*(Karmaşası) dayanır. *Oedipus Kompleksi* adını Sophokles'in meşhur *Oedipus Tragedyası*'ndaki, annesiyle evlenen Oedipus'un dramından alır. Freud'a göre 4-5 yaş arasındaki erkek çocuklarda babayı kendine rakip olarak görme ve annenin gözdesi olma şeklindeki davranış tarzını belirtmek için kullanılmıştır. Ayrıca bu hal kendi kendisini suçlama duyguları ile duygusal çelişkilere yol açar.

Çocukların en temel ilişkisi olan anneye ve babaya bağlılıkları, “maneviyat” diyebileceğimiz şeyin kaynaklarını göstermektedir. Gelişimsel açıdan bakarsak, her çocuk için annesi Tanrıça, babası Tanrıdır. Anne ve baba, çocukların yaşayan gerçek ölümlü annesi veya babası değildirler. Gerçek anne ve baba çoğu zaman çocukların bağlılık, yetkinlik ya da ebedi aşk ve şefkat ihtiyaçlarını karşılayamaz. Anne ve baba, daha çok “yüce anne ve baba”dır. Birçok halkın ve kültürün mitlerinde, söylencelerinde değişik biçimlerde ortaya çıkan “Tanrı veya Tanrıça”dır. İnsan hayatında, kişilik temelin atıldığı ve kişinin tüm hayatı süresince kavgacı veya anlayışlı, mutlu veya mutsuz, atılğan veya pısrık, başarılı veya zavallı, ilkel veya olgun olacağını belirleyen 3-7 yaş arasındaki Oedipus Kompleksinin çözümlenmesiyle birlikte, çocuklarda kutsal anne ve babaya ait manevi duygu, öz anne ve babaya dönmeye başlar ve bu konu bir yük olmaktan çıkar. Anne ve babayı oldukları gibi görmeyebaslarlar.

Erkek çocukların annelerine, kız çocukların babalarına karşı duymakta olduğu aşk nedeniyle babanın veya annenin kendilerini cezalandırıp kısırlaştıracağı korkusu içinde bulunulan döneme “Oedipal Devre” denir. Bu devre karmaşık aile ilişkilerinde küçük farklılıklar gösterse de genel olarak çocuklar karşı cinsten ebeveyne cinsel istek ve arzu duyarlar, aynı cinsten ebeveyne de rakip olarak görürler. Çocuklar kişisel varlıkları için gerekli olan anne veya baba objeleri ile kendilerini özdeşleştirirler. Var olan çelişkiyi yenmek, arzu ve tehdit arasındaki karışıklığı çözmede hem erkekler hem de kızlar; özdeşim, yüceltme, yer değiştirme, bastırma, yansıtma, karşıt tepki oluşturma, bağımlılık ve saplanma gibi savunma mekanizmaları kullanırlar. Bu sayede suçluluktan kurtulurlar ve zamanla aile üyelerinin rollerini daha açık bir şekilde kavramaya başlarlar. Ve zamanla çocukların ebeveynlerine karşı duydukları bilinçsiz yakınlık ve aynı cinsten ebeveyne kıskanma ve bununla ilgili ruhsal bozuklukları içeren kompleks çözümler. (<http://www.yasamdersleri.com/yazi.asp?id=2427>) (12.03.2011)

Anlatıda, Erol(Ö1) on iki yaşında iken annesini kaybeder. Bu bir çocuk için kritik bir dönemdir. Annenin yokluğu Erol’da(Ö1) derin yaralar açacaktır. Bu derin yaranın en büyüğü ise Erol’un(Ö1) yoğun bir şekilde sevgi açlığı çekmesidir. Bu sevgi açlığını Filiz’le gidermeyi ummaktadır.

Anlatı derin düzeyindeki diğer çatışma ise Zehra Hanım’la(Ö7) kızı Filiz(Ö2) arasında yaşanan anne kız çatışmasıdır. Anne kız çatışmaları belli ölçüde yaşandığı takdirde sağlıklıdır. Uygun ölçüde yaşanan çatışma genç kızın kişisel gelişimini artırıcı rol oynayabilir. Ancak anlatıda yaşanan çatışma hem annenin hem kızın arzu etmediği ve az da olsa sabırlarının zorlandığı bir çatışmadır. Filiz(Ö4) ile annesi arasında yaşanan en büyük çatışma Filiz’in(Ö4) ev işlerinde kendine düşen bölümü hiçbir zaman yerine getirmemesidir.

Filiz gene yok ortalarda. Nerelerde sürüyor kim bilir? Saat altı oldu mu ki? Güneş avludan çekildiğine göre olmuştur. Filiz, eve zamanında gelip patlıcanları soysa, doğrasa, tuzlu suya koysa... Akşam patlıcan kızartmalı. Ama bir saat öncesinden tuzlu suya koymazsan yağ çeker, İsmail Efendi’nin midesi ekşir gene. Latife tek yemekle doymaz. Haklı yavrum, bunca çalışmaya... Yanına da

pilav. Pirinci becermez ama bulguru yapar. Ya da makarna haşlasın. Haşlasın da hani nerde? Kendisine iş buyurmam için önce eve gelmeli. Bıktım valla bu kızın hallerinden (Baran, 2010, s.51).

Geceleri ağacın tepesinde ne yapar bu Filiz? Çocukluğundan beri böyle. Hani oralardan bir şey görünse yüreğim yanmaz. Kızlara, yıldızlara bak dur. Ne zaman aklını başına devşirecek bu kız, büyüyecek? (Baran, 2010, s.58).

Anlatının derin düzeyinde gelin kaynana çatışması ve yaşanan bu çatışmanın sonucunda gelinin büyüye olan zaafını buluruz. Bahsi geçen gelin Zehra Hanım'dır(Ö7). Zehra Hanım(Ö7), bir yandan kaynanası ve görüncesinin baskısını üzerinde büyük bir yük olarak hissederken diğer bir yandan onların yanında ilk çocuğu olan Latife'yi sevemez, ona hak ettiği ilgiyi, şefkati, sevgiyi gösteremez. Bütün bunların sonucunda Zehra Hanım(Ö7), çareyi büyü yaptırmakta bulur. Bütün bunlar toplumumuzda yaşanan gerçeklere götürür. Mesela, yörenin adetlerinin uygulanmasında aşırıya gidilmesi gibi. Genel bir söylemle ifade edecek olursak bu gerçekliğin oluşmasına eğitimsizlik birinci sebeptir. Anlatının geçtiği zamanda, insanların büyük çoğunluğunun eğitim seviyesinin çok düşük olduğunu anlarız. Bunu, insanların büyüye olan zaafı da destekler:

Ama Latife haklı. Doğru söze ne denir? Filiz'i çok şımarttım. N'aparsın analığı onda tattım ben. Ötekiler doğduğunda bizim hortlayasılar sağdılar daha. Analığımlı bile bildirmedilerdi bana. Çocuğu kucağıma alıp sevmeme izin vermezlerdi. Bir gün odamızdayız. Latife'nin beşiğinin üzerine eğilmişim, konuşuyorum. Canım yavrum, bir tanem filan diye söyleniyorum. Kaynanam hışım gibi içeri girdi. Ne rezilliğim kaldı ne utanmazlığım. Onlar evdeyken çocuğumu sevemezmişim, ayıpmış. Daha neler de neler. Ağza alınmaz laflarla üstüme yürüdü. [...] Yusuf abim sebebinden kimseler beni oğluna istemedi. Evde kalacaktım da, Emine teyze, İsmail efendiye yapıverdi işte. Bu Emine teyze bir ara Yeşilçay'a gelmiş, kaynanamgillerle tanışmış. Oğullarına, ağzı var dili yok bir kız aradıklarını duyunca hemen beni söylemiş. Ya işte, başımı yakan bu Emine Hanım'dır. Yıllar sonra Yeşilçay'a gelip halimi görünce pek kahırlandı. Kız ben senin başını yakmışım meğer deyip dövündü. Sonra, ben buna bir çare bulmazsam, dedi. Bir kadın bilirim, esaslı büyü yapar. Senesine kalmaz bunların hepsi helak olur. Aman Emine teyzeciğim, günah değil midir büyü falan, dedim. Böyleleri için sevaptır bile kız. Bende büyü yaptıracak para ne gezer. Acelesi yok, sevaptır diye yapacak büyüü, bir tutsun, zank ölümü gelesiceler belalarını bulsunlar, kocan elini bırakıp ayağını öpecek olsun, tüm kazancını bir eline saysın, o zaman ödersin işte. Kaynanamın çorabını, kaynatamın mendilini, görüncemin donunu, kocamın fanilasını verdim Emine teyzeye. Bir yıla kalmadı, kaynanam, ertesi yıl kaynatam öldüler. Görüncem aklını oynattı, tımarhaneye koydular (Baran, 2010, s.54-55).

Anlatının derin düzeyinde ortaya çıkan diğer toplumsal gerçek ise paranın sağladığı gücü kullanma ve bu güce inanmadır. Bu gücü kullanan ilk kişi Erol(Ö1) olur. Erol(Ö1), iki yıldan sonra Affan Usta'nın(Ö6) yanına gittiğinde şunları söyler:

“İstanbul’a gitmeden önce ben de çokça tutmuştum Fener’in yolunu. Babamdan, annemden, ablamdan söz etmek için. Bana özel bir önem verdiğini biliyordum. Ne de olsa Yeşilçay’ın en hatırlı adamının oğluydum. Gösterdiği ilgi, saygı utandırdı beni” (Baran, 2010, s.31).

Paranın gücüne ve paranın bütün kusurların üzerini örttüğüne inanan diğer bir kişi de Memedali Bey’dir(Ö3). Memedali Bey(Ö3) aynı zamanda paranın saygı getirdiğini de düşünmektedir:

“İtiraf etmekten kaçınmıyorum” diye sürdürdü konuşmasını, “bu, bir tür saygınlık sorunu benim için. Eskiden yörede bir tek Memedali Bey vardı. Adım gene lekesizdir ama çeşitli yollardan para kazanan bir sürü türedi, benden çok daha zengin şimdi. İşler böyle, para bir güç simgesi oluverdi. Açık konuşayım: Korkmaya başladım. Paran kadar konuş derler sonra adama. Yarışmadan nefret ederim ama yarışmak zorundayım. Saygınlığımı yitirdiğimin farkındayım. Kuruntulu bir adam değilim ama birtakım küçük şeyler var. İyiliğim dokunan birinin bana selam verirken artık eskisi gibi saygıyla eğilmemesi. Esnafın, isteklerimi yerine getirmekte bilerek gecikmesi... Şu arazi anlaşmazlığı sözgelimi, geçit hakkının verilmemesi... Eskiden Memedali Bey’e kimse kafa tutmaya kalkışmazdı” (Baran, 2010, s.98)

Nilgün(Ö2) ise paranın getirdiği güçle kendine olan güveni oluşturur. Aslında Nilgün(Ö2) bu gücü kullandığının farkında değildir:

“Hoş geldiniz” dedi Nilgün, Yusuf’a. “Umarım, burasını seversiniz.” Oğlan sanki Yeşilçay’ı ziyarete gelen bir yüksek devlet memuru, öyle davranıyor Nilgün. Ama bizi azarlamaktan geri durmadı. Evet, durumumuzu anlıyordu ama iş işti. Özcan Bey zor durumda kalırsa başkalarından sipariş alırdı. İzmir’de, İstanbul’da bir sürü dikiş atölyesi vardı. Babasının kızı ne olacak! Bizim gibi olur olmaz şeye salya sümük ağlayacak değil ya.

“Doğrusun, yavrum da,” dedim, “Yusuf ilk kez geliyor bizi görmeye. Öyle sevindik ki, elimiz ayağımız, tutmaz oldu.”

“Anlıyorum. Ben de sizin adınıza çok sevindim ama ne olur işlerinizi savsaklamayın. Özcan Bey’i kaçırmamanızı istemem. Adamcağız çok zor durumda kalmış.”

“Tabii yavrum, tabii, sen bir zahmet bizim adımıza Özcan Bey’den özür dilesen. Olmazsa gece uyumaz, siparişleri yetiştiririz.”

“Yok canım, o kadar da...” “Olur, olur. Zaten bizi sevinçten uyku tutmuyor ki. Sen meraklanma.” Dedim ya babasına çekmiş. Sanki karşımda o konuşuyor.

“Teyzeciğim ben neden meraklanayım, siz kendiniz meraklanın,” demez mi? Tepem attı ama kendimi tuttum (Baran, 2010, s.89).

Anlatının derin düzeyinde belirtilen gerçekler ortaya çıkarıldıktan sonra, anlatıdaki karşıtlıklardan yararlanarak göstergebilimsel dörtgeni oluşturabilir ve inceleyebiliriz.

3.3.5. Göstergebilimsel Dörtgen

Başlangıç durumunda özne hayattadır; ancak birçok bunalımı bir arada yaşamaktadır. Bu bunalımlara sebep olan durum ise, Erol'a(Ö1), ölümün teğet geçmesidir. Anlatının ilerleyen bölümlerinde Erol'un(Ö1) İstanbul'a bir daha asla gitmek istemediğini okuruz. Bir bakıma Erol(Ö1) "İstanbul" ile "ölüm" kavramlarını bir tutmaktadır. Erol(Ö1), Yeşilçay'da kendini güvende ve huzurlu hisseder. Yeşilçay'da ölüm tehlikesi olmadığı için "Yeşilçay"ı da "yaşam" kavramıyla bir tutar. Ayrıca Erol(Ö1) İstanbul'da bulunduğu ortamda mutsuz iken Yeşilçay'a gelince mutsuzluğu yavaş yavaş ortadan kalkar. Durumu göstergebilimsel dörtgende şöyle gösterebiliriz:

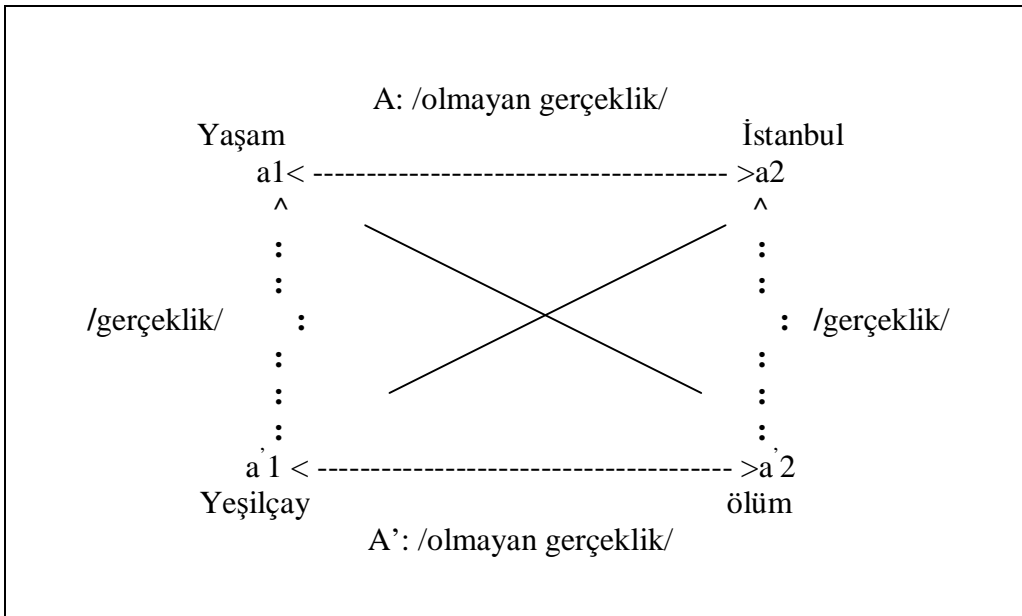
Tablo 40

Göstergebilimsel Dörtgenin Elemanları

—————	çelişkinlik
----- >	karşıtlık
..... >	içerme
A:	anlam düzeyi

Tablo 41

Göstergebilimsel Dörtgen

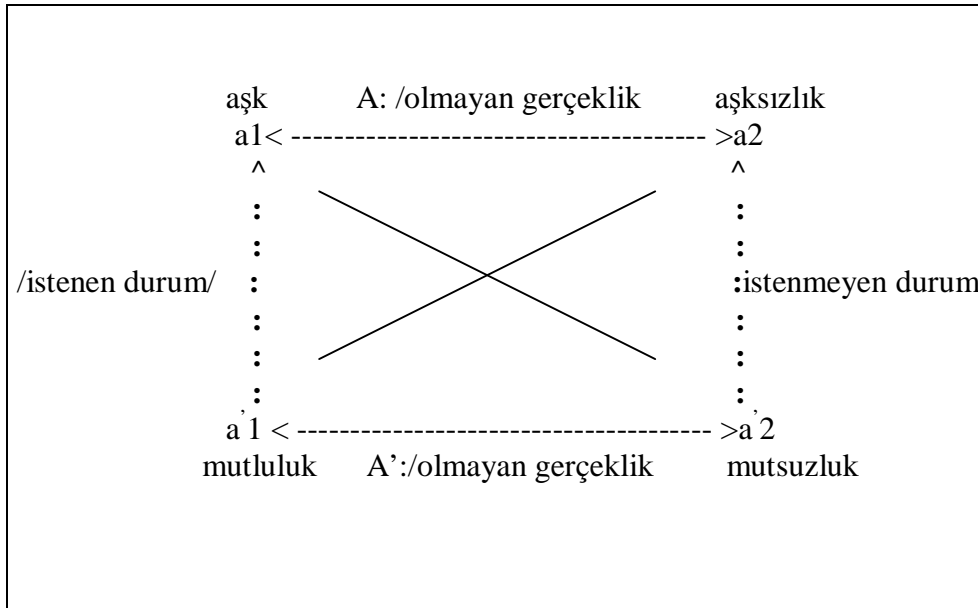

Erol(Ö1), İstanbul'da kalmak istemez. Erol'a(Ö1) göre İstanbul'da ölüm vardır. Bu yukarıdaki dörtgende /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Yani “yaşam” ile “Yeşilçay”, “ölüm” ile “İstanbul” içerme ilişkisi içindedir. Güvenli yaşam Yeşilçay'dadır, bu yüzden İstanbul'da yaşamak istemez. İstanbul ile yaşam arasında karşıtlık ilişkisi vardır. Bu yukarıdaki dörtgende A:/olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Ölüm İstanbul'dadır, Yeşilçay'da böylesi bir durum söz konusu değildir. Bu dörtgenimizde A':/olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Yaşam ile İstanbul ve ölüm ile Yeşilçay arasında karşıtlık ilişkisi vardır, yaşam ile ölüm ve İstanbul ile Yeşilçay arasında çelişkinlik ilişkisi kurulmuştur.

Ö1, Ö4'e âşık olunca az da olsa yaşadığı psikolojik sorunlardan sıyrılır. Artık Filiz'e evlenme teklifi etme gibi bir amacı vardır. Bu durumu göstergebilimsel dörtgende şöyle gösterebiliriz:

Tablo 42

Göstergebilimsel Dörtgen

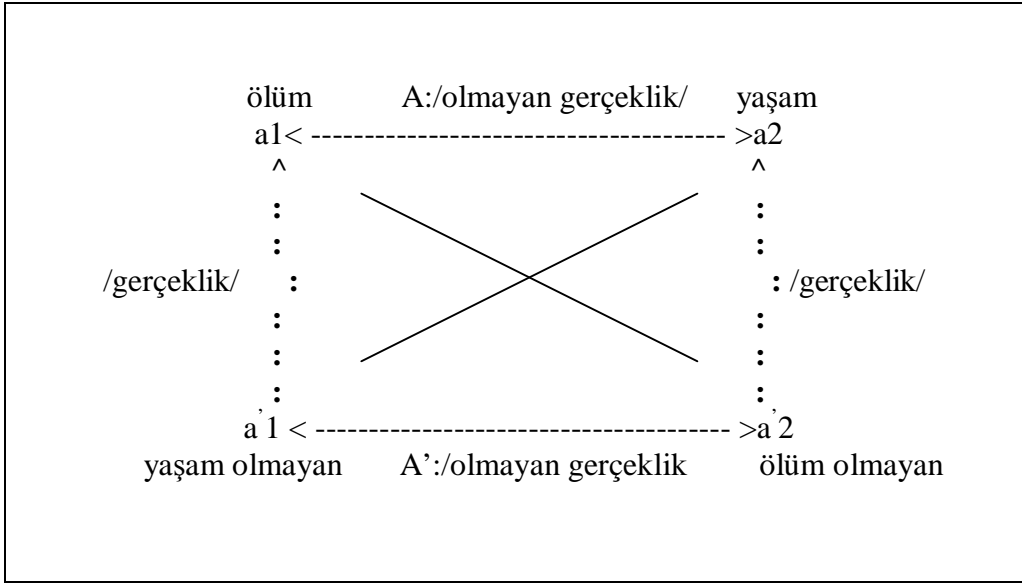
Anlatıda, Ö1 için bir yoksunluk durumu vardır. Bu yoksunluk farkında olmasa da onu mutsuz kılmaktadır. Yani “aşksızlık” ile “mutsuzluk” arasında içerme ilişkisi vardır. Ve /istenmeyen durum/ anlam düzeyi üzerinde yer alır. Bu durum Nilgün(Ö2) ve Yusuf(Ö9) için de geçerlidir. Onlar da “aşk”ı bulduklarında mutlu olurlar, ayrıldıklarında ise mutsuz... Erol(Ö1) “aşk”ı bulduğunda “mutlu” olur. “Aşk” ile “mutluluk” arasında içerme ilişkisi vardır ve /istenen durum/ anlam düzeyini oluşturur. Erol(Ö1), Filiz'e(Ö4) âşık olmadan önce âşık olmanın ne olduğunu bilemediği için

“aşk” ve “aşksızlık” karşıtlık ilişkisi içerisindedir ve A:/olmayan gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. Erol(Ö1), Filiz’e(Ö4) âşık olduktan sonra mutsuzluğu unuttur. Bu durum da “Aşk” ve “mutsuzluk” arasında çelişkinlik ilişkisini doğurur.

Ö1, anlatının başında ölümün kıyısından geçtikten sonra güven içinde, uzun mutlu bir hayatı yaşayacağını düşünür. Tam da bunu elde ettikten sonra Ö9 tarafından öldürülmesi Ö1’in sonunu daha trajik hale getirmiştir:

Tablo 43

Göstergebilimsel Dörtgen

Erol’un(Ö1), istediği uzun ve mutlu bir hayata ulaşması için daha genel bir anlatımla aidiyetini gerçekleştirmesi için “ölüm olmayan”a, “yaşam”a ihtiyacı vardır. “Ölüm” ve “yaşam olmayan” Erol’un(Ö1) aidiyetini gerçekleştiremediğini ifade eder. Bu iki kavram birbirini içerir, içeriye ilişkisi içindedir ve /gerçeklik/ anlam düzeyini oluşturur. “Ölüm” ve “yaşam” karşıtlık ilişkisi vardır. “Ölüm” ile “ölüm olmayan” ve “yaşam” ile “yaşam olmayan” kavramları da birbiriyle çelişkinlik ilişkisi içerisindedir.

Sonuç olarak; *Güz Gelmeden* metni, otuz kesite ayrılarak mikro düzeyde *okumabirimlerine* ayrılmış, kurmaca metnin öznesinin dönüşümü anlatı izlencesinde ve kipliklerinde incelenmiştir. Söylem çözümlemesinde metnin eyleyenlerinin işlevleri, metnin zamanı ve uzamları somut bir şekilde ortaya konmuştur. Metnin derinliklerinde yatan dizgeler mantıksal-anlamsal –derin- düzeyde açıklanmıştır. Son olarak da metinde yer alan karşıtlıklardan yola çıkılarak göstergebilimsel dörtgen şemaları oluşturulmuştur.

4. BÖLÜM

SONUÇ

Sonuç olarak, Selçuk Baran, genelde yalnız olan, kendi istemese bile yalnız kalan insanların umutsuzluk dolu hikâyelerini duru bir Türkçe kullanarak romanlarında anlatmıştır. Baran'ın romanları, insanın ve toplumun değer yargıları, dönemlerin politik arka planlarındaki siyasi karmaşanın küçük, sıradan insanları nasıl etkilediği üzerine kurulmuştur.

Günlüklerden oluşan “Bir Solgun Adam” romanı, anlatının protagonisti olan Mehmet Taşçı'nın yaşamının son iki yılını -ağırlıklı olarak- kendi ağzından anlatır. Metinde, hayatı *bulantılarla* geçen Mehmet'in değişiklik istememesine karşın hayatını tümünden değiştiren ve sürekli değişecek oluşunun öyküsünü okuruz. Romanın beş bölümlük anlatısal yapısı bilinç akışı tekniğiyle sağlanır. Bölüm adları sayılar ile numaralandırılmıştır. Kurmaca metnin zamanı iki yıllık bir süre ile sınırlandırılmış olup katılımsal öyküleme söz konusudur. Baskın olan uzam İstanbul'dur. Bunun yanında farklı aralıklarla değişen uzam, Mehmet Taşçı'nın duygusal değişimlerine de uyarak anlatıda koşutluk sağlanır. Göstergibilim kuramı, anlatıya beş düzeyde uygulanmıştır. Yüzeysel metin yapısında, genel göstergeler yorumlanmış, anlatı düzeyinde uzam değişimlerine göre kesitleme işlemi gerçekleştirildikten sonra *eyletim/edinç/edim/yaptırım* aşamasında protagonistimizin dönüşümü ele alınmıştır. Mehmet Taşçı'ya ait incelediğimiz dönüşümlerin ortak noktası *yalnızlıktır*. Çünkü Mehmet Taşçı *yalnızlığı* istemektedir. Yazar, derin düzeyde, metin çözümleyicisine *Solgun Bir Adam*'ın yalnızlığı isteyip de ardından intihara nasıl sürüklendiği anlatmaya çalışmıştır. Mehmet Taşçı'nın *bulantılarının* ardında yatan bir neden de İkinci Dünya Savaşı ve 1961 yılında gerçekleşen askeri darbesidir. Baran, yalnızlık ve intiharı, çatışmalar üzerine bina ederek daha da somutlaştırmıştır. Bu çatışmalar ise *Varolma-ölüm, anlamsızlık-hiçlik* ile -anlatı boyunca dilinden düşürmediği sürekli bir yerlere doğru yol alma fikri- *yollara düşme-çatı katı, anlamlı gelen tek şey, karanlıktır*. Baran, anlatıyı çiçek, renk, roman ve sayı göstergeleriyle ilgi çekici hale getirmiştir.

Bir oluşum romanı olan “Bozkır Çiçekleri”nde, bir *bozkır* olan Zara'dan başka bir *bozkır* olan Ankara'ya gelen Seyfi'nin hayat karşısında hangi şartlarda ve nasıl geliştiğinin naif hikâyesini okuruz. Kurmaca anlatı, yine beş bölümden oluşur ve bölüm başlarında -Seyfi, Nurten, Evlilik, Müfit, Gidenler şekliyle- anlatı eyleyenlerinin

isimleri bulunur. Eyleyen isimleri ilk gösterge yorumlaması itibariyle bölümün anlatıcıları olduğunu bize hissettirse de, bölümler eyleyenlerin anlatısıyla verilmez. Baran'ın, anlatıyı bu şekilde düzenlemesinin ardında yatan sebep, bu kişileri anlatmak değil, beş yıllık süre boyunca Seyfi'nin hayatında oynadıkları rolü belirtmek içindir. Anlatının ağırlıklı anlatısı sıfır odaklayım ile sağlanmıştır. Kurmaca metnimizin zamanı 1971 muhtırasından önceki beş yılı kapsar. Ağırlıklı uzam Ankara'dır ancak İstanbul'u da ekleyebiliriz. Göstergibilim bu anlatıya da beş düzeyde uygulanmıştır. Anlatı düzeyinde gelişen kesitleme işlemi zamansal ayrılıklara göre uygulandığı için beş ana kesit ortaya çıkmıştır. Seyfi'nin dönüşümlerinin ortak noktası ise, kişilik, bilgi ve kültür boyutlarında sürekli ilerleme kaydediyor olmasıdır. Mantıksal-anlamsal düzeyde Seyfi, Nurten ve Müfit'in ortak noktası olan *varolma* sorunu irdelenir. Bu, *varoluş* sorunlarını sebebiyle metnin sonunda üçü de yalnız kalır. Anlatının derin düzeyinde, Ankara bürokrasisinin acımasızlığı, -Nurten'in evi terk etmesinde ikincil sebebi- gelin-kaynana çatışması gibi gerçeklere ulaşıyoruz. Baran, Seyfi'nin hayatı için *aşksızlık- Nurten, rutin hayat-mutlu hayat* çatışması ile *üniversite-memuriyet, daha yüksek bir statü- taşralılık* gibi çatışmalar üzerine kurarak somutlaştırır. Yazarımız yine renk, roman, terim, sayı göstergelerini kullanarak kurmaca metne farklı bir boyut kazandırmıştır.

Doğduğu andan itibaren büyük bir sevgi açlığı çeken Erol da "Güz Gelmeden" romanımızın protagonistidir. On iki yaşında annesini kaybeden Erol, ne annesinden ne de babasından bir sevgi görür. Erol'da ki bu sevgi açlığı yerini, üniversite yıllarında *aidiyetsizlik* kavramına bırakır. *Aidiyet*, insanın dünyaya ve hayata olan bağıını ifade eder. *Aidiyet* duygusunu tamamlamak için uzamda değişikliğe giden Erol'un baba evinde nasıl öldürüldüğünün etkileyici ve üzücü öyküsünü okuruz. Kurmaca metinde içöyküsel anlatıcıların varlığı ile karşılaşırız. Zaman ise, 1981 askeri darbesinden önceki karmaşık, fırtınalı iki yılla sınırlandırılmıştır. Zaman kronolojik bir sıra izler ancak anlatının iki yerinde geriye kırılma söz konusudur. Uzam, Şile'nin küçük bir ilçesi olan Yeşilçay'dır. Kuram yine beş aşamada yapıta uygulanmıştır. Yüzeysel metin yapısı ele alındıktan sonra, anlatı düzeyinde kesitleme işlemi basımsal ayrılığa göre gerçekleştirilmiş, anlatı izlencesi ve anlatı izlencesinin kiplikleri başlığında Erol'un dönüşümü incelenmiştir. Erol'un dönüşümlerinin ortak noktası ise sevgi açlığını giderecek bir kadın aramasıdır. Derin düzeyde 1980'li yılların siyasal ve toplumsal gerçekliklerinin yanı sıra belirgin bir biçimde yaşanan baba-oğul çatışması ortaya çıkarılmıştır. Baran, Erol'da *yaşam-İstanbul, Yeşilçay-ölüm* zıtlıklarını yaşatarak 1981

öncesi yaşanan siyasi karmaşayı daha somut anlatma amacı gütmüştür. Yazarımız bu anlatısını da yine bol roman ve renk göstergeleriyle desteklemeyi unutmamıştır.

Baran'ın üç ayrı dönemde yazdığı romanları içerik ve biçimsel yönünden farklılıklar gösterir. Romanlar, aynı zaman ve uzamda geçmese de toplumun değişim sürecine özellikle uzamsal açıdan yaklaşır. Romanların en belirgin ortak özelliği askeri darbeler eleştirel göndermelerde bulunmasıdır. Yarattığı protagonistlerin ortak karakter yapısı ise hepsinin *varoluş* sorunu yaşamasıdır. Baran, anlatılarını eyleyenlerin kişiliklerine uygun renk, çiçek, sayı ve roman göndermeleriyle desteklemesi anlatıya farklı bir boyut kazandırmıştır. Bütün bunların dışında, Baran bir kadın yazar olmasına rağmen, bütün roman protagonistleri erkektir. Bu protagonist erkekler mutlaka bir kadın sevgisine, ilgisine ve yönlendirmesine muhtaçtır. Dolayısıyla yarattığı bu erkek karakterlerin yanına başına buyruk, özgürlüğüne düşkün, otoriter kadın karakterler ekler. Baran'ın romanlarının ayırt edici diğer bir özelliği ise, başına buyruk, özgür olarak yarattığı baş kadın karakterlerin isminin “N” harfi ile başlamasıdır (Nevin, Nurten, Nilgün). “N” harfinin simgesel anlamı ise, “Mükemmeliyetçi oldukları için standartlarına uygun birini bulmaları çok zor.” olarak geçer. Gerçekten de adı geçen karakterler bu özellikleri dolayısıyla kendilerine uygun birini bulmaz ve yalnız kalırlar.

Sonuç olarak; göstergebilimsel yöntemin bazı sınırlılıkları olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle söylem boyutunda ele alınan *kişileşme* kavramında sadece eyleyenlerin işlevsel yönü ortaya çıkarılmaktadır. Protagonistlerin ve diğer eyleyenlerin psikolojik arka planlarının incelenmemesi bize göre çözümlemede bir eksiklik yaratmıştır. Göstergebilim, kişilerin bilinçaltılarını irdelemeyen, zaman boyutunda kronolojik bir sıra izleyen düz metinlere uygulanabilirliği daha yüksek olması yanında her türde metne uygulanabilen bir yöntemdir

KAYNAKÇA

- Baran, S. (2010). *Bir Solgun Adam*, YKY Yay., İst.
- Baran, S. (2009). *Bozkır Çiçekleri*, YKY Yay., İst.
- Baran, S. (2010). *Güz Gelmeden*, YKY Yay., İst.
- Barthes, R. (2009). *Göstergebilimsel Serüven*, (Rifat, M.- Rifat. S. Çev.), YKY Yay., İst.
- Barthes, R. (1988). *Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş*, (Rifat, M.- Rifat. S. Çev.), Gerçek Yayınevi, İst.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yay., İst.
- Cohn, D. (2008). *Şeffaf Zihinler Kurmaca Eserlerde Bilincin Sunumu*, Metis Yay., İst.
- Erkman (Akerson). F. (2004). *Göstergebilime Giriş*, Alan Yay., İst.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (İrvan, S. Çev.), Bilim ve Sanat Yay., İst.
- Göktürk, A. (2010). *Okuma Uğraşı*, YKY Yay., İst.
- İskender Savaşır, (1999). "Selçuk Baran ve Biz", *Virgöl*, 25, 34-35
- Kıran, Z.-Kıran, A. (2007). *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yay., Ank.
- Parsa, S.- Parsa, A. (2002). *Göstergebilim Çözümlemeleri*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Rifat, M. (1978). *Roman Kurgusu ve Yapısal Çözümleme*, Hüsnütabiat Basımevi, İst.
- Rifat, M. (1999). *Homo Semioticus*, Kaf Yay., İst.
- Rifat, M. (2005). *Gösterge Eleştirisi*, Tavanarası Yay., İst.
- Rifat, M. (2007). *Homo-Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları*, YKY Yay., İst.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*, Say Yay., İst.
- Sartre, J. P. (1981). *Varoluşçuluk*, Ağaoğlu Yay., İst.
- Saussure, F. (1999). *Genel Dilbilim Dersleri*, (Vardar, B. Çev.), Multilingual Yay., İst.
- Tanyolaç, N. Ö. (2005). *Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar*, Multilingual Yay., İst.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik*, (Öztoğat, N.T. Çev.), Metis Yay., İst.
- Tomris Uyar (1999). "Selçuk Baran'ı Anarken", *Virgöl*, 35 72-73
- Uçan, H. (2002). *Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim*, Hece Yay., İst.
- Yılmaz, A.(2010). *Selçuk Baran ve Eserleri*, HerDilde Yay., Ank.
- Yücel, T. (2000). *Anlatı Yerlemleri*, YKY Yay., İst.
- Yücel, T.(2005). *Yapısalcılık*, Can Yay., İst.
- Yücel, T. (2006). *Göstergeler*, Can Yay., İst.
- Yücel, T. (2009). *Eleştiri Kuramları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İst.

Yüksel, A. (1981). *Yapısalcılık ve Bir Uygulama*, Ağaoğlu Yay., İst.

<http://www.yasamdersleri.com/yazi.asp?id=2427> (12.03.2011)

<http://www.ansiklopedim.info/?p=2649> (12.08.2001)

<http://www.yorumla.net/hayata-dair/23249-renklerin-anlamlari-lutfen-okuyun.htm>
(16.07.2011)

<http://www.izmirailedanismamerkezi.com/tag/depresyon.html> (03.05.2011)

<http://www.steteskop.net/-h-yazdir963.html> (12.06.2001)

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Roman_\(edebiyat\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Roman_(edebiyat)) (21.07.2011)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Neslihan KÖSEDAĞ
Doğum Yeri ve Yılı:	Adana- 1986
Medeni Durumu:	Bekâr
Adres:	Güzelyalı Mah. Çukurova/ADANA
Öğrenim Durumu:	Lisans
Lisans:	Selçuk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (2009)
Lise:	Ayşe Atıl Anadolu Öğretmen Lisesi (2004)
Orta Okul:	Sıtkı Kulak İlk Öğretim Okulu (2000)
İlk Okul:	Emine Sapmaz İlk Okulu (1997)